

Sancty bora ventura dicit

2

Angeb. 3)

138

... ecclesie
... presbiteria sacra
... genit
... In quo
... exo
... rramis

... suae
... in rocam op
... magister
... ad quos
... gravissime e
... pmi

Dn atri
filios su
ipse hui
ante futu
cedo vo
verecun

... timorem
... capresse in
... timor
... qm
... evo
... e
... ergo ad uni
... niam gratias n
... r cer
... atq exple
... nō
... i

Ambrosii ecclesie doctoris sapientissimi / mediola-
 norum presulis sacratissimi / ad suos quos in christo
 per euangelium genuit filios carissimos / officioru li-
 ber primus . In quo de honesto officioq; a fontib; Hic humilis est hoc qd dicitur
 si ad ut qd qd dicitur in qd
 qd dicitur hoc qd dicitur qd
 addit qd dicitur qd dicitur qd
 Hic dicitur a uero qd dicitur qd
 uero qd dicitur qd dicitur qd
 Hic dicitur a magis qd dicitur
 qd dicitur qd dicitur qd dicitur
 quattuor honesti exortis determinans / in quattuor
 partibus tractatus / Feliciter incipit.

Prefationem siue tractatu primu quinque capitula
 continente in totum opus premitte[n]s / in qua de silē-
 tio ad officii magisteriu[m] pertinente preponit precep-
 ta / cur / quid / ad quos / et quo ordine scribere intendit /
 in ea ipsa grauissime explicat.

Capitulum primum Tres habet partes.

Quoniam arrogans uideri arbitror / si iter
 filios suscipiam affectu docendi . cum
 ipse humilitatis magister dixerit . ue-
 nite filii / audite me / timorem dñi do-
 cebo uos . In quo / licet et humilitate
 uerecundie eius spectare / et gratiam .

Dicendo enim timorem dñi / qui comunis uidetur esse
 omnibus / expressit insigne documētum uerecundie .
 Et tamē cum ipse timor / initium sapientie sit / et effec-
 tor beatitudinis (qm̄ timentes dñm beati sunt) pre-
 ceptore se sapientie edocente : et demonstratore beati-
 tudinis adipiscende euidenter significauit.

Ut nos ergo ad imitandam uerecundia[m] seculi / ad
 conferendam gratiaz nō usurpatores / que illi spūs in-
 fudit sapientie / et per illuz nobis manifestata / et uisu
 comperta / atq; exēplo / uobis quasi liberis tradim; .
 cum tam effugere nō possumus officiu[m] docendi / quod
 nobis refugiētibus imposuit sacerdotu[m] necessitudo .

ergo sapiens. qui a dño accipit / quo tēpore sibi lo-
quēdum sit. Unde bñ ait scriptura. Homo sapiēs ta-
cebit vsq; in tempus. Ideo sancti dñi / qui sciebant .
quia vox hominis plerunq; peccato adiuncta est / ⁊
initiu erroris humani sermo ē hōis : amabāt tacere .

Dentq; sanctus dñi ait. Dixi / custodiam vias me-
as . vt nō delinquā in lingua mea. Sciebat enim / ⁊ le-
gerat / diuine esse protectionis / vt homo a flagello li-
gue sue absconderetur / ⁊ a consciētie sue testimonio .
Verberamur enī tacito cogitatōis nostre obprobrio
⁊ iudicio cōsciētie . verberamur etiā vocis nostre ver-
bere / cū loquimur ea / quorū sono cedit animus noster
⁊ mens ofautiatur . Suis autē ē qui mundū cor a pec-
catorū habeat colluione / aut nō delinquat in lingua
sua ! Et ideo quia neminem videbat / castum os serua-
re posse ab immūditia sermonis / ipe sibi silentio legē
imposuit innocētie . vt tacēdo / culpam declinaret / quā
vix effugere posset loquēdo . Audiamus ergo cautio-
nis magistrū . Dixi custodiam vias meas . Hoc est / mi-
hi dixi / tacito cogitationis pcepto . iudixi mihi / vt
custodirē vias meas . Alie sunt vie quas debemus se-
qui . alie quas custodire . Sequi vias dñi . custodire
nostras . ne in culpam dirigāt . Notes autē custodire /
si nō cito loquaris . Lex dicit . Audi israhel dñm tuū
Nō dicit loquere . s; audi . Ideo Eua lapsa ē / quia lo-
cuta ē viro / quod nō audierat a dño deo suo . Prima
vox dñi dei dicit tibi . Audi . Si audias / custodis vi-
as tuas . ⁊ si lapsus es / cito corrige . In quo enī cor-
rigit iunior viam suam . nisi in custodiendo verba do-
mini ! Tace ergo prius / ⁊ audi . vt non delinquas in
lingua tua . Graue malū / vt aliquis ore suo odemnet .
Etenim si pro ocioso vbo reddet vnusquisq; rōem /

*148 Al' calhuid q' q' es ei q' dicit
Tody s' n' q' dicit p' dicit
et n' dicit*

Et m' dicit dicit s' dicit p' dicit

et dicit dicit dicit dicit dicit

quantomagis p verbo impuritatis & turpitudinis
Graviora sunt eniz vba p̄cipitationis / q̄ ociosa. Er
go si pro ocioso verbo ratio postitur / quantomagis
pro sermone impietatis pena exsoluitur.

Capitulum tertium Tres habens partes.

Quid igitur? Adutos nos esse oportet? Adinime.
Est enim tēpus tacendi. & tempus loquēdi. De
inde si pro verbo ocioso reddimus rationē / videamy
ne reddamus & pro ocioso silentio. Est enim negocio
sum silentium. ut erat Susanne. que plus egit tacen
do / q̄ si esset locuta. Tacēdo enim apud homines / lo
cuta ē deo. Nec ullum maius iudiciū sue castitatis i
ueni / q̄ silentiū. Conscientia loquebat / ubi vox non
audiebatur. nec q̄rebat pro se hoīm iudiciū / que ha
tebat domini testimoniū. Ab illo igit̄ volebat absol
ui / quē sciebat nullo mō posse falli. J̄p̄e dñs in euan
gelio tacens operabatur salutem hominum.

Recte ergo David nō silentium sibi indixit perpe
tuū / sed custodia. Custodiamus ergo cor nostrū. Cu
stodiamus os nostrū. Verunq̄ enim scriptum ē. Hic
ut os custodiamus. Nibi tibi dicit. Omni custodia
serua cor tuū. Si custodiebat David / tu non custodi
es? Si immūda labia habebat / Isaias / qui dixit / o mi
ser ego / qm̄ cōpunctus sum / quia cū sim homo / & im
mūda labia habeo / si p̄beta dñi immūda labia ha
bebat / quomodo nos munda habemus.

Et cui / nisi unicuiq̄ nostrū scriptū ē / septi possessi
onē tuam spinis / aurū & argentū tuum alliga / & ori
tuo fac osium / & vectem / & verbis tuis iugum & sta
teram. Possessio tua / mens tua est. Aurum tuum / cor
tuum est. Argentum tuum / eloquium tuū est. Eloquia
domini / eloquia casta / argentum igne examinatum.

Bona etiam possessio / mens bona . Deniq; possessio
 preciosa / homo mūdus . Septi ergo hanc possessionē .
 ⁊ circumvallato cogitationib; . munito spinis sollici
 tudinū . ne in eā irrūat / ⁊ captiuā ducant irrationa
 biles corporis passiones . ne incurserint motus graues
 ne dirripiant vindemiā eius / transeuntes viā . Custo
 di interiorē hominē tuum . Noli eū quasi vilem negli
 gere ac fastidire . quia preciosa possessio est . Et meri
 to preciosa . cuius fructus non caducus ⁊ tempora
 lis / sed stabilis atq; eterne salutis / est . Cole ergo pos
 sessionem tuam . ut sint tibi agri . Alliga sermonē tuū
 ne luxuriet . ne lasciuat . ⁊ multiloquio peccata sibi
 colligat . Sic restrictor . ⁊ ripis suis coerceat . Cito
 lucum colligit amnis exundans . Alliga sensum tuum
 non sit remissus ac defluus . ne dicatur de te / non est
 maligna apponere . neq; oleum . neq; alligaturam . Ha
 bet suas habenas mentis sobrietas . quibus regitur
 ⁊ gubernatur . Sic ori tuo ostium . ut claudatur vbi
 oportet . ⁊ obseretur diligentius . ne quis in iracundi
 am exciter vocem tuam . ⁊ contumeliā rependas cō
 tumelie . Audiisti hodie lectur; . Irascimini . ⁊ nolite pec
 care . Ergo ⁊ si irascimur / quia affectus nature est /
 non potestatis / malum sermonem de ore nostro non
 proferamus . ne in culpam ruamus . Sed iugum sic
 verbis tuis ⁊ statera . hoc est humilitas atq; mensu
 ra . ut lingua tua menti subdita sit . Restringatur ha
 bene vinculis . frenos habeat suos / quibus reuocari
 possit ad mensuram . Sermones proferat libra exa
 minatos iusticie . ut sit grauitas in sensu . in sermone
 pondus in verbis modus .

ne Epus a spiritibus ab. fructibus
 in viderentur . i. vult a prima

in scriptis fuerit alie pona dicit
 dignis alioi pugnare dicit
 pugnare at frige pugnare
 ut dicitur in pugnare pugnare
 in fine pugnare

ut ab habet habere . i. pugnare
 pugnare ut ab habet pugnare

Capitulum quartum Tres habens partes .

a *

Hec si custodiat aliquis / sit mitis / mansuetus /
modestus. Custodiēdo enim os suū / ⁊ retinēdo
linguā suā / nec prius loquēdo q̄ interroget / ⁊ expē
dat / atq; examinet verba sua si dicendū hoc / si dicen
dū aduersum hunc / si tempus sermonis huius / is p
fecto exercet modestiā . ac mansuetudinē ⁊ patientiā
vt nō ex indignatione ⁊ ira in sermonē erumpat . nō
alicuius passionis indicium det in verbis suis . nō ar
dorē libidinis flāmare in sermone suo indicet / ⁊ in se
se dicitis suis stimulos iracundie . ne sermo postremo
qui commēdare interiora debet / vitium aliquod esse
in moribus aperiat ⁊ prodat.

Tunc enī maxime insidiat aduersarius / qm̄ videt
in nobis passiones aliquas generari . tunc fomites
mouet . laqueos parat . Unde nō immerito (sicut au
distis hodie legi) p̄pheta dicit . Quia ip̄e liberauit
me de laqueo venantium . ⁊ a v̄bo aspero . Symachus
irritatōis verbū dixit . Alii perturbatōis . Laqueus
aduersarii / sermo noster ē / s; etiā ip̄m nō min⁹ aduer
sarius nobis / loquimur plerūq; quod excipiat inimi
cus . ⁊ quasi nostro gladio nos vulneret . Quāto tole
rabilis ē alieno gladio / q̄ nostro perire? Explorat
ergo aduersarius nostra arma . ⁊ cōcutit sua tela . Si
viderit moueri me / inserit aculeos suos . vt seminaria
iurgioꝝ excitet . Si emisero v̄bū intecoz / laqueū suū
strigit . Interdū mihi (q̄si escā) p̄ponit v̄dicte possi
bilitatē . vt dū v̄dicare cupio . ip̄se inferā laq̄ . ⁊
necdū mortis astringā mihi . Si quis ergo hūc aduer
sariū sentit p̄sentē eē / tūc magis custodiā ahibere de
bet ori suo . ne det locū aduersario . Sed nō multi hūc
vident . Sed etiam ille cauēdus est / qui videri potest /
quicunq; irritat / quicunq; incitat / quicunq; exasperat .

quicumq; incētina luxurie aut libidinis suggerit. Bñ
 ergo aliquis nobis conuiciat / laceffit / ad violentiaz
 puocat / ad iurgium vocat / tunc silentium exerceamus .
 tunc muti fieri nō erubescamus . Peccator ē enim q̄ nos
 puocat . qui iniuriā facit . ⁊ nos similes sui fieri vesti
 derat . Dentq; si taceas / si dissimiles / solz dicere . Quid
 taces ? Loquere si audes . Sed nō audes . mutus es . elī
 quem te feci . Si ergo taceas / plus rumpit̄ . victū sese
 putat / irrisum posthabitu / atq; illusum . Si responde
 as / superiorē se factum arbitrat̄ / qui parem inuenit .
 Si enim taceas / dicet̄ . Ille cōuiciatus est huic . cōtem
 ptit iste . Si referas cōtumeliā / dicet̄ . Ambo cōuiciati
 sunt . Uterq; cōdemnatur . nemo absolut̄ . Ergo illis
 ē studiū . ut irriset . ut similia illi loquar . similia agā
 Justū est aut̄ dissimulare . nihil loqui . tenere bone fru
 ctum cōsciētie . pl̄ cōmittere bonorū iudicio / q̄ crimi
 natis insolentie . contentū esse grauitate morū suoz .
 hoc ē enim silere a bonis . quia bñ sibi cōsciū / falsis
 nō debet moueri . nec estimare plus pōteris in alieno
 esse conuicio / q̄ in suo testimonio . Ita fit / ut etiā hu
 militatē custodiat . Si aut̄ nolit hūilior videri / talia
 tractat / ⁊ dicit ipse secum . Hic ergo / ut me cōtemnat /
 ⁊ in cōspectu meo loquat̄ talia aduersus me / q̄si nō
 possim ego ei aperire os / cur nō etiā ego dicā in qui
 bus eū mestificare possiz ? Hic ergo / ut mihi iniurias
 faciat / quasi vir nō sim / quasi vindicare me nō pos
 sim ? Hic ut me criminetur quasi ego non possim gra
 uiora in eo cōponere ? Qui talia dicit nō ē mitis atq;
 hūilis . non ē sine temptatione . Temptator eū exagi
 tat . Ipse ei tales opiniones inserit . Plerūq; aōbi
 bet hominem atq; apponit neq; spiritus / qui hec illi
 dicat . Sed tu in petra fixum vestigium tene .

Proffo ad Epistolam
 quoniam inuicem
 ut ab eo ⁊ caru regnu
 cum q̄t tunc

ut p̄ q̄t ⁊ p̄ q̄t

quoniam tunc ⁊ tunc
 tunc p̄ q̄t ⁊ tunc

ut p̄ q̄t ⁊ tunc
 ut p̄ q̄t ⁊ tunc
 ut p̄ q̄t ⁊ tunc
 ut p̄ q̄t ⁊ tunc
 ut p̄ q̄t ⁊ tunc

ut p̄ q̄t ⁊ tunc
 ut p̄ q̄t ⁊ tunc

ut p̄ q̄t ⁊ tunc
 ut p̄ q̄t ⁊ tunc
 ut p̄ q̄t ⁊ tunc

Et si serus dicitur iustus tacet. Et si infirmus otu
mellā faciat iustus tacet. Et si pauper criminet iustus
nō rādet. Hec sunt arma iusti / vt cedēdo vicat. Sicut
periti iaculādi cedētes solēt vīcere. ⁊ fugiētes / grauiō

Quid enī op⁹ ē mo (rib⁹ sequētē vulnerare icrib⁹
neri / cū audim⁹ dicitur? Cur nō imitamur dicentē / ob
mutui / ⁊ hūilitat⁹ suz / ⁊ filii a bonis? An hoc dixit tū
mō / nō etiā fecit dauid? Immo ⁊ fecit. Nā cū ei dicit
aret Semei filius gemini / tacebat dauid. Et (quī sept
tus armatis) nō retorq̄bat dicitur. nō vltionē q̄rebat
eiusq̄ / vt dicētī sibi Sarime filio / q̄ vdicare i eū vel
let / nō permisert. Ibat ergo tāq̄ mut⁹ / ⁊ hūiliatus.
Ibat tacēs / nec mouebat / cū vir appellaret sanguis
q̄ erat oscius pprie māsuētudis. Nō ergo mouebat
dicitur / cui abūdabat bonoz opoz osciētia. Itaq̄ is
q̄ cito iuria mouet / facit se dignū videri otumelia /
dū vult ea idign⁹ pbari. Adestior ē itaq̄ q̄ otremnit i
iuriā / q̄ q̄ dolet. Sui enī otēnit q̄si nō sentiat ita des
picit. Sui āt dolet / quasi senserit.

Capitulum quintum Guing⁹ habens partes.

NEQ̄ IMPROVIDE AD VOS FILIOS MEOS SCRIBES / BU
ius psalmi pbemto vsus sum. Quem psalmum
propheta Dauid sancto Iosēphum legenduz canendū
q̄ cepit. Ego vobis suadeo tenenduz / delectatus ei⁹
sensu profundo / ⁊ virtute sententiarum. Aduertim⁹
enim ex his que breuiter libauimus / ⁊ silendī pacien
tiam. ⁊ oportunitatem loquendi / ⁊ in posterioribus
contemptum diuitiaru (que maxima virtutuz fun
damenta sunt) hoc psalmo diceri.

Dum igitur hunc psalmū cōsidero / successit animo
de officiis scribere. De q̄bz etiā: si quidā philosophie
studentes scripserunt / vt Paneticus ⁊ filius eius apud

Et si serus dicitur iustus tacet. Et si infirmus otu
mellā faciat iustus tacet. Et si pauper criminet iustus
nō rādet. Hec sunt arma iusti / vt cedēdo vicat. Sicut
periti iaculādi cedētes solēt vīcere. ⁊ fugiētes / grauiō

Et si serus dicitur iustus tacet. Et si infirmus otu
mellā faciat iustus tacet. Et si pauper criminet iustus
nō rādet. Hec sunt arma iusti / vt cedēdo vicat. Sicut
periti iaculādi cedētes solēt vīcere. ⁊ fugiētes / grauiō

etiam. Tollis apud lat
manere vt si ipse scribere
sum filius ita ego quoc
meo. Neq̄ enim min⁹ v
genui q̄ si conugio susce
vt est natura ad diligēdo
ligere decemus / quos per
nos q̄ quos in hoc cū se
vt frequētī qui decet
vulgantur. Itaq̄ illi n
suis itoneat atq̄ duntax
ta maestra. vos videro
ad vī diligenti a dungi
diligere quos diligetis.
Ergo qm̄ persone conue
licet scribere de offi
p̄p̄ modo scōle ap rī
regnat vniū. Pulchre
mangū / q̄ abortaret
vitas cōstiti nō vī lecton
in nōcis officiū vī posse
dōnatū in templo / lo
vt ipse sunt vīces offi
Legim⁹ vīce officiū vī
p̄p̄ vīce q̄quēte officiū
officiū s̄ p̄pter decore ser
cū nūcipon. Vel certe vī
Officiū āt ab honellor
q̄p̄auerit. ⁊ de vīs dūch
contere. vt duo concurrat
conterit quō bonest⁹ / ⁊ q̄
p̄tes vīuūtur bonestū.

grecos. Tullius apud latinos. nō alienū duxi a nrō munere / vt & ipse scriberē. Et sicut Tullius ad erudiē dum filiū / ita ego quoq; ad vos informandos filios meos. Neq; enim min⁹ vos diligo / quos in euāgelio genui / q̄ si coniugio suscepissem. Nō enim vehementi or est natura ad diligendū / q̄ gratia. Plus certe diligere debemus / quos perpetuo nobiscū putamus futuros / q̄ quos in hoc tm̄ seculo. Illi degeneres nascuntur frequēter / qui dedecāt patrē. vos ante elegimus vt diligamus. Itaq; illi necessitate diligunt. que nō satis idonea / atq; diuturna ē ad perpetuitatē diligē di magistra. vos iudicio. quo magnū caritati pond⁹ ad vim diligendi adiungitur. probare quos diligas & diligere quos eligeris.

Ergo qm̄ persone conueniūt / videam⁹ utrū res ipsa cōueniat scribere de officiis. Et vtrum hoc nomē / pbōz tm̄oto schole aptū sit / an etiā in scripturis reperiat diuinis. Pulchre itaq; dum legimus hodie euāgelii (q̄si adhortaret ad scribendū) sanctus spiricus obtulit nobis lectionē / qua confirmaremur etiā in nobis officiū dici posse. Nā cū zacharias sacerdos obmutuisset in templo / & loqui nō posset / factū ē (in q̄t) vt impleti sunt dies officii ei⁹ / abut i domū suā. Legim⁹ igit officiū dici a nobis posse. Nec rō ip̄a adhorz. q̄nquidē officiū ab efficiēdo tm̄ putā⁹ / q̄si efficiū s; ppter decorē sermōis / vna imutata lrā officiū nūcupari. Vel certe / vt ea agas / q̄ nulli officiāt /

Officia at̄ / ab honesto & utili duci (psint oib⁹). estimauerūt. & de us duob⁹ / eligere quid p̄ster. Deinde incidere. vt duo concurrant honesta / & duo utilia. & querat / quid honestū / & qd̄ utilit⁹. Primū igit i tres partes diuiditur. honestū. & utile. & quid prestāti⁹.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including "Hic q̄dam" and other illegible cursive text.

Handwritten marginal note on the left side: "Hic q̄dam".

Extensive handwritten marginal notes at the bottom of the page, including "Hic q̄dam", "Hic q̄dam", and other illegible cursive text.

Deinde hec tria in quinque genera diuiserunt. in duo honesta. et duo utilia. et eligendi iudicium. Prima pertinet ad decus honestateque vite. Secunda ad vite comoda/copias/opes/facultates. De iis eligendi iudicium subesse. Hec illi. Nos autem nihil omnino (nisi quod deceat et honestum sit) futurorum magis quam presentium metimur formula. Nihilque utile nisi quod ad vite illius eterne proficit gratiam definimus. non quod ad delectationem presentis. Neque aliqua comoda/in facultatibus et copiis opum constituimus. sed incommoda hec putamus si non reiciantur. Etque oneri cum sunt/estimamus magis quam dispendio cum erogantur.

Quoniam non superfluum igitur descriptionis nostre est opus. quia officium diuersa estimamus regula. atque illi est mauerunt. Illi seculi comoda/in bonis ducunt. Nos hec etiam in detrimentis. quoniam qui hic recipit bona/ut ille Diues/illuc cruciatur. et Lazarus qui mala hic pertulit/illuc consolationem inuenit. Deinde/qui illa non legit/nostra legent si uolent. qui non sermonum suppellectilem neque arte dicendi/seo simpliciter rerum exquirunt gratiam.

Secundus tractatus/de Officiis dicendi loquens in Septem partitur capitula.

Capitulum primum ordinem ponens dicendorum Tres habens partes.

Dectorum autem in nostris scripturis primo constitui loco (quod grece prepon dicitur) instruimur et docemur/legentes. te decet huius deus in syon. Et apostolus ait/loquere/que decent sanam doctrinam. Et alibi/tecebat autem eum per quem omnia/et propter quem omnia/multis filiis in gloriam adductis/ducem salutis eorum per passionem confirmari.

similes. similes. similes. similes.

supra dicitur in longitudo. supra dicitur in longitudo.

quod dicitur in longitudo. quod dicitur in longitudo. quod dicitur in longitudo. quod dicitur in longitudo.

Quod prior panem in. Quod prior panem in. Quod prior panem in. Quod prior panem in.

et quasi mutus non aperiebat illis os suum. Quia et alibi habes. Noli respondere imprudenti ad imprudentiam eius. ne similis illis fias.

Primum igitur officium est loquendi modus. Hoc sacrificium laudis deo dependit. Hoc reuerentia exhibetur/cum scripture diuine leguntur. Hoc honoratur parentes. Scio loqui plerisque cum tacere nesciant. Rarum est quemquam tacere/cum sibi non prodest loqui. Sapiens ut loquat/multa prius cogitat. quid dicat. et cui dicat. quo in loco. et quo in tempore. Est ergo et tacendi et loquendi modus. Est etiam in factis modus. Pulchrum est igitur tenere mensuram officii.

Capitulum secundum Duas habens partes.

Officium autem omne/aut medium/aut perfectum est. Quod eque sanctarum scripturarum autoritate probare possumus. Habemus etenim in euangelio dixisse dominum/si vis in vitam eternam venire/serua mandata. Dicit ille. Sues Ihesus autem dixit illi. Non homicidium facies. Non adulterabis. Non facies furtum. Non falsum testimonium dices. Honora patrem et matrem. Et diliges proximum tuum sicut teipsum. Hec sunt media officia. quibus aliquid deest. Denique dicit illi adolescens. Omnia hec custodiui a iuuentute mea. Quid adhuc mihi deest? At illi Ihesus. Si vis perfectus esse/vade et vende omnia bona tua et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo. et veni/sequere me. Et supra habes scriptum/vbi diligendos inimicos/et orandum dicitur pro calumniantibus et persecuentibus nos/et benedicere maledicentibus/ hoc nos facere/debere si volumus perfecti esse/sicut pater noster qui in celo est. Sui super bonos et malos/solem suum iubet radios frondere. et pluuia et rore/ terras vniuersorum sine ulla discretionem

de p[er]p[et]ua p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate

de p[er]p[et]ua p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate p[ro]p[ri]etate

...quiescere. hoc est igitur
...corona dicitur gratia
...atque potest lapidibus
...bona etiam misericordiam
...perfectionem patris
...animamque misericordiam
...in uoces pariter na
...focis terrarum ut c
...et confortem et conform
...longis ille uita accipit
...sua estimat. Tuus d
...plus ille est i coheret
...teipsum in omni
...cum uocas si su
...sanctorum amicitia
...ista gratia
...ualia. Miraris in
...virtutem eius qui p
...pes claudor. Eg
...agnorū meorū calefa
...no habitabat peregrin
...beat plane de ci
...pauper eruit. Neg em
...sui super pauperis ne
...erumna. In die iudic
...habebit sine debito
...Capitulum tertium insignitum
...Eo plerisque reuocant
...mie/du putant boia
...eum quom occultis
...confessio / aut iudici
...quando peccatores t

pinguescere . Hoc est igitur perfectum officiū / quod
cathortona dixerunt greci / quo corriguntur omnia /
que aliquos potuerunt lapsus habere .

Bona etiā misericordia / que ⁊ ip̄a perfectos facit
quia imitat̄ perfectū patrē . Nihil tñ commēdat chri-
stianā animā q̄ misericordia . Prīmū in pauperes . vt
cōmunes iudices partus nature / que omnib⁹ ad vsuz
generat fructus terraz / vt quod habes largiaris pau-
peri . ⁊ consortem ⁊ conforme tuū adiuues . Tu mini-
mū largiris . ille vicā accipit . Tu pecuniā das . ille sub-
stantiā suā estimat . Tuus denarius sensus illius est .
Ad hec plus ille tibi cōfert / cū sit debitor salutis . Si
nuoū vestias / teipsum induis iusticiā . Si peregrinū
sub tectū tuum inducas / si suscipias egentē / ille tibi
acquiret sanctorum amicitias / ⁊ eterna tabernacula .
Non mediocri ista gratia . Corporalia seminas . ⁊
recipis spūalia . Adiraris iudiciū dñi de sancto Job
Adirare virtutem eius qui poterat dicere . Vult⁹ erā
cecorum . ⁊ pes claudorū . Ego infirmorū pater . velle-
ribus agnorū meorū / calefacti sunt humeri eorū . Fo-
ris nō habitabat peregrin⁹ . Vstū aut̄ meū dñi veniē-
ti patebat . Beat⁹ plane / de cui⁹ domo / nūq̄ vacuo si-
nu pauper exiit . Nec enī quisq̄ magis beat⁹ / q̄ q̄
intelligit super pauperis necessitatē / ⁊ infirmi atq; in-
opis erumnā . In die iudicii habebit salutem a dño .
quem habebit sue debitorē misericordie .

Capitulū tertium insigne valde / Quicq; habēs partes
Et plerūq; reuocant̄ ab Officio dispēsatrias
mie / dñi putant hois actus nō curare dñm / aut
nescire eum quid in occultis geramus / quid teneat no-
stra conscientia / aut iudicium eius nequa q̄ iustum
videri / quando peccatores diuitiis abundare vitēt /

Ita mediocris a iudicio
si sufficiat quod dicitur
primis fronte

et placet in nullo
in nullo placet in fine

gaudere honoribus / sanitate / liberis. contra autem
iustos inopes degere / in honores / sine liberis / ifirmos
corpore / luctu frequenti.

Hec mediocris ea questio. quāquidē tres illi reges
amici Job / propterea eū peccatorē pronūciabāt / quia
inopem factū ex diuice / orbatū liberis ex fecundo pa
rente / perfusum ulceribus a capite vsq; ad pedes vi
debāt. Quibus / hanc sanctus Job pponit assertionē
Si ergo propter peccata mea hec patior / cur impij vi
uunt? Inueterauerūt autē. ⁊ in diuitiis semen eorū se
cundū voluntatē. filij eorū in oculis. domus iporū
abundāt. timor autē nūsq; flagellū autē a dño nō ē ip
sis. Hec vidēs ifirmos corde / exagitat. ⁊ studiū auer
tit suū. Cuius dicitur sermones / an̄ sanctus p̄misit
Job dicēs. Mortate me. ego autē loquar. deinde ridere
me. Nā ⁊ si arguor / q̄si homo arguor. Mortate ergo
onus sermonū meorū. Dicitur enim sum / quod non
p̄bo. sed ad vos redarguēdos / proferā sermones in
quos. Aut certe / quia ita est versus. Gūid autē? Nun
quid ab homine arguor? Hoc ē. homo me non p̄ re
darguere / quia peccauit. Et si argui dignus sum / quia
nō ex euidētia culpa me arguitis / sed ex iniuriis esti
matis merita delictorū. Videns ergo infirmus / abū
dare iniustos successibus p̄sp̄eris / se autē atteri / di
cit dño. Discedite a me. vias tuas scire nolo. Gūid
p̄dest. q̄ seruimus ei / aut q̄ vtilitas / q̄a occurrim⁹
ipi? In manib⁹ eorū oīa bona. opera at̄ impiorū nō
videt. Laudat in Platone q̄ in politica sua posuit
eū q̄ cōtra iusticiā disputatōdi partes recepisset / postu
lare veniā dictorū q̄ nō p̄baret. ⁊ veri inueniēdi / ac
q̄ examināde disputatiōdis gratia / illa sibi impositā
personam / dicere. Quod eousq; Tullius probauit /

ip̄m. v. p̄t. ⁊ h̄. h̄. h̄. h̄.
m̄. h̄. h̄. h̄. h̄.

ip̄m. v. p̄t. ⁊ h̄. h̄. h̄. h̄.
m̄. h̄. h̄. h̄. h̄.

ip̄m. v. p̄t. ⁊ h̄. h̄. h̄. h̄.
m̄. h̄. h̄. h̄. h̄.

ip̄m. v. p̄t. ⁊ h̄. h̄. h̄. h̄.
m̄. h̄. h̄. h̄. h̄.

ip̄m. v. p̄t. ⁊ h̄. h̄. h̄. h̄.
m̄. h̄. h̄. h̄. h̄.

ut ipse in libris quos scripsit de Rep. eam sententiã
dicendam putauerit. Quãto antiquior illi's Job/ qui
hec primus repperit? Hec eloquẽtie falerãde gratia/
sed veritatis pban de premittenda estimauit. Stati
q; ipse questionẽ eiusdem reddidit. subiiciens/ q; exti
guatur lucerna impiorũ. 7 futura sit eorum euersio.
Nõ falli deũ doctorẽ sapiẽtie 7 discipline. sed esse ve
ritatis iudicem. Et ideo/ nõ secundũ forensem abun
dantiã/ estimandã beatitudinem singulorũ/ sed secun
dũ interiorẽ conscienciã. que innocentiã 7 flagitioso
rũ merita discernit/ vera atq; incorrupta penarũ pre
miorũq; arbitra. Morit' innocẽs in potestate simpli
citatũ sue. in abundantia pprie volũtatũ/ sicut ad
ipe repletam animã gerens. At vero peccator/ quĩs
abundet foris/ 7 deliciis diffuat/ odoribus fragret/
in amaritudine anime sue vitam exagit. 7 vltimũ die
claudit/ nihil secum eorũ/ que epulatus fuerit referẽs
boni nihil secũ afferens. nisi precia scelez suorũ. Hec
cogitans/ nega si potes/ diuini esse iudici remunera
tionẽ. Ille suo affectu beatus. hic miser. Ille suo in
dicio absolutus. hic reus. Ille in exitu letus. hic me
rens. Cui absoluti p̄t/ qui nec sibi innocens est. Dicite
(inquit) mihi ubi ẽ p̄ctio tabernaculorũ eiũ? Sig
nũ eiũ nõ inueniet'. Vita etenĩ facinorosi/ vt somniũ
sp̄rnat oculos. transiit requies eius. eu a nũit delec
tatio. licet iõa que videt' (dum viuũt) impiorum re
quies/ in inferno est. Viuentes enim/ in infernũ descẽ
dunt. Vides conuiuũ peccatoris. interroga eius cõ
scienciã. Nonne grauius/ omnibus fetet sepulcris.
Inueneris leticiã eius. 7 salubertatez miraris corpo
ris. filiorum atq; opum abundantia. Inrospice vlcẽ
ra. 7 vibices anime eius. 7 cordis mestitudinem.

b

It' falerãde gratia
sed veritatis pban
de premittenda
estimauit. Stati
q; ipse questionẽ
eiusdem reddidit.
subiiciens/ q; exti
guatur lucerna
impiorũ. 7 futura
sit eorum euersio.
Nõ falli deũ
doctorẽ sapiẽtie
7 discipline. sed
esse veritatis
iudicem. Et ideo/
nõ secundũ
forensem abun
dantiã/ estimandã
beatitudinem
singulorũ/ sed
secundũ interiorẽ
conscienciã. que
innocentiã 7
flagitiosorũ
merita discernit/
vera atq; incorrupta
penarũ pre
miorũq; arbitra.

In nouo fit in mltis dicit
It' falerãde gratia
sed veritatis pban
de premittenda
estimauit.

It' p̄ctio tabernaculorũ
eiũ? Signũ eiũ nõ
inueniet'. Vita
etenĩ facinorosi/
vt somniũ
sp̄rnat oculos.
transiit requies
eius. eu a nũit
delectatio. licet
iõa que videt'
(dum viuũt)
impiorum re
quies/ in inferno
est. Viuentes
enim/ in infernũ
descẽdunt. Vides
conuiuũ peccatoris.
interroga eius
cõscienciã. Nonne
grauius/ omnibus
fetet sepulcris.

Inrospice vlcẽ
ra. 7 vibices
anime eius. 7
cordis mestitudinem.

Nam de opibus quid loquar / cū legeris quia in abū
dantia est vita eius / cum scias q̄a ⁊ si tibi videatur
dives / sibi pauper est / ⁊ tuum iudicium suo refellat.
De multitudine quoq; filiorū / ⁊ de indolentia quod
loquar / cū se ipse lugeat / ⁊ sine herede futurū iudicet /
cum imitatores sui / successores suos esse nolit? Nulla
enim hereditas peccatoris. Ergo impius / ipse sibi pe
na est. Justus autē / ipse sibi gloria. Et utriq; aut bo
norū / aut malorū operū merces / ex seipso soluitur.

Sed revertamur ad propositū. ne diuisionē factaz
p̄terisse videamus. quia occurrimus opinioni eorum /
qui vidētes sceleratos quosq; diuites / letos / honora
tos / potentes / cum pleriq; iustorū egeāt atq; infirmi
sunt / putant / vel nihil de nobis deum curare ut Epi
curei dicunt / vel nescire accus hominum ut flagitio
si putant / vel si scit omnia / iniquū esse iudicē / ut bo
nos egere patiatur / abundare improbos. Nec super
fluus velut quidam excursus fuit. ut opinioni huius
modi iporū affectus responderet quos beatos iudi
cant / cum ipi se miseros putēt. Arbitratus enim sum
q̄ ipi sibi facilius / q̄ nobis crederēt. Quo deorsū /
p̄cliuē estimo / ut refellā cetera. Et primo eorum as
sertionē / qui deū putant curā mundi nequaq; habere
sicut Aristoteles asserit / vsq; ad lunā / eius tescētere
providētiam. Et quis operator negligat operis sui
curaz? Quis deserat ⁊ desituiat / quod ipse contēdum
putauit? Si iniuria est regere / nonne est maior iniu
ria fecisse / cum aliquid non fecisse nulla iniustitia sit
nō curare quod feceris. Summa inclemētia? Euid si
deū creatorē suū abnegāt / aut feraz ⁊ bestiaz se habe
re numero cēsēt / quid de illis dicamus / qui hac se cō
demnant iniuria? Per omnia ire deum ipi asserunt /

in folio 110 ⁊ folio 111

et omnia in virtute eius consistere / vim et maiestatem
 eius per omnia elementa penetrare / terras / celum / mare / et
 putant iniuriam eius / si mentem hominis qua nihil nobis
 ipse instantius dedit / penetret / et diuine maiestatis in-
 grediat scientiam. Sed horum magistrum / velut ebrium / et
 voluptatis patronum / ipsi qui putant sobrium irridere
 philosophi. Nam de Aristotelis opinione quid loquar
 qui putat deum suis contentum esse finibus / et prescripto
 modo regni regere / ut poetarum loquuntur fabule / qui
 mundum ferunt inter tres esse diuisum / ut alii celum / alii
 mare / alii inferna coercenda imperio sorte obuenerunt.
 eosque cauere / ne usurpata alienarum partium sollicitudi-
 ne / inter se bellum excitent? Si similiter ergo asserit / quod ter-
 rarum curam non habeat / sicut maris vel inferni non ha-
 bet. et quomodo ipsi excludunt / quos sequuntur poetas?

Sequitur illa responsio / utrum deum / si operis sui cu-
 ram non preterierit / pretereat scientiam. Ergo qui planta
 uic aurem non audit? qui finxit oculum non videt / non con-
 siderat. Non preterit hec una opinio sanctos prophe-
 tas. Dentque David inducit eos loquentes / quos super-
 bia inflatos asserit. Quid enim tam superbum quam cum ipsi
 sub peccato sint / alios indigne ferant peccatores vi-
 uere / dicentes / usquequo peccatores domine / usquequo pecca-
 tores gloriabuntur? Et infra. Et dixerunt / non videbit
 dominus. neque intelligit deus Jacob. Sicut respondit propheta
 dicens. Intelligite nunc insipientes in populo. et stulti
 aliquando sapite. Sui plantauit aurem non audiet? Aut
 qui finxit oculum non considerat? Sui corripit greges non
 arguet / quod docet hominem scientiam? Dominus sit cogitationes
 hominum / quoniam vane sunt. Sui ea quecumque vana
 sunt deprehendit / ea que facta sunt / nescit / et ignorat
 quod ipse fecit? Potest opus suum ignorare artifex?

Homo est / et in opere suo latencia deprehendit / et deus
 opus suum nescit. Altius ergo profundum in opere / quam in
 autore. Et fecit aliquid quod supra se esset / cuius me-
 ritum ignoraret autor. cuius affectum nesciret arbiter.
 Nec illis. Ceterum nobis satis est ipsius testimonium / qui
 ait. Ego sum scrutans corda et renes. Et in euangelio
 quod dicit ait dominus Iesus. Quid cogitatis mala in cordibus ve-
 stris? Sciebat enim quod cogitaret mala. Denique euangeli-
 sta testatur / dicens. Sciebat enim Iesus cogitationes eorum.
 Quorum non poterit satis mouere opinio / nisi facta eorum
 consideremus. Nolunt supra se esse iudicem / quem nil fal-
 lat. Nolunt ei dare occultorum scientiam / qui metuunt oc-
 culta sua prodi. Sed etiam dominus sciens opera eorum / tra-
 didit eos in tenebras. In nocte (inquit) fur erit. Et
 oculus adulteri seruabit tenebras. dicens / non conside-
 rabit oculus. et latibulum persone opposuit sue. Omnis
 enim qui lucem fugit / diligit tenebras. studens latere / cum
 deum latere non possit. qui intra profundum abyssi / et in-
 tra hominum mentes / non solum tractata / sed etiam vol-
 uenda cognoscit. Denique et ille qui dicit in ecclesiastico
 quis me videt? et tenebre operunt me / et parietes. Quae
 vereor? Quis in lectulo suo positus hec cogitet / vbi
 non putauerit / comprehenditur. Et erit (inquit) tedecus
 quod non intellexerit timorem dei. Quid autem tam stolidum /
 quam putare / quod deum quicquam pretereat / cum sol qui mini-
 ster luminis est / etiam abdita penetret / et in fundamenta
 domus vel secreta coelania / vis caloris eius irrum-
 pat. Suis neget nerua temperie / tepesieri iteriora terra-
 rum / quam glacies hyberna ostruxerit. Morunt ergo arborum
 occulta / vis caloris vel frigoris / ateo ut radices arborum
 aut vrent frigore / aut fomu solis virescant. Denique vbi
 elementa celi arriserit / varios terra se fudit in fructus

et qd dicitur ad e qd e ab
 et dicitur qd dicitur qd dicitur
 et dicitur qd dicitur qd dicitur

et dicitur qd dicitur qd dicitur
 et dicitur qd dicitur qd dicitur
 et dicitur qd dicitur qd dicitur
 et dicitur qd dicitur qd dicitur

et dicitur qd dicitur qd dicitur
 et dicitur qd dicitur qd dicitur
 et dicitur qd dicitur qd dicitur
 et dicitur qd dicitur qd dicitur

Si igitur radius solis fundit lumen suū super omnē
 terrā/ & in ea que clausa sunt inserit/ nec vecibus fer
 reis/ aut grauium valuarū obicibus quo min⁹ pene
 tret/ impeditur/ quō non potest intelligibilis dei splē
 dor/ in cogitationes hominū & corda/ semet que ipse
 creauit inserere/ sed ea que ipse fecit nō videt/ & fecit /
 vt meliora sint que facta sunt & potētiora/ q̄ ipse est
 qui ea fecit/ vt possint quando volunt cognitionē sui
 operatoris latere? Tantā ergo virtutē & potestātē in
 seruit mentibus nostris/ vt eam comprehendere cum
 velit/ ipse non possit?

Quo absolutimus. & vt arbitramur/ nō incongrue
 nobis huiusmodi cecidit disputatio. terciū genus q̄
 stionis risidet huiusmodi. Cur peccatores abundant
 operib⁹ & diuitiis/ epulentē iugiter/ sine merore/ sine
 luctu/ iusti autē egeāt/ & afficiantur aut coniugū amissi
 one/ aut liberorū? Quibus satisfacere debuit illa euā
 gelii parabola/ q̄ Dives purpura & bisso induebat.
 & epulas copiosas exhibebat quotidie. Pauper autē
 plenus vlcerū/ de mēsa eius colligebat reliquias. q̄
 obitū vero vtriusq̄/ pauper erat in sinu Abrahe req̄
 em habens. diues autē in suppliciis. Nonne euidentē
 meritoriū aut p̄mia supplicia post mortē manere? Et
 recte/ quia in certamine labor ē/ post certamē alius vi
 ctoria/ alius ignominia. Nunquid priusq̄ cursus cō
 fidat/ palma cui q̄ dat/ aut defertur corona merito?
 Paul⁹ certamē (iq̄t) bonū certauit. cursū cōsumauit. fi
 dē seruauit. Sed reliquū ē/ reposita ē mihi corona iusti
 tie. quā reddet mihi dñs i illa die iust⁹ iudex. Nō so
 lū ac mihi/ s; etiā his q̄ diligūt aduentū eius. In illa
 (inquit) die reddet. non hic. hic autē in laborib⁹/ in
 periculis/ naufragis/ quasi athleta bon⁹ decertabat.

Iſti igitur qui in deliciis / qui in luxuria / rapinis / q̄
 ſtibus / honoribus ſtudia poſuerunt ſua / ſpectatores
 magis ſunt / q̄ p̄liatores. Habent lucrū laboris / fruc
 tum virtutis nō habēt. Fouent oculū aſtucia ⁊ impro
 bitate aggerāt diuitiarū acervos. ſed exſoluēt (ſeram
 licet) neq̄tie ſue penā. Horū reges ī inferno. tua vō ī ce
 lo. Horū dom⁹ ī ſepulchro tua ī paradifo. Vñ pulcre
 vigilare eos in tumulto / Job dixit / quia ſopore quie
 tis habere non p̄nt / quem ille dormiuit / qui ſurrexit.
 Noli igitur vt paruulus ſapere. vt paruulus loqui.
 vt paruulus cogitare. vt paruulus v̄dicare ea que
 ſunt poſterioris etatis. Imperfectorū ē corona. Expec
 ta / vt veniat quod perfectū ē. q̄n non per ſpecie ⁊ in
 enigmatē / ſed facie ad facie / formam ipſam redoperte
 veritatis poſſis cognoscere. Tūc / q̄ cā ille diues fuerit
 q̄ erat improbus ⁊ raptor alieni / q̄ cā potēs illi⁹ q̄ cā
 ille abundauerit liberis / ille fultus honoribus reuela
 bit. Fortaſſe / vt dicat raptori / diues eras / qua cau
 ſa aliena rapiebas? Egeſtas nō compulſit. inopia nō
 coegit. Nonne ideo te diuitē feci / vt excuſationē habe
 re nō poſſis? Dicat etiā potētī / cur nō affuiſti vidue
 orphanis quoq; iniuriā patietibus? Nūquid tu infir
 mus eras? Nūquid nō poteras ſubuenire? Ideo te fe
 ci potentē / vt nō inferres violentiā / ſ; repelleres. Nō
 tibi ſcriptum eſt / eripe iniuriam accipientem? Non tū
 bi ſcriptum eſt / eripite pauperem. ⁊ egenum de manu
 peccatoris liberare? Dicatur etiā abundantī liberis
 honoribus te cumulauī / ſalubritatem corporis cō
 ceſſi tibi. Cur non ſecutus es precepta mea? Famu
 le meus quid feci tibi? Aut quid contriſtaui te?
 Nonne ego tibi liberos dedi: honores contuli / ſalu
 tem donauī? Cur me negabas? Cur eſtimabas? q̄ ad

scientiam meam / que gereres non peruenirēt ? Cur te
nebas dona mea? despiciebas mandata mea ? Deniq;
de Iuda proditore hec colligere licet / qui ⁊ apostol⁹
inter duodecim electus est. ⁊ loculos pecuniarū / quas
pauperibus erogaret / commissos habebat. ne videret
aut quasi inhonorus / aut quasi egenus / dñm prodi-
disse. Et ideo vt iustificaretur in eo dñs / hec ei contu-
lit. vt nō quasi iniuria exasperatus / sed quasi preua-
ricatus gratiam / maiori esset offense obnoxius.

Capitulum quartum Sex partes continens.

Quoniam igitur ⁊ penam improbitati / ⁊ virtu-
ti fore premium satis claruit / de Officijs aggre-
diamur dicere / q̄ nobis ab adoleſcētia spectāda sunt
vt cum etate acrescant simul studia honorum actū.
Est igitur honorum adoleſcentium timorē dei habere
deferre parentibus honorem. obedire senioribus. ca-
ſtatem tueri. non aspernari humilitatē / diligere de-
mentiam ac verecundiam. que ornamento sunt mino-
ri etati. Vt enim in Senibus grauitas / in iuuenibus
alacritas / ita in adoleſcentibus verecundia / velut q̄
tam dote commendatur nature. Erat Isaac teum ti-
mens / vtpote abrahe intoles. deferens patri honorē
vsq; / vt aduersus paternam voluntatē / nec mortē
recusaret. Ioseph quoq; / cum somniasset qd sol ⁊ luna
⁊ stelle adorent eum / sedulo tamen obsequio deferēba-
tur patri. Castus ita / vt ne sermonem quidem veller
audire / nisi pudicum. Humilis / vsq; ad seruitutem.
verecundus / vsq; ad fugam. patiens / vsq; ad carce-
rem. remissor iniurie / vsq; ad remunerationem. cuius
verecundia tanta fuit / vt comprehensus a muliere /
vestem in manibus eius fugiens mallet relinquere / q̄
verecundiam deponere. Moyses quoq; ⁊ hieremias

quod qui dicitur in 11 p̄t̄ 17
et dicitur hinc vij

hinc vij + hinc vij + hinc vij

hinc vij + hinc vij + hinc vij
hinc vij + hinc vij + hinc vij

hinc vij + hinc vij + hinc vij
hinc vij + hinc vij + hinc vij

dicere a domino / vt ora
quod poterat per gram
habere igitur virtute
na que non solum in ra
tur femineus. ne mo
ne quid inuicem sermo
menas / plerumq; in ver
num / libet modesta. n
fartior. Deniq; in ip
plina verecundia et in
vt vt sentim quis aut
no loqui incipiat. vt v
tunc procedunt.

electi a domino / vt oracula dei predicarent populo
quon poterant per gram / excusabant per verecundia .

Putchra igitur virtus verecundie . ⁊ suavis gra
tia . que non solum in factis / sed etiam in ipis specta
tur sermonibus . ne modum progrediatis loquendi
ne quid in decoru sermo resonet tuus . Speculu enim
mentis / plerunq in verbis refulget . Ipsum vocis so
num / libret modestia . ne cuiusq offendat aurem vox
fortior . Deniq in ipso canendi genere / prima disci
plina verecundia est immo etiam in omni vflu loque
di . vt sensim quis aut psallere aut canere / aut postre
mo loqui incipiat . vt verecundia principia / commen
dent processum .

Silentium quoq ipsum (in quo est reliquaru vir
tutum oculu) maximus actus verecundie est . Deniq si
aut infantie putatur / aut superbie probro dat / si ve
recundie laudi ducit . Tacebat in periculis Susanna
⁊ grauius verecundie / q̄ vite damnū putabat . Nec ar
bitratur / periculo pudoris / tuenda salutē . Deo soli
loquebat . cui poterat casta verecundia eloqui . Refu
gebūt ora incueri viroru . Est enim ⁊ in oculis vere
cundia . vt nec videre viros femina / nec videri velit .
Nec vero quisq̄ / solius hanc laudē castitatis putet .
Est enim verecundia / pudicitie comes . cuius societate
castitas ipa tutior ē . Bonus enim regēde castitatis
pudor ē comes . qui se pretēdat ad ea q̄ prima pericu
la sunt / pudicitia temerari nō sinat . Hic prim⁹ i ipo
cognitōis ingressu / dñi matrē commēdat legētib⁹ . ⁊
tanq̄ testis locuples / digna . que ad tale munus elige
retur / astruit . q̄ i cubiculo . q̄ sola . q̄ salutata ab an
gelo tacet / ⁊ mota est in introitu eius . q̄ ad virilis
sexus speciem peregrinam turbatur aspectus virginis

omnis gram in q̄
a ornat

Proprietatē dicitur
p̄m̄ alia p̄m̄

est p̄m̄ dicitur
a p̄m̄ dicitur
p̄m̄ dicitur

est vnde dicitur p̄m̄

est p̄m̄ dicitur
est p̄m̄ dicitur

est p̄m̄ dicitur
est p̄m̄ dicitur
est p̄m̄ dicitur

Hoc solū excepī. Nec fefellit sentētia. Utreq; enī ab
 ecclesia recessit. ut qualis incessus prodebat / talis per
 fida animi demonstraret. Nāq; alter arriane infe
 stationis tēpore / fidem deseruit. Alter pecunie studio
 ne iudiciū subiret / sacerdotē se nostrū negavit. Luce
 bat in illorū incessū / imago leuitatis. species quedaz
 scurrarū percursantiū. Sunt etiā qui sensim ābulan
 do / imitant hystronicos gestus. ⁊ quasi quedaz fer
 cula pomparū. ⁊ statuaz motus nutantiū. ut quoti
 ensunq; gradū transferunt / modulos quosdā serua
 re videant. Nec cursim ābulare honestū arbitror / ni
 si cū causa exigit alicui⁹ periculi / vel iusta necessitas
 Nam plerunq; festinātes / anhelos videmus torquere
 ora. quib; si causa desit festinationis necessarie / ne
 uis iuste offensionis ē. Sed non de his dico / quib;
 rara pperatio ex causa nascit / sed quib; iugis ⁊ cō
 tinua in naturā vertit. Nec in illis ergo tanq; simu
 lacrorū effigies probo. nec in istis tanq; excussorum
 ruinas. Est etiā gress; pbabilis / iquo sit spēs autori
 tatis. grauitatisq; pondus tranquillitatis vestigiū.
 Ita tamē si studiū desit atq; affectio. s; mot; sit pu
 rus / ac simplex. Nihil enī fucatū plac; motū natura
 informet. Si quid sane in natura vitii ē / in industria
 emendet. ut ars desit. non desit correctio.

Quod si etiā ista spectant altius / quātomagis ca
 uendū ē ne quid turpe ore exeat. Hoc enim graniter
 coinquinat hominē. Nō enim cibus inquinat. sed in
 iusta obtreccatio / s; verboz obscenitas. Nec etiā vul
 go pudori sunt. In nostro vō officio / nullum verbū
 quod inhoneste cadat / non incutit verecundiam. Et
 non solū nihil ipi indecorum loqui / sed ne aurem qui
 dem debemus huiusmodi prebere dictis. sicut Joseph

cento 18 di. q. 1. q. 1. p. 1. p. 1.
 m. 1. q. 1. p. 1. p. 1. p. 1.
 p. 1. q. 1. p. 1. p. 1. p. 1.

f. 1. q. 1. p. 1. p. 1. p. 1.
 f. 1. q. 1. p. 1. p. 1. p. 1.

ne incōgrua sue audiret verecundie/ veste fugit relic-
ta. Quoniā quē delectat audire / alterū loqui ^{si loquitur} prouo-
cat. Intelligere quoq; quod turpe sit/ pudori maximū
ē. ^{non loquitur} Spectare vero si quid huiusmodi fortuitū accidat/
quāti horroris ē? Quod ergo in aliis displicet/ nūq̄o
potest in seipso placere? Nec ipsa natura nos docet.
que perfecte quidē ōnes partes nostri corporis expli-
cauit/ vt ⁊ necessitati cōsuleret/ ⁊ gratiā venustaret.
Sed tamē eas/ que decori aspectu foret/ in quib; for-
me apex quasi in arce quadā locatus/ ⁊ figure suauis-
tas/ ⁊ vultus species emineret operandi; vsus esse
paratior/ obuias atq; apertas reliquit. Eas vero in
quibus esset naturale obsequiū necessitatis/ ne defor-
me sui p̄berent spectaculū/ partim tanq̄ in ipso emen-
dauit atq; abscondit corpore/ partim docuit ⁊ suasite-
rendas. Nonne igit ipsa natura ē magistra verecū-
die/ cuius exemplo/ modestia hōim (quā a mō sciētie
quid decet; appellatā arbitror) id quod in hac nostri
corporis fabrica abditū reperit/ operuit ⁊ texiit.
vt ostium illud/ quod ex trāsuerso faciendū in archa
illa Noe iusto dictam ē. in qua vel ecclesie vel nostri
figura ē corporis. per quod ostium/ egerunt reliquie
ciborū. Ergo nature opifex: sic nostre studeat verecū-
die/ sic decorū illud ⁊ honestum in nostro custodiuit
corpore/ vt velut ducet; quosdā aq; exit; ^{quod ostium} cuniculorū
nrōz p̄ tergū ^{non ostium} relegar; atq; ab aspectu nrō auerter;
ne purgatio vētris/ vsū oculorū offēderet. De quo
pulchre ap̄ls ait. Que vident; (inquit) mēbra corpo-
ris ifirmiora/ necessariora sunt. Et q̄ putam; ignobi-
liora eē mēbra corporis/ his abūdantiore honorē cir-
cūdamus. ⁊ q̄ inhonesta sunt nrā/ honestatē abūdan-
tiorē hnt. Etenī imitatōe nature/ idustria auxit grāz

si ap. p. n. est p̄mittat; i. p̄mittat;
mota. Est hōi n. ⁊ math. o.
p̄mittat; p̄mittat; a hōi p̄mittat;
p̄mittat; Est ingratū ⁊ p̄mittat;
at

Quo alio loco enā alii
sibi abscondimus ab oc-
tēta accepimus: cor-
appellatōibus nūcup-
q; si calū apent; te pe-
si studio impudētia est
offensam remittit quā n-
aite operent; parit; acc-
Est quo mos vetus / ⁊
uitatus fuit / vt filii
neri nō s; agerēt ne par-
eret. hūc plerq; se ⁊ in
vel illic vbi inuēit totū
peris sit. Sacerdotes qui
no legimus; horcas accip-
am ē a vno. Est facies ill-
impudētia pudoris. a lum-
Est habēt; eas. Haron ⁊ f-
tabernaculū testimonū ⁊
gram sancti. ⁊ nō inuēit
tū. Quod nonnulli nostr-
plerq; spirituali inter-
modie ⁊ custodiam casti-

Capitulum quantum
Electant me vici-
recundie. qua ad
us ex vobis recognosc-
huc cum sit omnibus et
vobis apta tamē atole-
me decet. In omni autē
p̄mittat; ⁊ cōmuniat; ⁊ q-

Quod alio loco etiã alius interpretati sumus. ut non
 solũ abscondamus ab oculis/ verũ etiam que abscon
 dẽda accepimus/ eorũ iudicia vsusq; mẽbrorum suis
 appellationibus nuncupare/ indecorũ putemus. Deni
 q; si casu aperiantur be partes/ confundit̃ verecũdia.
 si studio/ impudẽtia estimat̃. Vnde ⁊ filius Hœ Chã/
 offensam retulit. quia nudatũ vidẽs patrẽ/ risit. Cui
 aut̃ operuerũt patrẽ/ acceperũt bñdictionis gratiam.
 Ex quo mos vetus / ⁊ in vrbe roma/ ⁊ in plerisq; ci
 uitatibus fuit/ vt filii cu; parẽtib; ^{puberes} puberes/ vel ge
 neri/ nõ lauarẽt. ne paterne reuerẽcie autoritas minu
 eret. lic; pleriq; se ⁊ in lauacro quantum pũt tegãt. ne
 vel illic ubi nudũ totũ corpus ẽ/ huiusmodi incepta
 portio sit. Sacerdotes quoq; veteri more (sicut in exo
 do legimus) bracas accipiebãt. sicut ad moysen dic
 tum ẽ a dño. Et facies illis bracas lineas. vt tegat̃
 turpitudõ pudoris. a lumbis vsq; ad femora erunt.
 Et habebit eas Aaron ⁊ filii eius/ cum intrabunt in
 tabernaculũ testimonii ⁊ cum accedẽt sacrificare ad
 aram sancti. ⁊ nõ inducẽt super se peccatũ/ ne moriã
 tur. Quod nonnulli nostrorũ/ seruare adhuc ferũtur
 Pleriq; spirituali interpretatione/ ad cautionẽ vere
 cundie/ ⁊ custodiam castitatis dictum arbitrantur .

*pudor q; ⁊ est puritas
 et potest ut a puritate
 sed ab omni puritate
 ⁊ hęc in omni filii*

*finis pũt pũt ad tẽpũ
 ⁊ pũt ad tẽpũ*

Capitulum quintum Vnam continẽs partem.

Dilectauit me diutius/ in partibus demorari ve
 recundie. quia ad vos loquebar/ qui aut bona
 eius ex vobis recognoscitis/ aut damna ignoratis.
 Sue cum sit omnibus etatibus/ personis/ temporib; ⁊
 locis apta/ tamẽ adolescẽtes iuuenilesq; annos ma
 xime decet. In omni aut̃ seruandum etate/ vt deceat
 quid agas. ⁊ cõueniat/ ⁊ quadret sibi ordo vite sue.

Unde Tullius etiam ordinē putat in illo decore seruari oportere. idq; positū dicit in formositate/ ordine/ornatu ad actionē apto. Sive difficile ait loquendo explicari posse. ⁊ ideo satis esse intelligi. Formositate autem cur posuerit/ non satis intelligo. Quāvis enim ille vires corporis laudet/ nos certe in pulchritudine corporis/locum virtutis non ponimus/ gratiā tamē non excludimus. quia verecundia/ ⁊ vultus ipsos solet pudore effundere. gratioresq; reddere. Ut enim artifex in materia commodiore/ melius operari solet/ sic verecundia in ipso quoq; corporis decore/ plus eminet. Ita tamē/ ut etiam ipse non sit affectatus decor corporis/ sed naturalis. simplex. neglectus magis q̄ expeditus. Non preciosis ⁊ albensibus ad iuvis vestimētis/ sed cōmunibus. ut honestati vel necessitati nihil desit. nihil accedat nitori. Vox ipsa nō remissa/ nō facta/ nihil femineū sonās/ qualē multi/ grauitatis specie simulare consuerunt/ sed formā quādam ⁊ regulā/ ac sicut virilem reseruās. Hoc ē enim pulchritudinem viuendi tenere. conueniētia cuiq; sexui ⁊ persone reddere. hic ordo gestorum optimus. hic ornatus ad omnē actionē actio modus. Sed ut molliculum ⁊ infractum/ aut vocis sonum/ aut gestū corporis non probo / ita neq; aggressē ac rusticum. Naturam imitemur. Eius effigies: formula disciplinae/ forma honestatis est.

Capitulum sextum Quattuor partes habens.

Habet sane suos scopulos verecundia. nō quos ipsa inuehit/ sed quos sepe incurrit. Si intemperantium incidamus consortia/ qui sub specie iocunditatis venenum insfundunt bonis / hi si affluunt/ ⁊ maxime in conuitio / lydo / ac ioco / eneruant

ut supradicti perinde 192^a alio
apud id (p. 192)

grauitate illam virile.
tate animum volumus
quasi concitum quicquid
toto inflectit natura. Qu
uente ecclesiasticis ⁊ m
bitror. declinare ecran
piales sine pergrina
tas sic obprobrio locu
rum occupaciones habet
capitū. Sicut repun
culo ac voluptatibus
bitere/ putatur superbi
tate poela. Melius ē
dum frequēt. ⁊ ut ip
na infolentia/ conueni
Deuorum ac virgin
na/ iuniores adire non
bus/ hoc ē vel cum episc
cum presbyteris. Sicut
bus oblectandū locum.
uistatōnis crebre acci
qua illari forte labatur
inuidiam/ Quāmultos
Quānti nō tēcerunt er
Cur non illa tēpora qu
impēda? Cur non C
ris/ christi audias? ⁊
illa audimus/ cū diu
tis cum alienis comit
cipit. Illi potius ad n
Quo nobis cum fabu
tūm nō obsequi bon

grauitate illam virile. Cauemus itaq; ne dum relaxare animum volumus. soluamus omnem ardentiam/ quasi concetum quendam honorum operum. Usus enim cito inflectit naturam. Unde quod prudenter agitis/ conuenire ecclesiasticis/ et maxime ministrorum officii arbitror. declinare extraneorum conuiuia. vel ut ipsi hospitales sitis peregrinantibus/ vel ut ea cautione/ nullus sit obprobrio locus. Conuiuia quippe extraneorum occupationes habent. Tunc etiam epulandi produnt cupiditate. Subrepunt etiam fabule frequenter de seculo ac voluptatibus. Claudere aures non potes. prohibere/ putatur superbie. Subrepunt etiam propter voluntatem pocula. Melius est tue domui semel excuses/ quam aliene frequenter. et ut ipse sobrius surgas. Tu ex aliena insolentia/ condemnari non debet presentia tua.

Viduuarum ac virginum domos (nisi visitandi gratia) iuniores adire non est opus. Et hoc cum senioribus/ hoc est vel cum episcopo/ vel si grauior est causa cum presbyteris. Quid necesse est/ ut demus secularibus obtrechandi locum? Quid opus est/ ut ille quoque visitationis crebre/ accipiant autoritatem? Quid si aliqua illarum forte labatur? Cur alieni lapsus subeas inuidiam? Quam multos etiam fortes illecebra decepit? Quanti non dederunt errori locum/ et dederunt suspitioni? Cur non illa tempora quibus ab ecclesia vacas/ lectioni impendas? Cur non Christum reuistas christum alloquaris/ christum audias? Illum alloquimur/ cum oramus. illum audimus/ cum diuina legimus oracula. Quid nobis cum alienis domibus? Una est domus que omnes capit. Illi potius ad nos veniant/ qui nos requirunt. Quid nobis cum fabulis. Ministerium altaribus christi/ non obsequium hominibus/ deferendum recepimus?

Humiles decet nos esse/mites/mansuetos/graues/pa-
tientes modum tenere in omnibus. vt nullum vitium
esse in moribus/vel tacitus vultus/vel sermo annunciet.

Cauetur iracundia. aut si preueniri non potest/cobibe-
atur. Mala enim lex peccati/indignatio est. que ita
animum perturbat/vt rationi non relinquat locum. Pri-
mum est igitur si fieri potest / vt morum tranquillitas/vsque
quodam et affectione/propositum in naturam vertat. De
inde (quam ita plerumque motus infixus est nature ac
moribus vt euelli atque euitari non queat) si preuide-
ri poterit/ratione reprimat. Aut si prius occupatus
fuerit animus ab indignatione/ quam consilio ^{non potest} prospici ac
provideri poterit ne occuparet/meditare quomodo
motum animi tui vincas/iracundiam temperes. Resiste
ire si potes. cede si non potes. quia scriptum est/date lo-
cum ire. Jacob/fratri indignanti pie cessit. et Rebecce
id est patientie instructus consilio/abesse maluit et pere-
grinari/ quam excitare fratris indignationem. et tunc redi-
re/cum fratrem mitigatum putaret. Et ideo tantam apud
deum inuenit gratiam. Quibus deinde obsequiis quan-
tis muneribus / fratrem ipsum reconciliauit sibi/ vt ille
precepte benedictionis non meminisset/ sed de late sa-
tisfactionis! Ergo si preuenierit et occupauerit mentem
tuam iracundia/et ascenderit in te/non relinquant lo-
cum tuum. Locus tuus/patientia est. locus tuus est
ratio. locus tuus sapientia est. locus tuus sedatio
indignationis est. Aut si te contumacia respondens
mouerit/et peruersitas impulerit ad indignationem/
si non poteris mitigare mentem / reprime linguam
tuam. Sic enim scriptum est. Cobibe linguam tuam a ma-
lo. et labia tua ne loquantur dolum. Deinde. Inquire
pacem. et sequere eam. Pacem illam sancti Jacob.

Prop. i. in ueritat.

Dee quantem. Prima fe-
na frenos lingue imponere
frenu non potuit. Ita
ultraque in suis polere
habet gratia qui prior
perena iracundiam. ne
cepto. aut in ueris et
ngare iracundiam. no in
ueri. Hoc nostru e. nam
in pueris. im. ut sane. q
manu. Et si tuo puer
tapp. in more suauitate
locos. artificio. leg. tract
peros. te quibus domini
efficiamini. sicut puer ist
dicitur. Itaq. et ipse dicitur
et. Iam malitiam. et non
tear. no recessit. Ita et
ouer. iniuria no tenes. me
e. et innoxer. proficant
dus. in te reuertat. Locus
et puritatem tu peccatis
eo ad iracundiam. tuam. su-
tiam. eius. Eto culpam
tas. in. one. ignis. eumpit
monia. uerbis. extollere
tum. philo. sophi. quod. ar-
tifice. que. afflictare. ni
am. tam. dexter. in. ino-
quans. plus. est. non. ren-
ni. Et. testatores. aduer-
tatis. In. gal. reprobata.

198. 199
 Unde aduertimus / ^{198. 199}tempestiuis quoque intercessionibus
 non solum cedere nos / sed etiam delectari oportere. Eius
 quod autem delectatus est / ut benediceret interuenientem / quo
 ab studio vindicte / reuocatus foret. Jam dixerat de
 inimicis suis / quoniam declinauerunt in me iniquitatem / et in
 ira molesti erant mihi / audiamus turbatus in ira /
 quid dixerit. Suis dabit mihi pennas sicut columbe
 et volabo / et requiescam. Illi ad iracundiam prouoca
 bant. hic eligebat tranquillitatem. Jam dixerat. Iras
 cimini. et nolite peccare. Moralium magister / qui natu
 ralem affectum inflectendum magis ratione doctrine / quam
 extirpandum nouerat / moralia docet. Hoc est. Irascimi
 ni / ubi culpa est / cui irasci debeatis. Non potest enim fie
 ri / ut non rerum indignitate moueamur. Alioquin / non
 virtus / sed lenitudo / et remissio iudicat. Irascimini
 ergo ita / ut a culpa abstineatis. Vel sic. Si irascimi
 ni / nolite peccare. sed vincite ratione iracundiam. Vel
 certe sic. Si irascimini / vobis irascimini. quia commo
 ti estis. et non peccabitis. Sui enim sibi irascit / quia
 cito commotus est / desinit irasci alteri. Sui autem vult
 iram suam iustam probare / plus inflammatur. et cito in cul
 pam cadit. Melior autem est secundum Salomonem / qui ira
 cundiam continet / quam qui urbem capit. quia ira etiam
 Fortes decepit.

Cauere igitur debemus. ne in perturbationes prius
 incidamus / quam animos nostros ratio componat. Exami
 nat enim mentem plerumque aut ira / aut dolor / aut formido
 mortis. et iprouiso percussit ictu / prope percussit pulchrum
 est / cogitationem / quam voluendo mentem exerceat. ne repetitis ex
 citetur commotionibus. sed iugo quotam rotas / et habentis astric
 ta / mitescat. Sicut autem gemini motus. hoc est cogitationum /
 et appetitus. Alteri cogitationum. alteri appetitus.

Non confusi. sed discreti / 7 dispares. Cogitationes /
 veri exquirere / 7 quasi emollere / muneris habent. Ap-
 petitus ad aliquod agēdu[m] impellit atq[ue] excitat. Itaq[ue] /
 ipso genere nature sue / 7 cogitationes tranquillitatē se-
 dationis infundūt / 7 appetitus motū agēdi excitat.
 Itā ergo informati sumus / ut bonarū rerum subeat
 animū cogitatio. appetitus rationi obtēperet (si vere
 ut illud decorū custodiamus / animū volumus intēde-
 re) ne rationē excludat rei alicuius affectus / s[ed] ratio
 quod honestari conveniat: examinet.

Capitulum septimum Quattuor habens partes.

Et quoniam ad conseruationem decoris / specta-
 re diximus / ut sciamus in factis dictisue quis
 modus / prior autem ordo loquendi q̄ faciendi est /
 sermo in duo diuiditur. In colloquium familiare. 7
 in tractatum disceptationēq[ue] fidei atq[ue] iusticie. In
 utroq[ue] seruandum / ne sit aliqua perturbatio. sed tan-
 q̄ mitis / 7 placidus / 7 beniuolentie plenus 7 gratius
 sine vlla sermo ducatur contumelia. Absit pertinax
 in familiari sermone contentio. Questiones enī exci-
 tare magis inanes / q̄ utilitatis aliquid afferre solet
 Disceptatio sine ira. suauitas sine amaritudine sit.
 monitio sine asperitate. hortatio sine offensione. Et
 sicut in omni actu vite / id cauere debem[us] / ne rationē
 nimis animi motus excludat / sed teneamus consiliū
 locum / ita etiam in sermone eam formulam animi te-
 nere conuenit / ne aut ita excitetur / aut odiū / aut cupi-
 ditatis nostre / aut ignaue aliqua exprimamus indi-
 cta. Sic igitur sermo huiusmodi / de scripturis ma-
 xime. Sicut enim nos magis oportet loqui / q̄ de con-
 uersatione optima / adhortatōe obseruatōis / discipli-
 ne custodia: habeat caput ei[us] rationē. 7 finis modū

*colloquium familiare
 tractatum disceptationē
 utroq[ue] seruandum
 ne sit aliqua perturbatio
 tanq̄ mitis / 7 placidus / 7 beniuolentie plenus 7 gratius
 sine vlla sermo ducatur contumelia
 Absit pertinax in familiari sermone contentio
 Questiones enī excitare magis inanes / q̄ utilitatis aliquid afferre solet
 Disceptatio sine ira. suauitas sine amaritudine sit.
 monitio sine asperitate. hortatio sine offensione.
 Et sicut in omni actu vite / id cauere debem[us] / ne rationē nimis animi motus excludat / sed teneamus consiliū locum / ita etiam in sermone eam formulam animi tenere conuenit / ne aut ita excitetur / aut odiū / aut cupiditatis nostre / aut ignaue aliqua exprimamus indicata. Sic igitur sermo huiusmodi / de scripturis maxime. Sicut enim nos magis oportet loqui / q̄ de conuersatione optima / adhortatōe obseruatōis / disciplinæ custodia: habeat caput ei[us] rationē. 7 finis modū*

*ne vlla sermo ducatur contumelia
 Absit pertinax in familiari sermone contentio
 Questiones enī excitare magis inanes / q̄ utilitatis aliquid afferre solet*

Sermo enim tediosus iram excitat. Eam vero inde
corū / ut cū omnis cōfabulatio habere soleat incremē
tum gratie / habeat neuum offensionis.

Tractatus quoque de doctrina fidei / de magisterio
continentie / de disceptatione iustitie / de hortatione
diligentie / nō vnus semper / s; ut se dederit lectio / no
bis 7 arripiedus est / 7 prout possumus prosequēdy
Neq; nimīū prolīxus / neq; cito interrupty ne vel fa
stidium derelinquat / vel desidiā prodat atq; incuriā
Oratio pura . simplex . dilucida . atq; manifesta . plēa
grauitatis 7 ponderis / non affectata elegantia / sed
non intermissa gratia.

Adulta p̄terea de ratione dicēdi dāt p̄cepta secu
lares viri que nobis p̄tereunda arbitror . ut de iocā
di disciplina Nam licet interdum honesta ioca ac su
auia sint / tū ab ecclesiastica abhorret̄ regula . Suoniā
q̄ in scripturis sanctis nō reperimus / ea quē admodū
vsurpare possumus ? Cauendum ē etiā in fabulis / ne i
flectant grauitatē seuerioris propositi . De vcbis q̄
ridētis / quia flebitis / dñs ait / 7 nos ridēdi materiaz
requirimus / ut hic ridētes / illic fleamus ? Non solum
profusos / s; omnes etiā iocos / declinādos arbitror .
Plenum tamen grauitatis 7 gratie sermonez esse / nō
indecorum est.

Nam de voce quid loquar / quā simplicē 7 purā eē
satis arbitror ? Cānorā autē eē / nature ē . nō ioustric .
Sic sane distincta p̄nunciatōis mō . 7 plena suū vi
rilis . ut aggressem ac subrusticū fugiat sonū . Nō ut
rhythmū affectet scenicū . sed musicum seruet .

Tertius Tractatus de Officiis actiuis siue i vite
actionibus determinans / Quindecim habet capitula .
Capitulum primum Duas habens partes .

Handwritten marginal notes in the upper left margin, including phrases like 'de ratione dicendi' and 'de doctrina fidei'.

Handwritten marginal notes in the middle left margin, including phrases like 'de iocandi disciplina' and 'de vrbis quae ridetis'.

Handwritten marginal notes in the lower middle left margin, including phrases like 'de voce quid loquar' and 'de officio actiuis'.

Handwritten marginal notes in the lower left margin, including phrases like 'de vrbis quae ridetis' and 'de officio actiuis'.

Fragment of text from the adjacent page on the right, starting with a large red initial 'O' and containing phrases like 'de ratione dicendi' and 'de doctrina fidei'.

Aduerte quanti appetitus. Timebat vxoris pudori.
 timebat proprie saluti. suspectas habebat Egiptioꝝ
 libidines. ⁊ tñ preualuit apud eū ratio exequēde de
 uotionis. Considerauit enim / q̄ dei fauore / vbiq; tu
 tus esse posset. Offenso aut̄ dño / etiam domi nō pos
 set illesus manere. vicit igit̄ appetitū / ratio. ⁊ obediē
 tem sibi p̄stitit. Capto nepote non perterritus / neq;
 tot regim turbatus populis / belluz repetit victoria
 positus / prede partē / cuius ip̄e fuit autor / recusauit
 Promisso quoq; sibi filio / cum consideraret emortui
 corporis sui vires depositas / sterilitatē conjugis / ⁊
 supremā senectutē / etiā cōtra vsum nature deo credi
 dit. Aduerte cōuenire omnia. Appetitus nō defuit. s;̄
 repressus est. Animus equalis gerendis. qui nec mag
 na pro vilibus / nec minora p̄ magnis duceret. Ado
 deratio erat illi pro negotiis. ordo rez. oportunitas
 tēporum. mēsurā verborū. Fite prim⁹. iustitia preci
 pius in prelio strēnuus. in victoria non auarus. do
 mi hospitalis. vxori sedulus. Sanctum quoq; ei⁹ ne
 potē Jacob / delectabat domi securū tegere. sed mater
 voluit peregrinari. vt daret fraterne iracundie locū.
 Dicit appetitum / cōsiliū salubritas Exul domo / p̄hu
 gus parētib; / vbiq; tñ conuenientē mēsuram nego
 cii tenuit. ⁊ tēporibus oportunitatē reseruauit. Ac
 ceptus domi parentibus. vt alter maturitate prouo
 catus obsequi / benedictionem daret. alter amore pio
 propenderet. Fraterno quoq; iudicio prelati / cum
 cibum suum fratri cedendum putasset. Delectabatur
 vtiq; alimento secundum naturam. sed secunduz pie
 tatem cessit petito. Pastor domino gregis fidus. so
 cero gener sedulus. in labore impiger in cōiunio par
 cus. in satisfactione preuius. in remuneratione larg⁹

1002 4. f. m. l. m. i. n. d. g. t. u. n. t. t. o.
 p. n. d. p. b. n. o.
 m. p. a. d. r. e. f. u. t. a. t. q. u. i. p. i. d. e. l. l. e.

q. u. i. m. a. g. n. u. s. ⁊. b. t. p. e. n. o. r.

p. p. e. l. p. a. r. t. e. s. l. a. n. d.

n. e. p. o. r. i. m. a. i. s. t. i. f. i. l. i. e.
 t. u. m. p. r. o. p. r. i. e. t. i. m. a. i. s. t. i.

... frateram m...
 ... inimicas a...
 ... loquet qd v...
 ... suscepit feru...
 ... in v...
 ... in inter...
 ... te promou...
 ... angis / o...
 ... officii sui...
 ... scia acq...
 ... gratia deo...
 ... se de con...
 ... in aduer...
 ... in pecc...
 ... vera mo...
 ... vice q...
 ... eam. ut m...
 ... qd caedi...
 ... in f...
 ... Carientum...
 ... Vos bis v...
 ... virtut...
 ... in v...
 ... in d...
 ... et...
 ... am neq...
 ... terno...
 ... magn...
 ... virtus...
 ... seruat...
 ... omni...
 ... fortan...
 ... aliquis...
 ... ad bis...

Deniq; sic fraternam mitigauit iracundiã ut cuius
 verebat inimicitias / adipisceret gratiã. Suid de Jo
 seph loquar / qui utiq; habebat cupiditatẽ libertatis
 ⁊ suscepit seruitiũ necessitate? [⁊] subditus in seruitu
 te / q̄ in virtute constãs / q̄ benignus in carcere / sapi
 ens in interpretatione in potestate moderatus / in vber
 tate prouidus / in fame iustus : ordinẽ laudis rebus
 adiungẽs / ⁊ oportunitatẽ temporibus / equitatẽ po
 pulis / officii sui moderatione dispensans? Job quo
 q; iusta secũdis atq; aduersis rebus irrephensibilis
 patiens / gratus deo atq; acceptus / vexabat̄ dolori
 bus. se se consolabat̄. Dauid etiam fortis in bello /
 patiens in aduersis / in hierusalem pacificus / in victo
 ria mansuetus / in peccato dolens / in senectute prou
 idus / rerũ modos / vices tẽporũ / per singulariũ sonos
 seruauit etatum. ut mihi videat / non minus viuẽdi
 genere / q̄ canedi suauitate predulcis / immortalẽ deo
 sui fuisse meriti cantilenam.

Capitulum secundum Tres habens partes.

Quod his viris virtutiũ principalium officiiũ ve
 fuit: quarũ primo loco constituerũt prudẽciam
 que in veri inuestigatione versat̄. ⁊ sciẽtiẽ plenioris
 infundit cupiditatem. Secundo iusticiã. que suum
 cuiq; tribuit. alienum non vendicat. utilitatem pro
 priam negligit / ut communẽ equitatem custodiat.
 Tertio fortitudinem. que ⁊ in rebus bellicis excelsi
 animi magnitudine / ⁊ domi eminet. corporisq; pre
 stat viribus. Quarto temperantiã. que modum or
 dinemq; seruat omnium / que vel agenda vel dicen
 da arbitramur.

Hec forsitan aliquis dicat primo loco poni oportuisse. qm̄ ab his quatuor virtutibus nascuntur officiorum

genera. Sed hoc artis est / vt primo officiū definiat /
postea in cetera genera diuidat. Nos autē artem fugi-
mus. exempla maiorū p̄ponimus que ne obscuritatē
afferunt ad intelligēdum / neq; ad tractādū versuti-
as. Sit igitur nobis vita maiorū / discipline speculū
non calliditatis commētarium. imitandi reuerentia /
non disputandi astutia.

Fuit igitur in sancto Abraham primo loco prudē-
tia. te quo dicit scriptura / credidit Abrahā deo / et re-
putatum ē ei ad iusticiam. Nemo enim prudens / qui
dñm nescit. Deniq; inspiens dixit / quia non ē deus.
Nam sapiēs non diceret. Sūo enim sapiēs / qui non
requirit autorē suum / qui dicit lapidi / pater me es
tu / qui dicit diabolo vt / Antichri / auctor meus es
tu? Quomodo sapiēs / vt Arrianus / qui mauult imper-
fectū auctorem habere atq; degenerē / q̄ verū atq; per-
fectum? Sūo sapiens / vt / Marcion atq; Eunoniū /
qui malunt dñm malum / q̄ bonum habere? Sūo sapi-
ens qui deum suū nō timet? Fructum enim sapiētie ti-
mor dñi. Et alibi habes. Sapiētes nō declināt de ore
dñi. s; tractant in cōfessionibus suis. Simul quoq;
dicēdo scriptura reputatum ē ei ad iusticiam / alteri-
us virtutis ei gratiā detulit. Primo igitur nostri disti-
nierunt / Prudentiam / in veri consistere cōgnatione.
Suis enim illos ante Abrahā / Dauid / Salomonem?
Deinde iusticiā spectare ad societate generis humani.
Deniq; Dauid ait / dispersit / dedit pauperib; iusticia
eius manet in eternū. Iustus miseret. iustus omodat. Sa-
piētia et iustus / tot; mūdus diuitiarū ē. Iustus omnia
p̄ suis habet. sua pro cōmunibus. Iustus sapiētiam p̄
q̄ alios accusat. Ille enim iustus / q̄ nec sibi parat. et
occulta sua latere nō patitur. Vide q̄ iustus Abrahā.

desperat in senectute
p̄sentem deo negandū
am non parant. Ne-
mor / in vno facto
nec filii grātia antequā
tūl acceptam redere
tione cōhibere. Duce-
filius. temptat ab
tur. Reuertat filius
bat paterna viscera
Necesse et quare vni
et pateras modum /
sacrificia necessariā v-
hac dum gladium ed-
nue vt filium referat
cōi qui dñi vidit facu-
mes / Sicut vult / qui es-
neribus in fratre diuiti-
luctatus est? Sicut mo-
loris et temporibus dese-
terere cōiūctio q̄ vni-
fili; amori potius cō-
cententat. Nō q̄ sapiē-
q̄ iustus qui ad sen-
omnibus / et p̄terite
et auctor future / mū-
sibi uat; et foris
terans / vt diluuiū
qua moderacione deg-
tolumbam dimitteret
vnde oportunitatem
Capitulum tertium

etiam non supportum non

etiam non supportum non

Susceperat in senectute filium per repromissionē . re
 poscenti deo/negandum ad sacrificium (quāuis vni
 cum) non putauit. Aduerte hic ōnes virtutes quat
 tuor / in vno facto . Fuit sapientie / deo credere .
 nec filii gratiā anteferre / auctoris p̄cepto . Fuit iusti
 tie / acceptum reddere . Fuit fortitudinis / appetitū ra
 tione cohibere . Ducebat hōstiam pater . interrogabat
 filius . temptabat affectus patris sed non vinceba
 tur . Repetebat filius appellatiōnē paternā . compūge
 bat paterna viscera . sed non minuebat deuotionem .
 Accedit ⁊ quarta virtus tēperantia . Tenebat iustus
 ⁊ pietatis modum / ⁊ executionis ordinē . Deniq; dū
 sacrificio necessaria vehit / dum ignē adolet / dū filiū
 ligat / dum gladium educt / hoc immolādi ordine me
 ruit / vt filium reseruaret . Suid sapiētius sancto ⁊ a
 cob / qui deū vidit facie ad faciem / ⁊ bñdictionem me
 ruit? Suid iustus / qui ea que acquiserat / oblatiis mu
 neribus cū fratre diuisit? Suid fortis / qui cum deo
 luctatus est? Suid modestus eo / qui modestiā ita / ⁊
 locis ⁊ tēporibus deferebat / vt filie iniuriā mallet p̄
 texere coniugio q̄ vudicare / eo q; inter alienos po
 situs / amori potius consulēdum / q̄ odia colligenda
 censebat? Hec q̄ sapiēs / qui tantā fabricauit archā?
 Q; iustus / qui ad semen omniū reseruatus / solus ex
 omnibus / ⁊ preterite generatiōnis superstes est factus
 ⁊ autor future / mūdo potius ⁊ vniuersis magis / q̄
 sibi natus? Q; fortis / vt dimidium vinceret? Q; tem
 perans / vt diluuium tolleraret? Quando introiret /
 qua moderatione degeret / quando coruum / quando
 columbam dimitteret / qñ reciperet reuertētes / qñ ex
 eundi oportunitatem captare agnosceret?

Capitulum tertium Quattuor habens partes.

p̄cepto ⁊ ab hōi in rege
 p̄cepto ⁊ ab hōi in rege

NEA p̄cepto q; q; p̄cepto
 ut i p̄cepto q; q; p̄cepto

NEA p̄cepto q; q; p̄cepto
 ut i p̄cepto q; q; p̄cepto

ITaq; tractant in veri inuestigatione/ tenendu;
illud decoru;/ vt summo studio requiratur quid
veru; sit. non falsa pro veris ducere. nō obscuris ve
ra inuoluere. non superfluis/ vel implexis / atq; am
biguis occupare animu;. Sicut tam indecoru;/ q̄; vene
rari ligna/ quod ipi faciunt? Sicut tam obscuru; q̄; de
astronomia/ ⁊ geometria tractare/ quod probat/ ⁊ p
fundi aeris spacia metiri/ celum quoq; ⁊ mare nume
ris includere/ relinquere cas salutis/ erroris querere?
An ille eruditus in omni sapiētia egyptioꝝ Moyses
probauit ista? S; illā sapiētiā detrimētū ⁊ stultitiā
iudicauit ⁊ auersus ab ea/ intimo deū quesuit affec
tu. Ideoq; vidit/ interrogauit/ audiuit loquentē Suis
magis sapiēs/ q̄; ille quē docuit deus/ qui omnē egyptioꝝ
sapiētiā/ omnesq; artium potentias/ operis
sui virtute euacuauit? Non hic incognita p cognitis
habebat. hisq; temere assentiebat. Sūe duo/ i hoc ma
xime naturali atq; honesto loco vitāda dicunt/ qui si
bi nec cōtra naturā esse/ nec turpe iudicant/ saxa ado
rare/ ⁊ a simulacris auxilium petere q̄ nihil sentiāt.
Quanto igitur excelsior est virtus sapiētia / tāto
magis entēdum arbitror/ vt assequi eā possim;. Ita
q; ne quid contra naturā/ ne quid turpe atq; indeco
rum sentiamus/ duo hec/ idē tēpus ⁊ diligentiam /
ad considerationem rerum examinādū gratia/ confer
re debemus. Nihil ē enim magis/ quo homo ceteris
animantibus prestat / q̄; q; rationis est particeps /
causas rerum requirit/ generis sui autorem inuestigā
dum putat. in cuius potestate vite necisq; nostre po
testas sit. qui mundum hunc/ suo nutu regat. cui scia
mus rationem esse reddendam nostrorum actuum.
Nihil ē enim/ quod magis proficiat ad vitā bonestā/

plante dei ad i. summo
p hno s hno ad affig d u
etel

e rone facte p hno p
hno

hno p hno p hno
hno p hno p hno

procreantia in inuictis
liberis in uocora offendat
Ammonis igitur homin
humana verum inuestiga
nomis ⁊ scientie tribu
tate. In quo excellere v
panconi ē assequi. qui v
la examinato non meo
eo illud deare bonestep
atq; operibus appropri
(inquit) mihi. Dñe dñ
leo qui fecerit ea que v
ris/ bano lico/ an etiā in
Primus igitur Officiu; f
tam plenam officiu; q̄ cel
ueritiam. Sui tamen for
teras. Proq; enim pē iust
examinare quo iustū qui
certis probe sit. Summ
iustū iudicat inuictū/ inu
est apud eum. De quid
Salomon ait? Neq; iterū
etas enim in deum inuict
mus/ ab huius seculi et a
entibus/ quia pietas fu
iusticie at pietas ē pri
i parētes. Itē dēs. Sui
Peritū. Et q̄; ab inuictē
conerit/ vitā amam; eā
volūm;. Deinde equal
tunc certitas nascitur/ q
tas que sua sunt in qui

quod ut credamus eum iudicem futurum / quem et occulta non fallat / et indecora offendant / et honesta delectant.

Omnibus igitur hominibus inest secundum naturam humanam verum inuestigare. que nos ad studium cognitionis et scientie trahit. et inquirendi infundit cupiditatem. In quo excellere / vniuersis pulchrum videtur. sed paucorum est assequi. qui voluendo cogitationes / consilia examinando / non mediocriter impediunt laborem / ut ad illud beate honesteque viuendum peruenire possint. atque operibus appropinquare. Non enim qui dixerit (inquit) mihi. Domine domine / intrabit in regnum celorum. sed qui fecerit ea que dicit. Nam studia scientie sine factis / haud scio / an etiam inuoluat magis.

Primus igitur officii fons prudentia est. Cuius enim tam plenum officium quam deferre auctori studium atque reuerentiam. Cui tamen fons / et in virtutes derivat ceteras. Neque enim potest iustitia sine prudentia esse. cum examinare quid iustum / quidue iniustum sit / non mediocriter prudentie sit. Summus in utroque error. Cui enim iustum iudicat iniustum / iniustum autem iustum / execrabilis est apud deum. Ut quid abundant iusticie imprudens! Salomon ait? Neque iterum prudentia sine iustitia est. Pietas enim in deum / initium intellectus. Suo aduertimus / ab huius seculi translatum / magis quam inuentum sapientibus / quia pietas fundamentum est virtutum omnium. Iusticie autem pietas est prima in deum. secunda in patriam. tertia in parentes. Item in omnes. Sue et ipsa secundum nature est magistrum. Si quidem ab ineunte etate / ubi primum sensus infundi reperit / vitam amamus tamquam dei munus patriam / parentesque diligimus. Deinde equales / quibus sociari cupimus. Hinc caritas nascitur / que alios sibi preferit. non que reus que sua sunt. in quibus est principatus iusticie

ut dicitur in 1. ad Cor. 13. 4. et 1. ad Tim. 3. 2. et 1. ad Pet. 3. 3. et 1. ad Ioh. 13. 35. et 1. ad Ioh. 14. 21. et 1. ad Ioh. 15. 10. et 1. ad Ioh. 17. 23. et 1. ad Ioh. 17. 26. et 1. ad Ioh. 17. 27. et 1. ad Ioh. 17. 28. et 1. ad Ioh. 17. 29. et 1. ad Ioh. 17. 30. et 1. ad Ioh. 17. 31. et 1. ad Ioh. 17. 32. et 1. ad Ioh. 17. 33. et 1. ad Ioh. 17. 34. et 1. ad Ioh. 17. 35. et 1. ad Ioh. 17. 36. et 1. ad Ioh. 17. 37. et 1. ad Ioh. 17. 38. et 1. ad Ioh. 17. 39. et 1. ad Ioh. 17. 40. et 1. ad Ioh. 17. 41. et 1. ad Ioh. 17. 42. et 1. ad Ioh. 17. 43. et 1. ad Ioh. 17. 44. et 1. ad Ioh. 17. 45. et 1. ad Ioh. 17. 46. et 1. ad Ioh. 17. 47. et 1. ad Ioh. 17. 48. et 1. ad Ioh. 17. 49. et 1. ad Ioh. 17. 50. et 1. ad Ioh. 17. 51. et 1. ad Ioh. 17. 52. et 1. ad Ioh. 17. 53. et 1. ad Ioh. 17. 54. et 1. ad Ioh. 17. 55. et 1. ad Ioh. 17. 56. et 1. ad Ioh. 17. 57. et 1. ad Ioh. 17. 58. et 1. ad Ioh. 17. 59. et 1. ad Ioh. 17. 60. et 1. ad Ioh. 17. 61. et 1. ad Ioh. 17. 62. et 1. ad Ioh. 17. 63. et 1. ad Ioh. 17. 64. et 1. ad Ioh. 17. 65. et 1. ad Ioh. 17. 66. et 1. ad Ioh. 17. 67. et 1. ad Ioh. 17. 68. et 1. ad Ioh. 17. 69. et 1. ad Ioh. 17. 70. et 1. ad Ioh. 17. 71. et 1. ad Ioh. 17. 72. et 1. ad Ioh. 17. 73. et 1. ad Ioh. 17. 74. et 1. ad Ioh. 17. 75. et 1. ad Ioh. 17. 76. et 1. ad Ioh. 17. 77. et 1. ad Ioh. 17. 78. et 1. ad Ioh. 17. 79. et 1. ad Ioh. 17. 80. et 1. ad Ioh. 17. 81. et 1. ad Ioh. 17. 82. et 1. ad Ioh. 17. 83. et 1. ad Ioh. 17. 84. et 1. ad Ioh. 17. 85. et 1. ad Ioh. 17. 86. et 1. ad Ioh. 17. 87. et 1. ad Ioh. 17. 88. et 1. ad Ioh. 17. 89. et 1. ad Ioh. 17. 90. et 1. ad Ioh. 17. 91. et 1. ad Ioh. 17. 92. et 1. ad Ioh. 17. 93. et 1. ad Ioh. 17. 94. et 1. ad Ioh. 17. 95. et 1. ad Ioh. 17. 96. et 1. ad Ioh. 17. 97. et 1. ad Ioh. 17. 98. et 1. ad Ioh. 17. 99. et 1. ad Ioh. 17. 100.

ut dicitur in 1. ad Cor. 13. 4. et 1. ad Tim. 3. 2. et 1. ad Pet. 3. 3. et 1. ad Ioh. 13. 35. et 1. ad Ioh. 14. 21. et 1. ad Ioh. 15. 10. et 1. ad Ioh. 17. 23. et 1. ad Ioh. 17. 26. et 1. ad Ioh. 17. 27. et 1. ad Ioh. 17. 28. et 1. ad Ioh. 17. 29. et 1. ad Ioh. 17. 30. et 1. ad Ioh. 17. 31. et 1. ad Ioh. 17. 32. et 1. ad Ioh. 17. 33. et 1. ad Ioh. 17. 34. et 1. ad Ioh. 17. 35. et 1. ad Ioh. 17. 36. et 1. ad Ioh. 17. 37. et 1. ad Ioh. 17. 38. et 1. ad Ioh. 17. 39. et 1. ad Ioh. 17. 40. et 1. ad Ioh. 17. 41. et 1. ad Ioh. 17. 42. et 1. ad Ioh. 17. 43. et 1. ad Ioh. 17. 44. et 1. ad Ioh. 17. 45. et 1. ad Ioh. 17. 46. et 1. ad Ioh. 17. 47. et 1. ad Ioh. 17. 48. et 1. ad Ioh. 17. 49. et 1. ad Ioh. 17. 50. et 1. ad Ioh. 17. 51. et 1. ad Ioh. 17. 52. et 1. ad Ioh. 17. 53. et 1. ad Ioh. 17. 54. et 1. ad Ioh. 17. 55. et 1. ad Ioh. 17. 56. et 1. ad Ioh. 17. 57. et 1. ad Ioh. 17. 58. et 1. ad Ioh. 17. 59. et 1. ad Ioh. 17. 60. et 1. ad Ioh. 17. 61. et 1. ad Ioh. 17. 62. et 1. ad Ioh. 17. 63. et 1. ad Ioh. 17. 64. et 1. ad Ioh. 17. 65. et 1. ad Ioh. 17. 66. et 1. ad Ioh. 17. 67. et 1. ad Ioh. 17. 68. et 1. ad Ioh. 17. 69. et 1. ad Ioh. 17. 70. et 1. ad Ioh. 17. 71. et 1. ad Ioh. 17. 72. et 1. ad Ioh. 17. 73. et 1. ad Ioh. 17. 74. et 1. ad Ioh. 17. 75. et 1. ad Ioh. 17. 76. et 1. ad Ioh. 17. 77. et 1. ad Ioh. 17. 78. et 1. ad Ioh. 17. 79. et 1. ad Ioh. 17. 80. et 1. ad Ioh. 17. 81. et 1. ad Ioh. 17. 82. et 1. ad Ioh. 17. 83. et 1. ad Ioh. 17. 84. et 1. ad Ioh. 17. 85. et 1. ad Ioh. 17. 86. et 1. ad Ioh. 17. 87. et 1. ad Ioh. 17. 88. et 1. ad Ioh. 17. 89. et 1. ad Ioh. 17. 90. et 1. ad Ioh. 17. 91. et 1. ad Ioh. 17. 92. et 1. ad Ioh. 17. 93. et 1. ad Ioh. 17. 94. et 1. ad Ioh. 17. 95. et 1. ad Ioh. 17. 96. et 1. ad Ioh. 17. 97. et 1. ad Ioh. 17. 98. et 1. ad Ioh. 17. 99. et 1. ad Ioh. 17. 100.

Omnibus quoque animantibus/innaſcit primo ſalutē
 tueri. cauere que noceat. expetere quae proſint. ut paſtū/
 ut latibula quibus ſe a periculo/umbribus/ſole/defē
 dant. Quod eſt prudentie. Succedit quoque: ut omnium
 genera animantium cōgregabilia natura ſint. Primo
 generis ſui ac forme cōſortibus. tum etiā ceteris. Ut
 boues videmus armētis/equos gregibus/ et maxime
 pares paribus delectari. Ceruus quoque ceruis/ et ple
 runque hominibus adiungi. Jam de procerādi ſtudio/
 et ſobolis/vel etiā generantū amore quid loquar/in
 quo eſt iuſticie forma precipua? Liqueſcit igitur et has/et
 reliquas cognatas ſibi eſſe virtutes. Siquidem et forti
 tudo/que vel in bello tuetur a barbaris patriā/vel do
 mi defendit infirmos/vel a latromibus ſocios/plena
 iuſticie ſit. Et ſcire quo cōſilio defēdat/atque adiuuet
 captare etiā tēporum et locorum oportunitates/ prudē
 tie ac modeſtie ſit. Et tēperātia ipſa ſine prudētia mo
 dum ſcire non poſſit. Opportunitatē noſcere/et ſecūdū
 mēſuram reddere/ſit iuſticie. Et in omnibus iſtis mag
 nanimitas neceſſaria ſit. et quā fortitudo mētis plerū
 que et corporis. ut quae/quod velit implere poſſit.

Capitulum quartum Sex habens partes.

Iuſticia igitur ad ſocietatem generis humani/ et
 ad communitatē refertur. Societatis enī ratio/
 diuiditur in partes duas. Juſticiā. et Beneficentiā/
 quā eandem liberalitatē et benignitatē vocant. Juſti
 tia mihi excelſior videtur/ liberalitas gratior. Illa
 cenſuram tenet. iſta bonitatem.

Sed primū ipſum/quod putant philoſophi iuſticie mu
 nus/apud nos excludit. Dicunt enim illi/eā primā eſſe
 iuſticie formam / ut nemini quis noceat / niſi laeſſi
 tus iniuria. Quod euangelii auctoritate vacuatur.

Et per hanc sententiam
 videtur quod de
 o et hanc de

et per hanc sententiam
 videtur quod de
 o et hanc de

et per hanc sententiam
 videtur quod de
 o et hanc de

hanc enim figuram/ ut
 videtur quod de
 o et hanc de

Vult enim scriptura/ vt sit in nobis spiritus filii ho-
 minis/ qui venit conferre gratiã/ non inferre iniuriã
 Deinde formam iusticie putauerunt/ vt quis commu-
 nia/ idest publica pro publicis habeat/ priuata pro
 suis. Ne hoc quidẽ secundũ naturã. Natura enim oia
 omnib9 in cõmune profudit. Sic enim deus generari
 iussit oia/ vt pastus oibus cõmunis esset. ⁊ terra ergo
 foret/ omniũ quedã cõmunis possessio. Natura igit̃
 ius cõmune generauit. Usurpatio ius fecit priuati.
 Suo in loco aiunt placuisse Stoicis/ que in terris gi-
 gnant/ omnia ad vsus hominũ creati. homines aut̃
 hominũ cã eẽ generatos. vt ipi inter se aliis alii pro-
 desse possint. Vñ hoc/ nisi de scripturis nostris dicen-
 dũ assumpserunt. Moyses enim scripsit/ q̃a deus dixit
 faciamus hominẽ ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ nostrã.
 ⁊ habeat potestã piscium maris/ ⁊ volatiliũ celi/ ⁊
 pecorũ oim/ ⁊ reptantiũ super terrã. Et Dauid ait. Om-
 nia subiecisti sub pedibus eius/ oues ⁊ boues vnuer-
 sas. insuper ⁊ pecora cãpi. volucres celi/ ⁊ pisces ma-
 ris. Ergo omnia subiecta esse homini/ de nostris didi-
 cerunt. ⁊ ideo censent/ ppter hominẽ eẽ generata. Ho-
 minẽ quoq; hominis causa generatũ eẽ/ in libris Mo-
 ysi reperimus/ dicente dño. Non est bonum hominẽ
 esse solũ. faciamus ei adiutoriũ simile sibi. Ad adiu-
 mentum ergo mulier data est viro. que generaret. vt
 homo homini adiumento for3. Deniq; anteq; mulier
 formaretur/ dictum est de Adam. Non e inuentus ad-
 iutor similis illi. Adiumẽtum enim homo / nisi de ho-
 mine habere nõ poterat. Ex omnibus igitur animali-
 bus/ nullum animal simile. ⁊ vt absolute dicamus /
 nullus adiutor hominis inuentus est. Muliebris igitur
 sexus/ adiutor expectabatur.

habet bonum

*vsus priuati. ⁊ ad vsus publicos
que non debent esse*

Ergo secundum dei voluntatē / vel nature copulā /
inuitē nobis esse auxilio debemus. certare officiis. ve
lut in medio ōnes utilitates ponere. ⁊ ut verbo scrip
ture utar / adiumentum ferre alter alteri / vel studio /
vel officio / vel pecunia / vel operibus / vel quolibz mo
do. ut inter nos societatis augeatur gratia. ne quisq̃
ab officio / vel periculi terrore reuocetur / sed oia sua
ducat / vel aduersa / vel prospera. Deniq; sanctus Mo
yses pro populo patrie / bella suscipere graua nō re
formidauit. nec regis potentissimi trepidauit arma.
nec barbarice immanitatis expauit ferocitatē / s; abie
cit salutē suam / ut plebi libertatē redderet.

Magnus itaq; iusticie splendor. que aliis potius
nata q̃ sibi / communitatē ⁊ societate nostrā adiunat
excelsitatē tenet / ut suo iudicio omnia subiecta habē
at. opem aliis ferat. pecuniā cōferat. officia nō abnu
at. pericula suscipiat aliena. Suis nō cuperz hāc vir
tutis arcē tenere / nisi prima auaritia / infirmaret ac
q; inflecteret tate virtutis vigore. Et enī dū augere
opes / aggerare pecunias / occupare terras possessioni
bus cupimus / prestare diuitis / iusticie formam exui
m9. bñficiā omunē amism9. Sūo enī p̃t iust9 eē /
q̃ studet eripere alteri qd sibi q̃rat. Potētie quoq; cu
piditas / formā iusticie virilē effeminat. Sūo enī p̃t
p̃ aliis interuenire / q̃ alios sibi subiicere conat / ⁊ in
firmo aduersum potētes opē ferre / q̃ ip̃e grauē liber
Suāta autē Iusticia sic! (tati affectat potētiā)
ex hoc intelligi p̃t / q̃ nec locis / nec personis / nec tēpo
rib9 excipit. q̃ etiā hostibus reseruat. ut si constitu
tus sit cum hoste / aut locus / aut dies prelii / aduer
sus iusticiā putetur / aut loco preuenire / aut tempo
re. Interest enim / utrum aliquis pugna aliqua

firmitas ubi in vno recipitur
dicitur p̃cipue

firmitas non firmus
vel melle i firmus
in stabilitate omnia
firmitas i vultu firme

conferunt graui capiam
ipso casu. Si quide
fuerit: i his qui ampl
aut vltis: ut de. Ad
p̃cipue peccare fecerant ex
in populum patri iracio
dicitur nullam. Adyos
locos autem qui fraude
p̃cipue patri non expugn
inopie afficeret iniuria. S
vilitatis in ciuitate in oue
p̃cipue: cum quo ingrede
volens regi. Irahel percut
non percuties / quos non
no tua. Bone nis pane n a
reueratē. ⁊ eant ad dñm
eandē gratiā p̃cipue: de
bel. vultu p̃cipue: syne
iusticia vultu quācumq;
gratia. p̃cipue bis reucl
merit. Sic enim legimus
rac. Nec syne ceterati sui
qui cōstis n argumētati
Sunt vultu ceteratū. Sy
periculo cepit p̃cipue: o
re quoniam plures nob
ante p̃cipue: ut aper
vultu itaq; Syne totum
vultu: in arcu tu de
re p̃cipue: Percutiat
syne. Sūo imperato
p̃cipue: eucam vos ac

⁊ confilicu graui capiatur/ an superiore gratia/ vel
 aliquo euctu. Si quide uehementioribus hostibus/ ⁊
 infidis/ ⁊ his qui amplius leserint uehemetior refer
 tur ultio. vt de Adianitis/ qui per mulieres suas
 plerosq; peccare fecerant ex plebe iudeoru. unde dei
 in populum patru iracundia effusa e. Et ideo factum
 est/ vt nullum Moyses victor superesse pateret. *ps. m. lxxv*
 Gabaonis autem/ qui fraude magis q̄ bello tēptauerāt
 plebē patru/ non expugnaret Iesus. s; conditionis
 impositae afficeret iniuria. Syros vero/ helize9/ quos
 obsidētes in ciuitatē in duxerat/ momentaria cecitate
 percussos/ cum quo ingrederetur videre nō possent /
 volenti regi Israhel percutere nō acquiesceret. dicēs
 Non percuties / quos non captasti in gladio/ ⁊ lan
 cea tua. Donec eis panē ⁊ aquā. vt manducēt ⁊ bibāt
 ⁊ remittāt. ⁊ eant ad dñm suū. vt humanitate puo
 cati/ gratiā respēntarent. deniq; postea in terrā Isra
 hel/ ventre pyrribate syrie destiterūt. Si ergo in bello
 iustitia ualet/ quātomagis in pace seruāda ē. Et hāc
 gratiā ppheta his detulit/ qui ad eum corripiēdum
 venerāt. Sic enim legimus/ q̄ in obsidione eius/ mise
 rat Rex syrie exercitū suū/ cognito q̄ Helizeus essz
 qui cōsiliis ⁊ argumētationibus eius obuiaret oib9.
 Quē vidēs exercitum syesi seruo pphete/ de salutis
 periculo cepit trepidare. Cui dixit ppheta. Noli time
 re. quoniam plures nobiscum sunt / q̄ cū illis. Et ro
 gante propheta vt aperirētur oculi seruo aperti sunt
 Didit itaq; syesi totum montem equis repletum /
 ⁊ curribus/ in circuitu helizei. Quibus descendētibus
 ait propheta. Percutiat dominus cecitate exercitum
 syrie. Quo impetrato / ad Syros dixit. Venite
 post me. ⁊ educam vos ad hominem quem querētis.

^{capitulum quintum}
Et viderunt Helizeum. quem corripere gestiebant. et
videntes tenere non poterant. Liqueat igitur etiam in
bello fidem et iustitiam servari oportere. nec illud deco-
rum esse posse. si violetur fides. Denique etiam aduersa-
rios: molli veteres appellatione nominabant. ut pere-
grinos vocarent. Hostes enim antiquo ritu peregrini
dicebantur. Quod eque etiam ipsum de nostris assumptum
dicere possumus. Aduersarios enim suos hebrei alio-
filos. hoc est alienigenas. latino appellabant vocabulo
Denique in libro regnorum primo sic legimus. Et factum est
in diebus illis. Conuenerunt alienigenae in pugnam ad israhel

Fundamentum est ergo iustitiae. fides. Iustorum enim
corda. meditantur fidem. Et qui se iustus accusat. iusti-
tiam supra fidem collocat. Nam tunc iustitia eius appa-
ret. si vera fateatur. Denique et dominus per Isaiam. Ecce
(inquit) mitto lapidem in fundamentum syon. id est Chri-
stum in fundamentum ecclesiae. Fides enim omnium. Chri-
stus. Ecclesia autem quaedam forma iustitiae est. commune ius
omnium. in commune oratur. in commune operatur. in com-
mune temptatur. denique qui seipsum quotidie sibi ab-
negat. ipse iustus. ipse dignus est Christo. Ideo et Paulus
fundamentum posuit Christum ut supra eum opera iustitiae
locarentur. quia fides fundamentum est. In operibus autem
aut malis. iniquitas. aut bonis. iustitia est.

Capitulum quintum Tres habens partes.

Sed etiam de Beneficentia loquamur. que diuiditur
etiam ipsa. in Beniuolentiam. et Liberalitatem
Ex his igitur duobus constat Beneficentia. ut sit
perfecta. Non enim satis est beneuolle. sed etiam bene
facere. Nec satis est iterum benefacere. nisi id ex bono
fonte. hoc est bona voluntate proficiatur. hylar-
em enim datorem diligit deus. Nam si inuitus facias

que tibi merces est?
potens ait hoc ego in
partato inquit mihi
In euangelio quo
iuste liberalitas.
gra consilio. ut pro
so ad laudem effusion
largiendum patet. in
beniuolentia. Officere
si largians si qui con
gregare cupiat suo su
ecclesia. Non est hoc pro
tam qui aduersus vid
iungit. aut ut aliqua p
at. Non probat largi
si quis eorum queat. si in
omni potest. nisi forte.
a qua omnia que fructu
fidei studio. et credentia op
nem igitur habebat.
ratur. ut cum fide conserua
tis. ne dicas te plus o
Suo enim opus est.
potestate est largiri. qu
soluit. et opus corru
tionem effert. ut.
rem eius. Sed et emolo
fide illa perfecta est.
nigis. quod misericordie
nisi imponit operi suo.
est.
est.
quo opus suscipiat.
aut.

que tibi merces est? Unde apostolus generaliter. Si
volens ait hoc ago / mercedem habeo. Si inuitus / dis
pensatio inquit mihi ^{credita} est.

In euangelio quo ^{per} multas ^{disciplinas} accepimus
iuste liberalitatis. ^{Malchū} ē igitur bñ uelle / et eo lar
giri consilio / ut pro sis / nō ut noceas. Nā si luxurio
so ad luxurie effusionē / adultero ad mercedē adulterii
largiēdum putes / non ē bñficentia ista / ubi nulla ē
beniuolētia. Officere enim istud ē / non prodesse alteri
si largiaris ei qui cōspiret aduersus patriā qui con
gregare cupiat tuo sumptu perditos qui impugnet
ecclesiā Non ē hec probabilis liberalitas / si adiuues
eum qui aduersus viduā et pupillos graui decernit
iurgio. aut ut aliqua / possessiones eorū eripere cona
tur. Non probat largitas / si quod alteri largit / alte
ri quis extorqueat. si iniuste querat / et iuste dispēsan
dum putet. nisi forte (ut ille zachēus) reddas prius
ei quadruplū quē fraudaueris. et gencilitatis uicia /
fidei studio et credētis operatione ^{compenses}. Funda
mētum igitur habebat liberalitas tua. Hoc primū q̄
ritur / ut cum fide cōferas. fraudem non facias obla
tis. ne dicas te plus conferre ut minus conferas.
Quid enim opus est dicere / fraus promissi ē? In tua
potestate est largiri / quod uelis. Fraus fundamentū
soluit. et opus corrumpit. Nunquid Petrus ita indigna
tione efferbuit / ut Annaniaz extingui uellet / uel uxo
rem eius? Sed exemplo eorum / noluit perire ceteros.
Nec illa perfecta est liberalitas / si iactantie causa
magis / q̄ misericordie largiaris. Affectus tuus / no
mē imponit operi tuo. Quomodo a te proficiscit / sic
existimat. Vides q̄ moralē iudicē habeas? Te consulit
quō opus suscipiat tuuz. mentē tuā prius interrogat

Nesciat inquit sinistra tua / quid faciat dextera tua.
 Non de corpore loquitur. s; etiam unanimes tuus /
 frater tuus / quid facis nesciat. ne dum hoc mercedē
 queris tactantie / illic remunerationis fructum amit-
 tas. Perfecta autē est liberalitas / ubi silentio quis te
 git opus suuz. ⁊ necessitatibus singulorū occulte sub-
 venit. quē laudat os pauperis. ⁊ non labia sua.

Deinde perfecta liberalitas / fide / causa / loco / tempo-
 re / commēdatur. Ut primū opereris circa domesticos
 fidei. Grandis culpa est / si sciente te / fidelis egeat. si
 scias eum sine sumptu esse / famem tolerare / erumnā
 perpeti. qui p̄sertim egere erubescat. si in causam ceci-
 derit / aut captiuitatis suorū / aut calumnie / ⁊ non ad-
 iues. Si in carcere / ⁊ penis / ⁊ suppliciis / p̄pter debi-
 tū aliquod / iustus excruciet. Nam ⁊ si omnibus debe-
 tur misericordia / tñ iusto amplius. Si tempore affli-
 ctionis sue / nihil a te ip̄toret. Si tēpore periculi / quo
 rapitur ad mortē / plus apud te pecunia tua valeat /
 q̄ vita morituri De quo pulchre Job dixit. Hūc
 tū periculi / in me veniebat. Personarum quidē deus
 acceptor non est. quia nouit omnia. Nos autem om-
 nibus quidem debemus misericordiam. Sed quia ple-
 ritq; fraude eā querunt / ⁊ fingunt erumnā / ideo ubi
 eā manifestatur / persona cognoscitur / tempus urget /
 largius se debet p̄fundere misericordia. Non eni aua-
 rus dñs est / ut plurimū querat. Beatus quidē qui di-
 mittit omnia / ⁊ sequitur euz. Sed ⁊ ille beatus ē / qui
 quod habet / ex affectu facit. Dentq; duo minuta hera-
 ridue illius / diuitum muneribus p̄tulit. Eius totuz
 illa quod habuit contulit. Illi autē ex abundantia / par-
 tem exiguaꝝ contulerunt. Affectus igitur diuitē colla-
 tionē / aut pauperem facit. ⁊ precium rebus imponit.

Et p̄pter pauperē / ut dicitur /
 ⁊ p̄pter op̄erem / ut dicitur /
 ⁊ tunc p̄tē

minuta quod p̄tē / si m̄ p̄tē
 ⁊ dicitur. ut p̄tē / m̄ p̄tē
 duo minuta ⁊ p̄tē

Comit dñs non uult
 in m̄ forte ut dicitur
 p̄tē pauperes et eo
 p̄tē domesticos sed
 se p̄tē dicitur. Et
 ut p̄tē sentim
 sca. Dicitur ē enim
 p̄tē est ab aliis
 lare sicutū necessi-
 ri uelut / quod tu dicitur
 p̄tē non gratia. Et
 sicut / ut dicitur /
 fructu boni operis acq-
 p̄tē reuocata tua. Et
 qui querunt. ut dicitur /
 p̄tē q̄ ei dicitur nō
 ne uice fraudare mercedē
 tate petunt. p̄tē nō
 te conuertere / ut dicitur /
 p̄tē factus est cum dicitur
 dicitur. Deinde regula quā
 etiam animi p̄tē dicitur /
 incopia subleuare. Ut
 dicitur. Hoc enim uobis
 Consiliū bonis uat.
 n̄ quasi bonia uicē
 le copista ab anno dicitur
 non para. Itaq; dicitur
 ⁊ ueniositiam sine libe-
 rā perfectum hortamur /
 formate ut quē dicitur
 lita facit uita sic ⁊ p̄tē

Lingul 9021

Ceterū dñs non vult sim' il effandi opes / sed dispen
 sari. nisi forte vt Elizeus. qui boues suos occidit. ⁊
 pavit pauperes ex eo quod habuit. vt nulla cura te
 neret domestica. sed relicta omnibus / in disciplinaꝝ
 se prophetica daret. Est etiā illa probāda liberalitas
 vt proximos seminis tui nō despicias / si egere cogno
 scas. Melius ē enim vt ipse subuenias tuis / quibus
 pudor est / ab aliis sumptū deponere / aut alicui postu
 lare subsidiū necessitati. nō tñ vt illi ditiores eo fie
 ri velint / quod tu potes cōferre inopibus. Causa enī
 prestat. non gratia. Neꝫ enīꝫ ꝑꝑterea te dño dica
 si / vt tuos diuites facias. sed vt vitā tibi perpetuā
 fructu boni operis acquiras. ⁊ precio miserationis
 peccata redimas tua. Mutant se parū poscere. precū
 tū querunt. vite tue fructū adimere contēdunt. Et
 accusat qꝫ eā diuitē nō feceris : cum te ille velit eter
 ne vite fraudare mercede. Consiliū s̄misimus. autori
 tatē petamus. Irimū neminē debet pudere / si ex diui
 te pauper fiat / dñꝫ largit' pauperi. quia Christꝫ pau
 per factus est / cum diues esset / vt nos sua inopia di
 taret. Dedit regulā quā sequamur. vt bona ratio sit
 exnanti patrimonii / si quis pauperū famem repulit
 inopiā subleuauit. Vnde ⁊ consiliū in hoc dō / apostolꝫ
 dicit. Hoc enim vobis vtile est / vt Christū imitemini
 Consiliꝫ bonis dat'. Corruptio errantes coerces. De
 niꝫ quasi bonis dicit / quia non tñ facere / sed ⁊ vel
 le cepistis ab anno p̄terito. Perfectorū vtrunqꝫ est.
 non pars. Itaqꝫ docet / ⁊ liberalitatē sine beniuolētia
 ⁊ beniuolētiā sine liberalitate nō eē perfectā. vnde
 ad perfectum hortatur / dicens. Nūc ergo ⁊ facere cō
 summate. vt quēadmodum prompta ē in vobis vo
 lūtas faciēdi / ita sit ⁊ perficiēdi / ex eo quod habetis.

Si enim voluntas prompta est/ secundū id quod ha-
bet accepta est. non secundū id quod nō habet. Non
enim vt aliis refectio sit. nobis autē angustia. sed ex
equalitate/ in hoc tēpore. vt vestra abundātia sit ad
illorū inopiā/ vt illorū abundātia sit ad vestrā ino-
piā vt fiat equalitas. sicut scriptum ē. Sui multum/
nō abundauit. ⁊ qui modicū/ nō minorauit. Aduertit
m⁹ quēadmodū/ ⁊ beniuolētiā/ ⁊ liberalitatē/ ⁊ mo-
dū cōp̄hendit/ ⁊ fructum atq; personas. Ideo mo-
dū/ quia imperfectis dabat consiliū. Nō enim patiū-
tur angustias/ nisi imperfecti. Sed ⁊ si quis ecclesiam
nolēs grauare in sacerdotio aliquo cōstitutus / aut
ministerio/ nō totū quod habet cōferat/ s; operet̄ euz
bonestate quantū officio satis ē/ non tū mihi vt im-
perfectus videt̄. Et puto q̄ hic angustiam / non ani-
mi/ s; rei familiaris dixerit. De personis autē puto di-
ctum/ vt vestra abundātia sit ad illorū inopiā. ⁊ illo-
rū abundātia ad vestrā inopiā. Testis vt populi abū-
dantia/ sit bone operatōis/ ad illorū subleuandā alean-
di inopiā. ⁊ illorū abundantia spiritualis/ adiuuet in
plebe inopiā meriti spiritualis ⁊ conferat ei gratiam.
Vñ exēplum optimū posuit. Sui multū/ nō abunda-
uit. ⁊ qui modicū/ nō minuit. Bene hortatur ad offi-
cium misericordie omnes homines istud exēpluz. qm̄
qui plurimū auri possidet/ non abundat. quia nihil
est quicquid in hoc seculo est. Et qui exigū habet/
nō minuit. quia/ nihil ē quod amittit. Res sine dispe-
ditio ē/ q̄ tota dispendiū ē. Est etiā sic intellect⁹ bon⁹
Sui plurimū habet/ ⁊ si nō tonat/ nō abūdat. Quia
quantūuis acquirat/ ecet semper qui plus cōcupiscit
Et qui exigū habet nō minuit. quia nō multum est/
quod pauperem pascit. Similiter ergo ⁊ ille pauper/

quod conferre spiritualia
habet nō abūdat. ⁊
Si etiā sic p̄ intelligit
cum quos accepisti
neuo maior est inter
eo/ qui minor ē in re
ore dei grātia corp⁹
eius potest aut mag
hēdere/ qui nō videt
pis/ montes trā ferre
granū sin ap̄is. Si al
ne mens eius tanto m
ū sunt/ qui ab alie
rari/ si nullā habuit
bet non minuit. quia
quos parū videt habe
Confiterenda etiā in l
Hōm̄ ⁊ etiā verecū
feribus plus largiari
viciā p̄cerere. Simili
luando p̄romo eius. ⁊
in egestate. ⁊ maxime
nitiā/ aut p̄seruante
amisse. Sed forte dic
tee/ ⁊ p̄teritur. ⁊ u
pie. Et verum est/ q̄
tatem. Non est illud
ū in euangelijs/ de eo
Si quis ostium eius p
⁊ uat illi/ propter imp

Capitulum sextum

qui confert spiritualia pro pecuniariis / et si plurimum
 habet gratiam non abundat. Non ei onerat gratia. sed alleuat mentem
 Sed etiam sic potest intelligi. Non abundas o homo. Quantum est
 enim quod accepisti / et si tibi multum est. Iohannes quo
 nemo maior est inter natos mulierum: inferior tamen erat
 eo / qui minor est in regno celorum. Hoc est et sic. Non abun-
 dat dei gratia corporaliter / quia spiritualis est. Quis
 eius potest / aut magnitudinem / aut latitudinem compre-
 hendere / quam non videt. Fides si fuerit sicut granum sinapi
 pis / montes terram ferre potest. et non tibi dicatur ultra
 granum sinapis. Si abundet in te gratia / non est ferendum /
 ne mens tua tanto munere incipiat extolli. quia mul-
 ti sunt / qui ab altitudine cordis sui gravius corruerunt
 quam si nullam habuisset domini gratiam. Et qui parum ha-
 bet / non minuit. quia non est corporeum ut dimittat. Et
 quod parum videtur habenti / plurimum est / cui nihil deest
 Consideranda etiam in largiendo etas. atque debilitas.
 Nonnunquam etiam verecundia. que ingenuos prodicit. ut
 senibus plus largiaris / qui sibi labore iam non queant
 victum querere. Similiter et debilitas corporis. et hec
 iuuanda promptius. Tum si quis ex diuitiis ceciderit
 in egestatem. et maxime si non vitio suo / sed aut latroci-
 niis / aut persequutione / aut calumniis / que habebat /
 amisit. Sed forte dicat aliquis. Cecus vno loco se-
 det / et preteritur. et iuuenis validus frequenter acci-
 pit. Et verum est / quia obripit propter importun-
 tatem. Non est illud iudicii. sed teorii. Naz et dominus
 ait in euangelio / de eo qui iam clauserat ostium suum.
 Si quis ostium eius procacius pulset / quia surget. et
 dat illi / propter importunitatem.

Capitulum sextum Tres habens partes.

Dilectum quoque est propensorem eius haberi rationem/ qui tibi aut beneficium aliquod/ aut munus contulit/ si ipse in necessitate incidit. Sicut enim tam contra officium/ quam non reddere quod acceperis. Nec mensura pari/ sed uberiore reddendum arbitror/ et pensandum usum beneficii. ut tanto subuenias/ quanto eius erumnam repellas. Etenim superior non esse in referendo/ quam in conferendo beneficio/ hoc est minorem esse. Sicut qui prior contulit/ tempore superior est. humanitate prior. Unde imitanda nobis est in hoc quoque natura rerum. que susceptum semen multiplicatione solet numero reddere. quam acceperit. Ideo tibi scriptum est. Sicut agricultura est homo insipiens. et tanquam vinea homo egenus sensu. Si reliqueris eum/ desolabitur/ sicut agricultura. Ergo etiam sapiens/ ut tanquam fenerata sibi maiore mensura semina suscepta/ restituat. Terra ergo/ aut spontaneos fructus germinat/ aut creditos uberiore cumulo refundit ac reddit. Utrumque debes. quodam hereditario usu pareris. ne reliquaris/ sicut infecundus ager. Esto tamen ut aliquis excusare possit/ quod non dederit quod excusare potest/ quod non reddiderit. Non dare cui quam vix licet. non reddere vero non licet. Ideo pulchre Salomon ait. Si sederis cenare ad mensam potentis sapienter intelligere ea que apponunt tibi. et mitte manum tuam/ scies quod te oportet talia preparare. Si autem instabilis es/ noli occupare escas eius. Nec enim obtinet vitam falsam. Quas nos imitare cupientes sententias scripturarum/ offerre gratiam bonum est. At que referre nescit/ durissimum. Humanitatis exemplum ipsa terra suggerit. Spontanea neos fructus ministrat/ quos non seueris. multiplicatum quoque reddit/ quod acceperit. Negare tibi pecuniam numeratam non licet. quod licet acceptam non referre gratiam.

In prouerbijs quoq; habes / q; ita plurimum reuoluit
 ista gratie / apud dñm consuevit ualere / ut etiam
 in die ruine inueniat gratiã / qñ possunt sp̄poderare
 peccata. Et quid alius utar exēplis / cum dñs ip̄e re
 muneracionē uberiorē / sanctorū meritis in euāgelio
 polliceat / atq; hortet ut operemur bonū opus / dicēs
 dimittite / et dimittimini / date et dabit vobis / mensu
 rã bonã / et confertã / et supereffluentē dabūt in sinū ve
 strū? Itaq; et illud cōnuuiū Salomonis / nō de cibis
 sed de operibus est bonis. Quo enim melius epulant
 animi / q̄ bonis factis? aut quid aliud / tã facile sūt in
 storū explere mētes / q̄ boni operis cōscientia? Quis
 aut iocundior cibus q̄ facere voluntatē dei? Quē ci
 bum / sibi solum dominus abundare memorabat.
 sicut scriptū est in euāgelio. Deus cibus est / ut faciã
 voluntatē patris mei / qui in celo est. Hoc cibo delect
 te nūr. de quo ait p̄pheta / delectare in dño. Hoc cibo
 delectant / qui superiores delectationes mirabili inge
 nio cōp̄hendunt. qui p̄nt scire / qualis sit munda illa
 et intelligibilis mētis delectatio. Etiam ergo panes
 sapientie. et saturemur in verbo dei. quia nō in solo
 pane / s; in omni verbo dei vita est hominis facti ad
 imaginē dei. De poculo vero satis expressē dicit san
 ctus Job. Sicut terra expectans pluuiã / sic et isti ser
 mones meos. Pulchrum est ergo / ut diuinariū scriptu
 rarū humescamus alloquio. et quasi ros / sic in nos v̄
 ba dei / descendant. Cum igitur sederis ad illaz mēsam
 potentis / intellige quis ille sit potens. et in paradiso
 delectationis positus / atq; in conuiuio sapientie lo
 catus / considera que apponūt tibi. Scriptura diuina
 conuiuū sapientie est. Singuli libri / singula sunt fer
 cula. Intellige prius que habeant in ferculis dapes.

7 tunc mitte manū: vt ea que legis / vel acciperis a do
mino deo tuo / operibus exequaris. 7 collatā in te gra
tiā / officiū respōntes. vt Petrus 7 Paulus. qui eū
gēlizando vicem quondā largitori muneris reddide
rūt. vt possint singuli dicere. Gratia autē dei sum id
quod sum. 7 gratia eius in me egenā nō fuit. sed abū
dantius illis oibus laboraui. Alius ergo fructū acce
pti beneficii / vt aurū auro / argentū argento repēdit.
Alius laborē. Alius haud scio an etiā locupletius so
lum restituit affectum.

Quid enim si reddendi nulla facultas suppetit? In
beneficio referēdo / plus animus quā census operat. ma
gisque pponderat beniuolētia / quā possibilitas referēdi
muneris. Grā enim in eo ipso quod habet / refertur.

Magna igitur beniuolentia. que etiā si nihil confe
rat / plus exibet. Et cū i patrimonio nihil habeat / lar
git pluribus. Idque facit sine villo sui dispendio. 7 lu
cro oim. Et ideo prestat beniuolentia supra ipsam li
beralitatē. Ditiōr hec moribus / quā illa muneribus. Plu
res enim sunt / qui indigēt beneficio / quā qui abundāt.
Est autē beniuolentia / 7 cōiuncta liberalitati. a qua
ipsa liberalitas perficitur. cū largiendi affectū / sequi
tur largiēdi vsus. 7 separata atque discreta. Vbi enī
deest liberalitas beniuolentia manet cōmunis quedā
parēs. oimque amicitia cōnectit 7 copulat. In cōsiliis
fidelis. in p̄speris leta. in tristibus mesta. vt vnusquis
que beniuolentis se magis / quā sapientis credat consilio
vt Dauid cum esset prudentior / Jonathe tū iunioris
consiliis acquiescebat. Tolle ex vsu hominum beniuo
lentiam. tanquā solem e mundo tuleris / ita erit quia si
ne ea vsus hominum esse non potest. vt peregrinanti
monstrare viam. reuocare errantem. deferre hospitium

Non igitur mediocris virtus. de qua sibi plaudebat
 Job dicens. Fortis non habitabat hospes. ianua mea
 omni venienti patebat. Aquâ de aqua pfluente dare
 lumen de lumine accendere. Beniuolentia itaq; in his
 est omnibus / tanq; fons aque reficiens sitientē. tanq;
 lumen quod etiâ in aliis luceat. nec illis desit qui de
 suo lumie aliis lumē accenderint. Est etiâ illa beniuo
 lentie liberalitas / vt si quod habes debitores / cyrogra
 phū scindens restituas / nihil a debitore consecutus de
 bitū. Quod exēplo sui / facere nos debere / Job sanctus
 ammonet. Nā qui habet / nō mutuat. qui non habet /
 nō liberat cyrographū. Quid igit; etiâ si ipse non exi
 gas / auaris hereditib; seruas / quod potes cū beniuolē
 tie tue laude / sine damno pecunie rēpresentare? Atq; vt
 plenius discutiamus / beniuolentia a domesticis pri
 mū pfecta personis / idest a filiis parentib; / fratrib;
 per diuinctionū grad; i ciuitatū peruenit ambitū. ⁊
 de paradiso egressa / mundū repleuit. Deniq; cum in
 viro ⁊ femina / beniuolentē deus posuisset affectū / di
 xit. Erunt ambo in vna carne. ⁊ in vno spiritu. Vñ
 Eva se serpenti credidit. qm̄ que beniuolentiâ accepe
 rat / maliuolentiâ esse non opinabat. Auget; beniuolē
 tia ceru ecclesie. fidei cōsortio. iniriandi societate per
 cipiente gratie. necessitudine. miseriorum communi
 ne. hec enim / etiam appellationes necessitudinum / re
 uerentiam filiorum / autoritatem ⁊ pietatem patrum
 germanitatem fratrum / sibi vendicant. Aulcum igit;
 tur ad cumulandam spectat beniuolentiam / necessitu
 do gratie. Adiuuat; etiam non parum / studia virtu
 rum. Siquidem beniuolentia etiam / morum facti simi
 litudinē. Deniq; Ionathas fili; regis / imitabat; san
 cti Dauid mansuetudinē. propter quod diligebat eū.

Unde ⁊ illud/cū sancto sanctus eris/non solū ad cō-
uersationē/ sed etiā ad beniuolentiā deriuandū videt̃
Nā utiq; ⁊ filii Hōe simul habitabāt. ⁊ nō erat i his
morū cōcordia. Habitabāt etiā i domo patris Esau
⁊ Jacob. sed discrepabāt. Nō enim erat beniuolētia
inter eos/ que sibi preferret alterū. s; magis contētio
que p̃riperet benedictionē. Nā cum alter p̃curus/
alter māsuētus esset/ inter dispares mores / ⁊ studia
compugnātia/ beniuolētia esse nō poterat. Nōde/ quia
sanctus Jacob/ paterne degenerē domus/ virtuti p̃fer-
re nō poterat. Nihil aut̃ tā cōsociabile/ q̃ cū equita-
te iustitia. que velut compar ⁊ sociā beniuolentie/ fa-
cit/ vt eos quos pares nobis credimus/ diligamus.
Habet aut̃ beniuolētia fortit̃: dinē. Nā cuz amicitia
ex beniuolentie fonte procedat/ nec dubitat pro ami-
co/ gratia vite sustinere pericula. Et si mala (iquit)
mibi euenerit per illū/ sustineo. Beniuolētia etiā gladi-
um iracūdie/ extorquere cōsuevit. Beniuolētia facit/
vt amici vulnera vtiliora/ q̃ voluntaria inimici sint
oscula. Beniuolētia facit/ vt vnus fiat ex pluribus.
S̃m si plures amici sint/ vnus fiunt/ in quib; spūs
vnus/ ⁊ vna sentētia ē. Simul aduertimus etiā cor-
reptōnes in amicitis/ gratas esse. que aculeos habēt
dolores nō habēt. Cōpungimur enim censorii sermo-
nibus. sed beniuolētie delectamur sedulitate. Nō sum-
mā nō in ōnibus eadē semper officia debent̃. nec per-
sonarū semper/ sed plerunq; causarū/ ⁊ tēporum pla-
tōes sunt. vt vicinū quis iterdū magis/ q̃ fratrē ad-
iuerit. S̃m ⁊ Salomō dicit. Adeli; ē vicin; i p̃xio
q̃ frater lōge habitās. Et ideo plerūq; amici se beni-
uolētie q̃sq; omittit/ q̃ fratris necessitudini. Tm̃ va-
let beniuolētia/ vt plerūq; pignora vincat nature.

Capitulum septimū
De his copioſe
tractamus
que velut excellor
domestica. Sed
officio tam alienū
peris officio inueni
vltus noster sed ad
firi vt Jelis nate
nam rebus quoy be
Est itaq; foranū
q̃ incomitata virtus
li. Alioquin foranū
na et. Suo enim valli
noci opprimat. cū in
in iuncta sunt spectan
beneficē belli iuncte
comitē habuit in p̃tici
te mole corporis viri
me arma quib; onera
ueris magis q̃ alien
reminis quo graui
merent. postea nu
ellam adorsus. Jreo
ad summam senecta
erit; Tytanas susce
mar agminibus glori
Seco non hoc sola pr
lorum gloriosam fore
nam magnitudine at
tra recurreunt virtut
sola. conualuerunt de

Capitulum septimum Quattuor habens partes.

Patis copiose iusticie loco / honesti naturã ⁊ vim tractauimus. Nunc de Fortitudine tractemus. que velut excelsior ceteris / diuiditur in res bellicas / ⁊ domesticas. Sed bellicarum rerũ studium / a nostro officio iam alienũ videtur. quia animi magis / q̃ cor poris officio. intendimus. Nec ad arma iam spectat usus noster. sed ad pacis negocia. Adatores autẽ nostri / vt Iesus naue / Hyperboal / Samson / Dauio / sum mam rebus quoq; bellicis retulere gratiam.

Est itaq; Fortitudo velut excelsior ceteris. sed nũ q̃ incomitata virtus. Non enim seipsam cõmittit si bi. Alioquin / fortitudo sine iusticia / iniquitatis mate ria est. Suo enim validior est eo promptior vt infe riorẽ opprimat. cũ in ip̃is rebus bellicis iusta bella an iniusta sint / spectandũ putet. Nunq; Dauio / nisi laceffitus bellũ intulit. Itaq; prudentiã / fortitudinis comitẽ habuit in prelio. Nã ⁊ aduersus Goliã imma nẽ mole corporis virũ / singulari certamine dimicatu rus / arma quib; oneraret / respuit. Virtus enĩ suis lacertis magis / q̃ alienis integumentis nititur. Den de eminus quo grauius feriret / ictu lapidis hostem interemit. postea nunq; / nisi consulto domino / bellum adorsus. Ideo in omnibus victor preliis / vs q; ad summam senectam manu promptus / bello ad uersus Tytanus suscepto / ferocibus bellator misce batur agminibus. glorie cupidus. incuriosus salutis

Sed non hec sola preclara fortitudo est / sed etiam illorum gloriosam fortitudinem accepimus / qui per fidem magnitudine animi / obstruxerunt leonum ora / extinxerunt virtutem ignis / effugerunt aciem gladii / conualuerunt de infirmitate fortes.

qui non comitatu ⁊ legionibus succincti/ cōmunē cū multis victoriā/ sed nuda virtute animi singularē de perfidis retulerūt triumphū. Quē isuperabilis Daniel qui circa latera sua rugientes nō expauit leones. ⁊ remebāt bestie. ⁊ ille epulabat. Nō igitur in virib⁹ corporis ⁊ lacertis tantummodo/ fortitudinis gloria ē/ sed magis in virtute animi.

Neq; in inferenda/ sed depellenda iniuria lex virtutis est. Sui enim non repellit a socio iniuriā si p̄tā est in vicio q̄ ille qui facit. Vñ sanctus Moyses/ hic prius orsus est/ temp tamēta bellice fortitudinis. Nā cū vidisset hebreū ab egyptio iniuriā accipientē/ defendit/ ita vt egyptiū sterneret. atq; in arena abscederet. Salomō quoq; ait. Eripe eū qui ducit ad mortem. Vñ igitur/ vel Tullius/ vel etiā Panetius/ aut ipse Aristoteles transtulerūt/ apertū est satis. quanq̄ etiā iis duobus antiquior dixerit Job. Saluū feci pauperē de manu potētis. ⁊ pupillū/ cui adiutor nō erat/ adiuui. Benedictio perituri in me veniebat. Nōne hic fortissimus/ qui tam fortiter percussit impetus diaboli/ ⁊ vicit euz virtute mentis sue. Neq; vero de eius dubitandū fortitudine/ cui dicit dñs. Accinge sicut vir lumbos tuos. suscipe altitudinē ⁊ virtutem. Omne autē iūrosam humiliato. Apostol⁹ quoq; ait. Habetis fortissimā cōsolationē. Est ergo fortis/ qui se in dolore aliquo cōsolat. Et reuera iure ea fortitudo vocat/ qm̄ vnusquisq; seip⁹ vicit/ irā cōtinet. nullis illecebris emollit/ atq; inflectit. nō aduersis perturbat. nō extollit secūdis. ⁊ quasi v̄cto quodā/ variariū rerū circūfert mutatōe. Quid autē excels⁹ ⁊ magnificentius/ q̄ exercere mentē/ afficere carnē/ in seruitutē redigere/ vt obediāt imperio/ cōsiliis obtēperet/

vt in aduendis laboribus / impigere exequatur pro
positum animi / ac voluntatem.

Capitulum octauum Quinq; habens partes.

Hec igitur prima vis fortitudinis (quontā in
duobus generibus fortitudo spectat' animi)
Primo vt externa corporis pro minimis habeat . 7
q̄si superflua / despiciēda magis q̄ expetenda ducat .
Secundo . vt ea que summa sunt / oēsq; res / in quibus
honestas 7 illud decorū p̄ponendū cernit' / p̄clara ani
mi intētiōe vsq; ad effectū persequat' . Sicut enī tā
p̄clarum / q̄ vt ita animū informes tuū / vt neq; diui
tias / neq; voluptates / neq; honores in maximis cō
suetas / neq; in his studiū omne cōteras? Quod cum
ita affectus animo fueris / necesse ē / vt illud honestuz
ac decorū p̄ponendū . putes illiq; mentē intēdas tuā .
vt quicquid acciderit / quo frangi animi solēt / aut pa
trimoniū amissio / aut honoris imminutio / aut obrec
tatio infidelīū / q̄si superior nō sentias . Deinde / vt te
salutis ip̄ius pericula pro iustitia suscepta / nō moue
ant . Hec vera fortitudo ē . quā habet christi athleta .
qui nisi leuissime certauerit / nō coronat' . An mediocre
videt' tibi preceptū fortitudinis? Tribulatio patien
tiā operat' . patiētia probatiōē . probatio aut' spem .
Vide quot certamina . 7 vna corona . Sed p̄ceptū non
dat / nisi q̄ ē s̄fortat' i Christo Jesu . cui' caro requiē
nō habebat . afflictio vndiq; . foris pugne . int' timo
res . Et q̄uis i periculis / i laborib; plurimis i carceri
b; / i mortib; posit' / aio tñ nō frangebat' . s; p̄liaba
tur . ateo / vt potētior suis fieret infirmitatibus .

Itaq; considera quēadmodum eos qui ad officia
ecclesie accedunt / despicientiā rerū humanarū habere
deceat . Si ergo mortui esis cuz Christo / ab elemētis

huius mundi / quid adhuc velut viuētes de hoc mun-
do decernitis? Ne teneritis. ne actamaueritis. ne gu-
staueritis. que sunt omnia ad corruptelam ipō vsu.
Et infra. Si ergo cōsurrexistis cum Christo / que sur-
sum sunt querite. Et iterū. Adornate erga mēbra
vestra que sunt super terram. Et hec quidem adhuc
omnibus frōlibus.

Tibi autē fili / cōtempitū diuiciarū / p̄fanarū quo-
q; ⁊ anilitū fabularū suadet declinationē. nihil permit-
tens / nisi quod te exerceat ad pietatē. Quia corpora-
lis exercitatio / nulli rei vsui ē. pietas autē ad omnia
vtilis. Exerceat ergo te pietas ad iustitiā / continētiā
mansuetudinē. vt fugias iuuenilia opera / cōfirmat⁹
⁊ radicatus in gratia / Bonū fidei subeas certamen.
Non te implicēs negociis secularibus. qm̄ deo mili-
tas. Et enim si hi qui imperatori militāt / a susceptio-
nibus litiū / actu negotiorū forēsuz / vendicatōe mer-
cium / p̄hibentur humanis legib⁹ / quantomagis qui
fidei exercet militiā / ab omni vsu negotiationis absti-
nere debet. agilluli sui contētus fructibus / si habet. si
nō habet / stipēditorum suoz fructu. Siquidē bonus
testis ē / qui dicit iuuentis fui / ⁊ senui. ⁊ nō vidi iustū
derelictū. nec semē ei⁹ querēs panē. Ea ē enī trāquil-
litas animi ⁊ tēperantia / que neq; studio querēdi af-
ficit / neq; egestatis metu tangit. Ea ē etiā q̄ dicitur
vacuitas animi ab anguorib⁹ / vt neq; in doloribus
molliores simus / neq; in prosperis elatiores.

Quod si hi qui ad capeffandam Kemp. adhortan-
tur aliquos / hec precepta dant / quantomagis nos /
qui ad officium ecclesie vocamur / talia debemus age-
re / que placeant deo. vt ⁊ virtus Christi pretendat
in nobis / ⁊ ita simus nostro probatū imperatori /

... nostra arm
... in quibus peccat
... vobis peccati debet
... te omni culpa mo
... uis relinquo op
... na bonella ⁊ decor
... Capitulum non
... Et quia in om
... bonum leo
... ne forte aggrediam
... equi (vnde nos tem
... uitate cecere / immo
... dominus. ne temere al
... dicitur offerat se per
... mox aut remittor an
... et nec rursus. ppter i
... fidem debet metu peric
... tatus. excedenda met
... ut nullis perturbari a
... franci molestis. nulli
... equidem sustinemur. s
... uentis suppletorū vinc
... in firmes autem tu
... uere / ⁊ proponas
... simplici tormita / po
... uir diligente est / ve
... uere / si quis potest
... ra sunt ⁊ tanq; an
... que ⁊ quid agere deb
... uia duo ⁊ tria simi
... talia aut cōiuncta a
... ue cuncta disponere a

ut mēbra nostra arma iusticie sint. Arma non carna-
lia/in quibus peccatum regnet/ sed arma fortia deo/
quibus peccatū destruat/ moriat caro nostra. ut in
ea omnis culpa moriat. ⁊ q̄si ex mortuis viuentes /
nouis resurgam⁹ operib⁹ ac moribus. Hec sunt ple-
na honesti ⁊ decori officii/ stipendia fortitudinis.

Capitulum nonum Tres habens partes.

Sed quia in omnibus que agimus/ non solū q̄o
honestum/ sed etiam quid possibile sit querim⁹/
ne forte aggrediamur aliquid quod non possim⁹ ex
equi (vnde nos tempore persecutionis de ciuitate in
ciuitatē cedere/ immo ut verbo suo vtar fugere vult
dominus. ne temere aliquis dum martyriū desiderat
gloriam/ offerat se periculis / que fortasse caro infir-
mior aut remissior animus ferre ac tolerare nō que-
at. nec rursus p̄pter ignauitā cedere quis/ ac deserere
fidem debet/ metu periculi) qua gratia p̄parandus ē
animus. exercenda mens. stabilienda ad constantiā.
ut nullis perturbari anim⁹ possit terroribus. nullis
frangi molestis. nullis suppliciis cedere. Sive diffici-
le quidem sustinentur. Sed quia omnia supplicia/ gra-
uiorū suppliciorū vincunt formidine / ideo si consi-
lio firmes animum tuum / nec ratione discedendum
putes / ⁊ proponas diuini iudicii metum/ perpetui
supplicii tormēta/ potes animi subire tolerantia. Hoc
igitur diligētē est/ ut quis ita se comparet. Illud in
genti / si quis potest vigore mentis preuidere que fu-
tura sunt. ⁊ tanq̄ ante oculos locare quid possit acci-
dere. ⁊ quid agere debeat si ita acciderit/ diffinire. in
terdū duo ⁊ tria simul voluere. atmoq̄ cōiunctat/ aut
singula/ aut cōiuncta accidere posse. ⁊ aut singulis/
aut diuictis disponere acc⁹/ quos itelligat p̄ futuros

Fortis ergo est viri / non dissimulare / cū aliquid im-
mineat . se p̄tendere ⁊ tanq̄ explorare de specula qua
dam mētis . ⁊ obulare cogitatione prouida rebus fu-
turis ne forte dicat postea / ideo ista incidi / quia nō
arbitrabar posse euenire . Deniq; nisi explorent ad-
uersa / cito occupant . vt in bello / iprouisus hostis vix
sustinet . ⁊ si imperatos inueniat / facile opprimit . ita
animum / mala inexplorata plus frangunt .

In his igitur duobus / illa est animi excellētia . Vt
primum animus tuus bonis exercitatus cogitationi-
bus / mundo corde / quod verū ⁊ honestuz est videat .
Beati enim mundo corde . quia ipsi etiā deū videbūt .
atq; id quod honestum ē / solum bonum iudicet . Dein
de nullis perturbet occupationib; . nullis cupiditatibus
fluctuet . Neq; vero id facile quisq; facit . Suid
enim tam difficile q̄ despiciere / tanq̄ ex arce aliqua
sapiētie opes / aliq; omnia / que plerisq; vident ma-
gna ⁊ preclsa? Deinde vt iudiciū tuū stabili ratione
cōfirmes : ⁊ q̄ iudicaueris leuia / tanq̄ nihil p̄futura
otēnas? Deinde vt si q̄o acciderit aduersi / idq; graue
⁊ acerbū putetur / ita feras / vt nihil p̄ter naturā acci-
disse putes / cum legeris / nudus suz natus nudus exi-
bo / que dominus dedit / dñs abstulit . ⁊ vtiq; ⁊ suos
amiserat . ⁊ facultates . seruesq; in omnibus personā
sapiētis ⁊ iusti / sicut ille seruauit qui ait / sicut domi-
no placuit / ita factum est / sic nomen domini benedic-
tum . ⁊ infra . sicut vna insipientium mulieruz locuta
es / si bona suscepimus de manu dñi / que mala sunt
non sustinebimus?

Non est igitur mediocris / nec discreta a ceteris
animi fortitudo / que bellum cum virtutibus gerat .
sed que sola defendat ornamenta virtutuz omnium .

⁊ iudicia custodiat. ⁊ que inexpiabili prelio / aduer-
 sus omnia vitia decernat. inuicta ad labores fortis
 ad pericula. rigidior aduersus voluptates. dura ad
 uersus illecebras / quib⁹ aurē deferre nesciat / nec (ut
 dicit⁹) que dicat. pecuniā negligat. auaritiā fugiat /
 tanq̄ labem quandā / que virtutem effeminet. Nihil
 enim tam cōtrariū fortitudini q̄ lucro vincit. Freqn-
 ter pulsus hostib⁹ / inclinata in fuga aduersariorum
 acie / dū exuuis cesoz capit⁹ p̄liator / iter ipos quos
 stravit miserādos occubuit. ⁊ triūphis suis deiecte le-
 giones dū spoliis occupant⁹ / hostem ī se reuocauerūt
 qui fugerat. Fortitudo igit⁹ / tā immanē pestem repel-
 lat ⁊ p̄terat nec temptet⁹ cupiditatibus. nec frangā-
 tur metu. quia virtus sibi cōstat / ut fortiter oīa per-
 sequat⁹ vitia / tanq̄ virtutis venena. Iracundiā ve-
 lut quibusdā ppulset armis / que tollat cōsiliū / ⁊ tā
 q̄ egritudinē vitet. Glorie quoq; caueat appetentiā.
 que frequenter nocuit / immoderatus expectata. semper
 aut vsurpata. Sicut horū / sancto Job vel in virtute
 defuit / vel in vicio obrepit. Sūo laborē egritudinis
 frigoris / famis / perculit. Sūo despexit salutis pericu-
 lum. Nunquid rapinis / diuitie coaceruare / de quib⁹
 tāta inopibus affluebāt? Nunquid auaritia / cēsus / aut
 voluptatis studia / cupiditatesq; excitauit? Nunquid
 triū regū iniuriosa cōtentio / vel feruorū contumelia
 in irā excussit? Nunquid gloria / sicut leuez exulit / qui
 imprecabat⁹ grauiā sibi / si vnq̄ vel nō voluntariā
 celauerit culpā / vel reuerit⁹ esset multitudinē plebis /
 quo minus ānunciaret eā in cōspectu oīm? Neq; enī
 cōsentaneæ sunt vitis virtutes. sed sibi cōstant. Suis
 igit⁹ tam fortis / q̄ sanctus Job? Cui Secundus adiu-
 dicari potest / qui parem vix reperitur.

Capitulum decimum Tres habens partes.

Eo fortasse aliquos bellica defixos gloria tenet
ut putent solam esse prelialem fortitudinem. et
ideo me ad hec deflexisse / quia illa nostris defor. Quod
fortis Iesus naue / ut vno prelio quinque reges cap-
tos sterneret cum populis suis? Deinde cum aduersus
Gabaonitas surgeret prelium / et vereretur / ne nox impe-
diret victoriam / magnitudine metus et fidei clamauit
Stet sol. Et stetit / donec victoria consummaret. De-
deon in trecentis viris / de ingenti populo / et acerbo
hoste reuexit triumphum. Jonathan adolescens / virtu-
tem fecit in magno prelio. Suid de Machabeis loquar?
Sed prius de populo dicam patrum. qui cum essent parati
ad repugnandum pro templo dei et pro legitimis suis
dolo hostium die lacessit sabbati / maluerunt vulne-
ribus offerre nuda corpora / quam repugnare. ne viola-
rent sabbatum. Itaque omnes leti se morti obtulerunt.
Sed Machabei considerantes / quod hoc exemplo gens om-
nis posset perire / sabbato etiam ipsi cum in bellum pro-
carent / vlti sunt innocentium necem fratrum suorum. unde
postea simulatus Rex Antiochus / cum bellum accederet
per duces suos / Lisyam / nichanorem / Gorgiam / ita cum
Orientalibus suis / et Assyriis attritus est cepuis / ut
quadraginta et octo milia in medio campi / a tribus
millibus prosternerent. Virtutem ducis Jude Macha-
bei / de vno eius milite considerate. Namque Eleasarum / cum
supereminentem ceteris elephantem lorica vestitum re-
gia aduerteret / arbitratus quod in eo rex esset / cursu
concitus in medium legionis se proripuit. et abiec-
to clipeo utraque manu interficiebat bestiam. atque intravit
sub eam. et subiec-
to gladio / interemit eam. Itaque cadens
bestia / oppressit Eleasarum. atque ita mortuus est.

Quanta igitur virtus animi / primo ut mortem non time-
 ret / deinde ut circumfusus legionibus inimicorum / inco-
 fertos raperet hostes / mediis penetraret agmen / et com-
 tempta morte ferocior / abiecto clipeo utraque manu
 vulnerate molem bestie subiret / ac sustineret / post in-
 tra ipsam succederet / quo pleniore ferret ictu / cuius ru-
 ina / inclusus magis quam oppressus / suo est sepultus tri-
 umpho? Nec fefellit opinio virum. Quis regius felle-
 rit habitus. Tanto enim virtutis spectaculo defixi ho-
 stes / inermem occupatum incurfare non ausi / pro casum
 ruentis bestie / si trepidauerunt / ut impares se omnes
 unius virtuti arbitrarent. Demque Rex Antiochus
 Lisye filius / qui centum viginti hominum milibus arma-
 tus venerat / et cum triginta duobus elephantis / ita ut
 ab ortu solis per singulas bestias velut montes qui
 oam / armorum corusco tanquam lampadibus argentibus re-
 fulgerent / unius territus fortitudine pacem rogauit.
 Itaque Eleasar heredem virtutis sue pacem reliquit
 Sed hec triumphatorum sint.

Verum quia fortitudo non solum secundis rebus / sed
 etiam aduersis probatur / spectemus Iude machabei exitum
 Is enim post victum Nichanorem regis Demetrii ducem
 securior / aduersus viginti milia exercitus regis / cum
 nonagenis viris bellum aduersus / volentibus his cedere /
 ne multitudine opprimerentur / gloriosam magis mor-
 tem quam turpem fugam suavit. ne crimen (inquit) nostre re-
 linquamus glorie. Itaque commisso prelio / cum a primo
 ortu die i vesperam dimicaret / dextere cornu quo vali-
 dissimam manum aduertit / hostium aggressus facile auertit
 Sed dum fugientis sequebatur a tergo / vulneri locum prebuit. Ita
 gloriosorem triumphis locum mortis inuenit. Quid ionathas fratrem
 eius attexamus / qui cum parua manu aduersus exercitus regios

pugnans / desertus a suis / et cum duobus tantum relictus / repa-
rauit bellum / auerit hostem / fugitantes suos ad societatem
reuocauit triumphum habens fortitudinem bellicam / in quo
non mediocri honesti ac decori forma est / quod mortem ser-
uituti proferat ac turpitudini / Suid autem de martirum di-
cenda passionibus / Et bene longius uagetur / num minorem
de superbo rege antiocho machabei pueri reuexerunt tri-
umphum / quam parentes proprii / Si qui tamen illi armati / isti si-
ne armis uicerunt . Stetit inuicta septem pueros chorus
regis cincta legionibus . Defecerunt supplicia / cesserunt
terrores . non defecerunt martires . Alius corum capitis
exitus / speciem mutauerat / uirtute auxerat . Alius lin-
guam iussus amputandam proferre / respondet . Non solos
dominus audit loquentes / qui audiebat ad Moysen tacentem .
Plus audit tacitas cogitationes suorum / quam voces omnium
Lingue flagellum times / flagellum sanguinis non times /
Habet et sanguis uocem suam / qua clamat ad deum . sicut
clamauit in abel . Suid de matre loquar / que spectabat
leta filiorum / quot funera tot trophea / et morientium uo-
cibus tanquam psallentium cantibus delectabat / pulcher-
rimam uentris sui cytharam in filiis cernens / et pietatis
armoniam omni lyre numero dulciorem / Suid de Pi-
mis loquar / qui ante palmam uictorie acceperunt / quam sen-
sum nature / Suid de sancta agneta / que in duarum ma-
ximarum rerum posita periculo . castitatis et salutis / ca-
stitatem protexit / salutem cum immortalitate commutauit /
Non pretereamus etiam sanctum Laurentium . qui cum ui-
deret Sixtum episcopum suum ad martirium duci / flere cepit
non passionem illius / sed suam remansionem . Itaque his
uerbis appellare cepit . Quo progredieris sine filio
pater / Quo sacerdos sancte sine diacono properas
tuo / Numquam sine ministro sacrificium offerre consueuerat

Quid in me ergo displicuit pater? Nū degenerē p̄ba
 ſi? Experire certe/ utrū idoneū miniſtrū elegeris. Cui
 cōmiſiſti dñici ſanguinis cōſecratione/ cui cōſummā
 dñi cōfortiū ſacramentoz/ huic ſanguinis tui cōfor
 tiū negas. Vtce ne periclitet iudiciū tuū duz fortitu
 do laudat. Abieccio discipuli detrimentū eſt magiſtri
 Quid q̄ illuſtres preſtātesq; viri / diſcipulorū certa
 minibus / q̄ ſuis vincūt? Demq; abrahā filiū obtulit.
 Petrus Stephanū premisit. ⁊ tu pater / oſtēde in filio
 virtutem tuā. Offer quē erudiſti. vt ſecurus iudiciū
 tui comitatu nobili peruenias ad coronā. Tunc Six
 tus ait. Non ego te fili derelinquo ac deſero. ſed ma
 iora tibi debent certamīa. Nos quaſi ſenes / leuioꝝ
 pugne curſum recipimus. te q̄ſi iuuenē / manet glorio
 ſior de tyranno triūphus. Adox venies. ſlere deſiſte.
 poſt triduuꝝ me ſequeris. Inter ſacerdotem ⁊ leuitā
 hic medius numerus decet. Non erat tuū ſub magi
 ſtro vincere / q̄ſi adiutorē quereres. Quid cōfortium
 paſſionis mee expetis? Totam tibi hereditatē eius di
 mitto. Quid p̄ſentiā meā requiris? Infirmi diſcipuli
 magiſtrū precedāt. fortes ſequantur. vt vincāt ſine
 magiſtro / qui nō indigent magiſterio. Sic ⁊ Helias
 Helieū reliquit. Tibi ergo cōmendo noſtre virtutis
 luccionē. Talis erat cōtentio digna ſane. de qua cer
 tarent ſacerdos ⁊ miniſter / quiſ prior pateretur pro
 Chriſti nomine. In fabulis ferūt tragicis / excitatos
 theatri magnos eſſe plauſus / cū ſe Hilades Dreſtem
 diceret / Dreſtes (vt erat) Dreſtē ſe eē aſſeueraret. ille
 vt p̄ Dreſte necaret / Dreſtes ne Hiladē p̄ ſe pateret
 necari. S; illis nō licebat viuere / q; vterq; eēt parici
 diū re9. alter q̄ feciſſet. alter q̄ auoſiſſet. Hic Laurē
 tiū ſanctū / ad hoc null9 vrgebat / niſi amor deuotōis.

Tamen post triouum ⁊ ipse / cum illuso tyranno im
positus super craticulaz exureretur / affum est (inquit)
versa ⁊ māduca Ita virtute ai / vincebat ignis naturā

Cauendum est reor / neou3 aliqui nimia glorie du
cunt cupiditate / insolentius abutantē potestatibus.
Et plerunq3 auersos a nobis animos gentiliū / in stu
dia persecutionis excitent / atq3 inflāment ad iracun
diā. Itaq3 vt illi perseuerare possint ⁊ supplicia vin
cere / quātos perire faciunt? Prosperiendū etiā / ne ad
ulantib9 apertam9 aurē. Emolliri enī adulatōe / non
solū fortitudinis nō esse / sed etiam ignaute videt.

Capitulū vndecimū Duas habens partes.

Quoniam de tribus virtutibus diximus / restat
vt de quarta virtute dicamus. que temperācia
ac modestia vocatur. In qua maxime tranquillitas
animi / studiū mansuetudinis / moderationis gratia /
honesti cura / decoris cōsideratio / spectat ⁊ querit.

Ordo igitē quidam vite nobis tenēdus est. vt a ve
recundia / prima quedā fundamenta ducantē. que so
cia ac familiaris est mentis placiditati / proteruiam
fugitās / ab omni aliena luxu / sobrietatem diligit. ho
nestatem fouet. decorū illud requirit. Sequatē conuer
sationis electio. vt adiungamur pbatissimis quibus
q3 senioribus. Nāq3 vt equaliū vsus dulcior / ita se
nū tutior est qui magisterio quodaz ⁊ ductu vite / co
lorat mores atolescentium / ⁊ velut murice probita
tis inficit. Namq3 si hi qui sunt ignari locorum / cuz
solleribus viarum iter adoriri gestiunt / quantoma
gis atolescentes cum senibus debent nouum sibi iter
vite aggredi / quo minus errare possint. ⁊ a vero
tramite virtutis deflectere. Nihil enim pulchrius /
q3 eosdem ⁊ magistros vite / ⁊ testes habere.

Suerendū etiam in omni actu / quō personis / tempo
 ribus conueniat atq; etatibus / quō etiā singulorum
 ingenijs sic ac commodū. Sepe enim quod alterū de
 cet alterū nō decet. Aliud iuueni aptū. aliud seni. Ali
 ud in periculis. aliud rebus secundis. Saltauit ante
 archā dñi Dauid. non Samuel. Nec ille reprehensus.
 sed magis iste laudatus. Mutauit vultum contra re
 gem. cui nomen Achis. At hec si remota fecisset formi
 dine quo minus cognosceretur / nequaquā leuitatis re
 p̄bensiōe carere potuisset. Saul quoq; vallat⁹ choro
 prophetarū / etiā ip̄e prophetauit. ⁊ de solo quasi in
 digno memoratū est / ⁊ Saul inter p̄phetas. Unusq; s̄
 q; igit̄ suū ingeniu; nouerit. ⁊ ad id se applicet / quod
 sibi aptū elegerit. Itaq; prius quō sequatur cōsue
 ret. Non solum nouerit bona sua / sed etiā vitia cog
 noscat / equalem se iudicem sui p̄beat / ut bonis inten
 dat / vitia declinet. Alius distinguende lectioni apti
 or / alius psalmo gratior / alius exorcisandis qui ma
 lo laborant spiritu sollicitior / alius sacrario oportu
 nior habet. hec omnia spectet sacerdos. ⁊ quod cuiq;
 congruat / id officii deputet. Suo etenim vnūquēq;
 suū ducit ingeniu / aut quod officium decet / id maiore
 implet gratia. Sed id cū in omni vita difficile sit / tñ
 in nostro actu difficilimū est. Amat enī vnusquisq;
 sequi vitā parentū. Deniq; pleriq; ad militiā ferunt /
 quorū militauerunt parentes. alii ad actiones diuer
 sas. In ecclesiastico vero officio nil rari⁹ iuenias / q̄
 eū qui sequat̄ institutū patris vel quia grauis deter
 ret actus / vel quia in librica etate difficilior abstine
 tia / vel quia alacri adolestētie videt̄ vita obscurior
 ⁊ ideo ad ea cōuertunt̄ studia / que plausibilia ar
 bitrant̄. Presentia quippe plures / q̄ futura p̄ferūt.

Illi autem presentibus/nos futuris militamus. unde
quo prestantior causa/eo debet esse cura attentior.

Capitulum duodecimum Duas habens partes.

Teneamus igitur verecundiam. et eam que totius
vite ornatu attollit modestiam. Non enim medio
cre est/rebus singulis modum seruare/atque impartire
ordine. in quo vere preluet illud quod decoru dicitur
quod ita cum honesto iungitur/ut separari non queat. Si
quidem et quod decet/honestu est/et quod honestu est/de
cet. ut magis in sermone distinctio sit/ quam in virtute
discretio. Differre enim ea inter se/ intelligi potest. ex
plicari non potest.

Et ut conemur aliquo eruere distinctionis/ bone
stas velut bona valitudo est/ et quedam salubritas est
corporis. decet autem tanquam venustas et pulchritudo. Si
cut ergo pulchritudo supra salubritate ac valitudi
ne videtur excellere/ et tamen sine his esse non potest/ nec villo
separari modo. quam nisi bona valitudo sit/pulchritu
do esse ac venustas non potest/ sic honestas decoru illud i
se continet/ ut ab ea profectum videatur. et sine ea esse non
possit. Velut salubritas igitur totius operis actusque no
stri/honestas est et sicut species/est decoru. quod cum
honestate confusum/opinione distinguitur. Nam et si in
aliquo videatur excellere/ tamen in radice est honestatis. sicut
flore precipuo. ut sine ea decidat. in ea floreat. Gvid
est enim honestas / nisi que turpitudinem quasi mor
tem fugiat? Gvid vero inhonestum/nisi quod ardi
tatem ac mortem afferat? Virente igitur substantia
virtutis / decorum illud tanquam flos emicat. quia ra
dix salua est. Atvero propositi nostri radice vitio
sa / nihil germinat. Habes hoc in nostris aliquato
expressius. Dicit enim David / dominus regnavit.

decorem induit. Et apostolus ait. Sicut in die/hone
 ste ambulate. quod grece dicitur Eustomos. Hoc autē
 proprie significat/bona habitudo. bona species. De
 ergo primū hominem euz conderet/bona habitudine
 bona membrorū compositione formauit/7 optimam
 ei speciem dedit. remissionem non dederat peccatorū .
 Sed postea q̄ renouauit eum spiritu/7 infudit ei gra
 tiam/qui venerat in serui forma. 7 in hominis specie
 assumpsit decorem redemptionis humane. Et ideo di
 cit propheta. dñs regnauit. decorem induit. Deinde
 alibi dicit. Te decet hymnus deus in syon. hoc est di
 cere/honestū est/ ut te timeamus/ te diligamus/ te pre
 cemur/ te honorificemus. Scriptū est enī. Omnia ve
 stra honeste fiant. Sed possumus 7 hominē timere. di
 ligere. rogare. honorare. Hymnus specialiter deo di
 citur. Hoc tanq̄ excellentius ceteris credere est decoꝝ
 quod deferimus deo. Mulierez quoq; in habitu orna
 to orare conuenit. s; specialiter eam decet orare vela
 tam. 7 orare promittentem castitatem cum bona con
 uersatione.

Capitulū tredecimū Tres habens partes.

Est igitur decorū quod preeminet. cuius diuisio
 gemina est. Nā est decorū quasi generale/ quod
 per vniuersitatez fundit honestatis. 7 quasi in toto
 spectat corpore. Est etiā speciale/qd ī parte aliq̄ emi
 net. Illud generale/ita ē/ ac si equabile formā/ atq; vni
 uersitatē honestatis/ in ōni actu suo habeat cōtinen
 tem. cū omnis sibi eius vita consentat. nec in/ulla aliq̄
 re discrepat. Hoc speciale/ cum aliquem actum in suis
 habet virtutibus preeminentem. Simul illud aduer
 te / q̄ 7 decorum est / secundum naturam viuere. secū
 dum naturā tegere. 7 turpe est/ quod sit extra naturā

Aut enim apostolus quasi interrogans / decet mulierem non
velatam orare deum? Nec ipsa natura docet nos. Quod
vir quidem si comam nutriat / ignominia est illi. quam com-
tra naturam est. Et iterum dicit. Mulier vero si capillos
habeat / gloria est illi. Est enim secundum naturam / quam
quidem capilli pro velamine sunt. Hoc est enim natura
le velamen. Personam igitur et spectem / nobis natura ipsa
dispensat / quam seruare debemus. ut in aequo et innocentiam cu-
stodire possimus. nec acceptam / nostram malitiam mutareet

Habes hunc decorem generalem / quia fecit deus mun-
di istius pulchritudinem. Habes et per partes. quia cum
faceret deus lucem et diem / noctemque distingueret / cum
conderet celum / cum terras et maria separaret / cum solem
et lunam et stellas constitueret lucere super terram / pro-
bauit singula. Ergo decorum hoc / quod in singulis mun-
di partibus elucebat / in vniuersitate respicendum. sicut
probat. Sapientia dicens. Ego eram cui applaudebat
cum letaretur orbe perfecto. Similiter ergo et in fabri-
ca humani corporis / grata est vnuscuusque membri
portio. Sed plus in commune compositio membrorum apta
delectat / quod ita sibi quadrare et conuenire videantur.

Si quis igitur equalitatem vniuersae vite / et singularium
actionum modos seruet / ordinem quoque / et constantiam di-
ctorum atque operum / moderationemque custodiat / in eius
vita decorum illud excellit / et quasi in quodam speculo
elucet. Accedat tamen suavis sermo. ut conciliet sibi affec-
tum audientium gratumque se vel familiaribus vel civibus / vel
si fieri potest omnibus prebeat. neque adulantem se /
neque adulandum cuiquam exhibeat. Alterum enim callidi-
tatis est. vanitatis alterum. Non despiciat quod
de se vnusquisque / et maxime vir optimus sentiat.
hoc enim modo discit bonus. deferre reuerentiam.

Etiam neglegere bonum
conclusionis est. quod
in neglegentia. Ceterum
liber et colerandus
solum se cauetur / ita
in quibus est appetit
pote impetu vnde gra-
pote. prius est. Non m-
atque nature est. Ceterum
tu. Altera in ratione
liber obediunt. sicut
lo magisterio ceterum
et ut bene dominat
non esse ne quod ceterum
quod omnino / cuius
solum recedere. Nec enim
reducitur in ab obis
in quo possumus nos
tore in omni appetit
liberum est lege nature
secularioris est ita plem
curat ratione neque
atque excludat. itaque de-
celle constantia. reditu
pota. Perturbat enim
appetit. et itaque offerat
ne illa sentit auge n-
liber plerumque non solum
liber etiam inflammata
tore. gallebit timore.
quod letitia. Nec cum
quodam censura. graue

Nam negligere bonorum iudicia/ vel arrogantie/ vel
 dissolutionis est. quoz alterū superbie ascribit. alte
 rū negligentie. Caucaat etiā motus animi sui. Ipse enī
 sibi: et obseruandus et circūspiciendus ē. et ut aduer
 sum se cauend⁹/ ita etiā de se tuēdus. Sunt enī mot⁹/
 in quib⁹ est appetitus ille/ qui quasi quodā prorūm
 pit impetu vnde grece horne dicit/ qd vi quodā se re
 pēte p̄ripiat. Nō mediocris in his/ vis quōdam animi
 atq; nature est. Sive nū vis gemina ē. Vna in appeti
 tu. Altera in ratione posita. que appetitū refrenet. et
 sibi obedientē p̄stet. et ducat quo velit. et tanq̄ sedu
 lo magisterio edoceat/ quid fieri/ quid vitari oportet
 at/ vt bone dominatrici obtēperet. Solliciti enīz debe
 mus esse/ ne quid temere/ aut incuriose geramus. aut
 quicq̄ omnino/ cuius probabilem nō possumus rati
 onem reddere. Actus enī nostri causa/ et si nō omnibus
 redditur/ tū ab omnibus examināt. Hec vere habemus/
 in quo possumus nos excusare. Nā et si vis quēdā na
 ture in omni appetitu sit / tū idem appetitus rationi
 subiectus ē lege nature ip̄is. et obedit ei. Vnde boni
 speculatoris ē/ ita p̄tendere animo/ vt appetitus neq;
 p̄currat ratione/ neq; deserat. ne p̄currendo perturbet
 atq; excludat. eāq; deserendo/ destituat. Perturbatio
 tollit cōstanciā. destitutio p̄dit ignauā/ accusat pi
 griciā. Perturbat enī mente/ latius se ac lōgius fūdit
 appetit⁹. et tāq̄ efferato ip̄etu/ frenos rōis nō suscipit
 nec illa sentit aurige moderamiā/ quib⁹ possit reflecti
 Vnde plerūq; nō soluz animus exagitat/ amittit ra
 tio/ sed etiā inflammat vultus vel iracūdia vel libi
 dine. pallefcit timore. voluptate se nō capit. et nimia
 gestit letitia. Hec cum fiunt/ abūicitur illa naturalis
 quedam censura/ grauitasq; morum. nec teneri p̄t illa

que in rebus gerendis atq; cōsiliis / sola p̄ autoritatē
suā / ⁊ ad illud quod deceat tenere constantiā . Graui
or autē appetitus ex indignatione nimia nascit̄ . quaz
accepte plerūq; accendit iniurie dolor . De quo satis
nos p̄ salmi quē in prefatione posuimus precepta in
struūt . Pulchre autē ⁊ hoc accidit / vt scripturi de Of
ficiis / ea prefationis nostre assertōne vteremur / que
⁊ iōa ad Officiū magisterium pertineret .

Capitulū decimūquartū Duas habens partes .

Sed quia supra (vt oportebat) prestinximus
quēadmodum vnusquisq; cauere possit / ne exci
tet̄ accepta iniuria / verētes ne prefatio plixior fie
ret / nunc de eo vberius disputandū arbitror . Locus
enim opportunus ē / vt in partibus temperatiē dica
mus / quēadmodū reprimat̄ iracundia . Tria itaq; ē
genera hominū iniuriam accipientū / in diuinis scrip
turis demonstrare volumus si possumus . Vnū est eo
rum quibus peccator insultat / cōiuriat̄ in nequitia
his quia deest iustitia / pudor crescit / auget̄ dolor .
Horū similes / plurimi de meo ordine . de meo numero
Nam mihi infirmo / si quis iniuriā faciat / forsitā (li
cet infirmus) donem iniuriā meam . Si crimen obici
at / nō sum tantus / vt sim cōtētus conscientia mea /
etiā si me eius obiecti alienū nouerim . sed cupio ablu
ere ingenii pudoris notā tanq̄ infirmus . Ergo oculo
lum pro oculo / ⁊ dentē pro dente exigo . ⁊ cōiuriū cō
uitio rependo . Si vero is sum qui proficiā / ⁊ si non
dum perfectus / nō retorqueo cōtumeliā . Et si ifluat
ille conuitiū / ⁊ inundet aures meas contumelus / ego
taceo . ⁊ nil respondeo . Si vero perfectus sum (ver
bi gratia loquor . Nam veritate infirmus sum) Si
ergo perfectus sum / benedico maledicentem .

sicut benedicebat et Paulus. qui ait. *Maledicamur. et benedicimur.* Audierat enim dicentē / diligite inimicos vestros. orate pro calūniantibus et persecuentibus vos. Ideo autē Paulus persecutionē patiebat / et sustinebat quia vincebat et mitigabat humanū affectū proposita mercedis gratia. ut filius dei fieret / si dilexisset inimicū. Tūc et sanctū dauid in hoc quoque genere virtutis imparē Paulo nō fuisse edocere possumus. Sui primo quidē / cū malediceret ei filius Gemi / et crimina obiceret / tacebat / humiliabat / et silebat a bonis suis. hoc est honorū operū cōscientia. Deinde expetebat maledici sibi / quia maledicto illo / diuinā acquirebat misericordiā. Vide autē quōdā humilitatem / et iustitiam / et prudentiā emerente a dōno gratie reseruauerit. Primo dixit / ideo maledicit mihi / quia dñs dixit illi / ut maledicat. Habes humilitatē. quia ea que diuinitus imperant / equanimiter quasi seruul⁹ ferenda arbitrabat. Iterū dicit. Ecce filius meus / qui exiit de ventre meo / querit animā meā. Habes iustitiam. Si enim a nostris grauiora patimur / cur indigne ferimus / que inferuntur ab alienis? Tertio ait / dimitte illū ut maledicat. quā dixit illi dñs / ut videat humiliationem meā. et retribuat mihi dominus pro maledicto hoc. Nec iam solum conuulsiatē percussit / sed et lapidantem et sequentem / illesum reliquit / quin etiam post victoriam petenti veniam libenter ignouit. Quod ideo inferui / ut euangelico spiritu / secundum dauid non solus iofensum / sed gratum fuisse conuulsianti docerem. et delectatum potius / quā exasperatum iniuriis / pro quibus mercedem sibi reddendam arbitrabatur.

Sed tamen quāuis perfectus / at huc perfectiora querebat. Incalescebat iniurie dolore quasi homo.

sed vincebat quasi bonus miles. tolerabat quasi athleta fortis. Patientie autem finis. promissorum est expectatio. Et ideo dicebat. Notum fac mihi domine finem meum. et numerum dierum meorum. quis est. ut sciam quid desit mihi. Finem illum querit promissorum celestium. vel illum quem unusquisque surget in suo ordine. primitie Christus. Deinde hi qui sunt Christi. qui in adventu eius crederunt deinde finis. Tradito enim regno deo et patri. et evacuatis omnibus potestatibus (ut apostolus dixit) perfectio incipit. Hic ergo impedimentum. Hic infirmitas etiam perfectorum. illic plena perfectio. Ideo et dies illos requirit vite eterne qui sunt. non qui pretereunt. ut cognoscat quid sibi desit. que terra sit repromissionis. perpetuos fructus ferens. que prima apud patrem mansio. que secunda. et tertia. in quibus pro ratione mentorum unusquisque requiescat. Illa igitur nobis expectanda. in quibus perfectio. in quibus veritas est. Hic umbra. hic imago illic veritas. Umbra in lege. imago in euangelio. veritas in celestibus. Ante agnum offerebat. offerebatur vitulus. nunc Christus offert. Sed offert quasi homo. quasi recipiens passionem. et offert se ipse quasi sacerdos ut peccata nostra dimittat. Hic in imagine. ibi in veritate. ubi apud patrem pro nobis quasi advocatus interueni. Hic ergo in imagine ambulamus. in imagine videmus. illic facie ad faciem. ubi plena perfectio. que perfectio omnis in veritate est. Ergo dum hic sumus. seruiamus imaginem. ut ibi perueniamus ad veritatem. Sit in nobis imago iustitie. sit imago sapientie. qui a veniet ad illum diem. et secundum imaginem estimabimur. Non inueniat in te aduersarius imaginem suam. non rabiem. non furor. In his enim imago nequitie est. Aduersarius enim diaboli. sicut leo rugiens. querit quem occidat. quem deuoret.

Non inueniat auri cupiditatem. nō argenti aceruos
 non victorū simulacra. ne auferat tibi vocem liberta-
 tis. Vox enim libertatis illa est/ vt dicas. Veniet hu-
 ius mundi princeps. ⁊ in me inueniet nihil. Itaq; si
 securus es/ q; in te nihil inueniat/ cum venerit perfru-
 tari/ dices illud quod dixit ad Laban Jacob patriar-
 cha. Cognosce/ si quid tuorū est apud me. Adrito be-
 atus Jacob. apud quē nil Laban suū potuit reperire
 Abscōderat enim Rachel simulacra deorū eius/ aurea
 ⁊ argentea. Itaq; si Sapiētia/ si fides/ si cōtempus
 seculi/ si gratia tua abscōdat omnē perfidiā/ beatus
 eris. quia nō respicis inuauitates. ⁊ insanias falsas
 An mediocre est tollere vocē aduersario/ vt arguēdi
 te nō possit habere autoritatē? Itaq; / qui nō respicit
 inuauitates/ nō conturbat. Cui enim respicit/ cōtur-
 bat ⁊ vanissime quidē. Quid ē enim cōgregare opes/
 nisi vanum? quia ca duca q̄rere/ vanū est satis. Cum
 aut cōgregaueris/ quis sciat an possidere liceat tibi?
 Nōne vanū est. vt mercator noctibus ac diebus con-
 ficiat iter/ quo aggregare possit thesauri aceruos/ mer-
 ces cōgreget/ conturbet ad preciū ne forte minoris vē-
 dat q̄ emerit/ ancupet locorū precia/ ⁊ subito/ aut lo-
 trones in se inuidia famose negociationis excitet/ aut
 non expectatis serenioribus flatibus/ dū lucrū que-
 rit/ in naufragium impatiens more incidat? An non
 cōturbat etiā ille vane/ qui summo labore coaceruat
 qd̄ nesciat cui heredi relinq̄t? Sepe qd̄ auar⁹ summa
 cōgesserit sollicitudinē/ p̄cipiti effusidē dilacerat heres
 luxurios⁹. ⁊ diu q̄sita/ turpis eluo p̄ntiū cec⁹/ futuri
 iprouit⁹/ qd̄ā absorbet voragine. Sepe etiā sperat⁹
 successor inuidiā partite acq̄rit hereditatis. ⁊ celeri obi-
 tu: extraneis auidē successionis trāscribit cōpendia.

Quid ergo vane araneā texis / que inanis ⁊ sine fruc-
tu est / ⁊ tanq̄ casses suspendis inutiles diuitiarū co-
pias? Que q̄si fluant / nihil p̄sunt immo exuūt te ima-
ginē dei. ⁊ induūt terreni imaginē. Si tyrāni aliquis
imaginē habeat / nōne obnoxius ē damnationi? Tu de
pontis imaginē eterni imperatoris. ⁊ erigis in te ima-
ginē mortis. Ecce nagis de ciuitate anime tue imagi-
nē diaboli. ⁊ attolle imaginē Christi. hec in te fulge-
at. in tua ciuitate / hoc est in anima / resplendeat. que
obliterat victorū imagines. De quib⁹ dauid ait. Do-
mine in ciuitate tua / ad nihilum deducis imagines eo-
rū. Cū enī p̄uixerit hierusalē dñs ad imaginē suam
tunc aduersariorum omnis imago deletur.

Capitulū decimūquintū Quattuor habēs partes.

Quod si euangelio dñi etiā populus ip̄e ad despi-
cientiā opum infortunatus atq; institutus ē / quā-
tomagis vos leuitas oportet terrenis nō teneri cupi-
ditatibus / quorū deus portio est. Nā cū diuideret
a Moysē possessio terrena populo patrū / excepit le-
uitas dñs a terrene possessionis cōsortio / q̄ ip̄e illis
eēt funiculus hereditatis. Vñ ait dauid. Dñs pars he-
reditatis mee / ⁊ calicis mei. Deniq; sic appellat leui-
ta ip̄e me⁹. vel ip̄e p̄ me. Magnū ergo mun⁹ ei⁹ / vt
de eo dñs dicat / ip̄e meus. Vel quēadmodum petro
dixit / de statere in ore piscis reperto / dabis his pro-
me ⁊ te.

Inde ⁊ apostol⁹ cum ep̄m dixisset debere esse sobri-
um / pudicum / ornatum / hospitem / docibilem / non
auarū / nō litigiosū / domus sue bene prepositum / ad-
didit / diacones similiter oportet esse graues. non
biligues nō multo vino deditos. nō turpe lucrum sec-
tantes. habentes misterium fidei in conscientia pura.

Et si aut probent
non habere. Noue
aliter fit a vno
fiteat. nō solum
Deet eni actui q̄
exstimatione ne
stri altari. Cōg
o dñm veneret
dñi vbi mīca p
De castimon
pena permit
ē nō terrare cōiug
monē. Sicut plerū
mūteratū cōiugū
nis erogantū impo
deesse nō soleat si l
Seco intelligere debe
nō p̄e lex aboleri nō
est. Sicut culx est
legis est in cōiugio
cor esse vituatiōis
p̄offensū aut ebt
nec vllō cōiugali co
egri corpore inco
cōsortio coniuga
Sicut eo nō pre
leis / cum ministe
filios susceperunt
quanto per intern
Ex tamen castificat
aut monū. vt ad sa
nō testamento legim

Et hi autē probent̄ primū. ⁊ sic ministrent/ nullū cri-
men habētes. Nouertim⁹ quāta ī nobis requirāt. vt
abstinēs sit a vino minister dñi. vt testimonio bono
fulciat̄. nō solū fidelīū/ s; etiā ab his qui foris sunt.
Decet enī actū operūq; nostroz/ testē esse publicam
existimatiōē. ne deroget̄ muneri. vt qui videt mini-
strū altaris/ cōgruis ornatū virtutib⁹/ autorē p̄dicz
⁊ dñm veneret/ qui tales seruos habeat. Laus enī
dñi/ vbi mūda possessio/ ⁊ inocens familie disciplina.

De castimonia autē quid loquar/ qm̄ vna tm̄/ nec re-
petita permittit̄ copula? Et in ip̄o ergo cōiugio lex
ē/ nō iterare cōiugiū. nec secūde cōiugis sortiri cōiun-
ctiōē. Quod plerisq; mirū videt̄/ cur etiā an̄ bap-
tis-
mū/ iterati cōiugiū ad electionē numeris ⁊ ordinatio-
nis p̄rogatiuā impedimenta generent̄/ cū etiā delicta
obesse nō soleāt/ si lauacri remissa fuerint sacramēto.
Sed intelligere debemus/ quia bap-
tismo culpa dimit-
ti p̄t. lex aboleri nō p̄t. In coniugio/ nō culpa/ s; lex
est. Quod culpe est igit̄/ in bap-
tismate relaxat̄. quod
legis est in cōiugio/ nō soluit. Sūo autē potest hortator
esse viduitatis. qui ip̄a cōiugia frequentauerit?
Inoffensuz autē exhibendū/ ⁊ immaculatū ministeriū
nec ullo cōiugali cetu violandū cognoscitis/ qui in
tregri corpore/ incorrupto pudore/ alieni etiā ab ip̄o
cōsortio coniugali/ sacri misterii gratiam recepistis.
Quod eo nō preterii/ quia in plerisq; abdicioribus
locis/ cum ministerium gererent/ vel etiam sacerdotiū
filios susceperunt. ⁊ id tanq̄ vsu veteri defendunt.
quando per interualla dierum sacrificium deferebat̄
Et tamen castificabatur etiam populus per biduum
aut triouū. vt ad sacrificiū pur⁹ accederet. vt ī vete-
ri testamento legimus. ⁊ lauabat vestimenta sua.

Si in figura tāta obseruātia/quāta in veritate? Dis
ce sacerdos atq; leuita/ q̄o sit lauare vestimenta tua.
vt mundoū corp⁹/ celebrādis exhibeas sacramētis. Si
popul⁹ sine ablutōe vestimētōz suoz. phibebat accē
dere ad hostiā suā/ tu illoctus mēte/ pariter ⁊ corpore/
audes ꝑ aliis supplicare/ audes ꝑ aliis ministrare?

Non mediocre officiū leuitaz/ de quib⁹ dicit dñs
Ecce eligo leuitas de medio filioz israhel/ pro dī pri
mo genito aperiente vuluā in filius israhel. redēptio
nes eoz/ erunt isti. ⁊ erūt mihi leuite. Adibi enī sancti
ficauit primogenitū i terra egypti. Cognouim⁹/ quia
nō inter ceteros leuite computant⁹ sed dōibus ꝑferun
tur/ qui eligunt⁹ ex dōibus. ⁊ sanctificant⁹ vt primoge
nita fructuū atq; primitie. que dño deputant⁹. i qui
bus est votoz solutio/ ⁊ redemptio peccatorū. Non
accipies eos (inquit) inter filios israhel. ⁊ cōstitues
leuitas super tabernaculū testimonii/ ⁊ super dīa va
sa ei⁹ astare/ ⁊ super ea q̄cunq; sunt in eo. Ipsi tollāt
tabernaculū/ ⁊ dīa vasa eius. ⁊ ipsi ministrēt in eo. ⁊
in circuitu tabernaculi castra ipsi cōstituant⁹ ⁊ ꝑ mouē
do/ tabernaculū ipsi deponāt leuite. ⁊ cōstituēdo castra
rursūm ipsi tabernaculū ipsi statuāt. Alienigena qui
cūq; accesserit/ morte moriat⁹. Tu ergo electus ex dñi
numero filioz israhel. inter sacros fruct⁹ quasi pri
mogenit⁹ estimat⁹. ꝑposit⁹ tabernaculo/ vt ꝑtendas
i castris s̄cītatis ⁊ fidei ad q̄ si alienigena accesserit
morte moriet⁹. posit⁹ vt operias archā testamētī. Nō
enī oēs alta misterioz vidēt. q̄a operiūt a leuitis. ne
videāt q̄ videre non debēt. ⁊ sumāt q̄ seruare nō pos
sunt. Adoyse deniq; circumcisionem vidit spīrita
lem. sed operuit eā. vt in signo/ circumcisionem ꝑe
scriberet. Vidit ⁊ a sima veritatis ⁊ sinceritatis.

the passionem
sima veritate. C
niti immolatione
rium fira sue sub
quod consumit e
est sapientie. con
quod est iustitie.
aris. quod est for
sorbium preses.
Quartus tract
nestorum inter se
tas tres continet.
Et virt
etia hi q
periore o
sapientia
quod manere nō p
menti aut Christi
pietie. vt Salom
ac timor dñi. Et le
ges proximū aut
officia in societate
mi illud decorū est
mētē tā q̄ nihil
ueris auctori rebū
adumeta hōim o
aut peccata/ aut of
te pater i vrb mlti
deligatū liberes. C
tūc amittere qui
Sed interuim
conuatio fit aut q

Vidit passionem dñi. Uperuit a simis corporalibus /
 a sima veritatis. Uperuit passionem dñi / agni vel vi
 tuli immolatione. Et boni leuiter seruauerunt miste
 rium fidei sue sub hoc tegmine. ⁊ tu mediocre putas /
 quod commissum ē tibi? Irimū / ut alta dei videas. qđ
 est sapientie. deinde / ut excubias p̄ populo deferas.
 quod est iusticie. Castra defendas. tabernaculūq; tue
 aris. quod est fortitudinis. Te ipsum continentem ac
 sobrium prestes. quod est temperantie.

Quartus tractatus de comparatione duorum ho
 nestorum inter se. vnicum habet capitulū / quod par
 tes tres continet.

Hec virtutū genera principalia / cōstituerūt
 etiā hi qui foris sunt. Sed cōmunitatis / su
 periorē ordinē q̄ sapientie / iudicauerūt. cū
 sapientia fundamentū sit / iusticia op̄ sit /
 quod manere nō p̄t / nisi fundamentū habeat. Funda
 mentū autē Christus ē. Irima ergo fides est. que ē sa
 pientie. ut Salomō dicit secus patrē. Initiū sapien
 tie timor dñi. Et lex dicit / diliges dñm deū tuū / dili
 ges proximū tuū. Dulchrū ē enim / ut gratiā tuā atq;
 officia in societate humani generis cōferas. Sed pri
 mū illud decorū est / ut quod habes p̄ciosissimū / hoc ē
 mētē tuā (q̄ nihil hēs p̄stantis) deo deutes. Cū sol
 ueris autori debitū / licet ut opera tua ī beneficētiā / ⁊
 adiūmēta hoīm cōferas. atq; op̄ feras necessitatib;
 aut pecūia / aut officio / aut etiā quocūq; mūere. qđ la
 te patet ī vrō misterio. Pecūia / ut subuenias. debito
 obligatū liberares. Officio / ut seruāda suscipias / q̄ me
 tuit amittere qui deponenda credidit. Officiū est igit̄

Sed interdum (cur depositū seruare. ac reddere.
 cōmutatio fit / aut tpe / aut necessitate ut nō sit officii

reddere quod acceperis. Ut si quis cōtra patriā/opē
barbaris ferēs/pecuniā apert⁹ hostis reposcat/ aut si
tūc reddas/ cū assit q̄ extorq̄at/ si furētū restituas/ cū
seruare nō q̄at/ si isanti gladiū depositū nō neget
quo se ille interimat/ nōne soluisse/ contra officiū est?
Si furto quesita/ sciens suscipiat/ vt fraudet q̄ amise
rat/ nōne cōtra officiū est? Est etiā cōtra officiū non
nūq̄ promissum soluere. sacramentū custodire. vt be
rodes/ qui iurauit qm̄ quicq̄d petitus esset daret filie
berodiadis. ⁊ necem Joannis p̄stitit. ne p̄missum ne
garet. Nā de Iep̄te quid dicam/ qui imolauit filiam
suā/ que sibi victori prima occurrerat quo votū im
pleret quod spopōderat / vt quicquid sibi primū oc
currisset/ offerret deo? Melius fuerat nihil tale p̄mit
tere q̄ promissum soluere parricidio.

Hec quanti sit cōsiliū p̄spicere/ nō ignoratis. Et
ideo eligatur leuita qui sacrariū custodiat/ ne fallat
cōsilio/ ne fidē deserat/ ne mortē timeat / ne quid intē
perātus gerat. vt specie ip̄a grauitatē p̄ferat. nec so
lū animū/ sed etiā oculos cōtinentes habere quē deceat
ne vel ip̄e frōtem sobrietatis/ fortuit⁹ violet occurr⁹
Eū qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā/ iā adul
terauit eā in corde suo. Ita vt adulteriū/ nō solū fac
ti colluione/ sed etiā aspectus intēcione cōmittatur.
Magna hec videant. ac nimis seuera. sed in magno
munere nō superflua. qm̄ tanta est leuitarū gratia/ vt
de his Moyses in benedictionib⁹ diceret. Date leui
veros eius. date leui manifestos eius. date leui for
tem suffragiū sui. et veritates eius viro sancto/ quē
temptauerunt in temptationibus. maledixerunt su
per aquam contradictionis. Cui dicit patri suor ma
tri sue / non noui te / ⁊ fratres suos non cognouit /

filios suos abou
niti tū cōsentat
nihil in corde col
suo verba eius cu
sicut conferebat
suo non nouerunt
castitatis. p̄uoc
officiorū tēpora
tū aptum tempo
honestum est. fan
na est/ proponen
quis ergo manifest
nece domine vira
que vt gratiam pr

Ambrosi uxor
honesto officio
oris differunt/ qm̄

Secundus in que
sequendum beatam
vires diuinitate

Tractatus pri
mi/ non corporis
quid afferre ualēt
capitula.

Capitulum prim

et filios suos abdicauit/hic custodiet uerba tua. et testa
 mentum tuum obseruabit. Illi ergo ueri eius et manifesti eius/qui
 nihil in corde doli habeant. nihil fraudis occultent.
 sed uerba eius custodiant. et in corde suo conferant/
 sicut conferebat et Maria. qui suos parentes officio
 suo non nouerint preferendos. qui uolutores oderint
 castitatis. pudicitie uiscantur iniuriam. nouerint
 officiorum tempora. quod maius/quod minus sit. quod
 cui aptum tempore est. et ut id solum sequatur/quod
 honestum est. sane ubi duo honesta/ id quod honesti
 us est/preponendum putent. hi iure benedicti. Si
 quis ergo manifeste iustitias dei/incensum ponat/ be
 nedic domine uirtutem ipsius. opera manuum eius sus
 cipe. ut gratiam prophetice benedictionis inueniat.

Ambrosii doctoris eximii Liber primus in quo de
 Honesto/Officiisque a fontibus quattuor honesti ex
 oris differitur/Finit feliciter.

Secundus in quo de utili/Officiisque ad uitam com
 sequendum beatam ualibus disputatur/incipit. et in
 duos diuiditur Tractatus.

Tractatus primus ostendens solas uirtutes ani
 mi/non corporis et externa que putantur bona / alt
 quid afferre utilitatis ad uitam beatam/six continet
 capitula.

Capitulum primum duas habens partes.

Superiore libro / de Officiis tractaui
mus que conuenire honestati arbitra
remur. in qua vitā beatam positā esse
nulli dubitauerunt. quā scriptura ap
pellat vitā eternā. Tantus enim splē
dor honestatis est / vt beatā vitā effi
ciant / trāquillitas conscientie / ⁊ securitas innocentie.
Et ideo sicut exortus sol / lune globum ⁊ cetera stella
rum abscondit lumina / ita fulgor honestatis / vbi ve
ro ⁊ incorrupto vibrat decore / cetera que putantur
bona / secundū voluptatē corporis / aut secundū secu
lū clara ⁊ illustria / obumbrat.

Beata plane / que nō alienis estimat̄ iudiciis. sed
domesticis percipit̄ sensibus / tāq̄ sui iudex. Neq̄ enī
populares opiniones / pro mercede aliqua requirit /
neq̄ p̄ supplicio pauet. Itaq̄ quo minus sequit̄ glo
riā / eomagis super eam imminet. Nam qui gloriam
requirūt / his ea merces p̄sentīū umbra futuroꝝ ē / q̄
ipediat vitā eternā. Quod in euāgelio scriptū ē. Amē
dico vobis / perceperūt mercedē suā. De his scilicet / q̄
velut tuba canēdo / vulgarē liberalitatē suā quā faci
ūt circa pauperes / gestiūt. Similiter ⁊ de ieiunio. quod
ostentatōis cā faciūt. Habent (inq̄t) mercedē suā. Ho
nestatis igit̄ est / vel misericordiā facere / vel ieiuniū
deferre. in abscondito. vt mercedē videaris a solo deo
tuo q̄rere. nō etiā ab hōibus. Nā qui ab hōibꝯ q̄rit /
habet mercedē suā. Qui autē a deo / habet vitā eternā /
quā prestare nō p̄t / nisi autor eternitatis. Sicut illō
ē. Amen dico tibi / hodie mecū eris in paradiso. Unde
expressi9 / scriptura vitā eternā appellauit eā que sit
beata / vt nō hominū opinionibus estimandum relin
queretur / sed diuino iudicio committeretur.

Capitulum sec
Itaq̄ philoso
to poluerit
vt Merilla. Gal
mirabiliter laud
mū bonū polue
lauauerunt. Al
Alu / vt Callip
cari fani / vt alte
coloris. Coloris
non possit esse be
num hominū que
thoofrahus ⁊ ceter
et honestate vitā
uine etiā corpor
Scriptura autē di
sunt diuinitatis /
veritas assertio
Nā ⁊ de scientia i
tem vitā eternā /
⁊ que misisti Jelu
pōdit. Omnis que
sorores / aut pater
hos / aut agros p
cipiet. ⁊ vitam
⁊ ne estimet be
euāgelio p̄dicati
etico / ⁊ theoofra
steriores prophet
nomen audiret / p
uocatur expressi9
quam tu erudieris

Capitulum secundum Tres habens partes.

ITaq̄ philosophi / vitam beatam / alii in nō dolē
do posuerūt. vt Hieronimus. Alii in rerū sciētia
vt Herillus. Sui audiens ab Aristotele / ⁊ theofrasto
mirabiliter laudatā esse rerū sciētiā / solā eā q̄ si sum
mū bonū posuit. cū illi / eā q̄ si bonū / nō q̄ si solū bonū
laudauerunt. Alii voluptatē dixerunt. vt Epicur⁹ .
Alii / vt Callipho / ⁊ post eum Diodorus / ita interpre
tati sunt / vt alter ad voluptatē / alter ad vacuitatem
doloris: cōfortiū honestatis adiungerent / q̄ sine ea
non possit esse beata vita. Zenon stoicus / solū ⁊ sum
mum bonum / quod honestum est. Aristoteles autē vel
theofrastus ⁊ ceteri peripaterici / in virtute quidē hoc
est honestate / vitā beatā esse / sed compleri eius beati
tudinē / etiā corporis atq̄ externis bonis asseruerūt.
Scriptura autē diuina / vitam beatā in cognitione po
suit diuinitatis / ⁊ fructu bone operationis . Deniq̄
vtriusq̄ assertionis euangelicū suppetit testimoniū .
Nā ⁊ de sciētia ita dicit dominus Iesus . Hec est au
tem vita eterna / vt cognoscant te solum verum deū .
⁊ quē misisti Iesum Christum . Et de operibus ita res
pondit . Omnis qui reliquerit domū / vel fratres / aut
sorores / aut patrem / aut matrem / aut uxorem / aut fi
lios / aut agros propter nomen meum / centuplum ac
cipiet . ⁊ vitam eternam possidebit .

Sz ne estimet hoc recēs eē / ⁊ pri⁹ tractatū a phīs q̄ i
euāgelio p̄dicatū / āteriores euāgelio phī / idest Aristo
teles / ⁊ theofrast⁹ / vel zenon / atq̄ Hieronim⁹ / sed po
steriores prophetis / accipiant q̄ longe / anteq̄ phōz
nomen audiret / per os sancti Dauid vtrunq̄ aperte
videatur expressum . Scriptum ē enim . Beat⁹ homo /
quem tu erudieris dñe . ⁊ de lege tua docueris eum .

Habemus 7 alibi. Beatus vir qui timet dñm in mā
datis eius cupiet ntmis. Docuimus de cognitione. cu
ius prēmīū/eternitatis fructū esse memorauit aduica
ens ppheta/ quia in domo huius timentis dñm/ vel
eruditi in lege/ 7 cupientis in mandatis diuinis/ glo
ria 7 diuitie. 7 iusticia eius manet in seculū seculi. De
operibus quoq; in eodem psalmo subiunxit vite eter
ne suppetere premiū viro iusto. Deniq; ait. Beatus vir
qui miseret 7 cōmodat. disponet sermones suos i iu
dicio. quia in seculū nō cōmouebit. in memoria eter
na erit iustus. Et infra. Dispersit dedit pauperibus.
iusticia eius manet in eternum.

Habet ergo vitā eternā fides. quia fundamentū ē
bonum. Habent 7 bona facta. quia vir iustus 7 dic
tis 7 rebus probat. Nā 7 si exercitatus sit in sermo
nibus/ 7 desidiosus in operibus/ prudentiā suā factis
repellit. Et graui9 est scire quid facias/ nec fecisse qđ
faciendū cognoueris. Cōtra quoq; strenuū esse i ope
ribus/ affectu infidum/ ita est/ ac si vitioso fundamē
to/ pulchra culminū velis eleuare fastigia. quo plus
struxerit/ plus corruit. quia sine munimento fidei /
opera nō possunt manere. Infida statio in portu/ na
uim perforat. 7 arenosum solū/ cito cedit. nec p̄t ip̄o
site edificationis sustinere onera. Ibi ergo plenitudo
premiū/ ubi virtutū perfectio. 7 quedam in factis ac
q; dictis equalitas sobrietatis.

Capitulum tertium Vnam partem continens.

Et quoniā sola rerū sciētia explosa ē/ vel quasi
ianis secūndū pb̄ie disputatōes superfluas/ vel
quasi semiperfecta sentētia/ cōsideremus qđ enodem de
eo scriptura diuina absoluat sententiam / de quo tā
multiplices / et implicatas / atq; confusas videmus

questiones esse phie. Nihil enim bonū scriptura (nisi quod honestū) asserit. virtutēq; in omni rerū statu beatā iudicat/ que neq; augeat bonis corporis vel externis/ neq; minuat aduersis. Nihil tam beatū/ nisi quod a peccato alienū sit. plenū innocentie. repletum gratie dei. Scriptū est enī. Beatus vir/ qui nō abiit ī cōsilio impiorū/ ⁊ in via peccatorū non stetit. ⁊ in caedera pestilentie nō sedit. sed in lege dñi fuit voluntas eius. Et alibi. Beati immaculati in via. qui ambulat in lege dñi. Innocentia igitur ⁊ scientia/ beatum faciunt. Bone quoq; operationis mercedem/ esse beatitudinem vite eterne/ superius aduertimus.

Capitulum quartum Vnam partem continēs.

BEstat igitur/ vt spreto patrocinio voluptatis aut doloris metu (quorū alterz quasi infractū ⁊ molliculum alterum quasi euiratum ⁊ infirmū despuuit) in ip̄is doloribus vitā beatam eminere demonstrum. Quod facile doceri potest/ cum legerimus/ beati estis/ cum vobis maledicent/ ⁊ persequentur/ ⁊ dicent omne malum aduersus vos/ propter iusticiā. gaudete ⁊ exultate. qm̄ merces vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt ⁊ pphetas/ qui erāt ante vos. Et alibi. Sui vult venire post me/ tollat crucem suam. ⁊ sequatur me. Est ergo beatitudo in doloribus. quos plena suauitatis virtus comprimit ⁊ coercet. ipsa sibi domesticis opibus abundans/ vel ad conscientiā/ vel ad gratiam. Neq; enim parum beatus/ Moyses/ cum egiptiorum vallatus populis / ⁊ mari clausus/ per fluctus sibi ⁊ populo patrum / pedestrem viam piis meritis inuenisset. Quando autem fortior q̄ tunc / cum extremis circumuentis periculis/ non desperabat salutem / sed exigebat triumphum ?

Quid Aaron? Sñ beatiorē se credidit / q̄ tunc / qm̄ me
dius stetit inter uiuos ac mortuos / ⁊ obiectu sui sta
tuit mortem / ne ad uiuorum transiret agmina a cada
ueribus mortuorum? Quid de puero Daniel loquar /
qui tam sapiens erat / ut inter leones fame exaspera
tos / nulla bestialis seuitie frāgeretur formidine? Ita
alienus a metu / ut posset epulari / nec vereret ne ad
pastū exemplo sui feras prouocaret? Est ergo ⁊ i do
lore virtus . que sibi bone suauitatem exhibeat con
scientie . ⁊ ideo in dicto est / q̄ non minuat dolor / vir
tutis voluptatem.

Capitulum quintum Duas habens partes.

Sicut ergo nulla virtuti decessio beatitudinis per
dolorem / ita etiā nulla accessio per voluptatem
corporis aut commodoz grā. De quib⁹ pulchre apo
stol⁹ ait. Sive mihi lucra fuerūt / hec duxi ppter Chri
stū detrimenta esse. Et addidit / ppter quē oīa dam
na duxi . ⁊ estimo ut stercora . ut Christū lucrificā .
Deniq; Moyses damnum suū credidit thesauros esse
egyptioz . ⁊ obprobriū dñice crucis p̄tulit . nec tunc
diues / cū abundaret pecunia . nec postea pauper / cum
egeret alimento . nisi forte tunc alicui minus beatus
videretur fuisse / cū in deserto quotidiana alimonia
sibi ⁊ populo suo deforet. S; quod summi boni ac be
atitudinis nemo negare audeat / māna ei (hōc ē panis
angelorū) mīstrabat e celo . carnis quoq; quotidiana
pluuia totius plebis epulis redūdabat. Hec quoq;
scō panis ad victū deerat / si quereretur . sed non vide
batur deesse / quia non querebatur. Itaq; diurno cor
uoz obsequio / mane panis / caro ad vesperā defereba
tur. Nūquid ideo min⁹ beat⁹ / quia erat pauper sibi?
Adinime . Jammo magis eo beatus / q̄a erat deo diues

Nilis enim esse quæ sibi diuitem/prestat. ut iste erat/quæ
 tempore famis cibum a vidua petebat/largiturus ei/
 ut ioria farine per triennium et sex menses non deficeret
 et ad quotidianos usus/olei vas vidue inopi suffice
 ret ac ministraret. Merito ibi volebat Petrus esse/
 ubi istos videbat. Merito in monte cum Christo in
 gloria apparuerunt/quia et ipse pauper factus est/cum
 diues esset. Nullum ergo amiculum prestant diuitie
 ad vitam eternam. Quod euidenter dominus demonstrauit in
 euangelio/dicens. Beati pauperes. quoniam vestrum est reg
 num dei. Beati qui nunc esuriunt et sitiunt. quia saturabuntur.
 Beati qui nunc fletis. quia ridebitis.

Itaque paupertatem/famem/dolorum/ que putantur
 mala / non solum impedimento non esse ad vitam bea
 tam/ sed etiam adiumento / euidentissime pronuncia
 tum est. Sed et illa que videntur bona/ diuitias/ satietate
 tem/ letitiam/expertem doloris/ detrimento esse ad fru
 ctum beatitudinis / dominico declaratum iudicio li
 quet. cum dicitur. De vobis diuitibus. qui habetis
 consolationem vestram. De vobis qui saturati estis
 quia esurietis. Et illis qui ridet. quia lugebunt. Sic
 ergo non solum amiculo non sunt ad beatam vitam/
 corporis aut externa bona/ sed etiam dispedio sunt.
 Inde enim beatus Habuthe etiam cum lapidaretur a
 diuite. quia pauper et infirmus / aduersum opes regi
 as solo erat affectu et religione diues. ut pecunia re
 gali non commutaret paterne vinee hereditatem. eo
 quod perfectus / quia sanguine proprio defenderet iura
 maiorum suorum. Inde quoque miser achab etiam suo
 iudicio. qui pauperem necari fecerat/ ut eius posside
 ret vineam.

Capitulum sextum Duas habens partes.

Qertum est / solum ⁊ summum bonum / virtutem esse. eamq; abundare solum ad vite fructum beatæ. nec externis aut corporis bonis / sed virtute sola vitam prestari beatam / per quam vita eterna acquiritur. Vita enim beata fructus presentium. vita autem eterna spes futurorum est.

Et sunt tamen qui in corpore tam infirmo / tam fragili / impossibile vitam beatam putant. in quo necesse est angere: dolere / deplorare / egrescere. quasi vero ego in corporis exultatione dicam vitam beatam consistere. ⁊ non in altitudine sapientie. suauitate conscientie. virtutis sublimitate. Non enim in passione esse / sed victorem passionis esse / beatum est. nec frangi temporalis metu doloris. Nonne accidere hec / que grauiata vim doloris ferunt / cecitatem / exilium / famem / stuprum filie / amissionem liberorum. Quis neget beatum esse Isaac / qui non videbat in senectute ⁊ beatitudines / suis benedictionibus conferbat. An non beatus Jacob / qui profugus patria domo / mercenarius pastor / exilium sustinuit / filie pudicitiam ingemit esse temerata / famem percussit. Non ergo beatorum fide / deus accepit testimonium / cum dicit / deus abrahamam / deus Isaac / deus Iacob. Misera est seruitus / sed non miser Ioseph / immo plane beatus / cum domine libidines in seruitute positus coerceret. Quid de sancto dauid loquar / qui crucem filiorum deplorauit obitum / ⁊ quod his durius / incestum filie. Quid non beatus / de cuius successione / beatitudinis autor exortus est / qui plurimos fecit beatos. Beati enim qui non viderunt / ⁊ crediderunt. Fuerunt ⁊ ipsi in sensu infirmitatis / sed conualuerunt de infirmitate fortes. Quid laboriosius autem sancto Job / vel in domus incendio vel filiorum decem interitu momentario / vel in doloribus corporis.

Nunquid minus beatus / quæ si illa non perculisset / in quibus
 magis probatus est. Esto tamen fuisse in illis aliquid
 acerbicatis. Quem virtus animi non abscondit dolor? Ne
 quæ enim profundum mare negauerim / quæ vadosa littora
 sunt. Neque celum lucidum / quia interdum obtexit nubibus.
 Neque terram fecundam / quia aliquibus locis ieiuna est gla
 rea. Aut letas segetes / quia inter mixtam solent habere
 sterilem auenam. Similiter puta beate messem conscientie /
 interpellari aliquo acerbico doloris. Nonne totius ma
 nipulis beate vite si quid forte aduersi accidit atque
 amaritudinis / tanquam sterilis auena abscondit / aut tam
 quam lolii amaritudo frumenti suauitate obducitur? Sed
 iam ad proposita pergamus.

Tractatus secundus / quod officia utilia / quæque utiliora
 a quibusque ducant virtutibus explicatis. xiii. continet capitula
 Capitulum primum Quattuor habens partes.

 Superiore libro ita diuisionem fecimus / ut
 primo loco esset honestum ac decorum / a quo
 officia ducerent / secundo loco quod utile.
 Et quemadmodum in primo diximus / quia in
 ter honestum et decorum est quedam distinctio / que ma
 gis intelligi quam explicari possit / sic et cum utile tracta
 mus / considerandum videtur quid utilius.

Utilitatem autem / non pecuniarii lucri extirpatione sub
 ducimus sed acquisitione pietatis. sicut apostolus ait. Pi
 etas autem ad omnia utilis est / promissionem habens vite presentis
 et future. Itaque in scripturis diuinis / si diligenter qua
 rimus / sepe inuenimus / quod honestum est / utile voca
 ri. Omnia mihi licent. sed non omnia sunt utilia. Su
 pra de vitiis loquebatur. Hoc ergo dicit. Licet pec
 care. sed non decet. In potestate sunt peccata. sed non
 sunt honesta. Luxuriari promptum est. sed non iustum.

ut Christum lucremur. cuius questus pietas est / cum
sufficiencia. Magnus profecto questus / quo pietatē
acquirimus. q̄ apud deū diues est. nō caducis facul
tatib⁹ / sed munerib⁹ eternis. in q̄bus nō tēptatio lu
brica / sed cōstans ⁊ perpetua sit gratia.

Est igit̄ utilitas alia corporalis / alia pietatis. si
cut diuisit apostol⁹. Corporalis enim exercitatio ad
modicū (inquit) utilis est. Pietas aut̄ ad omnia vri
lis est. Suid aut̄ tā honestū / q̄ integritas? Suid tam
decorū / q̄ immaculatū seruare corpus / ⁊ inuiolatum
atq; intaminatū pudorē? Suid etiā tam decorū / q̄ ut
vidua vxor defuncto cōiugi fidem seruet? Suid etiā
hoc est utilius / quo regnū celeste acquirit? Sunt enī
qui se castrauerūt p̄pter regnū celoꝝ. Est igitur nō
solū familiare cōtubernium honestatis ⁊ utilitatis /
sed eadem quoq; utilitas / que honestas. Et ideo ille /
qui regnū celoꝝ volebat omnibus aperire / nō quod
sibi utile querebat / s; quod omnib⁹. Unde ordo qui
dem ⁊ gradus nobis faciendus est / etiā ab his visita
tis ⁊ cōmuniū / ad ea que sunt precellentia. ut ex
pluribus / utilitatis colligamus profectum.

Capitulum secundum Quattuor habēs partes.

A primū nouim⁹ nihil tā utile q̄ diligi. nihil
tā inutile q̄ nō amari. Nā odio haberi / exiciale
ac nimis capitale arbitror. Itaq; id agam⁹ / ut omni
sedulitate omendemus estimationē opinionēq; nrām
Ne primū placiditatē mētis / ⁊ animi benignitatē / in
fluamus in affectum hoīm. Popularis enim ⁊ grata
est oībus bonitas. nihilq; quod tam facile humanis
illabatur sensibus. Ea si mansuetudine morum / ac fa
cilitate animi / moderatione hēpti / ⁊ affabilitate ser
monis / verboꝝ honore / patienti quoq; sermonū vice

modestieq; inuetur gratia / incredibile quantū proce-
dit ad cumulum dilectionis.

Legimus enim / non solum in priuatis / sed etiā in
ip̄is regibus / quantū facilitas blande affabilitatis
profecerit. aut superbia verborūq; obfuerit tumor. vt
regna ip̄a labefactaret. ⁊ potestātē solueret. Jam si
quis cōsilio / vsu / ministerio / officijs / popularē com-
p̄hendat gratiā / aut si quis periculū suū pro vniuer-
sa plebe offerat / non est dubiū / q̄ tñ caritatis a ple-
be in eum refundat / vt populus salutē eius ⁊ gratiā
sibi preferat. Quātas Moyses a populo illatas ab-
sorbebat cōtumelias / ⁊ cū dñs in insolentes vindica-
re vellet / se tñ pro populo offerebat frequēter / vt in
dignationi diuine plebem subduceret? Quē miti sermo-
ne post iniurias appellabat populū / cōsolabat in la-
boribus / deliniabat oraculis / fouebat operibus. Et
cū deo constanter loqueret / homines tñ humili ⁊ gra-
ta appellatione / affari solebat. Merito existimatus
est supra homines. vt ⁊ vultui eius nō possent inten-
dere / ⁊ sepulturā ei⁹ nō repertā crederēt. Quia sic sibi
toti⁹ plebis mētes defunxerat / vt plus eū p̄ māsue-
tudine diligerent / q̄ pro factis amirarentur.

Quid eius imitator sanctus Dauid / electus ex om-
nibus ad plebē regendā / q̄ mitis / ⁊ blandus / humilis
sp̄ritu / seculus corde / facilis affectu? Ante regnū se
pro omnibus offerebat. rex cū omnibus equabat suā
militiam. ⁊ partiebat laborem / fortis in prelio / man-
suet⁹ in imperio / patiens in cōuitio / ferre magis prōp-
t⁹ q̄ referre iurias. Ideo tā car⁹ erat omnib⁹ / vt in-
uenis ad regnū etiam inuitus peteretur. resistēs cogē-
retur. senex ne prelio interesset / a suis rogarēt. q̄ mal-
lent omnes pro ip̄o peccitari: q̄ illū pro omnibus.

Ita sibi gratis officiis plebē obligauerat. Primum / ut
 in discordiis populi / exulare in ebron mallet: quā reg
 nare in hierusalem. Deinde / ut etiā in hoste positam
 virtutē diligeret / iustitiā etiā his qui arma cōtra se
 tulerant eque ac suis prestandā putaret. Deniq; for
 tissimū aduerse partis propugnatorem Abner ducē /
 et inferentem prelia / miratus est. et orantez pacis gra
 tiam / non aspernatus honorauit cōiuiuo. Interemp
 tum insidijs doluit. et fleuit. persecutus exequias ho
 nestauit. mortē vltis / conscientie fidem prestitit. quā
 filio inter hereditaria iura transcribit. magis sollici
 tus ne innocentis mortē inultā relinqueret / quā quo su
 am mortē doleret. Non mediocre istud presertim in
 rege / sic obedire humilitatis munita / ut cōmunē se ex
 hiberet etiā infimis. alieno periculo cibū nō querere
 potum recusare. peccatū fateri. seq; ipm pro populo
 afferre morti. ut in se diuina indignatio cōuerteret /
 cum ferenti angelo offerens se diceret. Ecce sum ego
 qui peccaui. et ego pastor malū feci. et iste grex quid
 fecit? fiat manus tua in me. Nam quid alia dicā / quā
 dolum meditantibus / nō apertebat os suum / et tanquā
 non audiēs / nullū sermonem referendū putabat? Nō
 respondebat cōiuiis. cum sibi derogaret / orabat. cui
 malediceret / benedicebat. Ambulans in simplicitate.
 superbos fugitās. sectator immaculatorū. qui cinerē
 miscebat alimentis suis / cum peccata propria deplo
 raret. et potum suū temperabat fletibus. Merito sic
 expectus est ab vniuerso populo / ut venirent ad euz
 omnes tribus israhel. dicentes. Ecce nos ossa tua et
 caro tua sumus. heri et nudius tertius / cū esset saul et
 regnaret super nos / tu eras quā pducebas et iducebas Is
 rabel. Et dixit tibi dñs / tu pasces populum meum.

Et quid plura de eo dicā/ de quo huiusmodi dei pro
cessit sententia/ vt de eo diceret/ inueni Dauid secundū
cor meū? Quis enim in sanctitate cordis ⁊ iustitia si
cut iste/ ambulauit. vt impleret voluntatē dei. ppter
quē ⁊ delinquentib⁹ posteris eius venia data/ ⁊ pro
gratua est seruata hereditas? Quis igit nō diligeret
eū/ quem videbat ita carum amicis / vt quia ipse sin
cere amicos diligebat/ eque diligi se a suis amicis ar
bitraret? Deniq; parentes eū filius suis/ filii prefere
bāt parentibus. Unde grauitur indignatus Saul/ per
cutere Ionatham filium basta voluit. quia pluris a
pud eum valere Dauid amicitia iudicabat/ q̄ vel pie
tatem suā/ vel auctoritatem paternam.

Et tunc ad incentiū caritatis cōmunis plurimuz
proficit/ si quis vicem amantibus reddat. nec minus
amare se probet q̄ ipse amat. idq; amicitie fidelis fa
ciat exēplis. Quid enī tā populare q̄ grā? Quid tā in
sicū nature/ q̄ vt diligentē diligas? Quid taz inlicitū
atq; imp̄ssū affectibus humanis/ q̄ vt eū amare in
ducas in anmū/ a quo te amari velis? Merito sapi
ens dicit. Perde pecuniā ppter fratrem ⁊ amicum. Et al
bi. Amicum salutare nō erubescā. ⁊ a facie illi⁹ nō me
abscondā. Siquidē vite ⁊ immortalitatis medicamē
tū/ in amico esse/ ecclesiasticus sermo testat. ⁊ summū
in caritate prestidū nemo dubitauerit/ cū apostolus
dicat/ omnia suffert/ omnia credit/ oīa sperat/ oīa su
stinet. Caritas nūq; cadit. Ideo dauid nō cecidit. q̄
car⁹ fuit oīb⁹. ⁊ diligi a subiectis q̄ timeri maluit.
Timor enī tēporalis/ tutaminis seruat excubias. nes
cit diuturnitatis custodiā. Itaq; vbi timor recesserit
audacia obrepit. qm̄ fidē nō timor cogit. s; affect⁹ ex
bibet. Prima ergo ad cōmendationem nrī ē caritas.

Bonum est ergo testimonium habere de plurimorum dilectione. Hinc nascitur fides. ut committere se tuo affectui non vereantur/etiam alieni/quem pluribus carum aduerterint. Similiter etiam per fidem ad caritatem peruenitur. ut qui vni aut duobus prestiterit fidem/canq̄ influat in animos vniuersorum. ⁊ omnium acquirat gratiam. Duo igitur hec ad commendationem nostri plurimum operantur caritas ⁊ fides. ⁊ tertium hoc si habeas/ quod in te admiratione dignum pleriq̄ existiment/ ⁊ iure honorandum putent.

Capitulum tertium Tres habens partes.

Et quia consiliorū vsus maxime conciliat homines/ ideo prudentia ⁊ iusticia in vnoquoq̄ desiderantur. ⁊ ea expectantur a pluribus. ut in quo ea sint/ illi deferatur fides/ quo possit utile consiliū ac fidele desideranti dare. Suis enim ei se committat/ quez non putet plus sapere/ q̄ ip̄e sapiat qui querit consiliū? Necessē est igitur ut prestantior sit/ a quo consilium petitur/ q̄ ille est qui petit. Suid enim consulas hominē/ quem nō arbitraris posse melius aliq̄d reperire/ q̄ ip̄e intelligis. Quod si eum inueneris/ qui viuacitate ingenii/ mentis vigore atq̄ autoritate prestat/ ⁊ accedat eo ut exemplo ⁊ vsu paratior sit presentia soluat/ pericula prospiciat/ futura denūciat imminētia. argumēta expediat/ remediū ferat in tēpore/ parat⁹ sit n̄ solū ad cōsulēdū s; etiā ad subueniēdū huic ita fides habet/ ut dicat q̄ siliū petit: ⁊ si mala mihi enenerint/ per illum sustineo. Huiusmodi igitur viro salutem nostram/ ⁊ existimationem nostram cōmittimus/ qui sit (ut supra diximus) iustus ⁊ prudens. Facit enim iusticia/ ut nullus sit fraudis metus. Facit enim prudentia/ ut nulla erroris suspicio sit.

Promptius tñ nos iusto viro q̄ prudenti omitti-
mus. vt secundū vsū vulgi loquar. Ceterū sapien-
tiū definitione/in quo vna virtus est/cōcurrunt cete-
re. nec potest sine iustitia esse prudentia. Quod etiam
in nostris inuenimus. Dicit enim Dauid Iustus mi-
seret. ⁊ fenerat. Quid feneret iustus/alibi dicit. Jocu-
dus homo qui miseret/ ⁊ cōmodat. disponet sermōes
suos in iudicio. Ipsum illud nobile Salomonis iudi-
cium/nōne sapiētie plenū ac iustitie est? Itaq; spec-
tus illud/si ita est. Due (inquit) mulieres in conspec-
tu regis Salomonis steterūt. ⁊ dixit vna ad eū. Au-
di me dñe. Ego ⁊ mulier hec/in vno habitantes cubi-
culo/ante diem tertū partu edito singulos filios sus-
cepimus. ⁊ eramus vna. arbiter nullus domi. nec vl-
la alia nobiscū femina/nisi nos sole. ⁊ mortus est fi-
lius eius hac nocte/vt obdormiuit super eū. Et surre-
xit media nocte. ⁊ accepit filium meum de sinu meo.
⁊ surrexi mane/vt lactarē paruulū. ⁊ inueni mortuū.
⁊ cōsideraui eū diluculo. ⁊ nō erat filius meus. Et re-
spondit altera. Nō. sed filius meus est hic/qui viu-
t. filius autem tuus mortuus est. Et hec erat contentio
cū vtraq; sibi filium vendicaret supersitem. defunc-
tum autem suum negaret. Tunc rex iussit afferri ma-
cherā. ⁊ infantem diuidi. ac singulas partes dari sin-
gulis dimidiā vni ⁊ dimidiā alteri. Exclamat muli-
er/q̄ vero erat affectu omota. Nequaquē dñe infantē
diuidas. det potius illi. ⁊ viuat. ⁊ ne interficias eū.
At illa respondit altera. Neq; meus neq; huius sit in-
fans. diuidite eū. Et statuit rex dare infantē ei mulie-
ri/q̄ dixerat/nolite interficere eū. s; date eū illi mulie-
ri. q̄a mota sunt (inqt) viscera eius in filio suo. Itaq;
q̄ nō immerito/estimatus ē intellectus dei in eo esse.

Sūm q̄ occulta sunt/deo inspirāte cognouit. Suid at
 occultius interiorū viscerū testimonio/in q̄ Sapiētis
 intellectus/velut quidā pietatis descendit arbiter/ 7
 velut quādam genitilis alui vocē eruit/qua matern⁹
 patuit affectus qui eligeret filiū suū vel apud alienā
 vīuere/ q̄ in conspectu matris necari! Sapiētie igit̄
 fuit/latentes distinguere cōscientias. ex occultis erue
 re veritatem. 7 velut quādā machera/ ita spirit⁹ gla
 dio penetrare non solum vteri/ sed etiā anime 7 men
 tis viscera. Justitie quoq; / vt que suū necauerat/ alie
 num non tolleret. sed vera mater reciperet suum. De
 niq; etiā scriptura hoc pronūciat. Audiuic (inqt)
 omnis israhel hoc iudicium/ quod iudicauit rex Salo
 mon. 7 timuerūt a facie regis. eo q̄ intellectus dei ess;̄
 in eo. vt faceret iusticiā. Deniq; 7 ipse Salomon/ ita
 poposcit sapientiam/ vt daretur sibi cor prudens au
 dire/ 7 iudicare cum iusticia. Liquec igitur etiā secū
 dū scripturā diuinā/ que antiquior est/ sapientiā sine
 iusticia esse nō posse. quia vbi vnā earū virtutum/
 ibi vtraq; est. Daniel quoq; q̄ sapiēter alta interro
 gatione fraudulente accusationis deprehendit mēda
 cium. vt calumniatorū sibi responsio nō conueniret.
 Prudentie igit̄ fuit/ vocis sue testimonio reos prote
 re. Justitie quoq; / nocentes supplicio dare/ innocentē
 subducere. Est igitur in diuiduū sapientie atq; iusti
 tie cōtuberniū. sed vulgi vsu/ diuidit̄ vna quedā for
 ma virtutū. vt temperantia sit in despiciēdis volup
 tatibus. fortitudo spectet̄ i laborib; 7 periculis. pru
 dētia in delectu bonorū/ sciens cōmoda 7 aduersa di
 stinguere. iusticia q̄ sit bona custos iuris alieni. 7 vi
 dex pprietatis. suū cuiq; cōseruans. Sic igit̄ nobis
 cōis opinionis grā/ quadrupartita hec facta diuisio

ut ab illa subtili disputatōe pbie/sapiētiēq; q̄ limāde
veritatis cā/q̄si ex adito quodā eruit/retrahētes pe
dē/forensē vsum ac popularē sensum sequamur.

Hac igitur diuisione seruata (ut reuertamur ad p
positum) prudentissimo cuiq; causam nostrā cōmitti
mus ⁊ ab eo consilium promptius q̄ a ceteris posci
mus. Prestat tñ fidele iusti consilium viri. ⁊ sapiētis
sumi ingenio frequēter pponderat. Utilia enim vulne
ra amici/q̄ aliorū oscula. Deinde quia iusti iudiciū
est/sapiētis autē argumentū/in illo censura discepta
tionis/in hoc calliditas inuentionis. Suod si utrūq;
cōnectas/erit magna cōsilioꝝ salubritas. que ab vni
uersis spectat̄ admiratione sapiētiē/ ⁊ amore iustitie
vt oēs querāt audire sapiētiā eius viri/in quo vtri
usq; virtutis copula sit. Sicut querebāt omnes reges
terre/videre faciē Salomons. ⁊ audire sapiētiā eꝝ
ita vt Saba regina veniret ad eum. ⁊ temptaret eum
in questionibus. Et venit. ⁊ omnia locuta ē que habe
bat in corde suo. ⁊ audiuit omnē sapiētiā Salomo
nis. nec vllum verbū p̄teriuit eam. Sive sit ista/quā
nihil p̄tereat/ nec sit aliquid quod ei nō annunciaue
rit verus Salomō / cognosce o homo ex his que au
dis loquentē. Verus est (inquit) sermo/quē audiui
i terra mea de sermōibꝝ tuis/ ⁊ de prudētia tua. ⁊ nō
credidi his q̄ dicebāt mihi/ donec veni. ⁊ viderūt ocu
li mei. Et nūc nō est nec dimidia quidē pars/secūdū
ea que annūciabāt mihi. apposuisti bona/super ōnia
que audiui in terra mea. Beate mulieres tue. ⁊ beati
viri tui/qui assistūt tibi/qui audiūt omnē prudētiā
tuam. Intellige cōuiuuium veri Salomons. ⁊ que ap
ponuntur in eo conuiuio. Intellige sapiēter ⁊ cōsīde
ra / in qua terra congregatio nationum audierit

famam sapiētie vere atq; iustitie. 7 quib9 eū viderit
oculis / cōtemplantibus utiq; que nō vident. S̄m que
vident / temporalia sunt. que aut non vident / eterna
Sue sunt beate mulieres / nisi ille de quib9 dicit / quia
multe verbū dei audiunt 7 parūt. Et alibi. Sicutūq;
enim fecerit verbum dei / ipse meus frater / soror 7 ma
ter est. Sui etiā pueri tui beati qui assistūt nisi paul9
qui dicebat / vsq; in hūc diē sto protestās minori ac
maiori / 7 Symeon qui expectabat redemptionem is
rahel? Sūo enim dimitti posceret / nisi quia assistens
dño / discedendi habere facultatē nō poterat / nisi vo
luntatē dñi adeptus esset. Exempli causa proposu
Salomon est. a quo certatim ut eius audiret sapien
tia / postulabat. Joseph quoq; nec in carcere feriatu
erat / quo minus de rebus incertis consuleret. Cuius
cōsiliū / egypto vniuerso profuit. ut nō sentiret ser
tem annorū sterilitatē. aliosq; populos misere famis
leuaret ieiunio. Daniel ex captiuis regaliū consulto
rum arbiter factus / consiliis suis emendauit p̄sencia
annūciauit futura. Ex his enim que frequenter inter
pretatus / ostenderat vere se esse annunciatum fides
ei in omnibus deferebatur.

Capitulum quartum Tres habens partes.

Sed etiam tertius locus de his qui admiratione
digni estimarentur / Joseph / Salomonis : 7 Da
nielis exēplo / decurs9 videt. Nā qđ de Moysē loq̄r /
cui9 ois israhel quotidie cōsilia p̄stolabat / quoz vira
fitē faciebat prudētie / admirationemq; eiz augebat?
Suis se nō cōmitteret cōsilio moysi / cui seniores / si q̄
supra suū intellectū 7 virtutē esse arbitrarent / diudi
canda seruabant? Suis Danielis cōsiliū refugeret
de quo deus ipse dixit / Suis Daniele sapientior?

Aut quō homines de eorū dubitare mentib9 possent
quib9 deus tantā referebat grām? Adoyfi consilio bel
la conficiebant. Adoyfi meritis de celo affluebat ali
monia. potus e petra. Quē purus Danielis anim9 / vt
mulceret Barbaros mores / mitigaret leones? Sive in
illo temperantia? Quanta animi ⁊ corporis cōtinen
tia? Nec immerito mirabilis factus oībus / qñ quod
vehemēter admirant omnes / regalibus fultus amici
tius / aurū nō querebat. nec delatū sibi honorem / plus
faciebat q̄ fidem. Sui neciā periclitari mallebat p le
ge dñi / q̄ p grā hōinis inflecti. Nā de sancti Joseph
(quē p̄terieram) castimonia ⁊ iusticia quid di
cam / quaz altera illecebras beriles respuit / refutaue
premia / altera mortem cōtempfit / metū reppulit / carce
rē p̄optauit? Suis hūc priuate cause ad cōsulendum
idoneū nō iudicaret / cuius verax animus / ⁊ mēs fer
tilis / temporis sterilitatem / quodam consiliorum / et
cordis ubere / fecundauit.

Notuertimus igit / q̄ i acqrendis cōsiliis plurimuz
adiungat vite p̄bitas. virtutū p̄rogatiua. beniuolē
tie vs9. frugalitatis grā. Suis enim in sceno fontē re
quirat? Suis e turbida aqua potū petat? Itaq; ubi
luxuria est / ubi intēperantia. ubi vitiōrū cōfusio / q̄s
inde sibi aliquo hauriendū existimet? Suis nō despi
ciet morū colluionē? Suis vtilē cause aliene iudicet
quē videt iutilē sue vite? Suis itez iprobū / maliuolū
ostumeliosū nō fugiat. ⁊ ad nocēdū paratū / q̄s nō cū
ōi studio declinet? Suis vō (q̄uis instructū ad cōsiliū
opē difficilem tñ accessū) ambiat in quo illud sit / tan
q̄ si quis aque fontē p̄cludat? Suid enī p̄test habere
sapientiā / si cōsiliū neges / si cōsulēdi itercludas copiā?
Clauisti fontem. vt nec aliis influat / nec tibi profic.

Pulchre autē ⁊ de illo cōuenit / qui habens prudentiā /
 cōmaculat eā victorū sordibus . eo q̄ aque exitus cō
 taminet . Degeneres animos vita arguit . Sūo enim
 potes eū iudicare consilio superiorē / quem videas in
 feriozem moribus ? Supra me debet esse / cui me cōmit
 tere paro . An vero eū idoneum putabo / qui mihi det
 consilium / quod non dat sibi / ⁊ mihi eum vacare cre
 dam / qui sibi nō vacet / cuius animū voluptates occu
 pent / libido deuinciat / auaricia subiugēt / cupiditas
 perturbet / quatiat metus ? Sūo hic cōsiliū locus / vbi
 null⁹ quieti . Admirandus mihi / ⁊ suscipiendus cōsi
 liarius / quē ppitius dñs patribus dedit . offensus
 abstulit . Huius imitator debet esse / qui potest cōsiliū
 dare / ⁊ alienā a vitis custodire prudētiā . quia nihil
 inquinatū in illā incurrit . Suis igit̄ tanq̄ vultu spe
 ciē p̄ferat pulchritudis / ⁊ beluinis posteriorib⁹ / ac fe
 rinis vnguib⁹ / forme superioris debonestet grām / cū
 tam admirabilis ⁊ p̄clara forma virtutū sit / ⁊ specia
 liter pulchritudo sapiētiē / sicut series scripture indi
 cat ? Est etenī speciosior sole . ⁊ super omnē stellaz dis
 positionē luci cōparata inuenit̄ prior . Lucē etenim
 hāc suscipit nox . sapiētiā autē nō vincit malicia . Di
 xim⁹ de ei⁹ pulchritudīe . ⁊ scripture testimonio com
 probauim⁹ . superest vt doceam⁹ scripture autoritate
 nullū ei⁹ stuberniū cū vitis esse . s; indiuiduā / cū cete
 ris virtutib⁹ cōiunctionē . Cui⁹ spūs ē disertus . sine
 inq̄namēto . cert⁹ . sanct⁹ . amās bonū . acutus . q̄ nihil
 vetet benefacere . benign⁹ . stabilis . cert⁹ . securus . oēm
 habēs virtutē . oīa p̄spiciēs . Et infra . sobrietatē do
 cet . iusticiā . ⁊ virtutē . Vīa igit̄ operat̄ prudētiā . cum
 oib⁹ bonis habet consortium . Nam quō p̄t vtile cō
 siliū dare / nisi habeat iusticiam / vt induat cōstantiā /

mortem non reformidet/ nullo terrore/ nullo metu reuoceat/ nulla adulatione a vero deflectatur. exiliuz non refugiat/ que nouerit sapienti patriam munduz esse/ egestatem non timeat/ que nihil deesse sapienti sci at cui totus mundus diuitiarum est?

Quid enim p̄celsius eo viro/ qui auro moueri neciat/ cōtemp̄tū habeat pecuniarū/ ⁊ velud ex arce quadam despiciat hominū cupiditates? Quod q̄ fecerit/ hūc homines supra hominē esse arbitrant? Quis est (iquit) ⁊ laudabimus eū? Fecit enim mirabilia in vita sua. Quō enim nō admirandus/ qui diuitias spernit/ quas pleriq̄ saluti proprie pretulerūt? Decet igitur ōnes censura frugalitatis. cōtinentie autoritas. ⁊ maxime eum qui honore prestat. ne pre eminentē virū/ thesauri possideant sui. ⁊ pecuniis seruiat. qui pre est liberis. Illud magis decet/ vt supra thesaurum sit animo/ ⁊ infra amicū obsequio. Humilitas enī auget grām. Nec plena laudis ⁊ digna primario viro/ nō omnē tū tyris negotiatoribus/ ⁊ galathis mercatoribus habere turpis lucri cupidinez. nec omne bonū locare in pecunia. ⁊ tanq̄ mercenario munere/ quotidianos numerare questus/ calculari compendia.

Capitulum quintum Quattuor habens partes.

Quod si ab his/ sobrium animū gerere laudabile est quanto illud prestantius si dilectionē multitudinis liberalitate acquiras/ neq̄ superflua circa impertunos/ neq̄ restricta circa indigentes. Plurima autem genera liberalitatis sunt. nō solum quotidiana sumptu egentibus (quo vitā possint sustinere suā disponere ac dispensare alimonia) verū etiam his q̄ publice egere verecundant cōsulere/ ac subuenire. q̄tenus cōmunis egenorum alimonia non exhauriatur.

De eo enim loquor / qui preest alicui muneri . vt si of
 ficiū sacerdotis gerat / ac dispensatoris . vt de his sug
 gerat episcopo nec reprimat . si quē positū in necessita
 te aliqua cognouerit . aut defectum opibus / ad inopie
 necessitatē redactā . maxime si nō effusione adolescen
 tie / sed direptione alicuius . 7 amissioe patrimonii in
 eam reciderit iniuriā / vt sumptū exercere diurnū non
 queat . Summa etiā liberalitas captos redimere . eripe
 re ex hostiū manibus . subtrahere neci homines . 7 ma
 xime feminas turpitudini . reddere parentib9 liberos /
 parētes liberis . ciues patrie restituere . Nota sunt hec
 nimis ill yrica vastitate 7 tracie . Quāti vbiq; venales
 erāt toto captiui orbe / quos si reuoces / vnius pūni
 cie numerū explere nō possint . Fuerūt tñ q̄ etiā quos
 ecclesie redemerūt / i seruitute reuocare vellēt ip̄a graui
 ores captiuitate / qui inuiderent alienā misericordiā .
 Ipsi si in captiuitatez venissent / seruirent liberi . si vē
 diti fuissent / seruitutis ministeriū nō recusarēt . 7 vo
 lunt alienam libertatem rescindere / qui suā seruitutez
 non possent rescindere . nisi forte precium recipere emp
 tori placeret . in quo tamen non rescindit seruitus .
 sed redimitur . Precipua est igitur liberalitas redime
 re captiuos / 7 maxime ab hoste barbarico . qui nihil
 humanitatis deferat ad misericordiam / nisi q̄ auari
 tia reseruauerit . ad redemptionem es alienū subire si
 debitor soluendo non sit . atq; ardetur ad solutionem
 que sit in re debita . 7 inopia destituta / nutrire paruu
 los . pupillos tueri . Sunt etiam qui virgines orba
 tas parentibus / tuende pudicitie gratia / connubio
 locent . non solum studio / sed etiam sumptu adiu
 uent . Est etiam illud genus liberalitatis / quod apo
 stolus docet / vt si quis fidelis habet viduas /

subministret illis. ut earū alimonis nō grauet eccle
sia. ut his que vere vidue sunt sufficiat.

Vultis igitur huiusmodi liberalitas. sed nō omnis
ōibus. Sunt enim pleriq; etiā viri boni / qui tenues
sunt censu: cōtenti quidē exiguo ad sui vsum. s; non
idonei ad subsidiū leuāde paupertatis aliene. Tñ sup
petit aliud beneficētie gen9. quo iuuare possent inferi
orē. Est enī duplex liberalitas. Vna q̄ subsidio rei
adiuuat / idest vsu pecunie. Altera q̄ operū collatione
ipendit. multo frequēter splēdidior. multoq; clarior
Quāto illustri9 abrahā captū armis victricib9 recepe
rit nepotē / q̄ si redemisset? Quāto vtili9 regē pharao
nē / sanct9 Joseph cōsilio puidētie iuuit / q̄ si oculisq;
pecuniā? Pecunia enī vni9 ciuitatis / nō redemit vber
tatē. Pspicientia totis egypti per quinquēniū famē
repulit. facile autē pecunia cōsumit. cōsilia exhauriri
nesciūt. Nec vsu augent. pecunia minuit / ⁊ cito defi
cit / atq; ip̄am desituit benignitatē. ut quo pluribus
largiri volueris / eo pauciores adiues. ⁊ sepe tibi de
sit / qd̄ alii oferendū putaueris. cōsiliū at̄ operisq; col
latio / quo i plures diffūdit / eo redūdantior manet.
⁊ i suū fontē recurrit. In se enī refluit vbertas prudē
tie. ⁊ quo plurib9 fluxerit / eo exerciti9 fit oē qd̄ rema

Liquet igitur debere esse liberalitatis mo (net.
dū. ne fiat inutilis largitas. Sobrietas tenenda est
maxime a sacerdotibus. ut nō p̄ iactantia / sed pro
iustitia dispensent. Nusq; enim maior auiditas. peti
tionis causa veniūt validi. veniūt nullaz causam. ni
si vacādi habentes. ⁊ volūt subsidia euacuare pau
perū. exinanire sumptū. nec exiguo cōtenti / maiora q̄
runt. ambitu vestium captantes petitionis suffragiū
⁊ nataliū simulatione licitantes incrementa questuum

His si quis facile fidem deserat / cito exhaurit paupe-
 rum alimoniis profutura cōpendia . Modus largi-
 endi assit . ut nec illi inanes recedant / neq; transcriba-
 tur vita pauperū in spolia fraudulentorū . Ea ergo
 mensura sit / ut neq; humanitas deserat / neq; desitu-
 atur necessitas . Mleriq; simulant debita se tueri . et tñ
 exutos . sit veri examen . Exutos se per latrocinia de-
 plorāt . ut iniuria fidem faciat aut cognitio persone .
 quo propensius iuuetur . Ab ecclesia relegatis / sump-
 tū impartendus / si desit eis alendi copia . Itaq; qui
 modum seruat / auarus nulli . sed largus oībus ē . Nō
 enim solas aures prebere debemus audiēdis p̄cantū
 vocibus . sed etiā oculos cōsiderandis necessitatibus .
 Plus clamat bono operatori debilitas / q̄ vos pau-
 peri . Neq; vero fieri p̄t / ut nō extorqueat amplius
 importunitas vociferantiū . s; nō semper impudentie
 locus sit . Videndus est ille qui te nō videt . requirēdus
 est ille / qui erubescit videri . Ille etiā clausus in carce-
 re occurrat tibi . ille affectus egritudine mentē tuā per-
 sonet / qui aures nō p̄t . Euo plus te operari viderit
 popul⁹ / magis diliget . Scio plerosq; sacerdotes / quo
 plus cōtulerūt / plus abundasse . quoniā quicumq; bo-
 nū operariū videt / ip̄e cōfert quod ille suo officio dis-
 penset . securus / q̄ ad pauperē sua perueniat misericor-
 dia . Nemo enī vult / nisi pauperi / p̄ficere collationē
 suā . Nā si quē aut immoderatū / aut nimis tenacē dis-
 p̄satorē viderit utrunq; despiciet . si aut superfluis
 erogatōib⁹ dissipet alieni fruct⁹ laboris / aut etiā re-
 cōdat sacculis . Sicut igitur modus liberalitatis tenē-
 dus ē / ita etiā calcar plerunq; adhibendū videt . Mo-
 d⁹ ideo / ut quod benefacis / id quotidie facere possis .
 ne subtrahas necessitati / quod indulsis effusioni .

Calcar propterea / quia melius operatur pecunia in
pauperis cibo q̄ in diuitis sacco. Caue ne intra lo-
culos tuos / includas salutem inopū. ⁊ tanq̄ in tumu-
lis / sepelias vitam pauperum.

Idcirco donare Joseph totas egypti opes. ⁊ effunde
re thesauros regio. noluit tñ de alieno effusus vide-
ri. Adaluit frumēta vēdere / q̄ donare esurientib⁹. q̄a
si paucis donasset / plurib⁹ defuisset. Eā liberalitatē
p̄bavit / que abundaret ōnib⁹. Idcirco horrea. vt
ōēs emerent subsidiū frumētariū. ne gratis accipiēdo
cult⁹ terrarū relinquerēt. S̄m qui alieno vitā / suū ne-
gligit. Itaq̄ primū ōim / coaceruauit pecunias. deinde
instrumēta cetera. ad postremū / iura terrarū regi acq̄-
siuit nō vt omnes exueret suo. s̄z fulsiret. publicū tri-
butū cōstitueret / quo sua tuti⁹ habere possent. Quod
ita fuit gratū ōib⁹ / quib⁹ terras ademerat / vt non
vēditionē sui iuris / s̄z redēptionem putarēt salutis.
Deniq̄ dixerūt. Sanasti nos. inuenim⁹ grām i cōspe-
ctu dñi nr̄i. Nā ⁊ de p̄prietate nil amiserāt. q̄ ius re-
ceperāt. ⁊ de vtilitate nil periderāt / q̄ acq̄sierāt perpe-
tuitatē. D̄ virū magnū. q̄ nō largitatis superflue tēpo-
ralē captauit gloriā. s̄z perpetuā cōmoditatē cōstituit
p̄uidentię. Fecit enī / vt tributis populi se iuuaret su-
is nec i tēpore necessitatis / aliēa subsidia desiderarēt
Adeli⁹ enī fuit cōferre aliq̄d de fructib⁹ / q̄ totū de iu-
re amittere. Quintā portionē collatōis statuit. ⁊ i p̄-
uidēdo perspicacior. ⁊ in tributo liberalior. Deniq̄
nūq̄ egypt⁹ huiusmodi famem pertulit. Q̄ p̄clare ac
collegit futura. Idcirco / q̄ argute regalis itēpres / s̄o-
nū veritatē expressit. Somniū regis primū hoc fuit.
Septem iuence ascendeabant de flumine / visu decore.
⁊ pingues corpore. ⁊ ad oram pascebant fluminis.

Ille quoq; vitule visu deformes / ac ieiune corpore .
 post illas iuuenicas ascendebāt de flumie . 7 iuxta eas
 in ipso riparū thoro pascebant . 7 vise sunt he vitule
 tenues atq; exiles / deuorare illas que prestabant et
 forma 7 gratia . Et Somniū secundū hoc fuit . Septē
 Spice pingues / electe / 7 bone / de terra surgebāt . 7 po
 stea septem Spice exiles / 7 vento corrupte / ac marci
 de se subicere moliebant . 7 visum est / q; letas 7 ube
 res spicas / spice tenues 7 steriles deuorauerunt . Hoc
 somniū ita aperuit sanctus Joseph . eo q; septē Junē
 ce / septem anni forent . 7 septē spice similiter septē an
 ni forent . ex fetu 7 fructu interpretat9 tēpora . Fetus
 enī iuuenice / annū exprimit . 7 fructus segetis annū cō
 sumat integrū . Que iteo ascendebāt de flumine / q; di
 es / anni / ac tempora / fluminū pretereunt modo . 7 cur
 sim labuntur . Annos itaq; septem priores / vberes /
 terre fertiles / ac fecundos / declarat futuros . postero
 res autem alios septem annos steriles / atq; infecun
 dos . quorū sterilitas / assumptura foret vbertatem su
 periorū . Qua grā / prospiciendū ammonuit / vt ube
 rioribus annis cōgregaret substodiū frumentarium .
 quod sustentare posset inopiā future infecunditatis .
 Quid primū mirer? Ingeniū / quo in ipz veritatis des
 cēdit cubile / an cōsiliū / quo tam graui atq; diuturne
 pspexit necessitati / an vigilantia atq; iusticia / quaz
 altera iposito sibi tāto mūere ogregauit tā multipli
 ces omeat9 / altera q̄ equalitatē per oēs seruauit . Nā
 de magnanimitate qd loquar / q; vendit9 a fratrib9
 in seruitutem / nō retulit iniuriā / sed famem depulit ?
 Quid de suauitate / qua dilecti fratris presentiaz pia
 fraude quesuit / quem simulato per elegantiam furto
 reum statuit rapine / vt obsidem teneret gratie ?

Vñ merito ei a patre dicitur. Filius meus ampliatius
Joseph. filius meus ampliatus zelotes. filius meus ado-
lescens. Adiuuet te dñs meus. et benedicat te benedi-
ctione celi a summo. benedictioe terre habetis oia / pp-
ter benedictione patris tui et matris tue. Inueniunt
super benedictioes montium manentium. et desideria collium
eternorum. Et in deuteronomio. Qui visus es (inquit)
in rubo / ut venies super caput Joseph. et super verti-
cem ipsius. honorificus inter fratres. primitiuus tauri de-
cus eius. cornua unicornis ipsius cornua. in ipsis ge-
tes ventilet simul vsq; ad extremum terre. Ipsi decem
milia Effrem. et ipsi milia Danasses.

Capitulum sextum Tres habens partes.

Talis itaq; debet esse qui consilium alteri det / vt
seipsum formam aliis prebeat / ad exemplum bo-
norum operum / in doctrina / in integritate / in grauita-
te. vt sit eius sermo salubris. atq; irreprensibilis. co-
nsilium vtile. vita honesta. sententia decora. Talis erat
Paulus. qui consilium dabat virginibus. magisterium sa-
cerdotibus. vt primum seipsum formam nobis preberet
ad imitandum. Ideo et humiliari sciebat. sicut sciuit et
Joseph. qui summo ortus patriarcharum genere / non de-
dignatus degenerare seruitute / exhibebat eam obsequiis
illustrabat virtutibus. Sciuit humiliari / qui et videri
torem / et empotorem passus est. et dominum appellabat eum.
Audi humiliantem se. Si dominus meus propter me nihil sit in
domo sua / et omnia quaecumq; habet dedit in manus
meas / neque subtractum est a me quicquam preter te / que
uxor illius es / quomodo faciam verbum hoc malum.
et peccabo coram domino. Plena vox humilitatis. plena ca-
stimonie. humilitatis / quia domino deferrebat. honorifi-
cietate / quia referebat gratiam. plena quoque castimonie /

quia turpi flagicio cōtaminari / graue peccatū puta
 bat. Talis igit̄ debet eē cōsiliari⁹ / qui nihil nebulosū
 habeat. nihil fallax. nihil simulatū / quod vitā ac mo
 res ei⁹ refellat. nihil iprobū / ac maliuolū / quod auer
 tat cōsulentē. Alia sunt enim q̄ fugiunt / alia q̄ con
 temnunt. Fugim⁹ ea q̄ p̄nt nocere. q̄ maliciose p̄nt ī
 noxā serpere. vt si is q̄ cōsultat / dubia sit fide / ⁊ pecūie
 auid⁹ vt possit precio mutari / si iniuriosus / hic fugi
 tur ac declinat. Sui vero volūtarius intemperās / et
 si alienus a fraude / tñ auarus ⁊ cupidior lucri tur
 pis / hic cōtemnit. Quod enim specimē industrie / quē
 fructū laboris edere potest / quā recipere animo curā
 ac sollicitudinē / qui se corpori atq; ignauiē dederit ⁊
 Ideo boni vir cōsiliū dicit. Ego enī didici in quibus
 scio sufficiēs eē. Sciebat enī oīz maloz radicē / eē aua
 ritia. ⁊ ideo suo cōtent⁹ erat. alienū nō req̄rebat. Sa
 tis mihi ē (inquit) quod habeo. siue parū / siue pluri
 mū habeā / mihi plurimū est. Expressius aliquo dicē
 dum videtur. Signato verbo vsus est. Sufficit mihi
 (inquit) ī quo sum. idest nec deest / nec superfluit. Nō
 deest. quia nihil quero amplius. Non superfluit. qz
 non solum mihi habeo / sed pluribus. Hoc de pecunia
 ceterū de omnibus dici potest. quia sufficiebant illi
 presentia. hoc est nō maiorem honorem: nō obsequia
 vberiora desiderabat. non glorie immodice cupidus
 aut gratiā indebite querebat. sed debiti finem certami
 nis / patiens laboris / securus meriti prestolabatur.
 Scio inquit ⁊ humiliari. Non ergo indocta hūilitas
 sed que habet sui modestiā ⁊ scientiam / laudatur. Est
 enim humilitas formidinis. est imperitiē atq; igno
 rantie. Et ideo scriptura ait. Et humiles spiritu sal
 uabit. Preclare ergo dixit. Scio et humiliari.

¶ Est quo in loco. q̄ moderatōe. quo fine. i quo offi-
cio. in quo mūere. Nesciuit Pharise9 hūiliari. ideo de-
lect9. Sciuit publican9. ideo iustificat9 ē. Sciebat ⁊
abū dare Paul9. q̄a aiā habebat diuitē. ⁊ si thesau-
rū diuitis nō habebat. Sciebat abū dare. q̄ nō q̄re-
bat datū i pecunia. s̄z req̄rebat fructū i grā. ¶ Possūm9
⁊ sic itelligere / q̄a sciebat abū dare / q̄ poterat dicere.
¶ De nostrū patet ad vos o Corinthii. cor nostrū di-
latatū ē. ¶ In ōibus erat imbut9 / ⁊ saturari / ⁊ esurire.
¶ Beatus qui sciebat saturari i Christo. Nō ergo illa
corporalis / s̄z spiritalis ē saturitas / quā operat sciē-
tia. Et merito sciētia op9 ē / quia nō in pane solo vi-
uit hō / s̄z in ōi verbo dei. Ergo qui sic sciebat satura-
ri / ⁊ sic esurire sciebat. vt semper noua q̄reret. esuriret
deū. sitiret dñm. Sciebat esurire. qui sciebat. quia esu-
rientes manducabunt. Sciebat ⁊ poterat abundare /
qui nihil habebat / ⁊ possidebat omnia.

Egregie itaq; viros alicui p̄sidentes muneri / omen
dat iusticia. ⁊ cōtra / iniquitas destituit atq; impugnat
Exemplo nobis ē scriptura. q̄ dicit. quia cū popul9
Israhel post mortem Salomonis / rogasset filiū eius
Roboā vt releuaret ceruices eoz a seruitute dura / ⁊
paterni imperii tēperaret austeritatem / ille spreto se-
nili consilio / de suggestionē adolescentium responsum
fertur dedisse huiusmodi. quia ⁊ onus adiceret super
paternū iugum / ⁊ leuora grauioribus supplicis mu-
taret. Suo responso exasperati responderūt populi.
Non est nobis portio cum Dauid. neq; hereditas in
filiis yesse. Reuertere vnusquisq; in tabernacula tua
Israhel. qm̄ hic homo / neq; in principez / neq; in ducē
erit nobis. Itaq; desertus a populo ac destitut9 / vix
duaz tribuū. p̄pter dauid meritū / hēre potuit societate

Claret ergo / qm̄ equitas imperia confirmet. ⁊ iniu-
sticia dissoluat. Nam q̄o potest malitia regnū possi-
dere / que ne vnā quidem priuatā p̄t regere familiam?
Summa igitur benignitate opus est / vt non solū pu-
blica gubernacula / s; etiā priuata iura tueamur. ⁊ Stu-
rimū iuuat beniuolentia / que omnes studet beneficiis
amplecti. deuincere officijs. obpignerare gratia.

Effabilitatē quoq; sermonis / diximus ad cōciliā
dā grām valere plurimū. Sed hāc esse volumus sine
rā / ac sobriā / sine vlla adulatione. ne simplicitatē ac
puritatez alloqui / dedecet sermonis adulatio. For-
ma enim esse debemus ceteris nō solū in opere / s; etiā
in sermone / in castitate: ac fide. Quales haberi volu-
mus / tales simus. ⁊ qualē affectū habemus / talē ape-
riamus. Neq; dicam⁹ in corde nostro verbū iniquū /
quod abscondi putem⁹ silentio. quia audit in occulto
dicta / qui occulta fecit. ⁊ cognoscit secreta viscerū / q̄
sensum viscerib⁹ infudit. Ergo tāq; sub oculis cōsti-
tuti iudicis / quicquid gerimus in luce positum pute-
mus. vt omnibus manifestetur.

Capitulum septimum / Vnam continens partem .

Plurimum itaq; prodest vnicuiq; bonis iungi .
Adolescentibus quoq; vtile / vt claros ⁊ sapien-
tes viros sequant. qm̄ qui congregit⁹ sapientib⁹ / sa-
piens est. qui autem coheret imprudentib⁹ / agnoscat.
Et ad instructionē itaq; plurimū proficit / ⁊ ad p̄bi-
tatis testimonium. Ostendūt enim adolescentes / eorū
se imitatores esse quibus adherent. ⁊ ea diualescit opi-
nio / q̄ ab his viuendī acceperint similitudinē / cū q̄
bus cōuersandī hauserint cupiditatē. Inde tātus Je-
sus naue / q̄ eum nō solū eruditur ad legis scientiam
Adoyū copula verūctiam sanctificauit ad gratiam.

Deniq; cū in eius tabernaculum diuina refulgeret p
sentia / videretur maiestas dñi / solus erat in taberna
culo Iesus naue. Ad Moyses cum dño loquebatur. Ies⁹
pariter nube sacra tegebatur. Presbyteri ⁊ populus
deorsum stabant. Iesus cū moyse ad accipiendā legē
ascendebat. Omnis populus intra castra erat. Iesus
extra castra in tabernaculo testimonii. Cuz columna
nubis descenderet / ⁊ loq̄retur cum moyse quasi fidus
Astabat minister. Nec exibat de tabernaculo iuuenis
cuz seniores longe positi / diuina trepidarent miracu
la. Vbiq; igit̄ inter admiranda opera / ⁊ reuerenda se
creta / sancto moyse indiuiduus adhebat. Vnde fac
tus ē / vt q̄ fuerat socius conuersationis / successor fieret
potestatis. Ad merito vir huiusmodi euasit / vt sisteret
fluminū curs⁹. Diceret / stet sol. ⁊ staret sol q̄n eis spe
ctator victorie noctē differret. diē p̄duceret. Quod q̄
dem moyse negatū est / solus eligeret / vt populū itro
duceret in terrā p̄missionis. Adagnus vir fidei mira
culis. magnus. triūphis. Illius angustiora opera. hu
ius p̄superiora. Vterq; igit̄ diuina subnixus grā / vl
tra humanā p̄cessit cōditionē. Ille mari. hic celo ipe
rauit. Pulchra itaq; copula seniorū atq; adoleſcētū
Alī testimonio / alī solatio sunt. alī magisterio. alī
delectationi. Vmitto q̄ Abrabe adheſit Loth a toles
centulus etiā proficiscenti. ne forte hoc propinquit
atis magis fuisse estimetur / ⁊ necessarie potius q̄ vo
luntarie adiunctionis. Suid de helia atq; heliseo loq̄
mur. Licet non expresse heliseum iuuenem scriptura
significauerit / aduertimus tamen ⁊ colligimus iunio
rem fuisse. In actibus apostolorū / Barnabas / Marcū
assumpsit. paul⁹ silam. paul⁹ thimotheū. paul⁹ tytū
Seco de illis superioribus videmus diuisa officia.

ut seniores cōsilio p̄ualerent. iuniores misterio. ¶ Ple
rūq; etiā. sturib⁹ pares / dispares etatib⁹ / sui delectā
tur copulā. sicut delectabant⁹ / ¶ Petrus ⁊ Joannes. Nā
adolecentē legimus Joannē in euāgelio / ⁊ sua voce.
licet meritis ⁊ sapientia / nulli fuerit seniorū secūdos
Erat enī in eo senectus venerabilis morū. ⁊ cana pru
dētia. Vita enī imaculata / bone senectutis stipēdiū ē.

Capitulum octauum Quinq; habens partes.

H Diuāt hoc quoq; ad profectum bone existima
tionis / si de potentis manibus eripias. inopem
de morte damnatū eruas. quantū sine perturbatione
fieri potest. ne videamur tactantie magis causa face
re / q̄ misericordie. ⁊ grauiora inferre vulnera. dū le
uioribus mederi desideramus. Jā si oppressum opib⁹
potentis / ⁊ factione magis q̄ sceleris sui precto gra
uatum liberaueris / egregie conualescit opiniois testi
monium.

Commendat plerosq; etiam hospitalitas. Est enī
publica species humanitatis / ut peregrinus hospitio
non egeat. suscipiatur hic officiose. pateat aduentū
ianua. Valde id decorum totius est orbis existimati
one / peregrinos cū honore suscipi / nō deesse mēse hos
pitalitatis grāz. occurrere officii liberatitatis. explo
rare aduentus hospitū. Quod Abrahā laudi ē datū. q̄
ante ianuā suā speculabat⁹. ne forte p̄teriret peregrin⁹
aliquis. ⁊ diligēter p̄tendebat excubias / ut occurreret
ut p̄ueniret. ut rogaret. ne trāsiret hospes / dicens. Dñe
si inueni grām ante te / ne p̄terieris puerū tuū. Et ideo
p̄ hospitalitatis mercede / fructū posteritatis recepit
Loth quoq; nepos eius / non solū genere / sed etiā vir
tute proximus / propter hospitalitatis affectum / zo
domitana a se suisq; supplicia extorsit.

Decet igitur hospitem esse benignum. iustum. non alieni cupidum. immo de suo iure cedentem potius aliqua si fuerit laesitatus / quam aliena iura pulsantem. fugitantem litium. abhorrentem a iurgiis. redimentem concordiam / et tranquillitatis gratiam. Siquidem de suo iure virum bonum aliquo relaxare / non solum liberalitatis / sed plerumque etiam commoditatis est. Primum dispendio litis carere non mediocre est lucrum. Deinde accedit ad fructum quo augetur amicitia. Ex qua oriuntur plurime commoditates que contemnentur / aliquo in tempore postea fructuose erunt. In officii autem hospitalibus / omnibus quidem humanitas impartienda est. iustis autem uberior referenda honorificentia. Quicumque enim iustum receperit in nomine iusti / mercedem iusti accipiet. ut dominus pronunciauit. Tanta autem apud deum est hospitalitatis gratia ut ne potius quidem aque frigidae / a premiis remunerationis immunis sit. Vides quia Abrahamam deum receperit. unde scis / ne et tu / cum suscipis hominem / suscipias Christum? Licet in hospite sit Christus. quia Christus in paupere est. sicut ipse ait. In carcere eram. et venistis ad me. nudus eram. et operuistis me.

Suaue est igitur non pecunie / sed gratie studere. Verum hoc malum ianodum humanis influxit mentibus / ut pecunia honori sit. et animi hominum diuitiarum admiratione capiantur. Inde se immergit avaritia / veluti quedam honorum ariditas officiorum. ut homines damnum putent / quicquid propter morem impendit. Sed etiam in hoc aduersus avaritiam (ne quod afferre possit impedimentum) praesepit scriptura venerabilis. dicens. Quia melior est hospitalitas cum oleo. Et infra. Melior est panis in suauitate cum pace. Non enim prodigos nos docet esse scriptura. sed liberales. Largitatis enim duo sunt genera. Vnum liberalitatis.

Alterū prodige effusionis. Liberale est hospitio recte. nudū vestire/redimere captiuos/ non habentes sumptū/iuuare. ¶ Prodigum est sumptuosus effluere conuiuis: et vino plurimo. Vnde legisti. ¶ Prodigū est vinum. et contumeliosa ebrietas. ¶ Prodigū est popularis fauoris grā exinanire proprias opes. Quod faciūt qui ludis circēsis/ vel etiā theatralibus/ et muneribus gladiatoris/ vel etiā venationib9/ patri montū dilapidant suū. ut vincāt superiorū celebritates. cū totū illud sit iane/quod agūt. Sūquidem etiā bonorū operū sumptibus/immoderatū esse nō deceat

¶ Vulchra ergo liberalitas erga ipos quoq; pauperes mensuram tenere. ut abundes pluribus. nō conciliandi fauoris gratia ultra modū fluere. Quicquid ex affectu puro ac sincero promit/ hoc est decorum. Non superfluas edificationes aggredi. nec pretermittere necessarias. Et maxime sacerdoti hoc cōuenit/or nare dñi templum decore congruo. ut etiā hoc cultu/ aula dñi resplendeat. Impensas minime cōuenientes frequentare/quantū oporteat largiri peregrinis. nō superflua/ sed competentia. nō redundātia/ s; cōgrua humanitati. ne sumptu pauperum/ alienā sibi querat grā. ne restrictiorē erga clericos/ aut indulgentiorē se prebeat. Alterum enim inhumanum/ alteruz prodigū si aut sumptus desit necessitati eorum / quos a sordidis cogitationis aucupis retrahere debeas / aut voluptati superfluat.

Capitulum nonum Tres habens partes.

Quinetiā verborū ipoz/ et preceptorū eē mensurā cōuenit. ne aut nimia remissio videatur/ aut nimia severitas. ¶ Meritoq; enim remissiores malūt esse. ut videantur boni esse. Sed nihil simulatum et fictum /

esse vere virtutis / certū est. Guinetiā diurnū esse nō
solet. In principio vernat. In processu tāq̃ floscul⁹
dissipat⁹ / ⁊ soluit⁹. Quod aut̃ verū ac sincerū / alta sū
datur radice. Et vt exēplis assertiones nostras p̃be
mus (qm̃ que simulata sunt / diurna eē nō possunt
sed tanq̃ ad tempus virentia cito decidunt) ex ea fa
milia / ex qua nobis plurima ad virtutis p̃fectū exē
pla accersuimus / vnū simulationis ⁊ fraudis p̃fera
m⁹ testimoniū. Absolon erat Dauid Regis filij. deco
re insignis. egregius forma. prestās inuenta. ita vt
vir talis in Israhel nō reperiret. a vestigio pedis /
vsq̃ ad verticem unmaculatus. Is fecit sibi curtus /
⁊ equos / ⁊ viros quinq̃ginta / qui p̃currerent ante eū
Surgebat diluculo. ⁊ stabat ante portā in via. ⁊ si
quē aduertisset regis iudicia q̃rentē. accedebat ad eū
dicēs. Ex qua ciuitate es tu. Rñdebat. Ex tribu vna
sum de Tribubus israhel seruus tuus? Referebat ab
solon. Verba tua bona sunt ⁊ directa. ⁊ q̃ te audiat
non est tibi datus a rege. Quis constituet me iudicē?
Et q̃squis ad me veniet / cuiq̃q̃ fuerit iudiciū neces
sariū / iustificabo illū. Talibus deliniebat singulos ser
monibus. Et cū accederent adorare eū / extendens ma
nus suas / app̃hendebat. atq̃ osculabat⁹ eos. Sic con
uertit in se corda oīm / dū blāditie huiusmodi intimo
rū tangunt viscerū sensum. Sed delicati isti ⁊ ambitū
osi elegerūt honorabilia / ⁊ grata ad tempus / ⁊ iocun
da. Vbi aut̃ parua p̃cessit dilatio / quā prudens oīm
p̃pheta / paulisper cedendo interponendā putauit nō
potuerūt tolerare ac sustinere. Deniq̃ nō dubitās te
victoria Dauid / oīmendabat filiū dimicaturis / vt ei
parcerent. ⁊ deoq̃ nec prelio interesse maluit. ne vel re
ferre arma parricide licet videretur / sed tamen filio .

Liquet igitur ea esse perpetua ac solida / que vera sunt
 ⁊ que sincere potius q̄ dolo congregantur. Ea vero
 que simulatione atq; assentatione parata sunt / non
 posse diu perseverare.

Suis igitur / vel illos qui pecunia ad obedientiam
 redimunt / vel eos qui assentatione initant / fidos si
 bi arbitretur? Nam ⁊ illi frequenter se vendere volūt
 ⁊ isti imperia dura ferre nō possunt. Sui leui assenta
 tiuncula facile capiuntur / si perstrinxeris verbo / im
 murmurant / deserunt / ⁊ infesti abeunt / indignantes re
 linquunt / imperare malunt q̄ obedire. Quasi obnox
 ios beneficio / subiectos sibi debere esse existimāt / quos
 prepositos sibi habere debeant. Suis igitur sibi fide
 les putet / quos vel pecunia vel adulatōe sibi obliga
 tos creiderit. Nā ⁊ ille qui pecuniā acceperit / vilē se
 ⁊ despectū indicat / nisi sepe redimat. Itaq; frequēter
 expectat pretiū suū. ⁊ ille qui obsecratione ambitus
 videtur / vult semper se rogari.

Ergo bonis actibus ⁊ sincero proposito / nitendū
 ad honorem arbitror. ⁊ maxime ecclesiasticum. ut ne
 q; resupina arrogantia / vel remissa negligentia sit.
 neq; turpis affectatio. ⁊ iudicosa ambitio. Ad omnia
 abundat animi directa simplicitas. satisq; seip̄sa cō
 mendat. In ipso vero munere / neq; seueritatez esse du
 ram conuenit / nec nimiam remissionez. ne aut potesta
 tem exercere / aut sumptum officium nequaq; implere
 videamur.

Capitulum decimum Quattuor habens partes.

Nitendū quoq; ut bñficiis atq; officiis oblige
 m⁹ plurimos. ⁊ collatā reseruem⁹ grām / ne iure
 beneficii fiant immemores / qui se grauite lesos do
 lent. Sepe enim vsu venit / ut quos gratia foueris /

vel aliquo superiore emulaueris gradu / auertas si i
digne aliquē preponendū iudices. Sed ⁊ sacerdotem
beneficiis suis vel iudiciis / fauere cōuenit. vt equita
tē custodiat. ⁊ presbytero vel ministro deferre vt pa
renti. Neq; eos qui semel probati sunt / arrogantes eē
oportet. sed magis tanq̃ memores gratie / humilitatē
tenere. Neq; offendi sacerdotē / si aut presbyter / aut
minister / aut quisq; de clero / aut misericordia / aut ie
iunio / aut integritate / aut doctrina / aut lectione / ext
stimationē accumulet suā. Gratia enim ecclesie. laus
doctoris est / bonū opus alicuius predicari. ita tamē
si nullo studio fiat iactantie. Laudent enim vnūquē
q; proximorū labia. ⁊ nō suū os. ⁊ cōmendent opera
nō studia sua. Ceterū si quis nō obediat ep̃o / ⁊ extol
lere atq; exaltare sese desideret / obumbrare merita ep̃i
simulata affectatione doctrine / aut humilitatis / aut
misericordie / is a vero deui⁹ / superbit. S̃m veritatis
ea ē regula / vt nihil facias cōmendādi tui causa / quo
minor alius fiat. Neq; si quid boni habeas / id ad de
formationē alterius ⁊ vituperationem exerceas.

Non defendas improbū. ⁊ sancta indigno cōmit
tenda arbitreris. neq; urgeas / ⁊ impugnes / cuius cri
men nō deprehenderit. Nā cū in omnibus iniusticia ci
to offendat / tum maxime in ecclesia / vbi equitatē esse
oportet. vbi equitatem haberi decet. vt nihil sibi po
tentior vendicet. nihil plus vsurpet dicitur. Siue enī
pauper / siue diues / in Christo vnum sunt. Nihil
sanctior sibi plus arroget. Ipsum enim parem esse /
est humiliorem esse. Sed nec personam alterius acci
piamus in iudicio. gratia absit. causam merita de
cernant. Nihil sic opinionem / immo fidem grauat
q̃ si in iudicando / potentiori donec cām inferioris.

vel pauperem innocentē arguas / diuitē excuses reum
culpe. *¶* Ironiū quidem est genus hominū fauere bono
ratoribus. ne lesos sese putent. ne victi doleāt. Sed
primū si offensam vereris / nō recipias iudiciū. si sa
cerdos es / aut si quisq; alius / nō laceffas. Licet tibi
silere in negotio dūtaxat pecuniario. quanq; sit con
stantie adesse equitati. In causa autē dei / vbi cōmunio
nis periculū ē etiā dissimulare / peccatū est nō leue.

Quid autē tibi prodest fauere diuiti? An quia citius
amantem remunerat? His enim fauemus frequētius /
a quibus referende vicem speram⁹ gratie. Sed eo ma
gis infirmo ⁊ inopi nos studere cōuenit / q̄a p̄ eo qui
nō habet / remunerationē speramus a dño Jesu. Qui
sub specie cōiuii / generalē virtutū edidit formā. vt
his potius nostra conferamus beneficia / qui nobis
ea nō possent rēpsentare. dicēs / ad cōiuiū atq; epu
las / non eos qui diuites sunt / sed qui pauperes inui
tandos. Diuites enim rogari videntur / vt ipi quoq;
nobis reddant cōiuium. *¶* Pauperes (quia nō habent
quod restituant) cum acceperint / remuneratōrē nobis
faciunt deū. qui pro paupere obligandū obtulit. Ad
ipm quoq; seculi vsum / consolatio beneficiū facta in
pauperes / magis q̄ in locupletes plus iuuat. quia di
ues dedignatur beneficium. ⁊ pudet eum debitorē esse
gratie. Quinetiam id quod collatū est sibi / meritis su
is arrogat quod velut debitum acceperit. vel ideo da
tum sit / eo q̄ qui dedit / reddendum sibi a diuite vbe
rius estimauerit. Ita in accipiēdo beneficio / eoiū q̄
acceperint diuites / dedisse magis q̄ accepisse existi
mant. pauper vō / ⁊ si non habet vnde reddat pecuniā
refert gratiam. In quo certū est / q̄ plus reddat / q̄ ac
ceperit. *¶* Pecunia enī nūmo soluit. grā nūq; exinanit.

Rendendo vacuat pecunia. gratia autē ⁊ habendo soluit. ⁊ soluendo retinet. Deinde quod diues refugit / pauper fatet. q̄ sit obligatus debito / sibiq; subuentū Non honori suo delatū putat. donatos sibi arbitrat̄ filios. vitā reddicā. referuatā familiā. Quāto igitur melius / apud bonos / q̄ apud ingratos locare beneficium? Unde dñs ad discipulos ait. Nolite possidere aurū / neq; argentū / neq; pecuniā. qua velut falce / pullulante in pectoribus hūmanis succidit avaritiā Petrus quoq; claudo (qui ex utero matris sue portabat) ait. Argentū ⁊ aurū nō habeo. sed quod habeo hoc do tibi. In nomine Jesu Christi nazareni surge. ⁊ ambula. Itaq; pecuniā nō dedit. sanitatem dedit. Quāto melius ē salutē habere sine pecunia / q̄ pecuniā sine salute? Surrexit claudus / quod non sperabat. pecuniam non accepit / quam sperabat.

Sed hec vix in sanctis dñi reperit̄ / vt diuitie cōtēpti sint. Ceterū ita incubuerūt mores hoīm. admiratione diuitiaz / vt nemo nisi diues / honore dign⁹ putet. Neq; hic recens vsq; sed iā dudū (quod peius ē) inoleuit hoc vitium hūanis mentib⁹. Siquidē cū Hierico magna ciuitas / tubaz sacerdotaliū sono corruiss; ⁊ Jesu naue potiret̄ victoria / cognouit ifirmatā esse v̄tutē populi per avaritiā. atq; auri cupiditatē. Nā cū de spoliis vr̄bis incēse / sustuliss; Achar vestē aureā ⁊ ducēta argēti didragmata / ⁊ linguā aureā / oblat⁹ dño negare nō potuit. sed perdidit furtū. vetus igit̄ ⁊ antiqua avaritia ē. que cum ip̄is diuine legis cepit oraculis. immo propter ip̄am reprimendā / lex data ē Propter avaritiā / Balaac putauit Balaā p̄mis posse tēptari / vt malediceret populū patz. ⁊ viciss; avaritiā / nisi dñs a maledicto eum abstinere veuisset.

Propter auaritiā precipitatus achar in exitum
 deduxerat totam plebem parentum. Itaq; Jesus na
 ue/ qui poterat solem statuere/ ne procederet/ auaritiā
 hominū non potuit sustere/ ne serperet. Ad vocem eius
 sol stetit. auaritia non stetit. Sole itaq; stante/ confe
 cit Jesus triūphum. auaritia autē pcedente/ pene ami
 sit victoriā. Suid fortissimū omninū Sampson? Non
 ne Dalide mulieris sue dilecte auaritia decepit? Ita
 q; ille qui rugientē leonē manibus discerpit/ qui vi
 ctus/ et alienigenis traditus/ sine vilo adiutore solus
 dissolutis vinculis/ mille ex his peremit viros/ qui fu
 nes intextos neruis velut mollia sparti fila dirupit/
 is super genua mulieris inflexa ceruice/ truncatus in
 uicti criminis ornatum/ prerogatiuam sue virtutis ami
 sit. Influxit pecunia in gremiū mulieris. et a viro dis
 cessit gratia. Feralis igitur auaritia. illecebrosa pecūia
 que habentes contaminat. non habentes/ non iuuat.
 Esto tamen vt aliquando adiuet pecunia/ inferiore
 tamen/ et ipm desiderantem. Suid ad eum qui non de
 siderat/ qui nō requirit/ qui auxilio eius nō indiget/
 studio nō flectitur? Suid ad alios/ si ille copiosior q̄
 habet? Nūquid idcirco honestior qui habet/ per quod
 honestas plerunq; amittitur? Suid habet quod custo
 diat magis q̄ quod possideat? Illud enim possidem⁹
 quo vtimur. Quod autem ultra vsum est/ non vtiq;
 habet possessionis fructum. sed custodie periculum.
 Ad summam nouimus / q̄ pecunie contemptus/ iusti
 tie forma sit. et ideo auaritiā declinare debemus. et
 omni studio intendere/ ne quid faciamus vnq̄ aduer
 sus iusticiā. sed in omnibus gestis et operibus custo
 diamus eam.

Capitulum vndecimum Tres habens partes.

Sed volum⁹ cōmēdare nos deo / caritatē habeam⁹
Unanimes sim⁹ . hūilitatē seq̄mur . alterutrū exi
stimātes superiorē sibi . Hec ē humilitas / si nihil sibi
quis arroget . ⁊ inferiore se esse existimet .

Episcopus / vt mēbris suis / vtatur clericis . ⁊ ma
xime ministris qui sunt vere filii . Quem cuiq; viderit
aptum muneri / ei deputet . Cum dolore amputat⁹ etiā
que putruit pars corporis . ⁊ diu tractatur si potest
sanari medicamentis . si non potest / tunc a medico bo
no abscondit⁹ . Sic ep̄i affect⁹ boni est / vt optet sana
re infirmos . serpētia auferre vlcera . adurere aliqua
non abscondere . Postremo quod sanari nō p̄t / cū do
lore abscondere . Vnde pulcherrimū illud p̄ceptum ma
gis eminet / vt cogitemus / non que nostra sunt / sed q̄
aliorū . Hoc enim modo / nihil erit / quod vel irati / no
stro indulgeamus affectui / vel fauētes / nostre plus
iusto tribuamus aliquid voluntati .

Hoc maximū incentiuū misericordie / vt compatiā
mur alienis calamitatibus . necessitates alioꝝ . quan
tū possumus inuenimus . ⁊ plus interdū q̄ possumus .
Melius est enī p̄ misericordia causas prestare / vel
inuidiā perpeti / q̄ p̄tendere inclementiā / vt nos aliquñ
in inuidiā incidamus . Quia cōfregerimus vasa misti
ca / vt captiuos redimerem⁹ (quod Arriani displice
re potuerat) nec tam factū displiceret / q̄ vt esset qd̄
in nobis reprehēderent . Quis autē est tā durus / immi
tis / ferreus / cui displiceat q̄ homo redimit⁹ a morte /
femina ab ipuritatib⁹ barbaroꝝ q̄ grauiōres morte
sunt / adolescētule vel pueri vel infātes ab idoloꝝ ora
giis / q̄b⁹ mortis metu inq̄nabant⁹ ? Quā cām / nos q̄si
nō sine rōe aliq̄ gessim⁹ / tñ ita in populo p̄secuti / su
m⁹ / vt cōfiteremur multoq; fuisse omodi⁹ astruerem⁹

vt animas dño / q̄ aurū seruarem⁹. Sui enim sine au
 ro misit apostolos / ecclesias sine auro congregauit. Au
 rū ecclesia habet. nō vt seruet / sed vt erogat / vt subue
 niat in necessitatibus. Suid opus est custodire / quod
 nihil adiuuat? An ignoramus / quantū auri ⁊ argēti
 de tēplo dñi Assyri sustulerint? Nōne meli⁹ oflāt sa
 cerdotes ppter alimonā pauperū si alia subsidia de
 sint / q̄ sacrilegus otaminata asportet hostis? Nōne
 diciturus est dñs / cur passus es tot inopes fame emo
 riri? Et certe habebas aurū. ministrasses alimoniam.
 Cur tot captiui deducti in omertio sunt / nec redēpti?
 Cur tot ab hoste occisi sunt? Melius fuerat / vt vasa
 videntū seruares / q̄ metallorū. His nō posset rñsuz
 referri. Suid enim diceres. Timui ne templo dei orna
 tus deesset. Respōderet. Aurū sacramenta nō querūt.
 neq; auro placent / que auro nō emunt. Ornatus sa
 cramentoz / redemptio captiuoz ē. Vere illa sunt va
 sa preciosa / que redimūt animas a morte. Ille ver⁹
 thesaurus est dñi / qui operat / quod sanguis eius ope
 ratus est. Tunc vas dñici sanguinis agnoscit / cū in
 utroq; viderit redēptionē. vt calix ab hoste redimat
 quos sanguis a peccato redemit. Q̄ pulchrū / vt cum
 agmina peccatorū ab ecclesia redimunt / dicat⁹ hos
 Christ⁹ redemit. Ecce aurū Christi / quod probari p̄t
 Ecce aurū vtile. Ecce aurū Christi / quod a morte libe
 rat. Ecce aurū quo redimit pudicitia. seruat casti
 tas. Nos ergo malui vobis tradere liberos / q̄ aurū
 reseruare. Hic nūerus captiuoz / hic ordo p̄stantior ē
 q̄ species vasculoz. Huic muneri pficere debuit auz
 redēptoris / vt redimeret periclitātes. Agnosco infu
 sum auro sanguinē / nō solū rutilasse / verū etiā diuine
 operationis impressisse virtutē / redēptionis munere.

Tale aurū sanctus martir Laurentius dñō referua
uit. a quo cū quererētur thesauri ecclesie/ promisit se
demonstraturū. Sequenti die pauperes duxit. Inter
rogatus/ ubi essent thesauri quos promiserat/ osten
dit pauperes. dicens. Hi sunt thesauri ecclesie. Et ve
ri thesauri. in quibus Christus est. in quib9 fides est
Deniq; apostol9 ait. Habētes thesaurū in vasis ficti
lib9. Quos meliores thesauros habet Christ9/ q̄ eos
i quib9 se esse dixit. Sic enim scriptū ē. Esuriui. ⁊ de
distis mihi māducare. sitiui. ⁊ dedistis mihi bibere.
hospes erā. ⁊ collegistis me. Quod enī vini hor9 fecistis
mihi fecistis. Quos meliores Iesus habet thesauros/
q̄ eos in quib9 amat videri. Hos thesauros demon
strauit Laurēt9. ⁊ vicit/ q̄ eos nec persecutor potuit
auferre. Itaq; Joachim q̄ aurū in obsidiōe seruabat
nec dispēsabat alimonie sparāde/ ⁊ aurū vidit eripi
⁊ se in captiuitatē deduci. Laurētius/ q̄ aurū ecclesie
maluit erogare pauperibus/ q̄ persecutoris referuare
p̄ singulari sue interptationis viuacitate/ sacrā mar
tirū accepit coronā. Nunquid dictū ē sancto Laurē
tio/ nō debuisti erogare thesauros ecclesie/ vasa sacra
mentorū vendere? In quos vsus/ vasa ecclesie sin dis
partiēda/ vel qualiter/ quib9 ex causis/ tm̄ opus est
vt quis fide sincera ⁊ perspicaci p̄uidētia mun9 hoc
impleat. Sane si in sua aliquis deriuat emolumēta/ cri
mē est. Sin vero pauperib9 erogat/ captiuū redimit/
misericordia est. Nemo enim p̄t dicere/ cur pauper vi
uit. Nemo p̄t queri/ quia captiuū redempti sunt. Nēo
p̄t accusare/ quia dei templum est edificatū. Nemo
potest indignari/ quia humādis fidelīū reliquiis/ spa
cia laxata sunt. Nemo potest dolere/ quia in sepul
chris Christianorum/ requies defunctorum est.

In his tribus generib9 / vasa ecclesie etiã initiata / cõ
 fringere / oflare / vendere licet. Opus est / vt de ecclesia
 mistici poculi forma nõ exeat. ne ad vs9 nefarios / sa
 cri calicis ministeriũ trãsserat. Ideo itra ecclesiã / pri
 mü q̄sita sunt vasa / q̄ initiata nõ essent. Deinde omi
 nita. Postremo cõflata per minutias erogatis dis
 p̄sata egẽtib9 / captiuoz quoq; p̄cis p̄fecerunt. Sed
 si defunt noua / 7 q̄ nequaq; initiata videãt / i h9mõ
 vs9 quos supra dixi9 / oĩa arbitror pie posse ouerri
 Capitulum duodecimum Vnam continens partẽ .

Ilud sane 7 diligenter tuendum est / vt deposita
 viduarum intemerata maneant. sine vlla seruẽ
 tur offensione. Non solum viduarum / sed etiam om
 num. Fides enim exhibenda est omnibus. sed maior
 est causa viduarum 7 causa pupillorum. Deniq; hoc
 solo viduarũ nomine (sicut in libris machabeorũ le
 gitimus) cõmendatũ templo / omne seruatiũ est. Nã cuz
 iudiciũ factũ esset pecuniarũ / quas in tẽplo hieroso
 limis maximas repperiri posse Symõ nefari9 / Anthi
 ocho regi prodidit / missus in rem Heliodorus / ad tẽ
 plum venit. 7 summo sacerdoti aperuit iudiciũ iudiciã
 7 aduentus sui causam. Tũc sacerdos deposita esse di
 xit viduarũ. 7 victualia pupilloz. Cum Heliodor9
 ereptũ ire vellet / 7 regis vendicare cõmodis / sacerdo
 tes ante altare iactauerũt se induci sacerdotales sto
 las. 7 deũ viuũ q̄ de depositis legẽ dederat flẽtes inuo
 cabant / custodẽ se p̄ceptoz prestare suoz. Vult9 ve
 ro 7 color summi sacerdotis immutatus / declarabat
 dolorem animi 7 mentis intente sollicitudinem . Fle
 bant omnes / q; in contemptũ locus ventur9 foret / si
 nec in tẽplo dei tota fidei seruaret custodia. Accincte
 q; mulieres peccus / 7 clausẽ virgines / pulsabãt tanuã

Ad muros alii currebant. per fenestras alii prospecta-
bant/omnes ad celum tendebant manus orantes/ vt
suis dñs adesset legibus. Heliodorus aut̄ nec is terri-
tus/quod intenderat urgebat. ⁊ satellitibus suis era-
riū sepserat/cuz subito apparuit illi terribilis eques
armis prefulgēs aureis. equus aut̄ eius erat insigni
ornatus operatorio. Alii quoq; duo iuuenes apparu-
erūt in virtute inclita. decore grato. cū splendore glo-
rie/spectosi amictu. qui circūsteterunt eum. ⁊ utraq;
ex parte flagellabāt sacrilegū/sine vlla intermissione
cōtinuato verberare. Quid multa? Circūsusus caligine
in terram cecidit. ⁊ euidenti diuine operationis indi-
cio/examinatus iacebat. nec vlla spes in eo restitabat
salutis. Vborta ē leticia metuentib; metus superbis.
Deiectiq; ex amicis Heliodori quidaz/rogabāt Dñiā
vt vitam posceret ei. qm̄ sup̄remū gerebat spiritum.
Rogante itaq; sacerdote summo/iidem iuuenes iteruz
Heliodoro apparuerūt/isdem amicti vestibus. ⁊ dixe-
runt ad eum. Dñie summo grās age sacerdoti. ppter
quē tibi vita est reddita. Tu aut̄ expertus dei flagel-
la/vade ⁊ ānuncia tuis omnibus/quātū cognoueris
templi religionē/ ⁊ dei potestātē. His dictis non com-
paruerunt. Heliodorus itaq; recepto spiritu hostiam
dño obtulit. Dñie sacerdoti grās egit. ⁊ cū exercitu /
ad regem reuersus est dicens. Si quem habes hostem /
aut insidiatorem rerum tuarum/illum illuc dirige. ⁊
flagellatum recipies eum. Seruanda est igitur filii de-
positis fides. adhibenda diligentia. Egregie hinc
vestrum enitescit ministerium / si suscepta impressio
potentis/quam vel vidua vel orphani tolerare non
queant/ecclesie subsidio cobibeatur. Si ostēdatis pl;
apud vos mandatum dñi q̄ diuitis valere gratiā.

meministis ipsi quotiens aduersus regales impetus /
 pro viduarum immo omnium depositis / certamen subie-
 rimus. Comune hoc vobiscum / mihi recens / exemplum ec-
 clesie ticiensis proferam. que vidue depositum / quod sus-
 ceperat / amittere periclitabatur. Interpellate enim eo /
 qui sibi illud imperiali rescripto vendicare cupiebat
 clerici contendebant autoritate. Honorati quoque et in-
 tercessores dati / non posse preceptis imperatoris obui-
 ari / ferebant. Legebatur rescripti forma. director ma-
 gister officiorum statuta agens in rebus / imminebat.
 Quid plura? Tradendum erat. tunc communicato mecum
 consilio / obsedit sanctus episcopus ea conclaua / ad quam trans-
 latum illud depositum vidue cognouerat. Quod ubi
 non potuit auferre / receptum est sub cyrographo. Post-
 ista iterum flagitabat ex cyrographo. preceptum impe-
 rator iterauerat. ut ipse per semetipsum nos conueniret.
 Negatum est. et exposita diuine legis autoritate / et serie
 lectionis / et Heliodori periculo / vix tandem rationem im-
 perator accepit. Post etiam temptata fuerat obreptio
 sed preuenit sanctus episcopus. ut redderet vidue quod acce-
 perat. Fides interim salua est. impressio non est for-
 midini. quia res / non fides / periclitabatur.

Capitulum tredecimum Unam continens partem.

Filii. fugite improbos. caute infidos. Inter impro-
 bum et inuidum hoc interest. Improbus suo delecta-
 tur bono. inuidus torquetur alieno. Ille diligit ma-
 la / hic bona odit. ut prope tolerabilior sit / qui sibi
 vult bene / quam qui male omnibus. Filii ante factum
 cogitate. et cum diutius cogitaueritis / tunc facite quod
 probatis. Laudabilis mors. cum occasio datur / ra-
 pienda est. Illico dilata gloria fugit. nec facile compre-
 hendit. Fidem diligit / quam per fidem et dilectionem /

Jostas magnum ab aduersariis amorem acquisiuit/
qm̄ celebrauit pascha dñi/cū esset annorū decem ⁊ oc
to/quēadmodum nemo ante eum. Celo itaq; ut vicit
superiores/ita ⁊ vos filii zelum dei sumite. Exquirat
vos dei zelus/ ⁊ deuoret. ut vnusquisq; vestrū dicat
Exquisiuit me zelus domus tue. Apostolus Christi
Zelotes dictus est. Guid de apostolo dico? Ipse dñs
ait. Zelus domus tue comedit me. Sit ergo inter vos
dei zelus. non iste humanus que inuidiam generat.
Sit inter vos pax. que exuperat omnem sensuz. Ama
te vos inuicem. nihil caritate dulcius. nihil pace gra
tius. Et vosp̄i scitis/ q; pre ceteris vos semper dile
xi/ ⁊ diligo. quasi vnus patris filii/ coaluistis in affe
ctu germanitatis. Sue bona sunt tenete. ⁊ deus pacis
⁊ dilectionis erit vobiscum in domino Iesu. Cui ē ho
nor: ⁊ gloria/ ⁊ magnificentia/ ⁊ potestas. cū sancto
sp̄ritu in secula seculorum.

Ambrosii Doctoris eximii Liber secundus in quo
de Utili/Officiisq; ad vitam consequendum beatam
disputatur/ Finit feliciter.

Tertius in quo de honesti/ Utilisq; comparatiōe
(puta quod illorū sit dignibilis) differitur/ incipit.
⁊ in quattuor partitur tractatus.

Tractatus primus quasi probemialis/ ostendens
sanctos/priores philosophis/laudabiles fore ocio /
vtili solitudineq; fructuosa/ ⁊ iporum sanctorū ocīū
⁊ solitudinem / philosophorum ocio atq; solitudine
honestate vtilitateq; precellere/ Vnum continet capi
tulum/quod in Duas diuiditur partes.

Quid propheta docuit nos / tāq̄ in am-
 pla domo deābulare in corde nr̄o . et
 cōuersari cū eo / tāq̄ cū bono cōtuber-
 nali . vt ip̄e sibi diceret / 7 loqueret̄ se
 cū . vt est . Dixi / custodiam vias meas
 Salomon quoq̄ fili⁹ eius / dicit . Bi-
 be aquā de tuis vasis . 7 de puteorū tuorū fontibus
 hoc est tuo cōsilio vt̄re . Aqua enim alta / cōsiliū in
 corde viri . Nemo (inquit) alienus particeps sit tibi .
 fons aque tue sit tibi pprius . 7 iocundare cū vxore
 tua . que est tibi a iuuentute . Teruus amicitie / 7 pulli
 gratiarū / cōfabulentur tecū . Nō ergo prim⁹ Scipio
 scinit solus non esse / cum solus esset . nec minus ocio-
 sus / cum otiosus esset . Sciunt ante ip̄m Moyses . qui
 cū taceret / clamabat / cū ocio⁹ staret / preliabat̄ . Nec
 solū preliabat̄ / sed etiā de hostibus quos nō origerat
 triūphabat̄ . Nō deo otiosus / vt manus eius alii sustine-
 rent . Nec minus q̄ ceteri negociosus / qui otiosis ma-
 nibus expugnabat hostem / quē nō poterāt vincere q̄
 dimicabant . Ergo Moyses / 7 in silentio loquebatur
 7 in ocio operabat̄ . Cuius aut̄ maiora negocia / q̄ hu-
 ius ocia / qui q̄draginta diebus posit⁹ in mōte / totā
 legem cōplexus est / 7 in illa solitudine qui cū eo loq̄-
 retur non defuit ? Vnde et Dauid ait . Audiam quid
 loquatur in me dominus . Et quantoplus est / si cum
 aliquo deus loquatur / q̄ ip̄e secum ? Transibant apo-
 stoli . 7 umbra eorum curabat infirmos . tangebantur
 vestimenta eorum . 7 sanitas defluebat . Sermonem lo-
 cutus est Helias . 7 pluuia stetit . nec cecidit super ter-
 ram tribus annis / 7 sex mensibus . Iterum locutus
 est / et idria farine non defectit . et vas olei toto fa-
 mis diurne tempore / non est exinanitum .

Et quā plerofq; delectant bellica / quid ē p̄stantius / ex
ercitus magni lacertis / an solis meritis / cōfecisse pre
lium? Sedebat Heliseus in vno loco. ⁊ rex Syrie ma
gnā belli molem inferebat populo patruz. diuersifq;
consiliorū acerbabat fraudibus. ⁊ circūuenire insto
is mollebat. Sed omnes eius apparatus p̄pheta
deprehendebat. ⁊ vigore mentis / per gratiā dei ubiq;
presens / cogitationes hostium suis ānunciabat. ⁊ mo
nebat / quib; cauerent locis. Quod ubi regi Syrie ma
nifestatum est / missō exercitu clausit prophetam. Dra
uit Heliseus. ⁊ omnes eos cecitate percuti fecit. ⁊ cap
tinos intrare in samariam / qui venerant obsidere eā.

Conferamus hoc otium cum aliorum ocio. Alii enī
requiescendi causa / abducere animum a negociis so
lent. ⁊ a conuentu cetuzq; hominum subtrahere sese. et
aut ruris petere secreta. ⁊ captare agrorum solitudi
nes / aut intra urbem vacare animo. ⁊ indulgere que
ti ⁊ tranquillitati. Heliseus autem aut in solitudine
Iordanem transitu suo diuidit. vt pars defluat poste
rior superior autem in fontem recurrat / aut in carme
lo resoluta difficultate generandi inopinata / sterile
conceptione fecundat / aut resuscitat mortuos / aut ci
borum temperat amaritudines / ⁊ facit farine amixti
one dulcescere / aut decem panibus distributis / reli
quias collegit plebe saturata / aut ferrum securis ex
cussim / ⁊ in fluvii Iordanis mersum profundo / missō
in aquas ligno facit supernatere / aut emundat lepro
sum / aut siccitatem imbribus aut famem mutat fecū
ditate. Quanto ergo iustus solus est / qui cum deo
semper est? Quanto solitarius est / qui nunq; separa
tur a Christo? Quis nos separabit (iquit) a dilectiōe
Christi? Cōfido / q̄a neq; mors. neq; vita. neq; āgel?

Bñ aut̄ feriat̄ a negotio / qui nunq̄ feriat̄ a merito
 quo cōsumat̄ negotiū? Quibus aut̄ locis circūscribit̄
 cui totus mūdus diuitiaz possessio est? Sua estima
 tione definit̄ / qui nunq̄ opinione cōprehendit̄? Etenī
 quasi ignorat̄ / et cognoscit̄ . q̄si morit̄ / et ecce uiuit.
 quasi tristis / et semper letior . ut egenus / et largus . q̄ ni
 bil habeat et possideat oīa . Nihil enī spectat vir iust⁹
 nisi quod cōstans et honestū ē . Et ideo etiā si alii vi
 deat̄ pauper / sibi diues ē . qui nō eoz que caduca / s; z
 eoz que eterna sunt estimatione censetur .

Tractatus secundus in quo differēt si inter hone
 stum et utile tanq̄ inter se repugnantia facienda sit
 comparatio / Duo continet capitula .

Capitulum primum Duas habens partes .

Et quoniā de duobus superiorib⁹ locis dixim⁹
 in quib⁹ honestum illud / et utile tractauimus /
 sequitur utrū honestatem . et utilitatem inter se com
 parare debeamus / et querere quid sit sequendum . Si
 cut enim supra tractauimus utrum honestū illud an
 turpe esset . et secundo loco utrum utile an inutile . si
 militer hoc loco utrum honestum sit an utile / nonnul
 li requirendum putant .

Nos aut̄ monem⁹ (ne hec inter se velut compugnā
 tia inducere videamur / q̄ iā vnū supra oñdim⁹) nec
 honestū eē posse / nisi quod utile / nec utile nisi quod ho
 nestū . quia nō sequimur sapientiā carnis / apud quā
 utilitas pecuniarie istius cōmoditatis pluris habet̄
 sed sapientiā q̄ ex deo est . apud quā ea q̄ i hoc seculo
 magna estimant̄ / p̄ detrimento habent̄ . Hoc ē enī ca
 thortoma . quod perfectū et absolutum est officium /
 a vero virtutis fonte proficiatur . Cui secundum /
 est commune officium . quod ip̄o sermone significat̄ /

nō esse ardue virtutis / ac singularis / quod p̄t pluri
b9 esse cōe. Nā pecunie cōpendia captare / familiare
multis ē. Elegātiorē conuiuiō ⁊ suauiorib9 delectari
epuls / uisitatū ē. Jeiunare at ⁊ continentē eē / paucorū
ē. alieni cupidū nō eē / rarū ē. Cōtra at / detrabere vel
le alteri. ⁊ nō eē cōtentū suo. Nā i hoc cū plerisq; con
fortiū ē. Alia igit̄ prima. alia media officia. Prima
cū paucis. media cū plurib9. Deniq; in iisōē v̄bis fre
quēter discretio ē. Aliter enī bonū deū dicim9 / aliter
hominē. Aliter iustū deū appellam9 / aliter hoīem. Si
militer ⁊ sapientē deū aliter dicim9 / aliter hoīem. Sed
⁊ in euāgelio docemur. Estote ergo perfecti / sicut ⁊ pa
ter vester q̄ in celis ē perfect9 ē. Ip̄m Paulū lego per
fectū / ⁊ nō perfectū. Nā cū dixisset / nō q̄ iā acceperiz
aut iā perfectus sum / sequor autē ut comprehendā / sta
tim subiicit. Quicumq; enim perfecti sumus. Duplex ē
enim forma perfectiōis. Alta medios / alta plenos nu
meros habens. Alta hic / alta ibi. Alta secundū hoīs
possibilitatem / alta secundū perfectionē futurā. Deus
autē iustus per omnia. sapiens super omnia. perfect9
in omnibus. Inter ip̄os quoq; homines distantia ē.
Aliter Daniel sapiens est / de quo dictū ē / quis Danie
le sapientior? aliter alii sapientes. aliter Salomon / q̄
repletus ē sapiētia super omnē sapiētia antiquorū
⁊ super oēs sapientes egypti. Aliud ē enī cōmuniter
sapere aliud sapere perfecte. Quī cōiter sapit / p̄ tēpo
ralib9 sapit / pro se sapit. ut alteri detrabat aliquid
⁊ sibi adiungat. Quī perfecte sapit / nescit sua specta
re cōmoda. sed ad illud quod eternū ē / quod decorū at
q; honestū / toto affectu intendit. querens non quod
sibi vtile est / sed quod omnibus.

Capitulum secundum Quattuor habens partes.

ITaq; hec sit formula. vt inter duo illa honestū
 atq; vtile errare nequeamus. eo q; iustus nihil
 alteri detrahendū putet. nec alterius incōmodo suum
 cōmodum augere velit. Hanc formulā tibi prescribit
 apostolus dicens. *Via licent/ sed nō ōnia expediunt.*
Via licent/ sed nō ōia edificant. Nemo quod suū ē q̄
 rat. sed quod alteri9. Hoc ē. Nemo cōmodū suū q̄rat.
 sed alterius. vnde ⁊ alibi dicit. *Alter alterū existimā*
tes superiorē sibi . nō q̄ sua sunt singuli cogitantes/
sed que aliorū. Nemo etiā suā grām querat. nemo suā
 laudem. sed alterius. Quod euidenter etiam in prouer
 bijs declaratum esse aduertimus. dicente sancto per
 Salomonem spiritu. *Fili si sapiens fueris/ tibi sapi*
ens eris ⁊ proximis. si autem malus euaseris/ solus
hauries mala. Sapiens enī alius consultit/ sicut iust9
 quāquidem consors sui est/ vtriusq; forma virtutis.
 Si quis igit vult placere omnib9 per ōia/ querat nō
 quod sibi vtile/ s; quod multis. sicut q̄rebat ⁊ paul9.
 Hoc ē enim cōformari Christo. alienū nō q̄rere. nihil
 alteri detrahere/ vt acquirat sibi. Christ9 enim dñs /
 cū ess; in dei forma/ exinaniuit se. vt formā susciperet
 hominis. quā operū suoz locupletaret virtutib9. Tu
 ergo spoliās/ quē Christus induit. Tu exuis quē ve
 stiuit Christus? hoc enim agis/ quando alterius detri
 mento/ tua commoda augere experis.

Considera homo/ vnde nomē sumpseris. Ab humo
 vtiq; que nihil cuiq; eripit. sed omnia largitur om
 nibus. ⁊ diuersos in vsum omnium animantiū fruc
 tus ministrat. Inde appellata humanitas / specialis
 ⁊ domestica virtus hōis. que consortē adiuuet. Ip̄a
 te doceat forma tui corporis. mēbrorūq; vs9. Nūq̄o
 membrū tuū/ alterius membri officia sibi vendicat/

ut oculus officium oris / aut os oculi officium sibi ven
dicet / aut manus pedum ministerium / aut pes manuum &
Guinetiam ipse manus dextra ac sinistra / dispartita ha
bet officia pleraque. ut si usum commutes utriusque / ad
uersum naturam sit. priusque totum hominem exuas / quam me
broz tuorum ministeria ouertas. si aut de sinistra cibum
suggeras / aut dextra fugaris ministerio sinistre ut re
liquas ciborum abluat. nisi forte poscat necessitas. Fige
hanc et da oculo virtutem / ut possit detrabere sensum ca
piti / auditum auribus / menti cogitationes / odoratum nari
bus / ori saporem et sibi offerat / nonne omnem statum dissoluet
nature? Unde pulchre apostolus ait. Si totum corpus
oculus / ubi auditus? Si totum auditus ubi odoratus?
Vides ergo unum corpus sumus. et diuersa membra. scilicet omnia
corpori necessaria. Non enim potest membrum dicere de me
bro / non est mihi necessarium. quinetiam ipsa que videntur
infirmitate membra esse / multo magis necessaria sunt. et
maiores plerumque tuendi se / requirunt sollicitudinem. et si
quid dolet membrum unum / compatuntur ei et omnia membra.
Unde quod graue est / ut detrahamus aliquando ei cui nos
comparari oportet / et cui debemus consortium ministerium / ei
fraude et noxe sumus? Hoc utique lex nature est / que
nos ad omnem stringit humanitatem / ut alter alteri
tanquam unus partes corporis inuicem deferamus. Nec
detrahendum quicquam putemus / cum contra nature le
gem sit / non iuuare. Sic enim nascimur / ut consentiant
membra membris. et alterum alteri adhereat. et obse
quantur sibi mutuo ministerio. Quod si unum desit offi
cio suo / impediuntur cetera. Quod si eruat oculum ma
nus / nonne sibi operis sui usum negauit? Si pedem vulne
ret / quorum sibi actuum profectum inuiderit? Et quanto
grauius est totum hominem / quam unum membrum detrahi?

Jam si in uno membro: totū corpus violat' / vūq;
 in uno homine / cōmunio totius humanitatis soluit'
 violat' natura generis humani . ⁊ sancte ecclesie con-
 gregatio / que in vnum connexum corpus / atq; com-
 pactum vnitae fidei ⁊ caritatis assurgit / violabit' .
 Christus quoq; dominus / qui pro vniuersis mortu-
 us est / mercedem sanguinis sui euacuatam dolebit .

Quid q; etiā lex dñi / hanc formā edocet / vt nihil al-
 teri detrahās / tui cōmodi seruādi grā / cum dicit / nō
 trāstferas terminos antiquos quos statuerūt patres
 tui / cū vitulū errantem fratris tui reducendū preci-
 pit / cū furem mori iubeat / cui; vetat mercenariū debi-
 ta mercede fraudari / cū pecuniā sine vsuris reddendā
 censet / Subuenire enī nō habēti / humanitatis ē . Duri-
 tie aut' plus extorquere q̄ dederis . Et enī si ideo ino-
 pi tuo auxilio erat op' / quia nō habuit unde de suo
 redderet / nōne impiū ē / si sub hūanitatē simulatione
 āplius ab eo postcas / qui nō habebat unde min' redde-
 ret / Absoluis igit' alteri debitorē / vt cōtemnes tibi .
 ⁊ hāc hūanitatē vocas / vbi ē iniquitatis auctio . Hoc
 prestam' ceteris aiantib' / q; alia genera aiantū / cō-
 ferre aliquo nesciūt . Fere aut' eripiūt . boīes tribuūt .
 Vñ ⁊ psalmista . Justus miseret' . ⁊ tribuet . Sunt tñ
 quib' ⁊ fere offerāt . Si quidē collatiōe sobolē suā nu-
 triūt . ⁊ aues cibo suo pullos satiāt suos . hōi at' soli
 tributū ē / vt oēs tāq; suos pascat . Debet istud ipō na-
 ture iure . Quod si nō licet nō dare . q̄nō detrahēre licet' .
 Nec ipse leges nos docent . cū ea que detracta sunt ali-
 cui cum iniuria persone / aut rei ipsius cumulo / resi-
 tui iubent . quo furem a detrahendo / aut penis deterre-
 ant / aut mulcta reuocent . Non e tamen q; aliquis pos-
 sit / aut penam non timere / aut mulctam illudere .

Hinc quid dignū est/ vt aliquis alteri detrahat. Seru-
le hoc vitium. ⁊ familiare vltime cōditioni. Ad eo con-
tra naturam/ vt inopia magis hoc extorquere videat-
tur/ q̄ natura suadere. Seruoz tñ occulta furta/ diui-
tū rapine publice. Suid aut tā contra naturā/ q̄ vio-
lare alterū/ cui cōmodi causa/ cum pro omnibus excu-
bandū/ subeundas molestias/ suscipiendū laborē na-
turalis affectus persuadeat/ ⁊ gloriosuz unicuiq; du-
catur/ si periculis ppriis q̄rat vniuersorū tranquil-
litatem/ multūq; sibi vnusquisq; arbitretur gratus ex-
cū oia patrie reppulisse/ q̄ ppria pericula/ pstantiusq;
sibi esse existimet q̄ operā suā patrie impenderit/ q̄ si
in ocio positus tranquillā vitā voluptatū copis sū-
ctus egisset? Hinc igit colligit/ q̄ homo/ qui secūduz
nature format⁹ ē directionē vt obediat sibi / nocere
nō possēt alteri. Quod si cui nocet/ naturā violet/ neq;
tantū est cōmodi/ quod adipisci sese putet/ quantū
incōmodi/ quod ex eo sibi accidat. Sive enīz pena gra-
uior/ q̄ interioris vulnus conscientie? Quod seuerius
iudicium/ q̄ domesticū/ quo vnusquisq; sibi est reus/
seq; ipse arguit / q̄ iniuriam indignē fratri fecerit?
Quod non mediocriter scriptura commendat. dicēs.
Ex ore stultorum baculum contumelie. Stulticie igit
condemnatur/ qui contumeliam facit. Nonne hoc ma-
gis fugiendum/ q̄ mors/ q̄ dispendium q̄ inopia/ q̄
exilium/ q̄ debilitatis dolor? Quis enīz vitium corpo-
ris aut patrimonii damnum/ non leuius ducat vitio
animi/ ⁊ existimationis dispendio?

Liquet igit id expetendū ⁊ tenendū omnibus / q̄
eadem singulorū sit vtilitas / que sit vniuersoz. nihil
q̄ iudicandū vtile/ nisi quod in cōmune proficit. Sūo
enī nō potest vni prodesse quod inutile sit omnibus?

Mihi certe non videtur qui inutilis est omnibus / si
 bi utilis esse posse. Etenim si vna lex nature omnibꝫ
 vna vtiqꝫ utilitas vniuersorum. Quod si vna utilitas
 vniuersorū / ad consulendū vtiqꝫ omnibus nature lege
 constringimur. Non est igitur eius qui consultū velit
 alteri secundū naturā / nocere ei aduersum legē natu
 re. Etenim si hi qui in stadio currunt / ita feruntur pre
 ceptis informari atqꝫ instrui / vt vnusquisqꝫ celerita
 te nō fraude cōtendat / cursuqꝫ quantū p̄t ad victoriā
 p̄peret / supplātare autē alterū aut manu deicere non
 ausit / quātomagis in hoc cursu vite istius / sine frau
 de alterius ꝛ circūscriptione / gerenda nobis victoria
 est. Euerunt aliqui / si sapiens in naufragio positus /
 insipienti naufrago tabulā extorqꝫre possit / verū de
 beat. Mihi quidem / ꝛ si p̄stabiliꝫ cōi videat / vsui sa
 pientē de naufragio q̄ insipientē euadere / tñ nō videt
 qꝫ vir christianꝫ ꝛ iustꝫ ꝛ sapiens / q̄rere sibi vitā ali
 ena morte debeat. vtpote qui etiā si latronē armatū
 incidat / ferientē ferire nō possit. ne dū salutem defen
 dit / pietatē otaminet. De quo in euāgeli libris aper
 ta ꝛ euidentis sententia ē. Reconte gladiū tuū. Omnis
 enī qui gladio percusserit / gladio feriet. Quis latro
 detestabilior / q̄ persecutor / qui venerat vt Christus
 occideret? Sed noluit se Christus persecutorꝫ defendi
 vulnere / qui voluit suo vulnere omnes sanare. Cur
 enim te potiorē alteri iudices / cum viri sit christiani
 p̄ferre sibi alterū / nihil sibi arrogare / nullū sibi hono
 rem assumere / non vendicare premiū sui meriti? Dein
 de cur nō potius tolerare incommodū / q̄ alienū omo
 dum diripere assuescas? Quid tam aduersus naturā /
 q̄ nō esse contentū eo quod habeas / aliena querere /
 ambire turpiter? Nam si honestas secundum naturā

Omnia enī deus fecit bona valde) turpitudine vsq;
cōtraria est. Nō potest ergo honestati cōuenire ⁊ tur-
pitudini. cum hec inter se discreta nature lege sint.

Tractatus tertius ostendens quid de honesti Viri
lisq; repugnantia ac comparatione tenendum sit/ pre-
dictam insequendo formulam/ Nouem complectitur
capitula.

Capitulum primum Tres habens partes.

Sed iam vt etiam in hoc libro ponamus fa-
stigium. in quo velut in fine disputatiōis
nostre/ dirigamus sententiā/ vt nihil expe-
tendū sit/ nisi quod honestum. Nihil nāq;
agit sapiens. nisi quod honestū sit/ nisi quod cū sūc-
ricate sine fraude sit. neq; quicq; facit/ in quo se crimi-
ne quoq; obliget/ etiā si latere possit. Sibi enim reus
priusq; ceteris. Nec tam pudēda apud eū publicatio
flagitij/ q̄ cōscientia est. Quod nō fictis fabulis (vt
philosophi disputāt) sed verissimis iustoz viroz exē-
plis docere possumus. Non igit̄ ego simulabo terre-
byatum. que magnis quibusdā dissiluerit soluta im-
brib; in quem descendisse Gyges/ atq; sibi fabulariū
illum equū eneam offendisse/ a platone inducit. qui ī
laterib; suis fores haberet. Quas vbi aperuit/ āma ad-
uertit anulū aureum in digito mortui hoīs. cui; illic
exanime corp; iaceret. auriq; aurū sustulisse anulum.
Sed cū se ad pastores recipisset regios/ de quoz ipse
nūero foret/ casu quodā q; paleā eius anuli ad palmā
cōuerterat/ ipse oēs videbat. atq; a nullo videbatur.
Deinde cū in locū suū reuocasset anulū/ ab ōnibus vi-
debat. Cuius sollers factus miraculi/ per anuli opor-
tunitatem/ regine stupro potitus/ necem regi intulit
ceterisq; interemptis quos necandos putauerat.

(ne sibi impedimento forent) Lydie regnū adeptus est. Da (inquit) hunc anulū sapienti/ vt beneficio eius possit latere/ cum deliquerit. Non enim minus fugiet peccatorū contagiū/ q̄ si nō possit latere. Non enim latebra/ sapienti spes impunitatis/ sed innocentia est. Deniq; lex nō iusto. sed iniusto posita est. quia iustus legem habet mentis sue. ⁊ equitatis ac iustitie sue normam. Ideoq; non terrore pene reuocatur a culpa. sed honestatis regula.

Ergo vt ad propositum redeamus/ non fabulosa pro veris/ sed vera pro fabulosis exempla proferā. Suid enim mihi opus est/ fingere terre byatum. equū eneum. anulūq; aureum in digito defuncti reperitū/ cuius anuli tāta sit vis/ vt pro arbitrio suo qui eū sit indout⁹ anulū/ appareat cum velit/ cū autē nolit/ e cōspectu se p̄ntiū subtrahat/ vt p̄ns nō possit videri. Nempe eo tendit istud/ vtrū. Sapiens etiā si isto vta tur anulo quo possit p̄pria flagitia celare/ ⁊ regnuz assequi/ nolit ne peccare/ ⁊ grauius ducat sceleris cōtagiū penarū dolorib⁹/ an vero spe impunitatis vta tur ad perpetrandū scel⁹? Suid inq; mihi opus ē figmento anuli/ cum possim docere ex reb⁹ gestis/ q; vir sapiens/ cū sibi in peccato non solum latendum/ sed etiā regnandū videret si peccatū admitteret/ cōtra at periculum salutis cerneret si declinaret flagitiū/ eligeret tamen magis salutis periculū vt vacaret flagitio q̄ flagitium quo sibi regnū pararet? Deniq; Dauid (cū fugeret a facie regis Saul/ cū eū rex cū tribus milibus virorū electorū ad insi ferendā necem i deserto quereret) ingressus in castra regis/ cū dormientē ostē disse/ non solū ipse nō percussit/ sed etiā protegit/ ne ab aliquo qui simul ingressus fuerat/ perimeretur.

Nam cum diceret ei Abisay / cōclusit dominus hodie
inimicum tuum in manibus tuis / ⁊ nunc occidam eū /
respondit. Non consumas eum. Quoniam quis intici
et manum suam in Christum domini / ⁊ purus erit .
Et addidit. viuit dominus. quoniam nisi dominus
percussisset illum / aut ni hora illius venerit vt moria
tur / aut in pugna discesserit / ⁊ apponatur mihi / non
sit a domino inticere manū meam in Christum domi
ni. Itaq; non permisit necari eum. sed solam lanceam
que erat ad caput eius / ⁊ lenticulam / sustulit aque.
Itaq; dormientibus cunctis / egressus de castris / transi
uit in cacumen montis. ⁊ coarguere cepit stipatores
regios. ⁊ precipue principem militie Abner. q; nequa
q̄ fidam adhiberet custostodiam regi ⁊ domino suo.
Deniq; demonstraret vbi esset lancea regis / vel lenti
cula. que erat ad caput eius. Et appellatus a rege / lā
ceam reddidit. Et dominus inquit restituat unicuiq;
iustitias suas / ⁊ fidem suam . sicut tradidit te domi
nus in manus meas. ⁊ noluit vindicare manu mea in
Christum domini. Et cum hec diceret / timebat tamen
insidias eius. ⁊ fugit sedem exilio mutans. Nec tamē
salutem pretulit innocentie. cum iam secundo faculta
te sibi tributa regis necandi. noluisset vti occasionis
beneficio. que ⁊ securitatem salutis metuenti / ⁊ regnū
offerebat exult. Vbi opus fuit Joanni / gygeo anu
lo / qui si tacuisset / non esset occisus ab Herode ? Pre
stare hoc illi potuit silentium suū / vt ⁊ videretur / et
non occideretur. Sed quia non solum peccare se prop
ter salutis defensionem passus non est / sed ne alienū
quidem peccatū ferre ac perpeti potuit / ideo in se cau
sam neccis excitauit. Certe hoc negare non possunt po
tuisse fieri vt taceret / qui de illo gyge negat potuisse

fieri ut anulum beneficio absconderetur.

Sed fabula et si vim non habet veritatis / hanc ta-
men rationem habet / ut si posset celare se vir iustus /
tamen ita peccatum declinet / quasi celare non possit.
Nec personam suam inducus anulum / sed vitam suam
Christo inducus abscondat. sicut apostolus ait. quia
vita nostra abscondita est cum Christo in deo . Ne-
mo ergo fulgere querat. nemo sibi arroget. nemo se ia-
ctet. Nolebat se Christus hic cognosci. nolebat predi-
cari in euangelio nomen suum / cum in terris versare
tur. Venit ut lateret seculum hoc . Et nos ergo simili
modo abscondamus vitam nostram / Christi exemplo.
Fugiamus iactantiam / predicari non expetamus . Ad-
huc est hic esse in humilitate . ibi in gloria . Cum
Christus (inquit) apparuerit / tunc et vos cum illo ap-
parebitis in gloria . Non vincat igitur honestatem
utilitas. sed honestas utilitatem. Hanc dico utilita-
tem / que existimatur secundum vulgi opinionem .

Capitulum secundum Tres habens partes.

Mortificetur auaritia. moriatur concupiscentia .
Sanctus in negotiationem introisse se negat .
quia preciorum captare incrementa / non simplicita-
tis / sed versute est. Et alius ait. Captans precia fru-
menti / maledictus in plebe . diffinita sententia nihil
disputationis relinquens . Quate controuersie gen9
solet dicendi esse / cum alius alleget agriculturam lau-
dabilem apud omnes haberi. fructus terre simplices
esse. plus qui seminauerit eum probatiorem fore. ube-
riores reditus industrie non fraudari. negligentiam
magis et iniuriam ruris inculti reprehendi solere. Ara-
bi (inquit) studiosius. uberius seminant. diligentius
excolunt. bonos collegi prouentus. sollicitus recedi .

k

seruani fideliter. prouide custodiu. Hunc in tempo
re famis uendo. subuenio esurientibus. uendo frumen
tum non alienum / sed meuz. non plus q̄ ceteri. immo
etiam minori precio. Quid hic fraudis est / cum multi
possent periclitari / si nō haberent quod emerent? Nū
industria crimen uocatur? Num diligentia reppen
ditur? Num prouidētia uituperatur? Fortasse dicat
⁊ Joseph frumenta in abundantia collegit. in carita
te uendit. Num carius aliquis emere compellitur?
Num uis adhibetur emptori? Omnibus defertur emē
di copia. nulli irrogatur iniuria.

His igitur quantum cuiusq̄ fert ingenium dispu
tatis / exurgit alius dicens. Bona quidem agricultu
ra / que fructus ministrat omnibus / que simplici ion
stria accumulat terrarum fecunditatem / nihil uolū / ni
hil fraudis interserens. Deniq̄ si quid uitii fuerit
plus dispendii est. quia si bene aliquis seminauerit /
melius meret. Si sincerū tritici granū seuerit / puriorē
ac sinceram messem colligit. Secunda terra / multipli
catum reddet quod acceperit. Fidelis ager / fenerator
solet restituere prouentus. De redditibus igitur uhe
ris glebe tebes expectare tui mercedē laboris. De fer
tilitate pinguis soli / iusta sperare cōpendia. Cur ad
fraudem cōuertis nature indulgētā? Cur inuides uis
ibus hominū publicos partus? Cur populis minus
abundantiam? Cur affectas inopiā? Cur optari facis
a pauperibus sterilitatem? Cum enim non sentiunt be
neficia fecunditatis / te aucionante ⁊ precio condēte
frumentum: optant potius nihil nasci / q̄ te de fame
publica negociari. Ambis frumentorū indigentā. ali
mentorū penuriā. uberis soli partus ingemiscis. fies
publicā fertilitatem. Horrea frugū plena deploras.

Exploras quā sterilior prouentus sit. quādo exilior
 partus. Votis tuis gaudes arrisisse maledictū / ut ni
 bil cuiquē nasceret. Tūc messē tuā venisse letaris. tūc
 tibi de oīz misera ogeris opes. Et hāc tu idustriā vo
 cas? Hāc diligētiā nōinas / quā calliditatis versutia / quā
 astuta fraudis est? Et hoc tu remediū vocas / quod ē
 cōmentū nequitie? Latrocinīū hoc an fenus appellem?
 Captant tanquē latrocinii tēpora / quibus in viscera
 hoīm durus insidiator obrepas. Auget precīū tanquē
 forte cumulati fenoris. quo periculum capitis acer
 uatur. Tibi condite frugis multiplicatur vsura. Tu
 frumentū quasi fenerator occultas. quasi venditor
 auctonaris. Quid impcariis male dibus / quia maior
 futura sit fames / quāsi nihil frugū superfit / quāsi infecun
 dior annus sequat? Lucrū tuū damnū publicū ē. Jo
 seph sanctus dibus aperuit horrea. nō clausit. nec pre
 cia captauit annone. sed perenne subsidiū collocauit.
 nihil sibi acquisiuit. sed quēadmodum fames etiā im
 posterū vinceretur / prouida ordinatione disposuit.

Legisti quēadmodum hunc frumentarium precī
 captatorem / exponat in euangelio dominus Iesus.
 cuius possessio diuites fructus attulit. et ille quasi
 egens dicebat. Quid faciam? Non habeo quo congre
 gem. Destruam horrea. et maiora faciam. Cum scire
 non posset / utrum sequenti nocte anima sua ab eo re
 posceretur. Desciebat quid faceret / quasi ei alimenta
 desissent. Herebat ambiguo. Non capiebant annonā
 horrea. et ille se egere credebat. Recte igitur Salomon
 Qui continet inquit frumentum / relinquet illud nati
 onibus. quā auaricie emolumētum / ad successorū iura
 non peruenit. Quod nō legitime acquiritur / quasi vē
 tis quibusdam / ita extraneis diripientibz dissipat.

Et addidit. Captans annonā maledictus in plebe ē
Benedictio autē ei qui participat. Vides ergo q̄ lar
gitorem frumenti esse debeat. non precii captatorem.
Non est igitur ista utilitas / in qua plus honestati
dehabetur / q̄ utilitati adiungitur.

Capitulum tertium Quattuor habens partes.

Eo q̄ illi qui peregrinos vrbe phibent / nequa q̄
probādi sunt eos expellere / eo tempore quo debe
rent iuuare. separare a cōmertis cōmunis parentis.
fusos omnibus partus negare. inita iā consortia vi
uendi auocare cum quibus fuerint cōmunia iura / cū
his. nolle in tempore necessitatis subsidia partiri. Fe
re non expellunt feras. q̄ homo excludit hominem? Fe
re / ac bestie cōmunem putant omnibus victum / quē
terra ministrat. Ille etiā conformem generis sui adiu
uant. homo impugnat / qui nihil a se alienū debet cre
dere / quicquid humani est.

Quanto ille rectius. qui cū iam prouecta p̄cessiss̄
etate / q̄ famem toleraret ciuitas / atq; (vt in talibus
solet) peterent vulgo / vt peregrini vrbe phiberent /
p̄fecture urbane curā ceteris maiorē sustinens / cōuo
cauit honoratos. q̄ locupletiores viros. poposcit vt ī
mediū cōsulerent. dicens / tam inane esse peregrinos cū
ci: q̄ hominem ab homine exui / qui cibum moriēti ne
garet. Canes ante mēsam impastos esse non patimur
q̄ homines excludim? Q̄ inutile quoq; tot populos
mundo perire / quos dira cōficiēbat tabes. Quantos
vrbi sue perire / qui solerent adiuuētō esse / vel in cōse
rendis subsidiis / vel in celebrādis cōmertis. Nemi
nē fame aliena iuuari. p̄trahere vt plurimū diē pos
se. nō inopiā repellere. Immo tot cultoribus exticis
tot agricolis occidentibus / occasura in perpetuum

subsidia frumētaria. Hos igit' excludim⁹ / qui victū
 nobis inferre cōsuerunt. Hos nolim⁹ in tēpore neces
 sitatis pascere / qui nos dī etate pauerūt. Quāta sunt
 que ab ip̄is / nobis hoc ip̄o tempore ministrant? Nō
 in solo pane viuit homo. Nostra illic familia. plerū
 q̄ etiā nostri parentes sunt. Reddamus quod accepi
 mus. sed veremur ne cumulem⁹ inopiā. Primum oim
 misericordia nunq̄ destituit. s; adiuuat. Deinde sub
 sidia anone. que his impartienda sunt / collatōe redi
 mamus / reparemus auro. Nūquid his deficientibus /
 nō alii nobis redimendi cultores vident? Quāto ut
 lius est pascere / q̄ emere cultores? Vbi etiā repares?
 Vbi etiā inuenias / quem reformes? Adde / si inuenias
 quod ignarū ⁊ alienū vsus numero possis substituere
 nō cultui. Suid plura? Collato auro / coacta frumēta
 sunt. Ita nec abundantia vrbis minuit ⁊ peregrinis
 alimoniam subministrat. Quante hoc cōmendatio
 nis apud deū sanctissimo sen? Quāte apud homines
 glorie? Hic magnus vere probatus. qui potuit impe
 ratori dicere / demonstrās prouincie totius populos.
 Hos tibi omnes reseruauī. Hi viuunt beneficio tui se
 natus. Hos tua curia morti abstulit.

Quāto hoc vtilis / q̄ illud quod proxie rome factū
 ē. eiectos ēē vrbe āplissima q̄ plurimā illic iā etatē trās
 egerāt. flentes cū filiis abuisse. quib⁹ velut cū ciuib⁹
 ad moliendū exiliū deplorarēt. interruptas cōpluriū
 necessitudines. diruptas affinitates. Et certe arrise
 rat āni fecunditas inuectio vrbis sola egebat frumē
 to. totuisset iuuari si peterent ab Italis frumentum.
 quorum filii expellebantur. Nihil hoc turpi⁹ / exclude
 re quasi alienū / ⁊ exigere quasi suum. Suid illū eticis
 qui de suo pascitur? Suid illuz eticis / qui te pascitur?

Seruum recines. trudi s parētem. frumentū suscipis .
nec affectū impartis. victū extorq̄s nec repēdis grāz
¶ Deforme hoc? ¶ Inutile? Sūo enim vtile p̄t esse /
quod non decet. Quantis corporatorū subsidis / du
dum roma fraudata est? ¶ Hocuit ⁊ illos non amitte
re. ⁊ euadere famem / expectatis ventorum oportunitis
flatibus ⁊ speratarum com meatu nauium.

¶ Vero illud superius honestum / atq; vtile? Guid
enim tam decorum atq; honestum / q̄ collatione locu
pletum iuuari egentes / ministrare victum esurientib; /
nulli cibum defore? Guid tam vtile / q̄ cultores agro
referuari: ⁊ non interire plebem rusticianorum? Quod
honestum igitur / ⁊ vtile est. ⁊ quod vtile / honestum .
Contra quod inutile / indecorum. Quod autem iteco
rum / id etiam inutile.

Capitulum quartum Tres habens partes.

Quando maiores nostri seruitio exire potuissent
nisi hi non solū turpe / s; etiā inutile credidissent
regi seruire egyptiorū? Jesh⁹ quoq; ⁊ Caleph missi ad
explorandam terram / vberem quidem terram / sed a fe
rocissimis inhabitari gentibus nunciauerunt. Terro
re belli populus infractus recusabat terre eius posses
sionē. Suadebant missi exploratores Jesh⁹ ⁊ Caleph
terram esse vtilem / indecorum putabant cedere natio
nibus. Lapidari potius eligebant (quod mirabat⁹ po
pulus) q̄ decedere de honestate. Dissuadebant alii .
Ishels reclamabat. dicēs. Aduersus diras ⁊ asperas
gentes bellū fore. cadendū sibi in preliū. mulieres su
as / ⁊ pueros direptioni futuros. Exarsit domini in
dignatio / vt omnes vellet perdere. sed rogante Moy
se / temperauit sententiam . ultionem distulit . Satis
esse perfidis supplicii indicans / nisi parceret interim /

nec percuteret incredulos / ad eā tñ terrā quā recufauē
 rāt / ppter incredulitatis sue precū nō peruenirēt. s; p
 ueri ⁊ mulieres qui nō immurmurauerāt / vel sexu
 vel etate veniabiles / caperēt ei⁹ terre pmissaz heredi
 tatē. Deniq; q̄cunq; erāt a vicesimo āno ⁊ supra i de
 fertō eoz mēbra ceciderūt. sed alioz dilata pena ē. q̄
 autē ascenderūt cū Jesu / ⁊ dissuadendū putauerūt / pla
 ga magna statim mortui sunt. Jesu vero ⁊ Caleph cū
 innoxia etate vel sexu / in terrā pmissōis intrauerūt
 ⁊ Barsigit̄ melior / gloriā p̄tulit saluti. deterior salutē
 honestati. Diuina autē sentētia eos pbauit qui hone
 sta vtilibus prestare arbitrabant. Eos vero damna
 uit apud quos ea que videbantur saluti potius q̄ ho
 nestati accōmoda preponderabant.

Nihil ita deformi⁹ / q̄ nullū habere amorē honesta
 tis. ⁊ vsu quodā degeneris mercature / q̄stu sollicitari
 ignobili. auaro estuare corde. dieb; ac noctibus hya
 re in alieni detrimēta patrimonii. nō eleuare animum
 ad honestatis nitore. nō cōsiderare vere laudis pul
 chritudinē. hinc nascit̄ aucupiū quesite hereditatis
 cōtinentie atq; grauitatis simulatiōe captate. Quod
 abhorret a pposito christiani viri. Omne enī quod
 arte elicitū / ⁊ fraude cōpositū ē / caret merito simplici
 tatis. In ipis qui nullū ecclesiastici ordinis officii⁹
 receperint / incōgrua iudicat̄ affectate ambitio heredi
 tatis. Sine in supremo fine positos / suū habere iudī
 cū. vt libere testentur quod sentiunt / qui postea non
 sunt emēdaturi. cū honestū nō sit cōpetētia opendia
 alius vel debita vel parata auertere. cū vel sacerdotis
 vel ministri sit / proesse si fieri p̄t ōnib;. obesse nemi
 ni. Deniq; si non p̄t alteri subuenire / nisi alter ledat /
 commodius est / neutrum iuuari / q̄ grauari alterum.

¶ Hocq; in causis pecuniariis interuenire/non ē sacer
dotis. in quib; non p̄t fieri / quin frequēter ledat al
ter qui vincit qm̄ intercessoris beneficio/se victū ar
bitrat. Sacerdotis ē igit̄ nulli nocere. prodesse velle
ōib;. posse aut̄ solū est dei. Nā in cā capitis/nocere ei
quē iuuare debeas periclitātem/nō sine peccato ē gra
ui. In cā aut̄ pecunie/odia q̄rere/insipiēte ē. cū p̄ sa
lute hominis graues frequenter fiāt molestie. in quo
etiā periclitari gloriosum sit. ¶ Proposita igit̄ forma
in sacerdotis officio teneat / vt nulli noceat. nec lace
sus quidē ⁊ aliqua iniuria offensus. Bonus ē enim
vir qui dixit. Si reddidi retribuētibus mihi mala.
Sue enim est gloria/si eum non ledimus/qui nos nō
leserit. Sed illa virtus est/si lesus remittas. ¶ Q̄ hōie
sum/cp̄ David cui; potuisset regio inimico nocere: ma
luit parcere. ¶ Q̄ etiā vtilē/qui successori hoc profuit/
vt discerent omnes fidem regi seruare proprio / nec
vsurpare imperiū/sed vereri. ¶ Itaq; ⁊ honestas utili
tati prelata est/ ⁊ vtilitas honestatē secuta ē. ¶ Harum
est q; pepercit. Adidit q; etiā in bello voluit occisum
⁊ flebiliter deplorauit dicens. Adōtes qui estis in gel
boe/neq; ros/neq; pluuia cadat super vos. Adōtes
mortis. qm̄ ibi sublata est protectio potentū. prote
ctio Saul. quasi nō est vnct; oleo. A sanguine vul
neratorū/ ⁊ ex adipe belligerantium/sagitta Jonathe
nō est reuersa retro. ⁊ gladius Saul nō est reuersus
vacuus. Saul ⁊ Jonathas speciosi. ⁊ carissimi insepa
rabiles in vita sua. ⁊ in morte nō sunt separati. Su
per aquilas velociores. super leones potētiores. filie
Israhel plorate super Saul. q̄ vestiebat vos vestimē
ta coccinea cū ornāmēto vr̄o. q̄ iponebat aurū super
vestimēta vr̄a. Sūo ceciderūt potētes i media pugna.

Jonathas in morte vulneratus est. Doleo in te frater Jonatha. speciosus mihi valde. ceciderat amor tuus in me/sicut amor mulierū. Sūto ceciderunt potētes ⁊ perierunt arma cōcupiscenda? Sue mater sic vnicū defleret filiū/quēadmodū hic defleuit inimicū? Suis gratie autorē/rātis psequeret laudibus/quātis iste persecutus est insidiatorē capitis sui? Quē pie doluit. Quāto igemuit affectu? Aruerūt mōres pphético male dicto. ⁊ diuina vis sentētiā maledicētis impleuit. Ita q̄ p regio necis spectaculo/penā elementa soluerūt.

Guidō vero sancto Nabuthe? Sue fuit causa mortis/nisi honestatis cōtemplatio? Nā cū ab eo vineaz Rex posceret pecuniam daturū se pollicens/in decorū precium pro paterna recusauit hereditate. maluitq̄ morte declinare huiusmodi turpitudinem. Non mihi (inquit) faciat dñs / vt dem tibi hereditatem patrū meorum. hoc est. tm̄ mihi obprobrium non fiat. Non permittat deus tm̄ extorqueri flagitiū. Non utiq̄ de vitibus dicit (neq̄ enim de vitibus cura ē deo) neq̄ de terreno spatio / s; de iure loquit patrū. Potuit utiq̄ alterā vineā/de vineis regis accipere/ ⁊ amicus eē in quo non mediocris seculi huius utilitas estimari solet. sed quod turpe erat/iudicauit non fieri / vel videri vtile. Adaluitq̄ periculum cum honestate subire/q̄ utilitatatem cum obprobrio. Vulgarem utilitatem loquor. non illaz/in qua etiam honestatis gratia est. Deniq̄ ⁊ ipse Rex potuit extorquere. sed impudens arbitrabatur. sed occisum doluit. Dominus quoq̄ mulieris immanitatem / que honestatis immemor turpe ante tulit lucrum/ congruo supplicio plecendam annunciauit.

Capitulum quintum Quattuor habens partes.

Urpis itaq; omnis est fraus. Deniq; etiã in rebus vilib; execrabilis ẽ statere fallacia. ⁊ fraudulenta mensura. Si in foro rerũ venaliũ in vsu comertiorum fraus plectit̃ / potest ne irreprensibilis vt veri inter officia virtutũ? Clamat Salomon. Idõus magnũ ⁊ exigũ / ⁊ mesure duplices / immunda sunt corã dño. Supra quoq; ait. Statera adultera abhominatio est dño. pondus autẽ equũ acceptabile ẽ illi. In õibus igit̃ decora est fides. iusticia grata. mēsurã equitatis iocunda. Quid autẽ loquar de Contractib; ceteris / ac maxime de coemptione prediorũ. vel transactionibus atq; factis? Nonne honestatis formule sunt / dolum malum abesse / eumq; cuius doli fuerit prehensus / duplici pene obnoxium fore? Vbiq; igit̃ honestatis preponderat consideratio. que dolum excludit. fraudem eicit. Unde recte generalem Dauid promisit sententiã. dicens. Hec fecit proximo suo malum. Non solum itaq; in contractibus (in quib; etiam vitia eorũ que veniunt prodi iubent̃ / ac nisi intimauerit venditor / quũ in ius emptoris transferit doli actione vacuantur) sed etiam generaliter in omnibus dolum abesse debet. aperienda simplicitas intimanda veritas est.

Veterem autẽ istã de dolo / nõ iurisperitoꝝ formulã s; patriarchaz sententiã / scriptura diuina euõcter ostẽdit in libro testamēti veteris. q̃ Ies; nãue iscribit̃. Naz cũ exisset fama per populos / siccatũ eẽ mare in hebreoz trãsitũ / fluxisse aquã de petra / de celo diurnã ministrari alimonã tot populi milibus abũdantẽ corruisse muros Jerico / sacro tubarum sono ictos et ululatu plebis arietatos. gerbeorum quoq; regem vinctum ⁊ suspensum in ligno vsq; ad vesperam. |

gabaonite metuentes validā manū / venerūt cū versu
 tia simulātes se de terra longinqua esse . diu peregrī
 natos dirupisse calciāmēta . detriuisse amictus vestiū
 quarū veterescentiū indicia mōstrarent . Causam autē
 tāti laboris / emerende pacis / 7 ineunde cū Hebreis eē
 amicitie cupiditatem . Et ceperūt ab Jesu naue posce
 re / vt secū firmaret societate . Et quia adhuc erat ig
 narū locoz / atq; incolaz insci9 / nō cognouit fraudes
 eoz . neq; deū interrogauit . sed cito credidit . Ad deo san
 cta erat illis temporib9 fides eoz / vt fallere aliquos
 posse / non crederet . Suis hoc reprehendat in sanctis /
 qui ceteros de suo affectu estimant . Et quia ip̄is ami
 ca est veritas / mentiri neminē putant . fallere quid sit
 ignorāt . Libēter credūt quod ip̄i sunt nec possunt sus
 pectū habere / quod nō sunt . Hinc Salomō ait . Inno
 cens credit omni verbo . Non vituperanda facilitas
 sed laudanda bonitas . Hoc est innocentē esse / ignora
 re quod noceat . Et si circumscribit ab aliquo / de om
 nibus tñ bene iudicat / qui fidem esse in omnib9 esti
 mat . Hac igitur mentis sue deuotione inclinatus vt
 crederet / testamentū disposuit . pacem dedit . cōfirma
 uit societate . Sed vbi in terras eorū ventū ē / deprehē
 sa fraude / q̄ cū essent finitimi / aduenas se esse simula
 uerunt / circūscriptum sese popul9 patrū indignari ce
 pit . Jesus tñ pacem quā dederat / reuocandā nō censu
 it . quia firmata erat sacramēti religiōe . ne dū alienā
 perfidiā arguit / suā fidem solueret . Adulctant eos tñ
 vtilioris obsequio ministerii clementior sententia . sed
 diuturnior . Adanet enī officii pena veteris astutie /
 hereditario in hunc diem ministerio deputata .

Non ergo in hereditatibus aduendis / digitoz per
 cussiones / 7 nudi successoris salutationes / notabo .

nam hec etiā vulgo notabilia. nō simulate piscatiōis
cōpositas copias / vt emptoris illiceret affectus. Cur
enī tam studiosus luxurie ac deliciaz repertus ē / vt hō
modi fraudē pateret? Suid mibi tractare de Syracu
sano illo ameno secretoq; secessu / 7 de siculi hōis calli
ditate? Sui cū peregrinū aliquē repperisset / cognito
q; cupidus esset oratorū venaliū / ad cenā in ortos ro
gavit. Promisit inuitatus. postmodum. Veniens / osten
dit illic magnā piscatorū multitudinē / exquisitis co
piis adornatū diuiniū. in prospectu cenantiū ante or
tulos cōpositos piscatores / vbi nūq; ante iacebāt rhe
tia. vnusquisq; quod ceperat / certatim offerebat epu
lantibus. supra mēsam pisces ingerebant. oculos recū
bentiū resiliētes verberabāt. Adirari cepit hospes tā
tā copiā pisciū. tātarūq; numerū cymbaz. Rūsum q̄
renti / aquationē illic esse. dulcis aque grā / innumera
biles eo pisces cōuenire. Suid multa? Hellexit hospi
tē / vt sibi extorqueret ortos. vendere volēs cogit. p̄
cū grauatus suscipit. Sequēti die ad ortos emptor
cū amicis venit. Nauigium nullū inuenit. Percunctā
ti / num aliqua piscatoribus eo esset die feriarū solle
nitas / respondet. nulla. nec vnq; illic preter besternū
piscari solitos. Quā hic redarguēdi habet autoritatē
doli / qui tam turpe captarit aucupiū deliciaz? Sui
enī alterū peccati arguit / ipse debet a peccato alienus
esse. Nō ergo huiusmodi nugas / ego in hāc ecclesiasti
ce censionis autoritatē vocabo / q̄ generaliter cōdem
nat omnē lucri turpis arpetentiā. breuiq; sermonis
cōpendio / excludit lenitatem ac versutiā. Jam de eo
quid loquar / qui de eo testamento quod ab aliis licet
factum / falsum tamen cognouerit / hereditatem sibi
aut legatum vendicet / 7 lucrū querat alieno criminel

cū etiā leges publice/enī qui sciēs falso vtit' / tāq̄ reū
 Regula aut iusticie mani (facinoris astringatē
 festa ē. q̄ a vero declinare virū nō decet bonum. nec
 dāno iniusto affligere quēq̄. nec doli aliquid ānectere
 fraudisue oponere. Suid euidētis eo/q̄ Ananias q̄a
 fraudauit de p̄cio agri sui quē ip̄e vendiderat/7 por
 tionē p̄cii tanq̄ summe totis numerū ante pedes apo
 stolorū posuit/sicut reus fraudis interit? Licuit vti
 q̄ illi nihil afferre. 7 hoc sine fraude fecisset. Sed quia
 fraudē amisit/nō liberalitatis grām reportauit/sz
 Fallacie penā exsoluit. Et dñs in euāgelio/cū dolo ex
 cedētes repudiabat dicēs. Vulpes foueas habēt. qm̄
 in simplicitate cordis 7 i innocētia nos iubet viuere.
 David quoq̄ ait/ sicut nouacula acuta fecisti dolum
 nequitie arguens proditorem. eo q̄ instrumentū hu
 iusmodi/ad hoīs adhibet' ornatū/7 plerū. sz vicerat.
 Siquis igit' pretēdat grām/7 delū nectat Doech pro
 ditoris exemplo/vt eū quē protegere debeat prodat
 ad mortē instrumenti istis cōparatione censet'. quod
 ebrie mentis 7 titubātis vitio man9/vulnerare cōsue
 vit. Sicut iste malitie ebris9 vino/ perfuneste proditio
 nis iudicium/ Abimelech sacerdotis necem detulit. eo
 q̄ prophetam hospitio recepisset/ quem Rex inuidie
 accensus stimulis/persequebatur.

Capitulum sextum Tres habens partes.

Purum igitur ac sincerum oportet esse affectū.
 ut vnusquisq̄ simplicem sermonem proferat.
 vas suum in sanctitate possideat. nec fratrem suū cir
 cumscriptione verborum includat. Nihil promittat
 inhonestum. Nisi promiserit / tolerabilius est pro
 missum non facere/ q̄ facere quod turpe sit. Sepe ple
 riq̄ constringunt seipsos iurisiurandi sacramento.

ffo

¶ cū ip̄i cognouerint ꝑmittendū nō fuisse/ sacramētū
tñ cōtemplatōe faciūt quod spopōderūt. Sicut de He
rode supra scripsim⁹. qui Saltatrici/ꝑmiū turpiter
ꝑmīsit. crudeliter soluit. Turpe/ꝑ regnū ꝑ saltatōe
ꝑmittit. Crudelē/ꝑ mors ꝑphete ꝑ iurisiurādi reli
giōe donat. Quāto tolerabilis tali fuisse ꝑiuriū sa
cramētō. si tñ ꝑiuriū possit dici. quod ebris iter vi
na iurauerat/ quod e iuratus inter saltatiū choros/ ꝑ
miserat. Infert disco ꝑphete caput. ¶ hoc estimatū
ē fidei eē/ quod amentie fuit. Neq; unq; adducar/ vt
credā nō incaute ꝑmīsisse ꝑncipē ꝑeꝑte / vt imola
ret dñō/ q̄cquid sibi reuertēti/ itra limen dom⁹ sue oc
curreret. cū ꝑ ip̄m voti penituerit sui / postq; filia oc
currit sibi. Deniq; cōscidit vestimenta sua. ¶ dixit.
Heu me filia. ip̄edisti mihi stimulus doloris facta es
mihi. Sui licet ꝑto metu ac formidōne/ acerbitatē du
re solutionis impleuerit/ tñ luctuosum annū etiā poste
ris statuit deplorandū ac dereliquit. Dura ꝑmissio.
acerbior solutio quā necesse habuit lugere/ etiā ip̄e q̄
fecit. Deniq; factū ē ꝑceptū ¶ decretū in ꝑsrael/ ex
dieb⁹ in dies. Ambulabūt (in q̄t) filie populi ꝑsrael
lugētes filiā ꝑeꝑte galaditis/ q̄tuor diebus in anno
Nō possum accusare virum/ qui necesse habuit imple
re quod vouerat sed tamē miserabilis necessitas/ que
soluitur parricidio. Melius est non vouere/ q̄ voue
re id/ quod sibi cui ꝑmittitur nolit exsolui. Deniq;
in ꝑsaac habemus exemplum. ꝑ quo/ arietem domi
nus statuit immolari sibi. Non semper igitur ꝑmis
sa omnia soluenda sunt.

Deniq; ip̄e dñs frēq̄nter suā mutat sententiā. sicut
scriptura indicat. Nam in eo libro qui inscribitur nu
meri/ ꝑposuerat ꝑcutere morte/ ¶ ꝑdere populū.

sed postea rogatus a moyse/recōciliatus ē populo suo
Et iterū ad moysen ⁊ aaron ait. Diuidite vos de me
dio synagoge. ⁊ cōsummabo eos simul. Quibz discedē
tibz a cetu / Dathan ⁊ Abiron / atq; chore subito im
pios terra soluta prurupto hyatu absorbuit.

Precellentius ⁊ antiquius istud exemplum de filia
Iepse q̄ illud quod memorabile habetur apud philo
sophos de duobus pitagoreis. Suorum alter / cum a
tyranno Dionysio capite damnatus esset / prescrip
to mortis die poposcit / vt domum pergendi / ei facul
tas daretur. vt commendaret suos. Ac ne reuertendi
nutaret fides / vadem mortis obtulit ea cōditione / vt
si ipse deforet ad constitutum diem / vas eius sibi pro
eo moriendum agnosceret. Nec qualitatem sponsiōis
qui offerebatur recusauit. constantiq; animo diem
necis prestolabatur. Itaq; alter se non subtraxit. al
ter ad diem repedauit. Quod eousq; fuit mirabile / vt
tyrannus eos in amicitiam ascisceret / quorum vrge
bat periculum. Quod ergo in spectatis ⁊ eruditis vi
ris plenum miraculi est / hoc in virgine multo magni
ficentius / multoq; illustrius deprehenditur. que inge
miferenti patri ait. Fac mihi / vt exiit de ore tuo. Sed
spatium duorum poposcit mensium / vt cum equali
bus conuentum ageret in montibus. que virginitatē
eius predestinatam neci / pio affectu prosequerentur
Nec fletus equalium mouit puellam. nec dolor flexit
nec gemitus retardauit. nec dies preterit. nec fefellit
hora. Rediit ad patrem quasi ad votum rediret. et
voluntate propria cunctantem impulit. Fecitq; arbi
tratu spontaneo / vt quod erat fortuitum impietatis
fieret pietatis sacrificium.

Capitalum septimum. Quattuor habens partes.

Ecce tibi Judich se offert mirabilis . que formē
datū populis virū Olofernem adiit/ Assyriorū
triūphali septem caterua . Quem primo forme grā/et
vultus decore percudit . Deinde sermonis circūscripte
elegantia . Primus triumphus eius fuit/ q̄ itegrū pu
dorē de tabernaculo hostis reuexit . Secundus q̄ femi
na de viro reportauit victoriā . fugauit populos cō
silio suo . horruerūt Ierse audatiā eius . Vtiq̄ (quod
in pitagorais duobus mirant̄) nō expauit mortis
periculū . sed nec pudoris/ quod est grauius bonis fe
mina . nō ictum carnificis . sed nec totius exercitus te
la trepidauit . Stetit inter cuneos bellatorū femina /
inter victricia arma/secura mortis . Quantū ad molē
spectat periculi/mortura processit . quantū ad fidem
dimicatura . Honestatē igit̄ secuta est Judich . ⁊ duz
eam sequitur/ utilitatē inuenit . Honestatis enim fuit
prohibere/ ne popul⁹ dei se p̄fanis daret . ne ritus pa
trios/ ⁊ sacramēta p̄deret . ne sacras virgines/ vidu
as graues/pudicas/matronas/ barbarice obūceret ī
puritati . ne obsidionē deditōe solueret . Honestatis
fuit/ se malle p̄ oībus periclitari / vt oēs eximeret a
periculo . Quāta honestatis autoritas / vt cōsiliū de
summis rebus femina sibi vendicaret/nec a principi
b⁹ populi adiutorē p̄sumeret? Quāta grā vt inuenir⁹?
Quid vero Helise⁹ nisi honestatem secut⁹ est/cum ex
ercitum Syrie/qui ad obsidendū eū venerat/captiuū
introduxit in Samariā/ cui⁹ oculos cecitate obdure
rat/ ⁊ dixit/ dñe aperi oculos eorū vt videāt/ ⁊ vide
rūt? Itaq̄ cū rex Iſrahel percutere igressos vellet/eāq̄
sibi a propheta facultatē posceret nō dicit nō percutien
dos/quorū captiuitatē nō esset manu operat⁹/ armis
q̄ bellicis . sed magis subsidio alimentoz iuuandos .

Deniq; epularib; refecti copiis/nūq; postea in terrā
Israhel/pyrrhate Syrie reuertendū putauerunt.

Quanto hoc sublimius q̄ illud grecoꝝ? Q̄ cū duo
populi aduersus se de gloria imperioq; decertarent/et
alter ex his haberet copiā/quēadmodū naues alterius
populi clanculo exureret/turpe credidit/maluitq; mi
nus posse honestate/q̄ plus turpiter. Et isti qui dē
sine flagitio hoc facere nequibāt/ut eos q̄ cōsummādi
belli perfici grā in societate/cōuenerāt. hac fraude de
ciperēt. quā licet possent negare/nō possent tñ nō eru
bescere. Heliseꝝ aut/nō fraude deceptos/ sed potestate
dñi percussos/maluit tñ seruare q̄ perdere. quia deco
rū fuit hosti parcere/et aduersario donare vitā/ quā
potuisset auferre/nisi pepercisset. Liqueat igitur/ id qd̄
decorum est/semper esse vtile. Nam et Iudith sancta
decoro contemptu proprie salutis/soluit obsidionis
periculum/ et publicam honestate propria acquisiuit
utilitatem. Et Heliseus gloriosius ignouit q̄ percu
lit. et vtilius seruauit hostes/q̄ ceperat.

Quid autem aliud Joannes/nisi honestatem consi
derauit/ ut inhonestas nuptias/ etiam in rege non
posset perpeti/dicens/non tibi licet illam uxorem ha
bere? Potuit tacere/nisi indecorū sibi iudicasset/ mor
tis metu verum non dicere/inclinare regi prophetica
autoritatem/adulationem subtexere. Itaq; moriturū
sciuit se esse/ quia regi aduersabatur. sed honestatem
saluti pretulit. Et tamen quid vtilius/ q̄ quod passi
onis viro sancto aduexit gloriam? Sancta quoq;
Susanna denunciato falsi testimonii terrore/ cum
hinc se videret urgeri periculo/ inde obprobrio/ ma
luit honesta morte vitare obprobrium/ q̄ studio sa
lutis turpem vitam subire ac sustinere.

Itaq; dum honestati intendit / etiã vitã referuauit .
que si id qđ sibi videbat ad vitã utile preoptauisset
nō tantã reportasset gloriã . immo etiã id quod nō so-
lum inutile / sed etiã periculosum foret / penã criminis
forsitan non euasisset . Aduertimus igit' / qđ id quod
turpe est / nō possit esse utile . neq; rursus id quod ho-
nestum inutile . quia complex honestatis est semper
utilitas . ⁊ utilitatis honestas .

Memorable ferunt rethores / qđ dux romanorū / cū
ad eū aduersari regis medicus venisset / pollicens datu-
rū se regi venenū / vinctū eū ad hostē remisit . Et re-
uera preclarū vt qui virtutis certamen susceperat /
nollet fraude vincere . Non enim in victoria honesta-
tem ponebat . sed ipsam (nisi honestate questam) vic-
toriam turpem prenunciabat .

Capitulum octauum Quattuor habens partes .

Redeamus ad nostrum Moysen . atq; ad superio-
ra reuertamur . vt quãto prestãtiora / tãto anti-
quiora promamus . Nolebat egypti rex populū di-
mittere patruz . Dixit Moyses sacerdoti Aaron / vt ex-
tēderet virgã suã super omnes aquas egypti . Exten-
dit Aaron . ⁊ conuersa ē aqua fluminis in sanguinē .
⁊ nemo poterat bibere aquã . omnesq; egypti siti pe-
riebãt . sincera aut' fluēta / patribus abundabant . Jac-
tauerūt fauillã in celum . ⁊ facta sunt vlcera / ⁊ vesice
cadentes in hominibus ⁊ quadrupedib; . Deduxerūt
grandinem in igne flammeo . cōtrita erãt super terrã
omnia . Rogauit Moyses . ⁊ vniuersa / in suã gratiaz
reuerterūt . grando sedata est . sanata vlcera . pot; so-
litos flumina prebuerunt . Iterum caligantibus tene-
bris operta erat terra per triduum / ex quo Moyses
manus leuauerat . et tenebras infuderat .

Moriebat oꝝ priogenitū egypti. cū hebreoz dīs eēt
 ioffēsa pgenies. Rogatꝝ moyses / vt finē exiciis daret
 orauit. ⁊ iperauit. In illo ꝑdicandū. qꝫ a fraudis cō
 sortio tēperauerit. in hoc mirabile / qm̄ diuinitꝝ intē
 ta supplicia / ⁊ virtute ꝑpria etiā ab hoste detorsērit.
 Vere nūmū (sicut scriptū ē) māsuētus ⁊ mitis. Scie
 bat / qꝫ fidē rex nō seruaret ꝑmissi . tñ honestū puta
 bat / vt rogatꝝ oraret . lesꝝ bñ diceret. appetitꝝ remit
 teret. ꝑroiecit virgā. ⁊ serpēs factꝝ ē. q̄ deuorauit ser
 pētes egyptioꝝ. Significās qꝫ verbū caro fieret / q̄ ser
 pētis diri / venena vacuaret / per remissionē ⁊ idulgen
 tiā peccatoꝝ. Virga ē enī verbū directū / regale. plenū
 potestatis isigne iperū. Virga serpēs facta ē. qm̄ que
 erat filiꝝ dei / ex deo patre natus / filiꝝ hōis factꝝ est /
 natꝝ ex virgine. qui q̄si serpēs exaltatꝝ i cruce / medi
 cinā vulneribꝝ infudit humanis. Vñ ipē dñs ait. Si
 cut moyses exaltauit serpentem i deserto / ita exaltari
 oportet filiū hōis. Deniqꝫ ⁊ alterū signū ad dñm Je
 sum pertinet / quod fecit moyses. Adistit manū suā in
 sinū. ⁊ ꝑtulit eā. ⁊ facta ē manꝝ eiꝝ sicut nix . Jerū
 misit / ⁊ protulit eā. ⁊ erat sicut carnis hūane species
 Significās dñm Jesum / primū fulgore diuinitatis /
 postea susceptōe carnis / i qua fide credere oēs gētes
 populoꝝqꝫ oportet / merito manū misit. q̄a dextra dei
 Christus est . in cuius diuinitate ⁊ incarnationē / si
 quis nō crediderit / quasi reprobus flagellatur. sicut
 iste rex / qui (quoniam signis non crediderit euidenti
 bus) postea flagellatus orabat / vt veniam mereret .
 Quantus igitur honestatis affectus esse debeat. ex his
 probatur. ⁊ ex eo maxime / qꝫ se obūciebat pro popu
 lo. dicēs vt remitteret populo deus. aut certe de libro
 viuientium se deleret.

17 Thobias quoq; formā expressit honestatis euiden-
tius/cū relicto cōuiuio mortuos sepeliret. ⁊ ad cibos
pauperis mēse inuitaret inopes . Raguel precipue/q̄
cōtemplatione honestatis cū rogaret vt filiā suā in
coniugiū daret/vicia quoq; filie nō tacebat. ne circū
uenire petitorum videret tacendo . Itaq; cū thobias
filiū thobie/ posceret vt eā sibi daret puellā/respōdit
lege quidē ip̄i eā deberi tanq̄ propinquo. sed dedisse
se eā iam sex viris/ ⁊ oēs eos esse mortuos. Iust⁹ ita
q; vir/plus alienis timebat. ⁊ mallebat innuptā sibi
manere filiā / q̄ propter nuptias eius extraneos pe-
riclitari. Q̄ breuiter absoluit omnes questiones phi-
losophorū. Illi de vitis tractant tomorū / tegenda
an prodenda a venditore videant . Hic nec filie vi-
tia celāda arbitrat⁹ ē. ⁊ certe nō ip̄e affectabat: vt eā
traderet/sed rogabat . Quanto itaq; iste honestior sit
illis/dubitare non possumus/si conferamus quanto
prestantior sit filie causa/q̄ rei venalis pecunia.

Considerem⁹ aliud/quod in captiuitate gestū/sum-
mum tenuit honestatis decorem. Nullis enī aduersis
honestas impeditur/que ī his eminet/ ⁊ magis precel-
lit q̄ in prosperis. Inter vincula itaq; inter arma /
flammas/seruitutemq; liberis dī supplicio grauior ē/
inter penas morientū/excidia patrie. viroz formidi-
nē/peremptoz sanguinē / nō excidit tñ maiorib⁹ no-
stris cura honestatis. sed inter euerse patrie cineres ⁊
faullas. in affectibus pijs resplēdit ⁊ refulsit. Nā
cuz in perfidem ducerentur patres nostri/qui tunc dei
omnipotentis cultores erant/acceptuz ignem de alta-
ri/ sacerdotes dñi occulte in valle abscondērūt . Erat
illic velut puteus aque/secessū infrequēs/nec popula-
ri vsui patens/ ignoto ⁊ ab arbitris remoto loco .

Designauerunt in dicio sacro pariter ac silentio. ignem
 reconditum. Non illis studio fuit aurum defodere. argen-
 tum abscondere. quod seruaret posteris suis. Sed inter ex-
 trema sua/honestatis curam habentes/sacrum ignem seruam
 dum putauerunt. ne eum/vel impuri contaminarent /
 vel defunctorum sanguis extingueret/vel deformium rui-
 narum aceruus aboleret. Abierunt itaque in perstidem/
 sola religione liberi. que sola illis per captiuitatez ex-
 torqueri nequiuit. Post vero plurimum temporis / quoniam
 placuit deo dedit hanc mentem regi persarum / ut restau-
 rari in iudea templum / et legitimos reparari hieroso-
 limis iuberet ritus. Cuius gratia muneris / neemiam sacer-
 dotem rex persarum direxit . At ille secum deduxit il-
 lorum sacerdotum nepotes / qui profecturi de patrio
 solo/sacrum (ne periret) ignem absconderunt. Venientes
 autem (ut patrum sermone est proditum) non inuenerunt
 ignem. sed aquam grassam. Et cum deesset ignis quo ad-
 lerent altaria/haurire eos aquam/ neemias sacerdos si-
 bi quoque deferre et aspergere super ligna precepit. Tunc (vi-
 su mirabile) cum esset celum intextum nubibus/ sol repente
 illuxit. accensus est magnus ignis/ ita ut omnes in tam
 euidenti domini gratia factum stupentes/letitia perfunderentur.
 Orabat neemias . psallebant sacerdotes hymnum
 deo. Utque consumptum est sacrificium/iussit iterum neemias
 residua aqua maiores perfundi lapides. Quo facto
 flamma accensa est. lumem autem refulgens ab altari/ con-
 sumptum ilico est. Hoc patefacto in dicio/rex persarum
 eo loco in quo ignis fuerat absconditus / et postea re-
 perta est aqua/templum fieri mandauit. cui infereban-
 tur dona plurima. Appellauerunt autem illud qui erant
 cum sancto neemia epathar . quod interpretationem
 habet purificationis. et plurimis nepthe vocatur .

Inuenitur aut̄ in descriptionibus Hieremie p̄phete/
q̄ iusserit accipere de igne eos q̄ postea essent futuri .
Hic ē ignis / q̄ cecidit super sacrificiū moysi . ⁊ cōsump-
sit illud . sicut scriptū ē . quia exiuit ignis a dño . ⁊ cō-
sumpsit vniuersa q̄ erāt super altare holocausta . Hoc
igne oportebat sacrificari sacrificiū . Ideoq; filios
Aron / q̄ alienū ignē inferre voluerūt / exiuit iterū ig-
nis a dño / ⁊ cōsumpsit eos . ita vt mortui extra castra
p̄iicerent̄ . Veniēs aut̄ Hieremias in locū / inuenit do-
mū in modū spelunce . ⁊ tabernaculū / ⁊ archā / ⁊ alta-
re incensi intulit illud . ⁊ obstruxit ostiū . Quod cū hi
qui simul venerant / curiosi⁹ perscrutarent̄ / vt nota-
rent sibi locū / nequaquā cōprehendere atq; inuenire po-
tuerūt . Vt aut̄ cognouit Hieremias / quod affectassent
dixit . Ignor⁹ erit locus / donec congreget deus cōgre-
gationē populi . ⁊ propicius fiat . Tunc deus ostēdet
bec . ⁊ apparebit maiestas domini .

Cōgregationem populi tenemus . p̄piciationē dñi
dei agnoscimus . quā propiciator in sua operatus est
passione . Arbitror / q̄ nec ignem istū possim⁹ ignora-
re / cū legerimus / quia baptizat dñs Iesus in spiritu
sancto ⁊ igni . sicut in euangelio dixit Joānes . Aderi-
to consumebat̄ sacrificiū / quod pro peccato erat . Ille
aut̄ ignis / tipus sp̄s sancti fuit . qui descensurus erat
post dñi ascensionē / ⁊ remissurus peccata oim . q̄ q̄n
ignis inflammat animū ac mentem fidelem . Vnde ait
Hieremias accepto spiritu . Et factū est in corde meo
vt ignis ardens . flammigerans in ossibus meis . et
dissolutus sum vndiq; . ⁊ ferre non possum . Sed in
actibus apostolorum / cum decidisset spiritus sanct⁹
super apostolos / ⁊ plerosq; qui expectabāt promissa
domini / tanq̄ ignem dispersas esse linguas legimus .

Deniq; sic vaporabat anim9 singuloꝝ / vt musto re
 plecti existimarent / q̄ acceperāt linguarū diuersitatem
 Quis ergo sibi vult / q̄ ignis aqua fact9 ē / ⁊ aqua ig
 nē excitauit / nisi q̄a spiritualis grā / per ignē exurit /
 per aquā mūdāt peccata nostra? Eluit enī peccatū / et
 exurit. Vñ ⁊ apls ait. Vniuscuiusq; op9 quale sit /
 ignis p̄babit. Et ifra. Si cui9 op9 arserit / detrimen
 tū patiet. ipe aut salu9 erit. sic tñ q̄si per ignē. Quod
 ideo posuim9 / vt probarem9 per ignē exuri peccata .
 Notū est ergo hūc esse vere ignē sacrū / qui tūc ī tīpo
 ficure remissionis peccatoꝝ / descendit super sacrificiū
 hic igit ignis abscondit captiuitatis tēpore / quo
 culpa regnat. tempore aut libertatis / promit . Et li
 cet in aque speciem mutatus / tñ seruat ignis naturā .
 vt cōsumeret sacrificium. Nec mireris cū legeris / quia
 pater deus dixit. Ego sum ignis consumēs. Et alibi.
 Ad dereliquerūt fontem aque viue. Ipse quoq; dñs
 Jesus. quasi ignis inflāmat audientiū corda. q̄si fōs
 refrigerat. Nā ipe in euangelio suo dixit / q̄ ideo ve
 nerit / vt ignez in terras mitteret. potū sitientib9 aque
 viue ministraret. Helie quoq; tempore descendit ignis
 qñ prouocauit prophetas gentiū / vt altare sine igne
 accenderēt. Et cum illi nequissent facere / hostiam suā
 tertio ipe perfudit aqua . ⁊ manabat aqua in circui
 tu altaris. ⁊ exclamauit. ⁊ cecidit ignis a domino de
 celis. ⁊ consumpsit holocaustū. Holocaustuz illud tu
 es. Considera tacitus singula. In te descendit vapor
 spiritus sancti. te videt exurere / cum tua peccata con
 sumit. Deniq; quod consumptū est sacrificiū moysi tē
 pore / sacrificium pro peccato erat. Vnde moyses ait
 (sicut in machabeorum scriptum est libro) eo q̄ nō
 sit manducatum quod erat pro peccato / cōsumptū ē.

Hōne tibi cōsumi videt' / quā i baptisimatī sacramen-
to / interit hō tot' exterior? Vetus hō noster exterior
crucifix' ē cruci / apl's clamat. Illic (sicut patrū exem-
pla docēt) egypti' demergit'. hebre' resurgit' s'acto re-
nouat' spiritū. qui etiā per mare rubrū iōffenso trā-
siuit vestigio. vbi baptisati sunt patres sub nube ⁊ i
mari. In diluuiō quoq; Noe tēpore / mortua est caro
ōis. Iustus tñ cū sua p'genie seruat'. An nō cōsumi-
tur hō / cū absoluit' mortale istud a vita? Deniq; exte-
rior corrumpit'. sed renouat' iterior. Nec solū in bap-
tismate / sed etiā in penitētia fit carnis interit' ad p-
fectū spirit' / sicut apostolica docemur autoritate. di-
cētē sancto paulo. Iudicauī vt p'ns / eū q' sic operat'
ē / tradere h' modī sathane i interitū carnis. vt spūs
salus sit i die dñi nostri iesu xpī. Prolixior excurs'
admirādi grā misterii factus videt' / dū studemus re-
uelatū plenius sacramentū pandere. quod eousq; ple-
nū honestatis est / vt sit plenum religionis.

Capitulum nonum Tres habens partes.

Quanta autem honestatis cura maioribus fuerit
vt vnus mulieris iniuriam stupro illatam in
temperantiū / bello persequerētur / ⁊ victo populo / tri-
bus beniamin obtestarentur / in coniugium se eis pro-
prias filias nō daturōs? Remāserat tribus sine vllō
posteritatis subsidio / nisi fraudis necessarie acce-
pisset licentiam. Sive tamen indulgentia / congruo in
temperantie supplicio / non videtur vacare / quanto
illis hoc solum permissum est vt raptu inirent coniu-
gia / nō cōubii sacramēto. Et reuera dignū fuit / vt q'
alienū cōuberniū soluerāt / ipsi nuptiarū amitterēt sol-
lemnitatē. Q' plena aut' miserationis hystoria? Vir
inquit leuita acceperat sibi iugalem. quā a cōcubitu /

concubinā appellabat. q̄ aliquñ post quibusdā (ut fie
 ri solet) offensa reb9 / ad patrem se cōtulit / et fuit illic
 quattuor mensib9 . Et surrexit vir ei9 . et abiit ad so
 ceri sui domū . ut cum sua iugali repararet grām . et re
 uocaret eā . ac reduceret . Occurrit ei mulier . atq; in do
 mū patris sui introduxit maritū . Letat9 ē adolescen
 tule pater . et venit obuiā . et sedit cū eo trib9 diebus .
 et epulati sunt . et quieuerūt . Et sequēti surrexit leuita
 diluculo . et retētus ē a socero . ut tā cito nō desereret
 cōmuni iocunditatē . Et alio et tertio die nō permisit
 pater adolecētule pficisci generū suū . donec letitia ī
 ter eos et grā dīs consumeret . Sed die septimo / cū iā
 ad vesperū declinaret dies : post mensas et leta conui
 uia / cum pretereret finitime noctis viciniā / ut apud
 suos potius q̄ apud extraneos requiescendum puta
 ret / nequiuit tenere . et dimisit / vna cum filia sua . Ve
 rū ubi facta est aliqua progressio / cum vesper iam
 propior vrgeret / et appropinquatum foret ad urbem
 Iebuseorum / dicente seruolo ut ad eam dñs suus de
 flecteret / non acquieuit dñs suus . quia non erat ea ci
 uitas filiorum Iſrahel . sed intēdit peruenire vsq; ga
 ba . q̄ habitabat a populo tribus beniamin . Nec erat
 quisq; / qui adueniētes reciperet hospitio / nisi vir pe
 regrinus progressa etate . Sui cū aspexisset eos / et iter
 rogasset leuitam / quo vadis vel vnde venis / quo res
 pondente q̄ esset viator / et montē repeteret effrem / et
 nō esset qui colligeret eum / hospitium ei obtulit . et ador
 nauit conuiuū . At ubi factetas epulandi facta est / et
 mense remote / irruerunt pestilentes viri . et circueuerūt
 domum . Tunc senior filiam suā virginem / et coequa
 lem eius cum qua cubitare solita esset / offerebat vi
 ris iniquitatis . tantum ne vis irrogaretur hospiti .

Verū ubi ratio parū p̄cessit / r̄vis p̄ualuit / cessit leu-
tes iugali . r̄ cognouerūt eā r̄ tota nocte illuserūt ei . q̄
atrocitate vel dolore victa iniurie / āte ostiū hospitiis
quo vir su9 diuerterat p̄iecit se . r̄ exalauit sp̄m̄ su-
premo licet vite munere affectū bone cōiugis seruās .
vt exequias saltē sui funeris marito reseruaret . Suo
cognito (ne multis morer) d̄is p̄pe popul9 israhel in
bellū exarsit . Dubioq; euētū / cū anceps maneret pl̄iuz
tertia tñ pl̄iādi vice / tradit9 ē popul9 beniamin popu-
lo israhel . r̄ diuina iudicat9 sentētia / penas intēperā-
tie luit . r̄ cōderinat9 quoq; / ne quis ei ex nūero patrū
filiā suā daret in vxorē . Idq; cōfirmatū iurisiurādi
sacramento est . Sed cōpuncti / q̄ tā acerbā in fratres
tulissent sententiā / ita seueritatem eius temperauerūt /
vt orbatas parentū virgines in cōiugium sibi ascisce-
rent . quorū patres pro delicto perempti forent . vel
rapto copulā sociarent / quia pro tam turpis cōmissi
facinore / qui alieni matrimonii ius violauerāt / idig-
nos se impetrando exhibuere matrimonio . Sed ne pe-
rīret vna populo tribus / fraudis indulta est coniuē-
tia . Quāta igit̄ honestatis cura matorib9 fuerit / hinc
prodit̄ / vt q̄draginta milia virorū stringerēt gladi-
os aduers9 frēs suos de tribu bentamin / dum vlciscī
volūt iniuriā pudicitie . quia temeratores castitatis
nō offerebant̄ . Itaq; in eo bello cesa sunt vtrinq; se-
xagintaquinq; milia bellatorū . r̄ exuste vrbes . Et cū
inferior primo fuisset popul9 israhel / nec aduersi me-
tu belli perterritus vindicande castitatis sequestra-
uit dolorem . Ruebat in preliū / vel sanguine suo / pa-
rans commissi flagitii diluere notam .

Et quid mirū / si populo dei decorū illud atq; hone-
stum cure facit / qñ etiā leprosis (sicut in libris Reguz

legim⁹) honestatis nō defuit ostēderatio? Fames erat magna i zamaria. qz obsederat eā Syroz exercitus. Rex militares excubias supra muros sollicit⁹ reuisebat. Interpellauit eū mulier dicēs. Persuasit mihi hec multer/ vt afferrē filiū meū. ⁊ attuli. ⁊ coxim⁹. ⁊ ome dim⁹. ⁊ pmisit/ vt ⁊ ipa p̄ea suū filiū afferret. ⁊ carnes illi⁹ simul māducarem⁹. Hūc autē filiū suū absco dit. ⁊ nō vult eū afferre. Adot⁹ rex/ qz nō solū humanis/ sed etiā parricidalib⁹ cadauerib⁹ mulieres paste viderent/ ⁊ tam atrocis calamitatis exemplo perterritus/ heliseo denunciavit necem. cuius in potestate fore crederet/ vt obsidionem solueret/ propulsaret famē vel qz non permisit regi/ vt percuteret syros/ quos cecitate perfuderat. Sedebat heliseus cum senioribus in bethel. ⁊ priusq̄ introiret ad eum regis nuncius / ait ad seniores viros. Si vidisti quoniā filius homicide illius/ misit afferre caput meum? Et introiit nūcius. ⁊ mandatū regis pertulit. denunciās presens capitis periculū. Cui respōdit propheta. Hac hora diei crastina/ erit mensura simlaginis siclo. ⁊ due mensure ordi siclo/ in porta zamarie. ⁊ cū missus a rege nūcius nō credidisset/ dicens. si pluerit dominus de celo abundantiam frumenti/ nec sic quidem id posse effici/ dixit ad eum heliseus. Guia non credidisti/ oculis tuis videbis. nō manducabis. Et factus est in castris Syrie velut quadrigarum sonus. ⁊ vox multa quā tum vox magna virtutis. atqz ingens belli tumultus ⁊ arbitrati sunt syrii/ qz rex israhel i societate aduocasset prelii regem egypti/ ⁊ regez amorreorū. Et effugerūt diluculo relinquētes tabernacula sua. qm̄ verebant. ne improviso euentu nouorū opprimerent hostium. ⁊ cōiunctis regū viribus/ non possent resistere.

¶ In incognitū zamarie erat. qm̄ vlti metu / 7 fame ta
bidi / nec pretendere audebāt. Erant aut̄ leprosi quat
tuor ad portā ciuitatis. quib9 vita erat supplicii. et
mori lucrū. 7 dixerūt ad seinuicem. Ecce nos hic sede
mus. 7 morimur. Si igredimur ciuitatē moriemur fa
me. si manemus hic / nullū subsidiū viuendi suppetit
nobis. Eamus in castra Syrie. aut compendium
mortis erit / aut salutis remediū. Perrexerūt itaq; et
intrauerūt in castra. 7 ecce oīa nuda hostiū. Ingressi
tabernacula / primū reperitis alimentis / fugauerūt fa
mem. Deinde auri 7 argenti quantū potuerūt diripu
erūt. 7 cū soli prede incuberent / disposuerūt tñ nunci
are regi fugisse Syros. quia honestū id arbitrabant̄ /
q̄ represso iudicio / fouere fraudis rapinā. Suo in di
cō / egressus est populus. 7 dirripuit castra Syrie. et
cōmeatus hostiū. Abūduantā fecit annone. vilitatem
reddidit / secundū prop̄eticū dictū. vt mensura simi
laginis siculo / 7 due mensure ordi pari precio consta
rent. In hac leticia plebis / nuncius ille in quo requi
escebat rex / cōtritus inter exeantiū festinationē / 7 re
meantiū exultationē cōculcatus a plebe / mortuus ē.

Quis hester regina? Nonne vt populum suum pe
riculo exueret (quod erat decorum atq; honestum)
morti se obtulit / nec immitis regis trepidauit furo
rem? Ipse quoq; rex persarum ferox atq; tumido cor
de / tamen decorum iudicauit in dīci insidiarum que
sibi parate forent gratiam representare. populumq;
liberū a seruitute eripere. eruere neci. nec parcere neci
eius / qui tam indecora sua sisset. Deniq; quez secundū
a se precipuum inter omnes amicos haberet / cruci tra
didit. q̄ de honestatum se eius fraudulentis consiliis
animaduertisset.

Tractatus quartus cōpendiose multū de Amicitia
differens/in Triā diuiditur capitula.

Capitulum primum Septem continens partes.

Et enī Amicitia probabilis/ q̄ honestatem
cuet. Preferēda sane opib9/ honorib9/ po
testatib9. Honestati vero p̄ferri nō solet.
S3 honestatē sequi. Sualis fuit Jonathe. q̄
pro pietate/nec offensam patris/nec salutis periculū
refugiebat. Sualis fuit Abimelech. qui p̄ hospitalis
gratie officiis/necem potius sui q̄ proditorem fugi
entis amici subeundam arbitrabatur.

Nihil igitur breferendum honestati. que tamen ne
amicitiē studio pretereatur / etiam hoc scriptura ad
monet. Sunt enim plereq; philosophorū questiones.
Vtrum amici causa quisq; contra patriā sentire/ nec
ne/debeat/ vt amico obediat. vtrum oporteat/ vt fi
dem deserat/dum indulget atq; intendit amici cōmo
ditatibus. Et scriptura quidem ait. Claua ⁊ gladi9
⁊ sagitta ferrata sic homo est testimonium dans fal
sum/aduersus amicum suum. S3 cōsidera quid astru
at. Non testimonium reprehendit dictum in amicū.
sed falsum testimonium. Suid enim si dei causa/quid
si patrie cogatur aliquis dicere testimoniū? Nūquid
preponderare debet amicitia religioni/preponderare
caritati ciuium? In his tñ ip̄is requirenda ē veritas
testimonii. ne amicus appetat amici perfidia/cui9 si
de absolui debeat. Amicus itaq; neq; noxiō gratifica
ri debet/neq; innocenti insidiari.

Sane si necesse sit dicere testimoniū/si q̄d in amico
vitiū cognouerit/corripere occulte. si nō audierit/cor
ripere palā. Sunt enī bone correptōes. ⁊ plerūq; meli
ores/q̄ tacita amicitia. ⁊ si ledi se putet amicus /

tu tñ corripe. nec verearis. Tolerabiliora sunt enim amici vulnera/ q̄ adulantiū oscula. Errantem igitur amicū corripe. innocentem amicū ne deseras.

Constās enī debet eē amicitia/ perseverare ī affectu nō puerili mō/ amicos mutare vaga quadā debemus sententia.

Aperi pect9 tuū amico/ ut fidelis sit tibi. ⁊ capias ex eo vite tue iocunditatem. Fidelis enim amicus/ medicamentū est vite ⁊ immortalitatis gratia.

Refer amico ut equali. nec te pudeat/ ut preuenias amicum officio. Amicitia enim nescit superbiam. Ideo enī sapiens dicit. Amicū salutare nō erubescas. nec deseras amicū in necessitate. nec derelinquas eū. neq; desituas. qm̄ amicitia vite adiumentū est. Ideo onera nostra portemus. sicut apostol9 docuit. Dicit enī his quos eiusdē corporis cōplexa ē caritas. Etenī si amici secūde res amicos adiuant/ cur nō ⁊ in aduersis amici rebus/ amicos adiumentū suppetat. Iuuenus cōsilio. cōferamus studia. cōpatiamur affectu. si necesse est/ toleremus etiam propter amicum aspera.

Merunq; inimicitie subeunde sunt/ propter amici innocentiam. Sepe obtreccationes. Si restiteris vel responderis/ cum amicus arguitur ⁊ accusatur/ nec te peniteat huiusmodi offensionis. Iusti enim vox est/ si mala mihi euenerit propter amicū/ sustineo. In aduersis enī/ amicus probat. Nā in p̄speris/ amici oēs vident. Sed ut in aduersis/ amici patientia ⁊ tolerantia necessaria est/ sic in p̄speris/ autoritas cōgrua ē. ut insolentiam extollentis se amici reprimat/ ⁊ redarguat. Nē pulchre in aduersis positus Job/ dicit. Misere mei amici. miseremini. Nō quasi abiecta vox ē sed q̄st censoria. Nā cū iūste arguitur ab amicis/ nō dicit

Miseremini mei amici. hoc est / misericordiã debetis fa-
cere. Opprimitis aut̃ vos / et impugnatis hominẽ / cu-
ius erumms compati pro amicitia nos oportebat.

Capitulum secundum Nouem habēs partes.

Seruate igitur filii iniram cum fratribas amici-
tiam quia nihil est in rebus humanis pulchri9.
Solatium quippe vite huius est / vt habeas cui pecc9
aperias tuum. cum quo archana participes . cui com-
mittas secretum pectoris tui. vt colloces tibi fidelem
virum / qui in prosperis gratuletur tibi . in tristibus
compatiatur / in persecutionibus adhortetur . Qz bo-
ni amici hebrei pueri / quos a sui amore: nec fornacis
ardentis flamma diuisit . De quo loco (vt supra di-
ximus) bene ait sanctus Dauid . Saul et Jonathas
speciosi et carissimi / inseparabiles in vita sua . et i mor-
te non sunt separati.

Sic est amicitie fructus / non vt fides / propter ami-
citiã destruat̃. Non potest enim homini amicus
esse / qui deo fuerit infidus.

Pietatis custos / amicitia ẽ . et equalitatis magistra
vt superior / et inferiori se exhibeat equalẽ / et inferiorẽ su-
periori . Inter dispares enĩ mores / nõ p̃t esse amicitia
Et ideo cõuenire sibi vtriusq; debet grã . Nec autori-
tas desit inferiori si res poposcerit . nec humilitas su-
periori . Audiat quasi parem quasi equalẽ . et ille q̃si
amicus moneat . obiurget / nõ iactantie studio / sed af-
fectu caritatis . Neq; monitio aspera sit . neq; obiur-
gatio cõtumeliosa . Sicut enĩ adulationis fugitans
amicitia debet esse / ita etiam aliena insolentie .

Quid ẽ enĩ amicus nisi cõsors amoris . Ad quẽ aim
tuũ adiungas / atq; applices / et ita misceas / vt vnum
velis fieri ex duobus . cui te alteri vt tibi cõmittas .

a quo nihil timeas. nihil ipsi commodi tui causa inho-
nestum petas. Non enim vectigalis amicitia est. sed
plena decoris. plena gratie. Virtus est enim amicitia
non questus. quia non pecunia parit. sed gratia. nec incita-
tione preciorum. sed concertatione beniuolentie.

Denique meliores amicitie sunt in opibus quam diuitibus. et
frequenter diuites sine amicis sunt. quibus abundat pau-
peres. Non est enim vera amicitia. ubi est fallax adulatio.
Diuitibus itaque plerique assentatorie gratificantur. Erga
pauperem nemo simulator est. Verum est. quicquid defer-
tur pauperi. huius amicitia inuidia vacat.

Quid amicitia preciosa. quam angelis ceteris hominibus est.
Unde et dominus Iesus dicit. Facite vobis amicos de iniquo
mammona. qui recipiant vos in eterna tabernacula.

Ipsae nos deus amicos ex seruulis facit. sicut ipse ait
Iam vos amici mei estis / si feceritis quae ego precipio vo-
bis. Dedit formam amicitie. quam sequamur. ut faciamus
amici voluntatem. ut aperiamus secreta nostra amico quicum-
que in pectore habemus. et illis archana non ignoremus.
Videndum illi peccatum nostrum. et ille nobis aperiat suum
Ideo inquit vos dixi amicos. quia omnia quicumque audiui
a patre meo. nota feci vobis. Nihil ergo occultat ami-
cus si verus est. effundit animum suum / sicut effundebat
mysteria dominus Iesus. Ergo qui facit mandatum dei /
amicus est. et hoc honoratur nomine.

Qui est vnanimis / ipse amicus est. quod vnitas ani-
morum in amicis sit. nec quisquam detestabilior / quam qui
amicitiam leserit. Unde in proditore dominus hoc in
gratissimum inuenit. quo eius condemnaret perfidiam /
quod gratie vicem non representauerit. et conuiuio ami-
cicie venenum malitiae miscuerit. Itaque sic ait. Tu ve-
ro homo vnanimis dux meus et notus meus.

qui semper mecum dulces capiebas cibos. Hoc est. Non potest sustineri istud. quia vnanimis appetisti eum / qui tibi donauerat gratiam. Nam si inimicus meus maledixisset mihi / sustinuissem utiq; . ⁊ ab eo qui me oderat / absconderem me. Inimicus vitari potest. amicus non potest / si insidiari velit. Illum cauemus / cui non committimus consilia nostra. huc cauere non possumus / cui commisimus. Itaq; ad aceruandam peccati inuidiam / non dicit tu vero seruus meus / apostolus meus / sed vnanimis meus. Hoc est non meus / sed etiam tuus proditor es / qui vnanimum prodisti.

Dominus ipse cum a tribus regibus offensus esset / qui sancto Job honorem non detulissent / ignoscere his per amicum maluit. ut amicitie suffragium / remissio fieret peccatorum. Itaq; rogauit Job. ⁊ dominus ignouit. Profuit illis amicitia: quibus obfuit insolentia.

Capitulum tertium Vnam continens partem.

Hec apud vos deposui filii / que custodiat in animis vestris. Sive / utrum aliquid profectus habeant / vos probabit. Interim copiam multam exemplorum afferunt. Nam prope omnia maiorum exempla / plurima quoq; dicta / his tribus inclusa libris tenentur. ut / etsi sermo nihil deferat gratie series tamen vetustatis quodam compendio expressa / plurimum instructionis conferat.

Ambrosii Doctoris eximii / Officiorum Liber tertius ⁊ ultimus / in quo de honesti vtilisq; comparatione explicatum est / Feliciter finit.

Ultius huius operis Officiorum Ambrosii eccle
sie doctoris sapientissimi / cū subiectarū materia
rum recollectione summaria / perutilis diuisio.

¶ Prefationem siue tractatum primum quinq; capi
tula continentem in totuz opus premittens / ī qua de
silentio ad officii magisterium pertinente : preponit
precepta / cur / quid / ad quos / ⁊ quo ordine scribere in
tendit / in ea ipsa grauissime explicat.

Capitulum primū tres habens partes / Primo Am
brosium suos docere filios affectantem / arrogantiam
vitare / Christum in exemplo preponendo ostendit .
Secundo q; ad docendi officium ex assumpto necessi
tatis sacerdotio / Christi sapientiam ipse docere inten
dit . Tertio q; hoc faciens / non supremuz / sed diuina
rum lectionis scripturarum ecclesie officium ultimuz
oprat assequi . vt discat docendo / qui non prius di
cicit / q̄ doceret .

Ca . ii . tres habens partes / Primo asserit q; nihil
ē eligibilius homini / vt post bene loquat / q̄ prius dis
cere tacere . Secūdo q̄ bonū / q̄q; laudabile ē nosse ta
cere . Tertio q; si vias nostras a peccato custodire ve
limus / lingue legem adhibere necesse est .

Ca . iii . tres habens partes / Primo docet nō ppter
dicta / oportere nos tanq; mutos esse / duplex distin
guens silentiū . Secūdo q; exēplo Dauid ⁊ Isaiē / os
⁊ labia debemus custodire . Tertio qualiter scripture
documento / ori custodiam possumus adhibere .

Ca . iiii . tres habens partes / Primo quas virtutes
ex debito silentio quis cōsequatur / ostendit . Secūdo
q; in peccatorū pericula se exponit / ⁊ ex hostibus inui
sibilibus ⁊ visibilibus / qui passiones insurgentes /

per silentium non refrenat. Tertio q̄ per humilitatez
 ⁊ silentii patientiam exemplo dauid/ accepta iniuria
 nos non debere excitari.

Ca. v. quinque habens partes/ Primo manifestat q̄
 ea que dicta sunt/ tanq̄ virtutum ⁊ officiorum fūda
 menta praeicit. Secundo/ cur/ quid/ ⁊ ad quos Ambro
 sius scribit. Tertio nomen officii a sacris doctorib⁹
 dici posse/ euangelica autoritate/ ipsiusq̄ nominis de
 scriptione confirmat. Quarto materiam dicendorum
 ostendit. De his Tullius in primo ca. ii. primi trac
 tatus. Quinto non esse sibi superfluum de honestis
 utilibusq̄ officiis scribere/ ex antedictis finaliter cō
 cludit.

Tractatus secundus/ de officiis dicendi loquens/
 in septem partitur capitula.

Capitulum primū ordinem ponens dicendorum /
 tres habens partes/ Primo/ loco priori inter officia
 debere constituit quod decorum est ⁊ honestum sacris
 ostendit testimoniis. Secundo philosophos non prio
 res q̄ dauid/ nec cōuenientia sicut ⁊ ipse/ officii dicen
 di dedisse precepta variis cōfirmat exēplis. Tertio
 modū in dicendo tenere/ primū esse humanum officiū
 ex sui utilitate difficultateq̄ concludit.

Ca. ii. duas habens partes/ Primo diuinae exēpla
 riterq̄ officiū explanat. De hoc Tullius li. i. ca. ii. pri
 mi tractatus. Secundo dans exemplū de officio perfe
 cto/ misericordiā in pauperes exhibendam/ fructum ip
 sius multiplicem exponit/ sancti Job misericordiā
 commendando.

Ca. iii. insigne valde quinque habens partes: occasi
 one exempli dati de misericordia/ Primo tres errane
 as ponit opiniones. quibus a misericordie officio /

honestisq; quibuscunq; officiis quidā retrahi culpan-
tur/ putātes aliqui deū de his inferioribus nō habe-
re prouidentia. alii nostrorū actuum ipm nō habere
scientiā/tertiū vero arbitantes in eo nō esse iusticiā.
Secundo huiusmodi materie difficultatē tāgens/ san-
ctum Job suis tribus amicis super hoc colloquentem
proponit. qui postq; in persona infirmorū cōtra deū
locutus est/nō quod loquitur aprobens sed tantū ve-
ritatē inquirens (quē modū disputādi imitatus est
plato. tulliusq; post eū) illos errores in generali eua-
cuās: malos ex multis miseros/iustos aut felices ostē-
dit. Tertio/primū errorē qui est cōtra dei prouidētiā
singulariter euacuat. Quarto secundū qui ē cōtra dei
scientiam/ veteris ⁊ noui autoritatibus/ exemplisq;
naturalibus confutat. Quinto tertium qui est contra
dei iusticiam/doctrinis euāgelicis/rationibus/ ⁊ simi-
litudinib; destruit. causas fortasse mūdane prosperi-
tatis malorum/finaliter concludens.

Ca. iiii. sex habens partes/ Primo officia ponens
adolescentes decētia/exemplaq; sanctorum adolescē-
tium adhibens/ verecundiam dicit iuuenilem maxime
decere etatem. De hoc Tullius li. i. ca. xxiii. secūdi tra-
ctatus. Secundo ad decētiā sermonis/ vsusue cuius-
cūq; loquēdi/necessariā ponit esse verecundiā. De hoc
tullius li. i. ca. xxv. secūdi tractatus. Tertio silen-
tium esse maxime actū verecundie/que in oculis etiā te-
nēda in castitatisq; cōseruatōe/pudicitie comes ē/exē-
plo Susanne/virginisq; marie demōstrat. Quarto ve-
recundiā nostris ī orationibus ad deū/exēplo publi-
cani ī templo orātis/autoritateq; apostoli cōfirmat
Quinto verecundiā ⁊ modestiā ī motu/gestu/incessuq;
tenere q; decēs/q; his carere indecēs ⁊ inhonestū sit

exēplis atq; rōibus docet. De his tul. li. i. ca. xxv. se
cūdi tractat⁹. Sexto verecundiā eē maxie seruandaz
decernit/nō mō vt turpe aut obscenū nō pferam⁹/ne
ve itidem audiam⁹/ sed ne quod turpe nrīs ī mēbris ī
telligim⁹/ aspiciam⁹. Atq; natura docente illud hone
ste tegamus apostoli autoritate cōfirmat. ne etiā ta
lia ī nobis tegenda/nec eoz vsū/suis etiā nōib⁹ ap
pellemus/ prohibēdo. Quidq; cham filio noe patris
verenda aspicienti acciderit. Quid p̄terea pluriū cui
tatum mos super hoc obseruauerit. Quid deniq; sacer
dotib⁹ veteris legis/ super hoc officio obseruādo fue
rit preceptū. De hoc tul. li. i. ca. xxv. secūdi tractat⁹

Ca. v. super tanta mora in verecūdie partibus se
excusando/decenciā omni etati diq; sexui cōuenientē/
seruari posse docet/si formositatē/ordinez/ornatūq;
(in quibus Tullius decus posuit consistere) habueri
mus/naturā nostrā tanq; illorū exēplar imitātes. De
his tul. li. i. ca. xxv. secūdi tractatus.

Ca. vi. docens cauere que verecundiā/modestiam ⁊
decorem eneruare possunt/partes habens q̄ttuor/ p̄ri
mo docet intēperantium cōsortia vitare. Secūdo iuue
nū viduarū/ac virginum domos/ nō (nisi raro ⁊ cū
graibus personis) adire. Tertio iracundiam preca
uere/aut saltem temperare. Animoq; quietato reconci
liationem exemplo Jacob querere. Vindictam ad mo
dum pueroz nō querere. Indignationē quoq; in no
bis/verbis mitibus aliorū cōprimere. Quarto cauē
dū ne in perturbaciones incidamus. premuniendo mē
tez bonarū rerū cogitatione. vt ratio/quo honestati
cōueniat decernere possit. De hoc tul. li. vt supra.

Ca. vii. quattuor habens partes/diuidēs sermonē
in colloquium familiare/ ⁊ disceptatiuū/ p̄rimo dat

precepta conseruandi decoris in sermone familiari.
Secūdo idem facit in sermone disceptatiuo. De his
Tul. li. i. ca. xxv. secūdi tractatus. Tertio iocos verba
les risum mouentes dicit nō decere ecclesiasticos. De
iocis vide tul. li. i. ca. xx. secūdi tractat⁹. Quarto qđ
in voce/ vt decens sit/ obseruandū est. De hoc Tul. li.
primo: capitulo. xxv. secūdi tractatus.

Tractatus tertius de Officiis actiuis siue in vite
actionibus consistentibus determinans / quindecim
habet capitula.

Ca. primū/ duas hñs partes/ Primo ad decorē et
honestatē cuiuscūq; officii i actōe cōsistentis/ tria di
cit eē necessaria. ponēs tertū aliud q̄ Tullius. Vide
de his li. i. ca. xxvi. ⁊ xxvii. secūdi tractat⁹. Secūdo
ostendit sanctos patres Abrahamā/ Jacob/ Joseph/ Job
Dauid hec tria in suis tenuisse actionibus.

Ca. ii. tres hñs partes/ volēs de officiis a quatuor
virtutū fontib⁹ ortū ducentib⁹ dare p̄cepta/ Primo
nullū taliū officioꝝ in sanctis patrib⁹ defuisse propo
nēs/ i quibus he quatuor virtutes cōsistūt secūdū
phōs explicat. Vide de hoc Tullium li. i. ca. ii. secūdi
tractatus. Secūdo calumniā ordinis hic i hoc primo
libro obseruati remouet. Tertio pri⁹ propōsitū/ nul
lam quatuor virtutum in sanctis patribus defuisse
eorum operibus demonstrat.

Ca. iii. quatuor habens partes / de officiis a pri
mo fonte honesti puta prudentia siue sapientia exor
tis/ specialiter determinans / Primo quid sit secundū
philosophos propriū prudentie officii/ quidq; a tali
officio alienū/ q̄ insuper vitanda sunt circa hoc/ phōs
q; exinde rephensibiles oñdit. Secūdo duo dicit eē ne
cessaria/ ne cōtra prudentie officii aliquo sentiam⁹.

subdens que a prudentia debeamus officia extrahere
De his Tul. li. i. capitulo. iiii. secundi tractat9. Tertio
ostendit paucos ⁊ cum magnis laboribus veri sum
mi assequi cognitionem licet omnibus insit naturaliter
huiusmodi cognitionis appetitus. Vide Tullium ubi
supra. Quarto cōcludens prudentiā primū fontē esse
officioꝝ / has quattuor virtutes ad inuicem connexas
ostendit. De hoc Tullius li. i. ca. ii. secūdi tractatus.

Ca. iiii. cū duobus sequentib9. de secundo fonte ho
nesti puta iusticia determinās / sex habet partes / Pri
mo societatem humanā / iusticia ⁊ beneficentia conser
uari / qualiterq; se habeant inter se iusticia ⁊ beneficē
tia premitit. Secundo duo iusticie munera phōs po
suisse / in primoq; contra euangelii veritateꝝ errasse / ⁊
secunduz a nostris transfuisse scripturis autoritati
bus explicat. De hoc Tul. li. i. ca. iiii. secūdi tractat9.
Tertio qualia a fonte iusticie officia ducere debem9
exemplo moysi docet. Vide Tullium ubi supra. Guar
to iusticie ex suis officiis splendorē / quibusq; vitius
iusticia eneruat demonstrat. De hoc Tul. li. i. ca. v. se
cūdi tractatus. Quinto iusticie magnitudinē ostēdit
cū semper ⁊ ubiq; ⁊ erga oēs etiā hostes seruāda est.
Eiusq; debere variari officia secundū hostiū demeri
ta / exemplis declarat. quapropter gētiles / molli appel
latōe hostes censebāt vocādos. quod de nostris hoc af
sumpsisse scripturis / autoritatib9 pbat. De his tul.
li. i. ca. ix. secūdi tractat9. Sexto fidē / idest fidelitatē /
iusticie fundamentū eē ex dictis ocludit. De hoc Tul.
libro. i. ca. iiii. secundi tractatus.

Ca. v. tres hñs partes / de beneficētia iusticie iunc
ta qua humana conseruatur societas. Primo necesse
esse beneficentiā ex beniuolentia ⁊ liberalitate cōstare

vt perfecta sit/ostēdit. Secūdo ad officia iuste libera-
litas in dando esse perfecta! multa esse cauenda do-
cet. De hoc Tul. li. i. ca. x. secūdi tractatus Tertio er-
ga quos officia perfecte liberalitatis largi? scdm tñ
facultatē/7 prius exercere debeamus/ex circumstātiis
docet esse attendendum. que sunt fides/causa/ locus /
tempus/cōsanguinitas/etas/debilitas/ petendi auxi-
lium verecūdia. De his vide Tullium libro primo
tractatu. ii. ca. x. circa finem.

Ca. vi. tres hñs partes/de gratitudis officiis qb9
beniuolis ī nos 7 benefactorib9 repēdim9/7prio q̄lia
debēt eē h9modi officia/rōnib9/exēplis/7 autoritati
b9 explicat. De hoc Tul. li. i. ca. x. secūdi tractat9. Se-
cūdo q̄ si facultas liberaliter reddēdi bñficii nō sup-
petat/āi beniuolentia locupletis referre iudicat. Ter-
tio occasiōe huius/beniuolentiā p̄stare supra liberali-
tatem/licet sibi qñq; diunctā/qñq; disunctā/cludēs
varia beniuolētie officia singulariter laudabilia enu-
merat. De his Tul. li. i. tract. ii. ca. x. post medium.

Ca. vii. cū trib9 sequētibus/de tercio fonte honesti
puta de fortitudine determinatur9/7tuor hēt partes
7primo fortitudinē in bellicā 7 domesticā diuidens /
ip̄am bellicā ab ecclesiasticorū officiis remouet/ ideo
nō dās circa eam precepta. De hoc Tul. li. i. ca. xiiii.
7. xv. secūdi tractatus. Secundo fortitudinē onexā
eē ceteris virtutibus puta iustitie 7 prudentie ondit.
De hoc Tul. li. i. ca. xi. secūdi tractatus. Tertio forti-
tudis gloriā/nō tam ī corporis viribus q̄ āi virtute
cōsistere. De hoc Tul. li. i. tractatu secūdo. ca. xi. 7 cir-
ca finē capituli. xiiii. Quarto p̄pria fortitudis offi-
cia puta iniuriā depellere/in dolore consolari/omnez
animi motum inordinatum vincere 7 cetera explicat

Primū ponit Tullius ca. xi. primi. li. circa finē. Alta autē in diuersis capitulis in materia de fortitudine.

Ca. viii. quinq; habens partes. Primo quot; qui bus in rebus maxime cernatur vis siue excellētia fortitudinis. Hec Tul. li. i. ca. xii. secūdi tractatus. Secūdo hortatur exemplo apostoli ad secundum illorum duorum assequendum. Tertio q̄ primum est maxime viris ecclesiasticis habendū probat autoritate pauli Quarto seruū dei instruens ad fortitudinē/ dat p̄cepta de pietate exercenda. de seculi negociis fugiendis. de animi tranquillitate/ et ipsius vacuitate ab angustiis habenda. Quinto Christi ministros hec p̄cepta maxime seruari debere concludit. De his Tullius. li. i. tractatu. ii. ca. xiiii. circa finem.

Ca. ix. tres habens partes. Primo ostendit quibus p̄parātus ē animus. ne fortitudinis officia/ aut temere aggre diat/ aut incepta turpiter deserat. De hoc Tul. li. i. tracta. secūdo ca. xiiii. et i principio. xv. Secundo quot; et quibus i rebus ai excellētia consistat/cludit. De hoc Tul. li. i. ca. xii. tract. ii. Tertio fortitudinis ai su per alias virtutes excellētiā ostendens/ q̄ verus fortis debeat cauere exēplo Job declarat. De hoc Tul. li. i. tractatu secundo. ca. xi. circa finem.

Ca. x. tres habens partes/ dicētes i sanctis nris mar tiribus fortitudinē bellicā nō fuisse/ ideoq; Ambrosius de domestica solū dedisse p̄cepta reprehēdēs. Primo quāta i ipsis martiribus talis fuerit bellica fortitudo eorū triūphis demōstrat. Secūdo quāta i eis fuerit/ eorū tormentis et cruentibus edocet. Tertio duo eē ca uēda viro forti in vincenda supplicia/ cōnumerat. De hoc Tul. li. i. tractatu. ii. ca. xvi. circa finem. De p̄ceptis et cautelis conseruandis in officiis bellicis.

De hoc Tullius libro. i. ca. xv. secundi tractatus.

Ca. xi. cum quattuor sequentibus / de quarto fonte honesti puta temperantia determinans / duas habet partes. Primo que in temperantia cernenda sunt et que renda tanquam ei annexa proponit. De hoc Tul. li. i. tractatu. ii. ca. xviii. circa principium. Secundo que iuuenibus spectanda sunt ut quedam vite sue ordinez te neant puta verecundiam seruare. cum quibus conuersentur eligere. quid personis / temporibus / etatibusque conueniat aduertere. quid singulorum ingenis sit accommodum agnoscere / docet. Et iuuenes cum probis et senibus debeant conuersari / habet Tul. li. i. ca. xxiii. De aliis vide ibidem ca. xix. xxi. et xxii.

Ca. xii. duas habes partes. Primo ocludens nos de bere predicta obseruare / cum in eis id quod decoz dicimus vere preluceat / honestum et decorum sermone potius quam re distingui ostendit. Secundo similitudine quadam decoz supra honestum excellere / ipsum tamen non nisi in honesto tanquam in radice esse / scriptureque in dictis expressius hoc contineri demonstrat. De materia huius capituli vide Tullium libro primo. tractatu secundo ca. xviii.

Ca. xiii. tres habes partes. Primo ipsum decori diuisi onem ponens membraque distribuens / quandam ex apostoli dictis decori aliam descriptionem elicit. De hoc Tul. li. i. ca. xviii. tractatu. ii. Secundo decorum utriusque similitudine duabus explanat. Tertio que seruanda queque summe cauenda sunt ut decorum illud in vite actionibus te neamus. Vide Tullium libro primo tractatu secundo ca. xxi. ante medium. Item. xxv. post medium. Item xviii. in fine. Item capitulo. xix.

Ca. xiiii. duas habes partes / quia ad conseruationem decori et moderationis / maxime cauenda est animi tractantia.

¶ Deo primo tria esse genera hoim iniuriã accipientiũ
puta iperfectoz / pficientiũ / ⁊ perfectoz distinguẽs /
quẽadmodũ iracundiã reprimere debeamus exemplo
pauli ⁊ dauid perfectoz edocet. Secundo exemplo da
uid celestem querentis perfectionem / nos ad eandem
tendere exhortatur. virtuti imaginem seruando / dia
boli imaginem / precipue auariciã fugientes.

Ca. xv. quattuor habens partes / leuitas ecclesie mi
nistros ad officia exhortans. ¶ Primo eos terrena ma
xime despiciere docet. Secundo ipos per virtutum ope
ra nomen bonum debere cõseruare. Tertio castimoniã
rationibus ⁊ veteris legis figuris debere tenere. Quar
to q̃ magna sint leuitarum ecclesie officia / leuitarum
veteris legis officiis figurata / a quattuorq; honesti
orta fontibus demonstrat.

Tractatus quartus de cõparatione duorum bone
storum inter se / vnicum continet capitulum.

Capitulum hoc tres habet partes / ¶ Primo / officia
prudentie (idest in deum) preponenda esse officiis iu
sticie in hominũ cõmunitatem ostendit. licet nõ sic di
cendum sit de officiis prudentialis cognitionis rerũ
naturalium . vt Tullius determinat libro . i . ca . primo
tertiũ tractatus. Secundo officia esse quandoq; cõmu
tanda / sic q; aliquod honestum esset dabile quot per
additam circumstantiam fieret non honestuz. De hoc
Tullius libro primo capitulo . vii . secundi tractat9.
Tertio docet quales idcirco debent eligi ecclesie mini
stri . qui quod honestum est sequantur . quodq; hone
stius est officium / minus honesto preferant . ⁊ quod
cuiq; tempori aptum sit cognoscãt . vt honeste deo of
ficiales vitam mereantur . quã nobis concedat fõs
totius bonitatis ⁊ honestatis .

Secundus liber Officiorum/ in quo de utili offi-
ciisq; ad vitam consequendum beatam utilibus
disputatur/in duos partitur tractatus.

Tractatus primus ostendēs solas virtutes animi
non corporis/ & externa que putantur bona. aliquid
afferre utilitatis ad vitā beatā/ sex cōtinet capitula

Capitulum primum duas habens partes/ Primo
in solo bono honesto vitam esse beatam. solūq; ipm
illam efficere/ neminem dubitasse premitit. Secundo
unde vita talis dicatur beata explicat.

Capitulum secundum tres habens partes. Primo
varias philosophorum de vite humane beatitudine
opiniones recitans/ quot & quibus in rebus beata ta-
lis vita veraciter consistat/ euangelicis declarat testi-
moniis. Secundo ostendit prophetaz/ anteq; philoso-
phorum nomē fuisset auditum/ eandem de vite huma-
ne beatitudine eiusq; premito cum euangelio/ protulif-
se sententiam. Tercio nec dei cognitionem sine operi-
bus / nec opera sine fidei cognitione beatam efficere
vitam demonstrat.

Ca. iiii. predictarū opinionū secundā destruēs/ ostē-
dit/non in rerū naturalū scientia/ sed in dei cogniti-
one & vite innocentia/ vitam constare beatam.

Ca. iiii. duas de dictis opiniōib; euacuās/ i corpo-
ris dolorib; & persecutionib; vitā splendere beatam
autoritatibus probat. & confirmat exemplis.

Ca. v. predictam peripateticorum opinionem con-
futans/ duas habens partes. Primo corporis aut ex-
terna bona nihil adiutorū afferre ad vitam beatam
ostendit. Secundo corporis aut externa que putan-
tur bona/ vite beate esse impeditiua / diuino declarat
testimonio.

Ca. vi. duas hñs partes / Primo virtutē solā hui⁹ vite summū eē bonū / per eāq; solā / vitā acquiri eternā definit. Secūdo extra quosdā / nō ppter hui⁹ vite mala penalia hic beatā haberi vitā esse impossibile / exēplis sanctorum hic viuentium ostendit.

Tractatus secundus / que officia vtilia / queq; vtiliora / a quibusq; ducantur virtutibus explicans / tredecim continet capitula.

Capitulū primū / q̄tuor hñs partes / Primo de q̄b⁹ i sequētib⁹ agendū ē pponit. Idē tullij i principio secūdi libri. Secūdo vtilitatē pecuniariā a suo excludēs pposito / idem eē honestū / vtile / ⁊ iustū sacris oīdit scripturis. De hoc tul. li. ii. ca. i. secūdi tractatus. Tertio cur non de vtilitate mercatorū q̄stiosa / sed de pia dānosaq; q̄ Christū lucratur / determinat. Quarto ex dictis apostoli duplicē distinguens vtilitatē / honestatem ⁊ vtilitatem idem esse concludit.

Ca. ii. definiens que ⁊ quot in hac vita super ōnia sunt vtiliora / ad nostriq; cōmendationem accommodatiora / quattuor habēs partes. Primo quib⁹ officiis aliorū animos ad nostri amorem allicere possum⁹ / in generali premitit. De hoc tul. li. ii. ca. iiii. secūdi tractatus. Secundo quante vtilitates quātusq; amor populi euenit per mansuetudinis affabilitatisq; officia exemplo moysi docet. Tertio quibus virtutū officiis dāno populū ad sui amorē suiq; cōmendationem alixit / propositū confirmando explicat. Quarto alios amare voto ⁊ opere plurimū prodesse / vt ab eis amari valeamus ostendit. huius capituli cōcludens ppositū. De hoc tul. li. ii. ca. v. secūdi tractatus.

Ca. iiii. tres habens partes. Primo ostendit q̄ per iustitiam ⁊ prudentiam / nos fidos eē. ad dandūq; eis

consiliū aptos/hōies maxie arbitrant. De hoc tul. li. ii. ca. v. ii. tractat. Secūdo hōies magis insequi consiliū iusti q̄ prudentis definiēs/ demonstrat nihilominus et secundū phōs/ et secundū sanctos iustitiā et prudentiā eē conexas. q̄q̄ vulgus (cuius opinionē in hoc dicto insequit) aliter sentiat. De hoc tul. ubi supra. Tercio ad ppositū rediēs/ licet consiliū iusti cōsilio prudentis pferat/ tñ q̄ utilia sint viri iusti simul et prudentis consilia/ exēplo Salomōis. Joseph et Danielis oñdit

Ca. iiii. ostēdens quib9 officiis hōies iudicant cū admiratiōe eē dignos hōre/ tresq; habēs partes. Primo viros sanctos Joseph/ Salomonē/ Moysen/ Danielē per iustitiā/ prudentiā/ eorūq; cōsiliū dignos fuisse admiratiōe et honore declarat. Secūdo hōiem consiliariū admiratiōe dignū/ virtutes debere habere/ vitiaq; fugere/ ex prudentie atq; iustitie pulchritudie/ dignitateq; ostēdit. Tercio illos maxie admiratiōe dignos decernit/ q̄ diuitias (q̄s pleriq; tñ vite pferūt p prie) contemnūt. Materiam hui9 capituli vide apud Tullium libro. ii. tractatu. ii. ca. quinto ultra mediū.

Ca. v. oñdens liberalitatis officia ad multoz amicitia atq;rendā eē utilia/ q̄tuorq; hñs partes/ Primo varios liberalitatis subsidialis modos/ secundū personaz circa q̄s ē exercēda varietatē/ distinguit. Secūdo quia nō oēs illā possunt exercere liberalitatē. ideo duas liberalitatis species cōdiuidit. easq; ad inuicē cōparat in prestātia. De his Tullius. li. ii. ca. viii. secūdi tractat. Tercio qualis liberalitas (que vsu pecunie aliū adiuuat) esse debeat. vt/ nec prodiga sit nec auara/ explicat. De hoc Tul. li. ii. ca. viii. secūdi tractat. Quarto exemplo Joseph/ summā in egypto exercētis liberalitatem/ dicta hec confirmat.

Ca. vi. liberalitatis operose exponens officia / tres
 q̄ habens partes / Primo cū cōsiliū bonū alteri da
 re sit huiusmodi liberalitatis maximū officium / ideo
 ostendit qualis esse debeat cōsiltari⁹ qui populi gra
 tiā vult assequi / exēplo Sauli ⁊ Joseph. De hoc tul.
 li. ii. ca. x. secundi tractatus. Aliqua que hic in textu
 ponunt / vide tul. li. ii. tractatu. ii. ca. v. post mediū.
 Secundo iustitiā ⁊ equitatē seruare / ad hoc maxime
 vtile esse / exēplo Roboam explicat. De hoc tullio. li.
 ii. ca. vi. secundi tractatus. Tertio qualis esse debeat
 sermons affabilitas / ad grām conciliandam. De hoc
 tul. li. ii. ca. vii. secundi tractatus.

Ca. vii. que adolescentiū omendationē officia vidē
 tur esse utilia / sacris ostēdit testimoniis. De hoc tul.
 li. ii. capitulo septimo secandi tractatus.

Ca. viii. q̄nq; hīs partes. Primo pōit ad nrī omē
 dationē plurimū valere / quodā liberalitatis officiū
 ereptionē pauperū de manu potentū. Secūdo hoc idē
 de hospitalitate / exemplo Abrabe ⁊ Loth declarat.
 De hoc tul. li. secundo. ca. ix. secundi tractat⁹. Tertio
 qualis esse hospitalis ⁊ qualiter eius officia exercere
 debeat / ostendit. Vide aliqua hic dicta apud tul. li.
 ii. tractatu. ii. in fine nomi capituli. Quarto docet hos
 pitalem non debere esse auaruz / aut prodigū duo lar
 gitatis genera distinguens. De hoc tul. libro. ii. ca. ix
 Quinto qualia liberalitatis officia esse debeant con
 cludit. De hoc tullius. li. ii. tractatu. ii. capitulo. viii.
 in fine. ⁊ ca. ix.

Ca. ix. docens quedā cauēda / tanq̄ inutilia homini
 ad statum honorabilem ⁊ diuturnum volenti perue
 nire / tres habet partes. Primo exemplo absalon do
 cet fugere simulationem seu in verbis / seu in factis.

De hoc tul. li. ii. tractatu. ii. ca. vi. circa finem. Secūdo ne quis aut pecunia / aut adulatione gratiam cuiuscunq; acquirat. De hoc tul. li. ii. tractatu ii. ca. viii. ⁊ circa principium ca. quarti. ⁊ circa fineꝝ capituli nomi. Tertio concludit propositum.

Ca. x. explicans quales episcopi debent suis se exhibere ministris ⁊ inferioribus / quattuor habet partes. Primo quibus illos possunt sibi reddere obligatos ostendit. inferiores elatos / ⁊ sanctitate simulata presumptuosos reprehendens. Secundo docet episcopos ⁊ superiores officia iustitie ⁊ equitatis debere obseruari erga pauperes ⁊ diuites. non accipiendo in iudiciis diuitum personas in damnum pauperum. De hoc tullius li. secundo / tractatu ii. ca. viii. ⁊ in fine capituli. xi. Tertio ob multas rationes utiliora esse officia liberalitatis in pauperes q̄ in diuites. De hoc tul. li. ii. ca. viii. secūdi tractatꝝ. Quarto quantum sit hominibus difficile cōtemnere diuitias ostendit. Et ibi. quantum sit malū auaritia / quantumq; fugienda edocet. De hoc tullius libro ii. ca. xi. secūdi tractatus.

Ca. xi. tres habēs partes. Primo docet qualia nos deo cōmendant officia. Secūdo qualiter ep̄s mīstros bonos promouere debeat. malos aut punire. Tertio ostendit ecclesie vasa ⁊ thesauros potius alienari debere / q̄ misericordie officium in pauperes captiuos / apud infideles non exercere.

Ca. xii. Fidelitatem maxime tenendam esse in cōseruatione depositorum / exemplis ostendit.

Ca. xiii. Ambrosiu salutarē suis filiis ponit monitionē. vt malos fugiāt / pacēq; inter se habeant ⁊ caritatem. qm̄ hec sunt officia honesta. hominēq; valde utilia ad vitam consequendum eternam.

Tertius Officiorū liber/ de honesti vtilisq; cōpa-
 ratione/ quod illorum sit eligibilis determināns
 quattuor partitur tractatibus.

Tractatus primus quasi probemialis/ vnū otinēs
 capitulū. quod i duas diuidit partes/ Primo onōit
 sanctos priores pbis laudabiles fore ocio vtili soli-
 tudineq; fructuosa. Secūdo ipoz sanctorz ocū 7 soli-
 tudinē/ pbōz ocio 7 solitudine/ honestate vtilitateq;
 precellere exemplis declarat. De his vide Tullium li.
 .iii. capitulo primo.

Tractatus secundus/ si comparatio inter honestuz
 7 vtile tanq; inter se repugnantia facienda sit expli-
 cans: duo continet capitula.

Capitulū primū/ duas hñs partes/ Primo hui9 li-
 bri terti materiā/ ordinē pmissum seruās tangit. De
 hoc vide Tul. li. iii. tractatu secūdo ca. i. circa princi-
 piū. Secūdo duo hōesti officiozq; genera distinguēs
 perfectū 7 cōmune neutrū a bono viro vtili esse opa-
 randum tanq; ei repugnans ostendit. De hoc Tulliy
 li. iii. tractatu. ii. ca. i. 7 ca. ii.

Ca. ii. formulā quandā siue regulā/ ad quā reuertē
 dū ē i iudicādo iter honestū 7 vtile si qñq; iter se pu-
 gnare videāt exprimēs/ q̄ttuor hñs partes/ Primo enī
 illā formulā ponēs/ ipam apostoli doctrinā/ sapiētis
 v̄bis/ Christi q; facto cōfirmat. Secūdo terre naturā
 nostrozq; mēbroz formā 7 vsū/ illā nos docere de
 mōstrat. Tertio lege diuina/ lege hūana/ legeq; natura-
 li/ illā nos debere obseruari declarat. Quarto qd ve-
 raciter vtile dici debeat cōcludens/ rōnibus 7 exēplis
 propositū confirmat. Materiā huius capituli habet
 Tulliy li. iii. ca. iii. secūdi tractatus. Vide tñ exemplū
 de currentibus in stadio hic in quarta parte posituz

ca. iiii. dicti secundi tractatus. Et de sapiente in nau
fragio posito / vide ca. viii. secūdi tracta. eiusdē libri

Tractatus tertius quid de honesti vtilisq; repugnā
tia ac comparatione tenendū sit / p̄dictā insequendo
formulā / docens / nouem continet capitula.

Capitulum primum / nihil vtile dici debere quod
honestati que ex sapientia siue prudentia nascitur re
pugnat explicans / tres habet partes. Primo propo
nens virum sapientem nūq̄ propter mundanā cuius
cunq; rei vtilitatem / honestum dimittere / etiā si hoc
ōibus hominib; esset occultū / exemplū de gyge quod
plato ad hoc iducit / ip̄m narrādo reuicit. De hoc Tul.
li. iiii. ca. ii. tertii tractat; . Secūdo exēplo dauid / exem
ploq; Joannis baptiste propositū roborat . Tertio
quid dictum de gyge exemplū p̄fectus habere possit
ostendens / propositum concludit.

Ca. ii. cū q̄tuor sequentib; . nihil vtile dici debere
quod astutia / versutia / ac simulatōe prudētie sit cōtra
honestatem q̄ a iustitia nascit̄ ostendēs / tres hēt par
tes. Prima vtilitatē versutia questā / dictis scriptu
re aperte cōdemnās / apparētias tñ qb; talis vtilitas
a frumētōz specialiter negotiatorib; honestas dici so
let / i mediū adducit. Secūda rōnes ad oppositū adou
cēs / priores palliatōes euacuat. Tertia euāgelica pa
rabola / dictisq; sapiētis / talis nō q̄dē vtilitas s; isa
tiabilis auaritia cōdemnat̄. De hoc Tul. li. iiii. ca. iiii

Ca. iiii. quattuor habens partes. Primo q̄ inutile
q̄q; inhumanum ē peregrinos ⁊ pauperes sub quodā
vtilitatis publice specie / tempore famis de ciuitatib;
eici et intrare prohiberi ostendit. De hoc Tullius li.
i. ca. iiii. tertii tractatus. Secūdo q̄ laudabiles sunt
exemplo cuiusdā sanctissimi senis / qui hoc impediūt.

Tercio quod detestabile hoc sit/ exemplo romanorum quod illam suis inhumanitatem fecerunt/ demonstrat. Quarto quantum oppositum facere utile sit et honestum ostendens/ utile id esse quod honestum ex dictis concludit.

Ca. iiii. tres habens partes. Primo diuino declarat iudicio in filios israel/ quod periculosum est honestati preferri vtilia/ quod contra facere laudabile est. Secundo in honestatis consideratione multos virtutis fictione ac simulatione/ hereditatumque successiones ambire exprimens / talibus super rebus sacerdotes prohibet interuenire. datque formam eis regulamque viuendi exemplo dauid. qui inimico Saul non modo non peperit/ verum et doluit occisum et flebiliter deplorauit. De que questis hereditatibus per simulationem et mendaciam/ Vide Tul. li. iiii. ca. vi. tertii tracta. De his similiter qui sub forma boni viri veros remouent heredes/ aut sui vtilitatis gratia/ aut aliorum pro quibus interueniunt/ et que sit boni et iusti viri forma: cuius ultimam particulam euangelica condemnat veritas sicut in primo. secunda parte capituli quarti dictum est Vide Tullium li. iiii. tractatu tertio ca. vii. circa principium. Tertio exemplo sancti Naboth/ honestatem proprie debere preferri vite etiam in hereditatibus paternis conseruandis/ instruit.

Ca. v. quattuor habens partes. Primo fraudem omnemque dolum et fallaciam in officiis virtutum esse maxime detestabilem/ in quibuscumque contractibus ac conuentionibus esse damnatam/ sapientis et prophete dictis ostendit. Secundo quod sit nociua dolosa simplicitas vtilitatis gratia exemplo gabaonitarum explicat. Tertio omnem fraudem omnemque simulationem turpis lucri sine/ de quibus plura suis in libris philosophi posuerunt exempla /

ecclēstiaſtice veritatis ſinceritate cōdemnatas manifeſtat. De his Tul. li. iiii. tractatu. iiii. ca. v. Item. vi. et circa principiū ſeptimi. Quarto q̄ periculofum ſit a regula veritatis deuiare/duplicitemq̄ tenere/aper- tis ſcripture declarat exemplis ⁊ dictis.

Ca. vi. tres habēs partes. Primo p̄miſſa etiā iure iurādo aut voto cōtra honeſtatē facta/ſeruāda non eē/docet. Secūdo dicta cōfirmādo/ diuinis oñdit ope- rib⁹/cōtra honeſtatē nō eē/ ſuā q̄nq̄ mutare ſententiā. De his Tul. li. iiii. ca. ix. tertii tract. Tertio q̄ laudabi- lior ſit filia ſepte q̄ ob paternā reuerentiā mortē nō refugit/super duob⁹ pithagoreis quos philoſophi in amicitie integritate extollunt. De his Tullius li. iiii. capitulo. iiii. tertii tractatus.

Ca. vii. cū ſequēte/ nihil eē vtile quod honeſtati q̄ ex fortitudie naſcit̄ repugnat/oñdens/q̄ttuor habet partes. Primo exēplo Judich ⁊ Helifei oñdit. q̄ ſit virtute animi perſequēda honeſtas. Secūdo Judich ⁊ Helifei facta/cuidā grecoꝝ cōſilio ſuper honeſtate ſeruāda i virtutis puritate p̄fert. De hoc Tul. li. iiii. tra- ctatu. iiii. ca. iiii. circa finē. Tertio exēplo Joānis ⁊ Su- ſanne/docet vitā propriā eſſe cōtemnendā potiuſq̄ i honeſtatem pati/aut ipi cōſentire. Quarto cuiuſdam ductis romanoꝝ exēplo/victoriā dici debere turpem/ que non habetur honeſtate/diſſerit.

Ca. viii. quattuor habens partes. Primo quantā moyses coram pharaone (cuius tñ promiſſa/ ſimula- tione plena ſciebat) virtute ai ſeruauerit honeſtatem Secundo quantam Thobias in ſepeliendo mortuos/ animi fortitudine formā honeſtatis dabat oñdēs/ phōꝝ queſtiones de reruz venalium vitis regendis/ aut p̄dōis/raguels iuſti fidelitate breuiter abſoluit

De his Tul. li. iiii. tractatu. iiii. ca. iiii. ⁊ sparsim sequē-
tibus. Tertio quantā honestatis curam / inter hostes
⁊ summas captiuitatis ⁊ seruitutis aduersitates / in
conseruando altaris dei sacrum ignem patres antiqui
habuerunt. Quarto misteria per huiusmodi ignem fi-
gurata / dictaq; Hieremie / in nouo testamento esse ad-
impleta / incidentaliter ostendit.

Ca. ix. explicās nihil eē vtile / quod honestati q̄ ex
temperātia nascit̄ repugnās ē / tres habet partes. Primo
quāta talis honestatis cura / quātaq; ihonestatis
opposite vidicta eē debeat / nihilq; tali honestati debe-
re p̄ferri. exēplo miseratōe lachrimabili pleno demon-
strat. Secūdo q̄ laudabile ē / vtilitati pecuniarie hone-
statem p̄ferre afflictis fame succurrēdo / leprosoꝝ ad
portā zamarie sedentiū exēplo manifestat. Tertio vi-
te p̄prie honestatē eē preferendam exemplo Hester /
amicitiāq; honestati postponēdam / exemplo Regis
assueri confirmat.

Tractatus quartus compendiose multum de Ami-
citiā differens / tria diuiditur in capitula.

Ca. primū septē cōtinens partes. Primo ostendit
exēplo Jonathe ⁊ abimelech amicitia nō honestati / s;
reb; quibuscūq; ceteris eē preferendā. De hoc Tul. li.
iii. ca. iiii. tertii tractatus / ⁊ de amicitia. ca. ii. secundi
tractatus. Secundo honestati diuine aut patrie / ami-
citiā esse postponendam / scripture confirmat testi-
monio. De hoc Tul. li. iiii. ca. iiii. tertii tractatus. ⁊ in
de amicitia. ca. iiii. secundi tractatus. Tertio amicos
esse corripitendos ⁊ monendos docet. De hoc Tullius
li. de amicitia. ca. iiii. tertii tractatus. Quarto amici-
tiam debere esse constantem ponit. De hoc Tullius li.
de amicitia capitulo. iiii. ⁊ ca. vii. secundi tractatus.

Quinto amicos debere esse fideles . De hoc Tul. li. de
amicitia ca. vii. secundi tractatus. Sexto amicos se
debere in officio prestando inuicem preuenire. Sepu
mo amicos debere patienter sufferre mala et odia pro
amicis afflictis innocentibus. De hoc Tullio. li. de ami
citia ca. ii. secundi tractatus circa finem.

Ca. ii. habes noue partes / Primo docet nihil i reb9
humanis esse pulchrius amicitia. De hoc Tul. in li. de
amicitia ca. ii. secundi tract. Secundo amicitia non est fi
delitati ad deum preferenda. Tertio qualiter i amicitia se habeant
superior et inferior. De hoc Tul. li. de amicitia. ca. ix.
secundi tractatus. Quarto amicitia que amicos unum
facit non debere esse questuosam. De hoc Tullio. in de
amicitia ca. v. secundi tractatus / et ca. ii. tertii tract.
et ca. ultimo. Quinto adulationem non debere esse in ami
citia / ideo amicitia pauperum amicitie diuicium esse prefe
renda. De hoc Tul. li. de amicitia ca. v. secundi tract.
et ca. iiii. tertii tractatus. Sexto quod preciosa sit amicitia
Septimo qualis debeat esse amicitia verbo docet euangelico.
Octauo in amicitia / fugienda esse simulationem /
veraque debere esse vnanimitatem ostendit. De hoc Tul.
in de amicitia ca. vii. secundi tract. Nono quod amicitia
plerumque in amicis veniam apud deum impetrat.

Ca. iiii. huic operi finem imponens / qualiter beatus
Ambrosius ex horum preceptorum fructu et utilitate
ad huiusmodi in mente conseruanda filios suos exhor
tatur / explicat. Sive quidem nos velle custodire et per
ficere / donet / ad cuius laudem hec scripta sunt Iesus
Christus morum preceptor honorum et scientiarum
dominus.

Finis.

Seneca Moralis Philosophi de quattuor Virtu-
tibus libellus feliciter Incipit.

Quattuor virtutum species / ex multis
sapientium sententiis / definite sunt. q̄
bus humanus animus cōponi ad ho-
nestatem vite possit. Prima est pru-
dencia. Secunda magnanimitas. Ter-
tia continentia. Quarta iustitia. Sin-
gule igitur his officiis / que subter annexa sunt / bone-
stum ac bene moratum virum perficiunt.

Capitulum primum de Prudentia.

Quisquis ergo prudentiā sequi desideras / tūc per-
rationē recte viues / si ōnia prius existimes / p-
penses. / et dignitatē rebus / non ex opinione multorum /
sed ex eaz natura constituas. Nā scire debes / quia sunt
que videntur bona esse / et nō sunt. / et que videntur nō esse
bona / et sunt. Quocunq; aut ex rebus transitoriiis
possides / non mireris nec magni estimes / quod cadu-
cum est. nec apud te que habes tanq̄ aliena seruabis.
sed p te / tāq̄ tua et dispenses / et utaris. Si prude-
tiā amplecteris / ubiq; idem eris. / et put rerū ac tēporū
varietas exigit / ita te accommodes tēpori. nec te i aliq̄
b; mutes / sed potius aptes. sicut manus q̄ eadem ē. / et cū
in palmā extendit / et cū in pugnū astringit. Pr-
udentis propriū est examinare cōsilium. / et nō cito / fa-
cili credulitate ad falsa prolabi. De dubiis vero nō
definias. sed suspensam tene sententiā. Nihil inexper-
tū affirmes. quia nō omne quod verisimile ē / statim et
verū est. sicut et sepius / quod incredibile videtur / nō cō-
tinuo falsum ē. Crebro siquidem faciē mendaciū veri-
tas retinet. crebro mendaciū / faciē veritatis occultat

Nam sicut aliquotiens frontem tristes amicus induit / et blandam adulator ostendit / sic verisimilitudine coloratur falsitas / et ut fallat vel subripiat conatur .

Si prudens esse cupis / in futura prospectum intende et que possunt contingere / animo tuo cuncta propone . Nihil tibi subicium sit . sed totum ante prospicies . Nam qui prudens est / non dicit / hoc non putavi fieri . quia non dubitat / sed expectat . nec suspicatur / sed cauet . Cuiuscumque facti causam require . cum initia inueneris / exitum cogitabis . Scito in quibusdam perseverare te debere quia cepisti . quedam vero nec incipere . in quibus videlicet perseverare sit noxium . Prudens fallere non vult . falli non poterit . Opiniones tue iudicia sint . Cogitationes vagas / et velud somno similes non recipies . quibus si animum tuum oblectaueris / cum omnia disposueris / tristis remanebis . sed cogitatio tua stabilis / et certa consistat . siue deliberet / siue querat / siue contempletur / non recedit a vero . Sermo quoque tuus non sit inanis . sed aut suadeat / aut moneat / aut exsolvet aut precipiat . Lauda parce . vitupera parcius . Similiter enim reprehensibilis est nimia laudatio / ut immoderata vituperatio . Illa quidem adulatione / ista malignitate suspecta est . Testimonium veritati / non amicitie / reddas . Cui consideratone permittit . et plusquam promiseris praestetur .

Si prudens est animus tuus / tribus temporibus dispeset . Presentia ordina . futura provide . praeterita recordare . Nam qui nihil de praeterito cogitat / obliuiosus et fatuus appellatur . Sui nihil de futuro praemeditatur / in omnia incautus incidit . Sui praesentia non disponit / turpem ducit vitam . Praepone autem in animo tuo et mala futura . et bona . illa ut sustinere possis . ista moderari . Non semper in actu sis . sed interdum animo tuo requies dato .

⁊ requies ip̄a plena sit sapientie studiū ⁊ cogitatio
 nibus bonis. Prudens enī nunq̄ ocio marcet. Animū
 aliq̄ remissum habet. solutū nunq̄. Accelerat tarda.
 perplexa expedit. dura mollit. ardua exequat. aspe
 ra temperat. Scit enī quid/qua via aggredi debeat. ⁊
 cito singula/ ⁊ distincte cuncta videt cōsilia peritoꝝ.
 Ex apertis/obscura estimat. ex paruulis/magna. ex
 proximis/remota. ex partib⁹/tota. Nō te moueat
 dicentis autoritas. nec quis sit/ sed quid dicat/inten
 dito. Nec q̄ multis/ sed quibus placeas/cogita. Nō
 quere quod potest inueniri. id opta quod potest opta
 ri. id discere quod p̄t sciri. Nec altiori rei te imponas.
 in qua stāri tibi/ tremendū/descendēti/cadendū sit.

Tunc cōsilia salutaria aduoca/ cū tibi alludit vi
 te prosperitas. ⁊ tūc te velut in lubrico retinebis/ac
 sistes. nec tibi dabis impetus liberos. sed circūspicies
 quo eundum sit/ ⁊ quousq̄.

Capitulum secundum de Magnanimitate.

Magnanimitas vero que ⁊ fortitudo dicitur / si
 insit animo tuo/cuz magna fiducia viues liber
 intrepidus/alacer. Magnū animi humani bonum
 est/non tremere. sed constare sibi ⁊ finem vite intrep
 idus expectare. Si magnanimus fueris nunq̄ iudi
 cabis/tibi contumeliam fieri. De inimico dices/non
 nocuit mihi. sed animum nocendi habuit. Et cum illū
 in potestate tua videris/vindictam putabis/vindi
 care potuisse. Scito enim/honestum ⁊ maius vindic
 te esse genus/ignoscere. Neminem susurro appetas
 neminem suffodias. Salam egredere. Non geres con
 fliccum/nisi indixeris. Nam fraudes ⁊ doli imbecil
 lem decet. Eris magnanimus / si pericula nec appe
 cas / vt temerarius / nec formides / vt timidus .

Nā nil timidū facit aīz/nisi rep̄hēnsibilis vite sciētia
Capitulum tertium de Continentia.

Continentiā vero si diligis/circumcide superflua
⁊ in artum desideria tua constringe. Considera
tecum. quantū natura poscat. non quantū cupiditas
expectat. Si continens fueris/vsq̄uo peruenies/vt
tempo contentus sis. Nam qui sibiūpi satis est/cū vi
uitis nat⁹ ē. Imponē cōcupiscentie frenū. Omnia
que sunt blandimenta/⁊ q̄ occulta voluptate trahūt
animū/reiice. Ede citra saturitatē. bibe citra ebrie
tatez. Obserua ne in conuiuio/nec in qualibet vite cō
munitate/ quos imitaberis/damnare videaris. Nec
presentibus deliciis inhereris. nec desiderabis absen
tes. Victus tibi ex facili sit. nec ad voluptatem / sed
ad cibum accede. Salatum tuum fames excitet/non
sapores. Desideria tua paruo redime. quia hoc tantū
curare debes/vt desinant. Atq; ita quasi ad diuinum
exemplar compositus/a corpore ad spiritū quantum
potes adducere festina. Si cōtinentie studes/habi
ta/nō amene/sed salubriter. Nec dñm velis esse notū
a domo. sed domū a dño. Non tibi ascribas quod nō
eris. s; quod es. nec maior q̄ es/videri velis. hoc ma
gis obserua / ne qua paupertas tibi immunda sit nec
parsimonia sordida. nec simplicitas neglecta. nec leni
tas languida. Et si res tibi exigue sunt/nō sint tñ an
guste. nec tua defleas. nec aliena mireris. Si omne
tā diligis/turpia fugito. anteq̄ accidant. Ne quēq̄
aliū vereberis plusq̄ te. Omnia tolerabilia/p̄ter tur
pitudinem/crede. A verbis quoq; turpib⁹ abstineto
quia licentia eorum impudentiam nutrit. Sermo
nes magis vtilis/q̄ facetos⁹ ⁊ affabiles ama. rectos
poti⁹/q̄ obscūdātes. Disceris interdū seriis iocos

sed temperatos / ac sine detrimento dignitatis ⁊ verecū
 die. Nā reprehensibilis ris⁹ est / si nō modicus / si pueri
 liter effusus / si muliebriter fract⁹ . Dubilēq; hominē
 facit risus / si est / aut superbus / aut elat⁹ / aut malign⁹
 aut furtiu⁹ / aut alienis malis euocatus . Si ergo tps
 iocos exigit / in his quoq; te cū dignitate sapiētie ge
 re . vt te nec grauet quicq; tāq; asperū / nec contemnat
 tāq; vilē . Nō erit scurrilitas tibi . s; grata urbanitas
 Sales tui sine dente sint . ioci sine vilitate . risus sine
 cachinno . vox sine clamore . incess⁹ sine tumultu . Sui
 es tibi erit sine desidia . ⁊ cū ab aliis ludit / tu sancti
 aliquid honestiq; tractabis . Si cōtinens es . adula
 tiones euita . sitq; tibi tā turpe laudari a turpib; / q;
 si lauderis ob turpia . Letior esto quotiens displices
 malis . ⁊ maloz de te estimatōes prauas / verā tui lau
 dationē ascribe . Difficilimū cōtinētie opus est / assen
 tatōes adulatoroz repellere . quoz sermones / aim qua
 dā voluptate resoluūt . Nullis per assentationē amici
 tiā merearis . nec ad tuā grām promerendā / per hanc
 aditū aliis pandas . Nō eris audax . nō arrogās .
 summittes te / nō pūcies grauitate seruata . Ad mone
 beris libenter . reprehenderis patienter . Si merito obiur
 gabit te aliq; / scito / q̄a profuit . si immerito / scito / qz
 p̄desse voluit . Nō acerba / sed blanda verba timebis .
 Est vitioz tuoz fugax ip̄e / alioz vō neq; curios⁹ sis
 explorator / neq; acerb⁹ reprehensor / s; sine exprobra
 tōe corrector . ita vt admonitionē hilaritate puenias
 ⁊ errātī facile veniā dato . Nō extollas quēq; . nec de
 licias . Dicentiū esto tacit⁹ auditor / audiētū prōpt⁹
 receptor . req̄renti facile nūde . ostendēti facile cede . nec
 iurgia / nec in disceptatōes descēdas . Si otinēs es
 ⁊ ai tui / ⁊ corporis motus obserua . ne indecori sint .

Nec ideo illos contempnas / quia latent. Nam nihil re-
fert / si nemo videat / cū tu ipse illos videas. Adobilis
esto / nō leuis . constans / nō pertinax . Alicuius rei sciē-
tiam te habere / nec ignotum sit / nec molestū . Omnes ti-
bi pares facies / si inferiores superbiendo nō contem-
nas . superiores recte viuendo non timeas . in reddē-
da officiositate / neq; negligens : neq; exactor appare-
as . Cunctis esto benignus . nemini blāuus . paucis fa-
mularis . omnibus equus . seuerior esto iudicio / q̄ ser-
mone . vita / q̄ cultu . cultor clementie / segnitie detesta-
tor . bone fame neq; tue seminator / neq; aliene inuidor
Rumoribus / criminibus / suspiciōibus minime sis cre-
dulus . sed potius malignis / qui per speciē simplicita-
tis ad nocendū aliquib; subrepūt / oppositissimus . Ad
irā tardus . ad misericordiā prōptus . in aduersis fir-
mus . in prosperis cautus / ⁊ humilis . Occultator vir-
tutū / sicut alii vicioꝝ . Vane glorie cōtempstor . ⁊ bo-
norū quibus preditus es / nō acerbus exactor . Nulli
us imprudentiam despicias . Rari sermonis ipse
sis . sed loquentium patiens auditor . Seuerus ac se-
rius . s; hilares nō aspernās . Sapiētie cupidus ⁊ docilis
Sue nosti / sine arrogātia postulāti imperties . q̄ nescis
sine occultatione ignorantie tibi postula impertiri .

Capitulum quartum de Iusticia .

Iusticie post hec opus est . Quid autem est Iusti-
tia / nisi nature tacita cōuentio / i adiutoriū mul-
torū inuēta ? Et quid ē iusticia / nisi nostra constitutio ?
Vel est diuina lex ⁊ vinculuꝝ societatis humane . In
hac vita nō est / q̄ estimemꝝ quid expediat . Expediet
quicquid illa dictauerit . Cuiusquis ergo iusticiam
sequi desideras / time prius deum ⁊ ama . vt ameris
a deo . Amabis enim deum / si illum in hoc imitaberis /

ut velis omnibus prodesse . nulli nocere . Et tunc te
 virum iustum appellabunt omnes . sequentes venera
 buntur / et diligenter . Iustus enim ut sis / non solum nō
 nocebis / sed et nocentes prohibebis . Nam nihil noce
 re / non est iustitia . sed abstinentia mali . Ab his ergo
 incipe / ut nō vi auferas . et ut ad maiora puebaris /
 etiam ablata restituas . raptoresq; ipsos (ne aliis ti
 mori sint) castiga / et cohibe . Ex nulla vocis ābigni
 tate / controuersiam necres . sed animi qualitatem spe
 culare . Nihil intersit tibi an firmes / an iures . De reli
 gione et fide scias agi / ubicunq; de virtute et veritate
 tractatur . Nam si deus in iureiurando non inuocet /
 etiā non inuocanti testis fit . Tamen non transeas ve
 ritatem . nec iusticie transeas legem . Quod si aliquādo co
 arctaris uti mendacio / utere non ad falsi / sed ad veri
 custodiam . Et si contigerit veritatem mendacio reo
 mi / non mencies . sed potius te excusabis . quia ubi
 honesta causa est / iustus secreta non prodit . Tacenda
 enim tacet . loquenda loquitur . Neq; ita / aperta pax ē
 illi / segura trāquillitas / duz alii malis vincuntur / ab
 illo mala . Hoc ergo si studere curaueris / letus et in
 trepidus / cursus tui finem expectans / prospicies tri
 stitiam huius mundi hilaris . tumultuosa . quietus . ex
 tremā securus . His ergo institutionibus / he quat
 tuor virtutum species perfectum te facient virum / si
 mensuram rectitudinis earum / equo viuendi fine ser
 uaueris .

Capitulum quintum de recessu a prudentia .

Iam prudentia si terminos excedat suos / callidus
 et pauendi acuminis eris inuestigator latentium /
 et scrutator qualiumcūq; noxarum ostenderis . No
 taberis inuidus / suspiciosus / semper aliquo timens /

aliquid querens / aliquid semper cōvincens. Et si subtilissimas suspensiones tuas ad deprehensionem impiguas alicui / mōstraberis digito astutia plenus / versipellis / et simplicitatis inimicus contemptorq; culparum. Et postremo a cunctis vocaberis vno nomine malus homo. Ad has ergo maculas prudentia immoderata perducet. Quicūq; in ea mediocri lance persistit / nec obtusum in se aliquid habeat nec versutum.

Capitulū. vi. de recessū a fortitudine.

Magnanimitas autem si extra modum suum se extollat / faciet hominem minacem / inflatum / turbidum / inquietum / et in quascunq; excellentias ditorū factorumq; neglecta honestate festinum. Cui momentis omnibus supercilia subrigens / ut bestia / quieta excitat / alium ferit / alium fugat. Sed quous audax sit impugnator / tamen multa extra se ferre non poterit. sed aut miserum appetit finem / aut erumnosam sui memoriaz derelinquit. Mensura ergo magnanimitatis ē nec timidum esse hominem nec audacem.

Capitulū. vii. de recessū a temperantia.

Continentia deinde his terminis te astringat. Caue ne parcus sis . ne suspiciose et timide manum contrahas . ne in numis quoq; speculū ponas. Talis nanq; et tam circumcisa vilis putabitur integritas.

Hac ergo mediocritatis linea / continentiam obseruabis / ut nec voluptati deditus / prodigus / aut luxuriosus appareas / nec auara tenacitate / sordidus aut obscurus existas.

Capitulum. viii. de recessu a iustitia.

Iustitia postremo hoc mediocritatis itinere regenda ē / ne ductu iugiter leni / immotam semper animi rationem negligentia subsequatur / dū neq; de

magnis / neq; de minimis errantiū vicīis corrigēdis
 curam geris. sed neq; licentiam peccandi alludentib;
 tibi blande ac illudentibus permittas / neq; rursuz ni
 mia rigiditate ⁊ asperitate / nihil venie aut benignita
 ti reseruans / hūane societati durus appareas. Ita
 ergo iustitie regula tenenda est / vt reuerentia discipli
 ne eius / neq; nimia negligentie communitate despecta
 vilescat / neq; seueriori atrocitate durata gratiā hu
 mane amabilitatis amittat. Si quis ergo vitā suā
 ad vtilitatem / non tantum propriam / sed etiam mul
 torum desiderabiliter ascisci desiderat / banc predicta
 rum virtutum formulam pro qualitatibus temporū
 locorum / personarum / atq; causarum / eo medietatis
 tramite teneat / ne quodam medictullio summitatis / as
 cendēs quasi per abrupta altrinsecus precipitia / aut
 ruentem compos ipse deuitet insaniam / aut deficientē
 puniat ignauiam.

Prudentissimi Senecę opusculum de quattuor vir
 tibus / Finit feliciter.

Finis.

1074

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

CONTE

Mercurij Tr
fate dei

Enclern N

Crater H

Petri Port

L E

Accipe de

Sume

Piermen

Et que

Lamolxin

Quos o

Vallis hie

Vera

Hic qui

Hic

Insiper

Nect

V

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

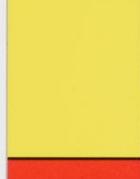
- A 1 R
- 2 G
- 3 B
- 4 G
- 5 B
- 6 M
- 7 W
- 8 K
- 9 G
- 10 G
- 11 M
- 12 C
- 13 Y
- 14 M
- 15 B
- 16 C
- 17 Y
- 18 M
- 19 B

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
								

Inches

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19